

แนวทางการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเล
แบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

โดย

พลเรือโท นิกิตต์ ธีร์ชะยศ
เจ้ากรมกำลังพลทหารเรือ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์ (Strategy)

ผู้วิจัย พลเรือโท นิกิตต์ ธีร์ขะยศ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๐

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์สถานการณ์ รูปแบบการและผลกระทบด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ต่ออาเซียนและประเทศไทยจากการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ปัญหาขัดข้องที่พบในกระบวนการและรูปแบบในการแก้ไข ตลอดจนแนวทางในการปรับบทบาทและโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ดำเนินการโดยใช้รูปแบบการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒ ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์ในเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย รวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้มานำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ในการตอบวัตถุประสงค์ การวิจัยได้ชัดเจน มีความครอบคลุมและมีความถูกต้องมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮีนจา มีทั้งเรื่องกระแสกับข้อเท็จจริง มีความแตกต่างกันอย่างมากในทั้งมุมมองต่อสาเหตุและวิธีการแก้ไขระหว่างประชาคมระหว่างประเทศและรัฐบาลเมียนมาที่ได้รับการเลือกตั้ง การมองปัญหาที่ความซับซ้อนข้างต้นเพียงบริบทศาสนาและชนกลุ่มน้อยอาจไม่เพียงพอให้คำตอบที่ถูกต้อง จำเป็นต้องมองในบริบทที่กว้างขึ้นทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียนและสังคมโลก ปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลกที่อาจเปลี่ยนสถานะทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้ได้ จึงเป็นเรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกัน การแก้ไขปัญหามีข้อขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่สิ่งที่จะเสร็จได้ในชั่วข้ามคืนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การแก้ปัญหการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียจึงต้องคำนึงถึงมิติทั้งด้านความมั่นคงและหลักสิทธิมนุษยชนให้เกิดความสมดุล

การแก้ปัญหาจึงต้องเป็นไปอย่างครอบคลุม ภายใต้หลักการแบ่งเบาภาระระหว่างประเทศ โดยอาเซียนต้องแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพยายามแก้ไขปัญหและเร่งเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับวิกฤติผู้พลัดถิ่นและวางกรอบการทำงานในการจัดการผู้พลัดถิ่นเหมือนยุโรป รวมถึงการแก้ไขถึงรากเหง้าโดยให้ภาพที่ชัดเจนเน้นทั้งการแก้ Pull Factor และ Push Factor เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาคมโลก นอกจากนี้ประเทศไทยและอาเซียน รวมถึงประเทศที่สาม และองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ควรแสวงหาช่องทางในการสร้างกระบวนการและเงื่อนไขให้เกิดการเดินทางกลับของผู้ลี้ภัยโดยสมัครใจ ด้วยความปลอดภัยในอนาคต

ปัจจุบันยังไม่มีนโยบายว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้ประชาคมระหว่างประเทศเข้าใจและเกิดการยอมรับว่าปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียไม่สามารถแก้ไขได้โดยฝ่ายเดียว และไม่สามารถใช้เวทีเพื่อเจรจาที่ฝ่ายหรือสองฝ่ายได้

ABSTRACT

Title **The Direction of the Solution to a Problem of Irregular Migration in the Indian Ocean.**

Field **Strategy**

Name **Vice Admiral Nikit Tirakayos Course NDC Class 60**

The purpose of this research is to study and analyze the situation and new influences on the stability of both ASEAN and Thailand caused by irregular migration in the Indian Ocean; problems in the process and formats of the solutions; together with the alteration of the roles and structures of the responsible authorities concerning shore and border defense management to resolve the irregular migration in the Indian Ocean. The research is conducted by the format of the Qualitative Research. The population in the research consists of 2 experts. The instrument for this research is the in - depth interview concerning the irregular migration in the Indian Ocean to collect both primary and secondary information for the Content Analysis in order to clearly answer the objective of this research with the highest level of completeness and correctness.

The result has shown that the problem of the Rohingya's irregular migration consists of both fictions and facts. There are also big differences in perspective of both the reasons and the solutions between the international community and the elected Myanmar government. To perceive this complex problem only from the religion and minority perspective is not sufficient to provide the right solution. The aspects of history, economy, society, culture, religion, politics, stability, international relationship, human rights, and principles of the ASEAN and the world community are required to be considered as well. This problem is no longer the small problem in the small region, but it is growing more severely and has become the worldwide problem which can alter the strategy between powerful nations in this region. This raises the requirement for the international assistance to resolve this problem. This historic conflict will not be resolved in a short time but will require the consideration for the balance of both stability and human rights aspects in order to resolve this irregular migration problem.

The solution must be comprehensive under the principles of burden distribution among the international nations. ASEAN should present its unity in resolving and learning this immigration crisis; and also establish the guideline for dealing with this problem in the same manner with the countries in Europe. The root of the problem should be resolved by both Push and Pull Factors to create the truthful comprehension for the world community. Furthermore, Thailand, ASEAN, third party nations, and international organizations should develop the guideline for the process and conditions to create the safe and voluntary return voyage for the refugees in the future.

At the present time, there is unclear policy on how to create the understanding and acceptance in the international community that the problem of irregular migration in the Indian Ocean cannot be resolved solely by any single faction and cannot be negotiated within only any few factions either.

คำนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศขึ้นทั่วโลก โดยมีความสัมพันธ์กับปัจจัยความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายระหว่างประเทศ องค์การแรงงานโลก (International Labor Organization ; ILO) ประเมินว่า สัดส่วนของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติทั่วโลกมีอยู่ประมาณ ๖๕ ล้านคน หรือประมาณร้อยละ ๑๐ - ๑๕ ของจำนวนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทั้งหมด ภูมิภาคที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติจนเข้าขั้นวิกฤต ได้แก่ ตะวันออกกลาง สำหรับประเทศไทยมีผู้โยกย้ายถิ่นฐานอาศัยอยู่ในราว ๓ - ๔ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่ยังไม่จดทะเบียนกว่า ๑ ล้านคน การโยกย้ายถิ่นของประเทศไทยมีทั้งความซับซ้อนและความเป็นพลวัต โดยเฉพาะการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และดำเนินการกับปัญหาผู้ลี้ภัยด้วยการใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ เป็นประเทศทางผ่านสำหรับการเดินทางต่อไปยังประเทศจุดหมายปลายทางซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวโรฮีนจาที่เดินทางมาทางเรือจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา / สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติเป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non - Traditional Security) ที่อาเซียนและประเทศไทยกำลังประสบและส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ เป็นประเด็นการเมืองที่มีการถกเถียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะมุมมองต่อการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแตกต่างกันไปตามจุดยืนและทัศนคติของแต่ละบุคคล

การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮีนจาซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๕ มีทั้งชาวโรฮีนจาจากรัฐยะไข่หรืออาระกัน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่หนีภัยการสู้รบและไม่ได้รับการยอมรับเป็นพลเมือง ถูกกดขี่ อยู่อย่างไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กับชาวโรฮีนจาในบังกลาเทศซึ่งมีฐานะยากจนไม่มีงานทำ ต้องการแสวงหาโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า พ.ศ.๒๕๕๒ การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติของชาวโรฮีนจาเริ่มมีขบวนการนำพาเข้าไปเกี่ยวข้องกับวงจรระบบผลประโยชน์ ทำให้ประชากรชาวโรฮีนจาอพยพมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้สถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติของชาวโรฮีนจากรุนแรงมากที่สุด คือ สงครามกลางเมืองในรัฐยะไข่ เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่มีการปะทะกันระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมโรฮีนจา มีประชาชนมากกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน พลัดพรากจากที่พักอาศัย ความขัดแย้งในรัฐยะไข่เริ่มเข้าสู่ความรุนแรงอีกครั้งเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เมื่อกองทัพปลดปล่อยโรฮีนจาแห่งอาระกัน (ARSA) ได้เข้าโจมตีด้านของตำรวจทหาร ทำให้ถูกกองทัพเมียนมา กวาดล้างอย่างหนักมีคนเสียชีวิตมากกว่า ๑,๐๐๐ คน มีผู้ลี้ภัยราว ๕๘๒,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมโรฮีนจา ข้ามแดนเข้าไปในฝั่งสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศตั้งแต่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ที่ผ่านมา และเมื่อรวมกับชาวโรฮีนจาที่อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ ซึ่งหลบหนีความรุนแรงในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาครั้งก่อนหน้า ทำให้เวลานี้มีผู้ลี้ภัยรวมเกือบ ๘๐๐,๐๐๐ คน อาศัยอยู่ในค่ายต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทั่วเมืองชายแดนคือกซ์บาซาร์ของสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ ซึ่งความรุนแรงในปีนี้มีแนวโน้มจะขยายตัวและนำไปสู่การอพยพระลอกใหม่ ในปี พ.ศ.๒๕๖๐

เลขาธิการสหประชาชาติแสดงความวิตกว่าความรุนแรงอาจขยายตัวจนกลายเป็น “ภัยพิบัติทางมนุษยธรรม” และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะจัดประชุมฉุกเฉินเพื่อหารือเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น ปัญหาความรุนแรงในรัฐยะไข่และการอพยพของผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาเป็นปัญหาที่กำลังกดดันนางอองซาน ซูจี อย่างหนักนับตั้งแต่ขึ้นมาร่วมบริหารประเทศเมื่อปีก่อน และส่งผลกระทบต่อไทยในฐานะเพื่อนบ้านเนื่องจากปลายทางการอพยพจะขึ้นฝั่งที่ประเทศไทย สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย และได้กลายเป็นปัญหาในระดับภูมิภาคและนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และการค้ามนุษย์ของไทยที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ สหรัฐอเมริกาได้ลดระดับประเทศไทยในด้านการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์โดยจัดสถานะให้ประเทศไทยอยู่ในบัญชี Tier 2 ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ และ พ.ศ.๒๕๖๐ โดยให้เหตุผลว่ารัฐบาลไทยยังดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ “อย่างไม่เพียงพอ” หากปี พ.ศ.๒๕๖๑ ยังอยู่ในระดับเดิมอีกก็จะถูกปรับลดสถานะให้อยู่ใน Tier 3 อย่างอัตโนมัติ

อาเซียนบริหารงานแบบอาศัยความร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิก คือ บรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยใช้หลักฉันทามติ แต่ละประเทศจะมีฐานะเท่าเทียมกัน มีกฎบัตรอาเซียนที่คงอำนาจอธิปไตยและจะไม่ก้าวล่วงกิจการภายในประเทศระหว่างกัน ประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่มิได้เป็นภาคีสมาชิกกับอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัยปี พ.ศ.๒๔๙๔ และยังมีนโยบายเกี่ยวกับผู้อพยพที่มีได้ให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้อพยพ แต่เป็นมุมมองที่ยังให้ความสำคัญเรื่องเขตแดนและความมั่นคงของรัฐ จึงขาดการพัฒนากรอบระดับประเทศและภูมิภาคเพื่อจัดการปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถาวร สวนทางกับภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกที่ร่วมมือกันแก้ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติแบบยืดหยุ่นบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน จนสามารถคลี่คลายปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติแบบยืดหยุ่นได้ในหลายกรณี ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียซึ่งมีปัญหาการค้ามนุษย์รวมอยู่ด้วย มีความอ่อนไหวในแง่ของจิตวิทยา และเชื่อมโยงถึงประเด็นทางการค้าอื่น ๆ

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีทั้งเรื่อง “กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง” กระแสของโลกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับชนกลุ่มน้อยโรฮิงจา หรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ภายในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา กลับมองปัญหาโรฮิงจาเป็นปัญหาการเมือง ในข้อเท็จจริงปัญหานี้มีความซับซ้อนทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และท้าทายในด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียนและสังคมโลก ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลก และเป็นปัญหาที่อาจเปลี่ยนสถานะทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้ได้อีกด้วย เป็นเรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกัน ก่อนที่ปัญหาจะลุกลามกลายเป็นภัยจากผู้ก่อการร้าย “ไอเอส” เช่นในอิรัก และซีเรีย หรือเป็นปัญหาใหญ่เหมือนที่เกิดวิกฤตการณ์ผู้ย้ายถิ่นยุโรปในปี พ.ศ.๒๕๕๘

การเตรียมรับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจาที่อาจทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างเหมาะสม เป็นการท้าทายต่อความสามารถด้านการประสานงาน รวมทั้งการจัดการเหตุการณ์ทางการเมืองของอาเซียน และเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยใน

ฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งอาเซียน อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการลบล้างข้อกล่าวหาว่าด้วยเรื่องการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นปัญหาที่สั่งสมมาช้านาน

งานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การศึกษาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมุมมองเฉพาะด้าน มีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาถึงการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียซึ่งมีทั้งปัญหาประวัติศาสตร์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ผู้อพยพ / ลี้ภัย ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองและปัญหาการค้ามนุษย์จากทุกมุมมองของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งในระดับชาติและภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชนและความมั่นคง ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้ตรงประเด็น และไม่สามารถแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียได้อย่างเหมาะสม

พลเรือโท

(นิกิตต์ ชีร์ชะยศ)

นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
ขอบเขตของการวิจัย	๘
วิธีดำเนินการวิจัย	๘
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๘
คำจำกัดความ	๙
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๑๐
แนวคิดการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ	๑๐
ทฤษฎีการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ	๑๑
ทฤษฎีการเรียนรู้	๑๔
บทบาทองค์การระหว่างประเทศ	๑๕
สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR)	๑๕
องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM)	๑๖
สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)	๑๖
กฎหมายที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ	๑๖
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘	๑๖
อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๔๔	๑๘
พิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐	๑๘
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.๒๐๐๐	๒๑
ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐาน	๒๑
กฎบัตรอาเซียน	๒๒
พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒	๒๓
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑	๒๔
การโยกย้ายถิ่นฐานในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและท่าทีของ EU ในการแก้ปัญหา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๗
กรอบความคิดของการวิจัย	๔๓
สรุป	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย	๔๖
ความเป็นมาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย	๔๖
ผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติ	๕๘
ในมหาสมุทรอินเดียต่ออาเซียน	
ทำทีของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๖๐	๖๔
บทสัมภาษณ์และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาของชาวโรฮีนจา	๖๙
สรุป	๗๑
บทที่ ๔	
การแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติ	๗๔
ในมหาสมุทรอินเดีย	
บทนำ	๗๔
วิเคราะห์การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	๗๕
แนวทางแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย	๗๙
สรุป	๘๖
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๘๘
สรุป	๘๘
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๙๓
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๙๔
ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปวิจัยต่อไป	๙๕
บรรณานุกรม	๙๖
ภาคผนวก	
ผนวก ก ลำดับเหตุการณ์การอพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน	๑๐๘
ผนวก ข ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับชาวโรฮีนจา	๑๒๑
ผนวก ค โครงการร่วมลงทุนขนาดใหญ่ในรัฐยะไข่	๑๓๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๓๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒-๑ วิกฤตการณ์ผู้อพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พ.ศ.๒๕๕๘	๒๗
๒-๒ จำนวนผู้อพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนที่รอดและเสียชีวิต พ.ศ.๒๕๕๙	๒๘
๒-๓ ประเทศที่รับผู้อพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พ.ศ.๒๕๕๘	๓๐
๒-๔ กรอบความคิดของการวิจัย	๔๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นปรากฏการณ์สากลที่เกิดขึ้นทั่วโลกอันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์^๑ (Globalization) จากการเคลื่อนย้ายทุน การแลกเปลี่ยนทางการค้าและผลผลิตที่ได้จากการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการซึ่งส่งผลต่อการจ้างงานแรงงานข้ามชาติด้วย ปัจจุบันมีจำนวนของแรงงานข้ามชาติอยู่ ๘๖ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓ ของปริมาณแรงงานทั้งหมดในโลก ส่วนใหญ่เป็นการโยกย้ายไปทำงานหรือหางานในประเทศที่เจริญกว่า โดยประมาณ ๓.๓ ล้านคนเป็นผู้โยกย้ายถิ่นฐานไปทำงานระยะยาวหรือตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทาง ใน พ.ศ.๒๕๕๘ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนมีประชากรประมาณ ๖๒๕ ล้านคน มีจำนวนแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานประมาณ ๑๕.๓ ล้านคน ในจำนวนนี้มีคนไทยประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ คนสำหรับประเทศไทยมีผู้โยกย้ายถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นจำนวนระหว่าง ๓.๕ - ๔ ล้านคน^๒ โดยเป็นผู้ที่มีงานทำอยู่ประมาณ ๓.๒๕ ล้านคน ผู้ที่มีงานทำจำนวนประมาณ ๒.๗ ล้านคน มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ๓ ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และเป็นประเทศทางผ่านของแรงงานที่ถูกค้าเพื่อส่งต่อไปยังประเทศที่สามอีกด้วย การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สร้างปัญหาให้กับประเทศปลายทางมากที่สุด คือ การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ (Irregular Migration) เนื่องจากเป็นการโยกย้ายถิ่นฐานที่ไม่มีเอกสารการเดินทางถูกต้อง (Undocumented Migration) หรือเป็นการเดินทางเข้าประเทศโดยการละเมิดกฎหมายของประเทศปลายทาง (Unauthorized Migration) ซึ่งหมายถึงการเดินทางเข้าประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการละเมิดกฎหมายเข้าเมือง องค์การแรงงานโลกประเมินว่าสัดส่วนการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติมีอยู่ประมาณร้อยละ ๑๐ - ๑๕ ของจำนวนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด หรือประมาณ ๖๕ ล้านคน ภูมิภาคที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติจนเข้าขั้นวิกฤต^๓ ได้แก่ ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างยุโรปตะวันออกที่ไม่ต้องการรับการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติและประเทศยุโรป

^๑หมายถึง กระบวนการที่ประชากรของโลกถูกหลอมรวมกลายเป็นสังคมเดี่ยว กระบวนการนี้เกิดจากแรงของอิทธิพลร่วมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม - วัฒนธรรม และการเมือง

^๒รายงานการย้ายถิ่นของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๗ : คณะทำงานเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย (United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand)

^๓สหภาพยุโรปได้ประสบกับปัญหาผู้อพยพครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ องค์การชายแดน ฟรอนเทียร์ ที่มีหน้าที่ควบคุมชายแดนของสหภาพยุโรประบุว่าในช่วง ๖ เดือนของ พ.ศ.๒๕๕๘ มีผู้อพยพไปยังสหภาพยุโรปแล้วเกือบ ๓.๔ แสนคน หรือมากกว่าช่วงเดียวกันของปีที่แล้วถึงร้อยละ ๑๗๕

ตะวันตกโดยเฉพาะสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการขยายอำนาจของพรรคการเมือง ขวาจัดทั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐโปแลนด์ สาธารณรัฐเช็ก สาธารณรัฐสโลวัก และสาธารณรัฐฮังการี ข้อท้าทายต่อประเทศที่กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์นี้คือ จะจัดการสถานการณ์ดังกล่าวให้อยู่ใน ขอบเขตที่เป็นธรรมต่อผู้ย้ายถิ่นฐาน ครอบครัว ชุมชนปลายทางและสังคมโดยรวมอย่างไร

ใน พ.ศ.๒๕๕๘ ประมาณการตัวเลขของผู้โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย^๕ มีจำนวน สูงถึง ๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๖ ของประชากรทั้งหมด โดยในจำนวนนี้ราวร้อยละ ๘๐ มาจาก กัมพูชา เมียนมา และลาว มีจำนวนร้อยละ ๔ - ๒๓ ที่เข้าประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย นอกจากนี้ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติรายงานว่าในสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ประเทศไทยต้อง รองรับผู้ลี้ภัยจากประเทศต่าง ๆ ประมาณ ๑๑๐,๐๐๐ คน ซึ่งถือเป็นประเทศในอาเซียนที่ให้การ รองรับผู้ลี้ภัยจำนวนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ลี้ภัยจากเมียนมา ทำให้เริ่มเกิดคำถามถึงสิ่งที่รัฐควร ปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในเรื่องผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย หรือที่ เรียกในภาษาไทยว่า “การลักลอบเข้าเมือง”^๕ รวมถึงข้อถกเถียงเรื่องสถานะของคนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะ การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติที่ไม่เป็นที่คุ้นเคยของชาวไทย เช่น ชาวอุยกูร์^๖ ที่เดินทางมาจากจีน

^๕รายงานผลการวิจัย “ปัญหาการค้ามนุษย์จากประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา มายังประเทศไทย” (Trafficking in Persons from Cambodia, Lao PDR, and Myanmar, to Thailand) จัดทำโดยสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand institute of Justice (Public Organization) : TIJ) ซึ่งจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) เพื่อพัฒนาระบบกฎหมายและปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในมิติต่าง ๆ และ ดำเนินการเกี่ยวกับการรณรงค์ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง และ มาตรการที่มีใช้การคุมขัง

^๕สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้แบ่งกลุ่มคนหลบหนีเข้าเมืองเป็น ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑. กลุ่มคนต่างด้าวทั่วไป พวกนี้มี เกาหลีเหนือ ใช้เส้นทางโดยนั่งเรือจากจีนมาตามแม่น้ำโขงและขึ้นที่ อ.แม่สาย หรือ อ.เชียงแสน จว.เชียงราย และจีน บังกลาเทศ อินเดีย ปากีสถาน เนปาล ศรีลังกา ๒. กลุ่มที่รัฐดูแลเป็นการเฉพาะ เช่นผู้ลี้ภัยจากการสู้รบ ๑ - ๒ แสนคน ชาวม้ง กว่า ๖ พันคน บุคคล ในความห่วงใยสัญชาติเมียนมา และอื่น ๆ ๓. แรงงานต่างด้าว ได้แก่ ชาวเมียนมา ลาวและกัมพูชา ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๒ ล้านคน และล่าสุดพบว่ามิชชันนารีเริ่มเข้ามา นอกจากนี้ยังมีผู้หลบหนีเข้าเมือง ชาวโรฮีนจา โดยช่องทางที่คนเหล่านี้ใช้ คือ จุดผ่านแดนถาวร ๓๖ จุด จุดผ่านแดนชั่วคราว,จุดผ่อนปรน ๔๗ จุด และช่องทางธรรมชาติ ๗๓๒ จุด รวมทั้งช่องทางตามกฎหมายศุลกากร

^๖เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ “เตอร์กิช” หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตุรกี อาศัยกระจายอยู่ทั่วโลก เป็นกลุ่มก้อน และหนึ่งในพื้นที่ที่มีชาวอุยกูร์อาศัยอยู่มากที่สุด คือ เขตการปกครองพิเศษซินเจียง - อุยกูร์ ของจีน ซึ่งชาวอุยกูร์ที่เข้ามาในประเทศไทยก็มาจากเขตปกครองตนเองซินเจียง - อุยกูร์

ชาวปากีสถาน ปาเลสไตน์ที่หนีภัยสงคราม และชาวโรฮิงจา^๗ ที่เดินทางมาทางเรือจากเมียนมา / บังกลาเทศผ่านประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากเป็นทางผ่านสำหรับการเดินทางต่อไปยังจุดหมายปลายทางและเป็นที่ตั้งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees : UNHCR) ซึ่งทำหน้าที่ในการออกเอกสารรับรองให้แก่ผู้ที่ขอสถานะผู้ลี้ภัยในเบื้องต้นด้วย จึงทำให้มีผู้ที่ต้องการขอสถานะผู้ลี้ภัยเดินทางผ่านเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติกลายเป็นประเด็นการเมืองที่มีการถกเถียงในประเทศไทยและต่างประเทศ เพราะมุมมองต่อการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแตกต่างกันไปตามจุดยืนและทัศนะของแต่ละบุคคล สหประชาชาติจะเรียกคนเหล่านี้ว่า “ผู้ลี้ภัย” แต่ประเทศไทยจะเรียกว่า “ผู้อพยพ” เนื่องจากมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และพิธีสารปี พ.ศ.๒๕๑๐ และไม่มีกฎหมายที่ยอมรับการเข้ามาของผู้ลี้ภัย โดยจะดำเนินการกับผู้ลี้ภัยด้วยการใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒^๘ แต่ประเทศไทยเปิดให้ UNHCR และองค์การนอกภาครัฐ (Non - Governmental Organization : NGOs) เข้ามาทำงานในการกำหนดสถานะผู้ลี้ภัย ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติเป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่^๙ ที่ประเทศไทยและสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations : ASEAN) กำลังประสบและส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม จิตวิทยา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สาธารณสุข และสภาพลักษณะในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจาซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๕ และมีนัยทางความมั่นคงจนถูกนานาประเทศจับตามองและผลักดันให้แก้ไข หากจำแนกการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติของชาวโรฮิงจา จะมีทั้งชาวโรฮิงจาจากรัฐยะไข่หรืออาระกัน ประเทศเมียนมาที่หนีภัยการสู้รบและไม่ได้รับการยอมรับเป็นพลเมือง ถูกกดขี่อยู่อย่างไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กับชาวโรฮิงจาในบังกลาเทศซึ่งมีฐานะยากจนไม่มีงานทำ ต้องการแสวงหาโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า พ.ศ.๒๕๕๒ การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจาเริ่มมี “ขบวนการนำพา” เข้าไปเกี่ยวข้องและจัดระบบผลประโยชน์ ทำให้ประชากรชาวโรฮิงจาอพยพมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

^๗ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของรัฐยะไข่ (อาระกัน) ทางตะวันตกของเมียนมาและพูดภาษาโรฮิงจา คำว่า “เบงกาลี” เป็นคำที่เมียนมาใช้เรียกชาวโรฮิงจาเพื่อสื่อว่าคนกลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง ไม่ได้เป็นชาวเมียนมาโดยกำเนิด

^๘ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๘๗/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมผู้รักษาการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐

^๙ ภัยความมั่นคงรูปแบบเดิมจะมองภัยความมั่นคงจากภายนอกรัฐเป็นสำคัญ แต่ความมั่นคงรูปแบบใหม่จะรวมเอามิติทางด้านปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานและปัญหาการค้ามนุษย์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของภัยความมั่นคงของประเทศ โดยอาเซียนแบ่งการทำงานออกเป็น ๓ เสา ประกอบด้วย เสาเศรษฐกิจ เสาสังคมและวัฒนธรรม และเสาการเมืองและความมั่นคง ซึ่งหัวข้อความมั่นคงรูปแบบใหม่ได้ถูกระบุอยู่ใน Blueprint ของเสาการเมืองและความมั่นคงในหัวข้อ B.4

แต่เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้สถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจารุนแรงมากที่สุด คือ สงครามกลางเมืองในรัฐยะไข่ เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่มีการปะทะกันระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมโรฮิงจา มีประชาชนมากกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน พลัดพรากจากที่พักอาศัย ความขัดแย้งในรัฐยะไข่เริ่มเข้าสู่ความรุนแรงอีกครั้งเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เมื่อกองทัพปลดปล่อยโรฮิงจาแห่งอาระกัน^{๑๐} (The Arakan Rohingya Solidarity Army : ARSA) หรือที่รู้จักกันในชื่อเดิมว่า Harakatul Yakeen ซึ่งก่อตั้งเมื่อ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ได้เข้าโจมตีป้อมตำรวจ ทำให้ถูกกองทัพเมียนมากวาดล้างอย่างหนักและถูกสังหารไป ๘๐ คน ผู้แทนอาวุโสของสหประชาชาติกล่าวว่า อาจมีคนเสียชีวิตมากกว่า ๑,๐๐๐ คน มีผู้ลี้ภัยประมาณ ๕๘๒,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมโรฮิงจา ที่หลบหนีความรุนแรงผ่านจุดข้ามแดนเมืองอุเกีย เข้าไปในฝั่งประเทศบังกลาเทศ ในช่วง ๔ สัปดาห์ และเมื่อรวมกับชาวโรฮิงจาที่อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ซึ่งหลบหนีความรุนแรงในเมียนมาครั้งก่อน ทำให้มีผู้ลี้ภัยอาศัยอยู่ในค่ายต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทั่วเมืองชายแดนคือกซ์บาซาร์ของบังกลาเทศประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ คน ความรุนแรงในปีนี้มีแนวโน้มจะขยายตัวและนำไปสู่การอพยพระลอกใหม่ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ โดยนายอันโตนิโอ กูแตร์เรส เลขาธิการสหประชาชาติแสดงความวิตกว่าความรุนแรงอาจขยายตัวจนกลายเป็น “ภัยพิบัติทางมนุษยธรรม” และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้จัดประชุมฉุกเฉินเพื่อหารือเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะกำลังกดดันนางอองซาน ซูจี^{๑๑} อย่างหนักนับตั้งแต่เข้าร่วมคณะรัฐบาล ยังได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะเพื่อนบ้าน เนื่องจากเส้นทางการเดินทางอพยพของชาวโรฮิงจาจะล่องเรือออกจากค็อกซ์บาซาร์เมืองที่มีชายหาดที่ยาวที่สุดในโลกในประเทศบังกลาเทศ มายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฤดูกาลที่ไม่มีมรสุมผ่านอ่าวเบงกอลสู่ทะเลอันดามันขึ้นฝั่งที่ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

ปัญหานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ของไทย^{๑๒} ที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนถูกสหรัฐอเมริกาจัดระดับประเทศไทยในด้านการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์จากระดับ Tier 2 Watch List (ต้องจับตามอง) ลงไปสู่ Tier 3 (สถานการณ์เลวร้ายที่สุด)

^{๑๐} ขบวนการติดอาวุธกลุ่มต่าง ๆ ของเมียนมามีได้มีเพียงกองทัพปลดปล่อยโรฮิงจาแห่งอาระกัน (The Arakan Rohingya Solidarity Army : ARSA) กลุ่มเดียว แต่ยังมีกองกำลังติดอาวุธของชาติพันธุ์อื่น ๆ อีกด้วย

^{๑๑} อองซาน ซูจี เป็นรัฐมนตรีเมียนมา ๔ ตำแหน่ง ประกอบด้วย รัฐมนตรีต่างประเทศ รัฐมนตรีประจำสำนักประธานาธิบดี รัฐมนตรีศึกษาธิการ และรัฐมนตรีพลังงานและการไฟฟ้า และอยู่ในฐานะ “ที่ปรึกษาประเทศ” (The State counselor)

^{๑๒} ประเทศไทยกำหนดให้ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๗ โดยมี พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑ (The Anti - Trafficking in Persons Act 2008) และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ.๒๕๕๔ - ๒๕๕๙) ที่ให้ความสำคัญ ๕ ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน การพัฒนาและการบริหารข้อมูล แต่การจัดอันดับดัชนีทาสโลก (The Global Slavery Index 2016) ของ Walk Free Foundation ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ ๑๐ ของโลก โดยมีประชาชนที่ต้องใช้ชีวิตเยี่ยงทาสสูงกว่า ๔๗๕,๐๐๐ คน และเป็นอันดับที่ ๒ ในอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย

ในปี พ.ศ.๒๕๕๗^{๑๓} โดยเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๕ และ พ.ศ.๒๕๕๖ ประเทศไทยได้รับการยกเว้นไม่ถูกลดระดับลงโดยอัตโนมัติ แต่ข้อยกเว้นในการปรับลดระดับโดยอัตโนมัติตามกฎหมายคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act - TVPA) ค.ศ.๒๐๐๐ ที่ปรับปรุงเมื่อ ค.ศ.๒๐๐๘ โดยสามารถทำได้ไม่เกิน ๒ ครั้งต่อเนื่อง ดังนั้นในรายงาน TIP Report ปี พ.ศ.๒๕๕๗ ประเทศไทยจึงถูกลดระดับลงมาที่ Tier 3 โดยสหรัฐฯ เห็นว่า ประเทศไทยยังดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมาย TVPA โดยการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ยังมีไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับขนาดของปัญหา การคอร์รัปชันในทุกระดับยังเป็นอุปสรรคสำคัญ การแก้ไขปัญหาระงับและภาวะแรงงานขัดหนี้ของแรงงานต่างชาติในภาคส่วนการค้าและประมงยังไม่เพียงพอ โดยไม่สามารถสืบสวนและดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด ซึ่งรวมถึงเจ้าของเรือและผู้บังคับเรือที่ใช้แรงงานต่างชาติเป็นแรงงานบังคับ การขาดแคลนล่ามของหน่วยงานภาครัฐยังเป็นอุปสรรคต่อการคัดแยกและคุ้มครองเหยื่อ โดยทางการไทยคัดแยกเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เป็นชาวต่างชาติได้น้อยกว่าปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังปรากฏรายงานข่าวเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเกี่ยวข้องกับการแสวงประโยชน์จากผู้แสวงหาที่พักพิงชาวโรฮิงจาจากเมียนมาและบังกลาเทศด้วย และยังคงให้ไทยอยู่ในสถานะ Tier 3 เช่นเดิมในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ก่อนที่จะปรับให้อยู่ในสถานะ Tier 2 ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ และ ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ยังคงรายงานสถานการณ์การจัดสถานะให้อยู่ใน Tier 2 Watch List^{๑๔} มีรายงานเกี่ยวกับการสืบสวน ดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิดมากขึ้น รวมถึงลงโทษเจ้าของธุรกิจรายหนึ่ง ที่แสวงหาประโยชน์จากแรงงานบังคับในภาคการประมง และขยายเวลาให้เหยื่อการค้ามนุษย์ต่างชาติดูแลพยานพยานนักและทำงานในไทยต่อไป รัฐบาลไทยทุ่มเททรัพยากรต่อต้านการค้ามนุษย์มากขึ้น รวมถึงเห็นชอบนโยบายซึ่งอนุญาตให้จ้างล่ามต่างชาติ เพื่อเพิ่มจำนวนล่ามสำหรับตรวจสอบและสัมภาษณ์แรงงาน ขณะเดียวกันยังได้บังคับใช้นโยบายใหม่เพื่อปรับปรุงกระบวนการระบุตัวตนเหยื่อโดยใช้คณะทำงานจากหลากหลายสาขาและจัดการฝึกฝนด้านต่อต้านการค้ามนุษย์แก่เจ้าหน้าที่รัฐบาล อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามมากขึ้นหากเทียบกับช่วงเวลาของการออกรายงานครั้งก่อน ไม่ดำเนินคดีเชิงรุกและลงโทษเจ้าหน้าที่ซึ่งสมรู้ร่วมคิดกับอาชญากรการค้ามนุษย์ ซึ่งการสมคบคิดของเจ้าหน้าที่เป็นอุปสรรคต่อความพยายามต่อต้านการค้ามนุษย์ ทั้งนี้หากปี พ.ศ.๒๕๖๑ ยังอยู่ในระดับเดิมอีกจะถูกปรับลดระดับให้อยู่ใน Tier 3 อย่างอัตโนมัติ^{๑๕} เว้นแต่จะสามารถแสดงหลักฐานได้ว่าในรอบปีที่ผ่านมา มีพัฒนาการที่สำคัญที่สมควรได้รับการปรับระดับขึ้นจาก Tier 2 Watch List ให้เป็น Tier 2 หรือ Tier 1 หรือมีคุณสมบัติที่เหมาะสมสมควรได้รับยกเว้นจากการถูกปรับลดระดับโดยอัตโนมัติ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ โดยประเทศดังกล่าวจะต้องสามารถแสดงแผนงานที่ใช้ความพยายามเพิ่มขึ้นในการต่อต้านการค้ามนุษย์และทุ่มเททรัพยากรเพียงพอที่จะดำเนินการตามแผนงาน ส่งผลทำให้สหรัฐฯ อาจพิจารณาระงับการให้ความช่วยเหลือที่มีใช้ความช่วยเหลือ

^{๑๓} การถูกลดระดับของไทยในรายงาน TIP Report เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นการปรับลดระดับโดยอัตโนมัติ เนื่องจากไทยอยู่ใน Tier 2 Watch List มา ๔ ปีแล้ว (ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๓)

^{๑๔} รายงานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ระบุว่าแม้ประเทศไทยยังไม่ได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหรัฐฯ ในการกำจัดขบวนการค้ามนุษย์ แต่ก็ได้พยายามอย่างยิ่งยวดด้วยการอายัดเงินจากขบวนการค้ามนุษย์ได้มากกว่า ๗๘๔ ล้านบาท

^{๑๕} กฎหมายคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act - TVPA) ค.ศ.๒๐๐๐ ที่ปรับปรุงเมื่อ ค.ศ.๒๐๐๘ กำหนดเพิ่มเติมว่า ประเทศที่ถูกจัดระดับใน Tier 2 Watch List ติดต่อกันเป็นเวลา ๒ ปี ปีถัดไปอาจถูกปรับลดระดับลงสู่ Tier 3 โดยอัตโนมัติ

เพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้ นอกจากนี้ ยังอาจไม่ทิ้งงบประมาณสนับสนุนแก่ลูกจ้างของรัฐบาลประเทศ Tier 3 ในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรม รวมทั้งอาจคัดค้านความช่วยเหลือที่รัฐบาลประเทศนั้น ๆ อาจได้รับจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund – IMF) และธนาคารโลก (World Bank)

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน Association of South East Asian Nations : ASEAN) แม้จะมีบริบทที่ต่างจากสหภาพยุโรป (European Union : EU) แต่หลายคนมักนำไปเทียบเคียงกัน เนื่องจากต่างเป็นการร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ สหภาพยุโรปบริหารงานแบบอาศัยการจัดตั้งองค์กรเหนือรัฐที่มีอำนาจตัดสินใจแทนประเทศสมาชิกภายในขอบอำนาจที่กำหนด (Supra - National Authority) โดยการตัดสินใจขององค์กรเหนือรัฐมีผลผูกพันประเทศสมาชิกและต้องปฏิบัติตาม ในขณะที่อาเซียนบริหารงานแบบอาศัยความร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิก (International Co - operation) คือ บรรลุเป้าหมายร่วมกันโดยใช้หลักฉันทามติ แต่ละประเทศจะมีฐานะเท่าเทียมกัน มีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ที่คงอำนาจอธิปไตยและจะไม่ก้าวำยกิจการภายในประเทศระหว่างกัน ประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่มิได้เป็นภาคีสมาชิกกับอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยปี พ.ศ.๒๕๔๔ และยังมีนโยบายเกี่ยวกับผู้อพยพที่มีได้ให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้อพยพ แต่เป็นมุมมองที่ยังให้ความสำคัญเรื่องเขตแดนและความมั่นคงของรัฐ จึงขาดการพัฒนากลไกระดับประเทศและภูมิภาคเพื่อจัดการปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถาวร สวนทางกับภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกที่ร่วมมือกันแก้ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติแบบยืดหยุ่นบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน จนสามารถคลี่คลายปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติแบบยืดหยุ่นได้ในหลายกรณี จากสถิติของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ประเมินว่ามีชาวโรฮีนจาอีกกว่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ และในจำนวนนี้มากกว่า ๘๐๐,๐๐๐ คน ไม่มีสัญชาติ ได้ถูกจับตามองและถูกยกระดับขึ้นมาเป็นประเด็นที่ “น่าห่วงใย” ทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติต้องการให้ไทยและอาเซียนดูแลชาวโรฮีนจา โดยไม่เอายกให้ผลักดันออกนอกประเทศ ขณะที่ประเทศไทยยืนยันทันทีจะดูแลตามหลักสิทธิมนุษยชน หากเข้ามาอย่างผิดกฎหมายก็ดำเนินคดีตามกฎหมาย ในอนาคตปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอาจถูกหีบยกจากสหภาพยุโรปขึ้นมาเป็นประเด็นเพื่อกำหนดมาตรการตอบโต้ทางการค้าและความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ เช่นเดียวกับปัญหาการทำประมงแบบผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (IUU Fishing)

ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียเป็นปัญหาที่มีทั้งเรื่อง “กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง” มีความซับซ้อนทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และทำลายในด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียนและสังคมโลก ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไปเท่านั้น แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลก และเป็นปัญหาที่อาจเปลี่ยนสถานะทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้ได้อีกด้วย จึงเป็นเรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกัน เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์ทางการเมืองในเมียนมามีแนวโน้มที่ดีขึ้น ดังนั้น ก่อนที่ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียจะลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่เหมือนที่เกิดวิกฤตการณ์ในทวีปยุโรป

ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ หรือเกิดปัญหาเช่นเดียวกับการเกิดกลุ่มรัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย “ไอเอส” (ISIS)^{๑๖} การเตรียมรับมือกับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮีนจาที่อาจทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างเหมาะสม เป็นการท้าทายต่อความสามารถด้านการประสานงานรวมทั้งการจัดการของอาเซียน^{๑๗} และเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งอาเซียนที่จะแสดงบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาที่ท้าทายอาเซียน อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่จะสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการลบล้างข้อกล่าวหาว่าด้วยเรื่องการค้ามนุษย์ซึ่งเป็นปัญหาที่สั่งสมมานานอีกด้วย

งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติเฉพาะด้าน มีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาถึงการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งมีทั้งปัญหาผู้อพยพ / ลี้ภัย ปัญหาการลักลอบเข้าเมือง และปัญหาการค้ามนุษย์จากทุกมุมมองของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งในระดับชาติและภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชน และความมั่นคง ทำให้ไม่สามารถมองเห็นประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขได้อย่างตรงประเด็น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษา วิเคราะห์สถานการณ์ รูปแบบ และผลกระทบด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ต่ออาเซียนและประเทศไทยจากการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย
๒. ศึกษาปัญหาขัดข้องที่พบในกระบวนการและรูปแบบในการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย
๓. ศึกษาแนวทางในการปรับบทบาทและโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

^{๑๖} กลุ่มไอเอสมาจากกลุ่มติดอาวุธที่ช่วยเหลือรัฐบาลอิรักสู้รบกับกองกำลังสหรัฐฯ ในช่วงสงครามอิรัก ปี พ.ศ.๒๕๔๖ ก่อนที่ต่อมาจะจัดตั้งเป็นกลุ่ม “รัฐอิสลามแห่งอิรัก” (ISI) จากนั้นได้ขยายอิทธิพล ไปยังหลายเมืองของประเทศซีเรียในช่วงที่ซีเรียกำลังเกิดสงครามกลางเมือง และได้มีการบัญญัติชื่อกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย หรือไอซิส (ISIS) กลุ่มติดอาวุธมุสลิมนิกายซุนหนี่ขึ้น กระทั่งล่าสุดได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นกลุ่มรัฐอิสลามหรือไอเอส (IS) จุดมุ่งหมายหลักของกลุ่มไอเอส คือการจัดตั้งรัฐอิสลามขึ้นในประเทศอิรักและซีเรีย และนำเอากฎหมายอิสลามมาใช้อย่างเข้มงวดในพื้นที่ที่ตนปกครอง เช่น เก็บภาษีกฎหมายอิสลามในเมือง แยกเด็กชายและหญิงออกจากกันในการศึกษาในโรงเรียน รวมทั้งกำหนดให้สตรีต้องสวมผ้าคลุมหน้า อีญาบ ในที่สาธารณะ กลุ่มไอเอสได้กลายมาเป็นกลุ่มหัวรุนแรงที่อันตรายที่สุดในโลก

^{๑๗} อาเซียนไม่มีกองกำลังทางทหารเพื่อสันติภาพ ฉะนั้น หากอาเซียนพยายามเข้าไปแก้ไข ปัญหาชาวโรฮีนจาในยะไข่ อาเซียนจะต้องระวังไม่ให้ตัวเองเข้าไปเป็นเครื่องมือของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ เน้นการวิจัยเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ๔ ประเทศ คือ เมียนมา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย

๑.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอย่างเหมาะสมจะเป็นเพียงการเสนอแนวคิดหรือหลักการกว้าง ๆ โดยไม่พิจารณาลึกในรายละเอียดของแผนรองรับ

๑.๓ จะวิจัยเฉพาะนโยบายที่เปิดเผยได้เท่านั้น

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒ ท่าน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

๓. ขอบเขตด้านเวลาเกี่ยวกับเนื้อหาการศึกษาและวิจัย ปี พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๖๐

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒ ท่าน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

๓. การรวบรวมข้อมูล

๓.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเชิงลึก

๓.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลที่รวบรวมจากหนังสือและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารงานวิจัย หนังสือวรรณกรรม และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล เช่น ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มานำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ชัดเจน มีความครอบคลุมและมีความถูกต้องมากที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ รูปแบบและผลกระทบด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ต่ออาเซียนและประเทศไทยจากการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

๒. ทำให้ทราบถึงปัญหาขัดข้องที่พบในกระบวนการและรูปแบบในการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

๓. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับบทบาทและโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

คำจำกัดความ

การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ หมายถึง ศัพท์ที่องค์การสหประชาชาติใช้เรียกผู้ย้ายถิ่นแรงงานระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นอย่างไม่ปกติ ในขณะที่ คำว่า “Unauthorized Migration” เป็นศัพท์ใหม่ในแวดวงวิชาการที่เริ่มใช้กันในปลายทศวรรษ ๑๙๙๐ มีความหมายถึงการละเมิดกฎหมายบางอย่าง ทั้งสองคำใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “Illegal Migration” หรือ “Undocumented Migration” ซึ่งเป็นการประทับตราทางลบต่อคนกลุ่มนี้

ผู้ลี้ภัย หมายถึง คำนิยามเฉพาะในอนุสัญญาว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย ๑๙๕๑ ได้แก่ ผู้ที่เดินทางข้ามแดนและอยู่ในอีกรัฐหนึ่งนอกจากรัฐแห่งสัญชาติตนและตกอยู่ในความหวาดกลัวอันมีมูลเหตุว่าจะได้รับการประหารชีวิตด้วยสาเหตุแห่งเชื้อชาติ สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะทางสังคมหรือความเห็นทางการเมืองและไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติ รวมถึงบุคคลไร้สัญชาติที่อยู่นอกรัฐตนด้วย

ผู้อพยพ หมายถึง คำที่รัฐบาลไทยจะเรียกผู้ลี้ภัยว่า “ผู้อพยพ” เนื่องจากประเทศไทยยังไม่ได้ลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพของผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และพิธีสาร ปี พ.ศ.๒๕๑๐ และไม่มีกฎหมายที่ยอมรับการเข้ามาของผู้ลี้ภัย

แรงงานข้ามชาติ หมายถึง องค์การสหประชาชาติได้มีการกำหนดความหมายแรงงานข้ามชาติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัวไว้ในมาตรา ๒ หมายถึง “บุคคลซึ่งจะถูกว่าจ้างให้ทำงาน กำลังถูกว่าจ้าง หรือเคยถูกว่าจ้างทำงาน โดยได้รับค่าตอบแทนในรัฐที่ตนไม่ได้เป็นคนของชาตินั้น”

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การโยกย้ายถิ่นฐานเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ต่าง ๆ ของโลก ต่างต้องอาศัยแรงงานจำนวนมากเพื่อทำการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ ดังนั้นการโยกย้ายถิ่นฐานจึงเป็นเรื่องปกติ ยิ่งในช่วงที่มีสงคราม โรคระบาด หรือภาวะทุพภิกขภัย การโยกย้ายถิ่นฐานยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้น แม้ในปัจจุบันการโยกย้ายถิ่นฐานก็ยังดำเนินต่อไป แต่การโยกย้ายถิ่นฐานแบบสมัครใจหรือการโยกย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการจ้างงานได้เพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นการโยกย้ายถิ่นฐานหลักในปัจจุบัน การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ (International Migration) มีผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรทั้งประเทศที่ย้ายออกและประเทศผู้ที่ย้ายเข้า โดยในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมาเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ผลจากการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ และระเบียบกฎหมายด้านการเข้าเมืองของประเทศต่าง ๆ มีความเป็นสากลและยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศกลายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่และกำลังเป็นประเด็นด้านการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญในปัจจุบัน ถึงแม้การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศจะเป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลในการโยกย้ายจากสถานที่หนึ่งสู่อีกสถานที่หนึ่งเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น แต่หลายครั้งการตัดสินใจโยกย้ายถิ่นฐานเกิดจากปัจจัยหลายประการซึ่งดำรงอยู่ทั้งในถิ่นต้นทางและปลายทาง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความปลอดภัย รวมถึงสภาพแวดล้อมและปัจจัยส่วนตัว การตัดสินใจที่จะโยกย้ายถิ่นฐานเป็นการชั่วคราวจะรวมเข้ากับสังคมท้องถิ่นเป็นการถาวร หรือจะกลับคืนสู่ถิ่นต้นทางนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามการแปรผันของปัจจัยเหล่านี้ ทุกประเทศทั้งภายในภูมิภาคและทั่วโลกไม่ว่าจะในฐานะประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางสำหรับผู้โยกย้ายถิ่นฐานจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจทฤษฎีและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะทำให้เศรษฐกิจและสังคมได้รับประโยชน์จากการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ การให้ความสำคัญกับตัวกำหนด ปัญหาอุปสรรค ผลกระทบ และปัจจัยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายที่รอบคอบ โดยมีแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการไม่ว่าการเพิ่มขึ้นและความหลากหลายของการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศจะมาจากสาเหตุใด

แนวคิดการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ (International Migration Concept)

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ (International Migration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจำนวนมากข้ามพรมแดนจากประเทศที่ตนเป็นพลเมืองหรือพำนักอยู่ไปยังประเทศอื่นเพื่อดำรงชีวิตเป็นเวลายาวนานเพื่อกระทำการกิจกรรมที่ได้รับค่าตอบแทน โดยหลักสากลจะกำหนดว่าการดำรงชีวิตในอีกที่หนึ่งเป็นเวลานาน ๑ พ.ศ. นับเป็นการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Trade Regulation) อย่างไรก็ตาม ผู้โยกย้ายถิ่นฐานจำนวนหนึ่งสามารถกลายเป็นผู้ตั้งถิ่นฐานได้เมื่อเขาตัดสินใจปักหลักใช้ชีวิตในประเทศที่เขาไปประกอบอาชีพและดำรงชีวิตที่นั่นเป็นส่วนใหญ่

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ อาจจำแนกออกได้ตามสาเหตุ ได้แก่ การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่มีสาเหตุจากภัยธรรมชาติ (Natural Disaster) และการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่มีสาเหตุจากภัยที่เกิดจากการกระทำหรือจากน้ำมือของมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งประเภทการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศอีกแบบหนึ่ง คือ การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบผู้โยกย้ายถิ่นฐานสมัครใจย้ายถิ่นเอง (Voluntary Migration) และการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบที่ถูกบังคับ (Forced Migration) ซึ่งได้แก่การลี้ภัย (Refugee) แนวคิดเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่

กลุ่มเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก อธิบายว่า มนุษย์ตัดสินใจย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ผู้ย้ายถิ่นจึงเป็นผู้ย้ายถิ่นทางเศรษฐกิจ ปัจจัยดึงดูดที่สำคัญทำให้มนุษย์ย้ายถิ่น ได้แก่ ค่าจ้างที่สูงขึ้นและโอกาสการได้งานทำ การเลือกเดินทางไปประเทศใดขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) ของประเทศต้นทาง และ GNP ของประเทศผู้รับแรงงาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางและประเภทของงานที่จะทำ นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเล็งเห็นอิทธิพลของโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีผลต่อการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศได้เสนอสาเหตุระดับโครงสร้างว่า เกิดจากปัจจัยดึงดูดจากสภาพเศรษฐกิจในประเทศผู้รับของผู้ย้ายถิ่น สภาพเศรษฐกิจในประเทศผู้รับที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูง จะพัฒนาเป็นเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างตลาดแรงงานระดับปฏุม ซึ่งเป็นระดับที่มีความก้าวหน้ามาก และยังเป็นลักษณะงานวิชาชีพที่ต้องการทักษะสูง มีค่าตอบแทนสูงและเป็นงานที่ไม่ต้องใช้แรงกาย ในขณะที่เดียวกันก็มีโครงสร้างตลาดแรงงานระดับทุติยะ ซึ่งเป็นตลาดแรงงานระดับรองเป็นงานที่ไม่ใช่งานวิชาชีพ เน้นการใช้ทักษะทางร่างกายและการใช้แรงงาน ในสังคมดังกล่าว ประชากรของประเทศจะพยายามพัฒนาตนเองเข้าไปมีตำแหน่งงานในตลาดแรงงานระดับปฏุม ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่จะเข้าทำงานในตลาดแรงงานระดับทุติยะ ระบบทุนนิยมได้ทำให้ตลาดแรงงานในสังคมทุนนิยมพัฒนาขึ้นมาเป็นตลาดที่มีโครงสร้างสองระดับเช่นนี้ เมื่อประเทศทุนนิยมเติบโตจนมีสภาพเศรษฐกิจดังกล่าว จะเกิดภาวะที่เป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานจากประเทศที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจช้ากว่าย้ายเข้ามาเพื่อแสวงหาตำแหน่งงานที่มีความขาดแคลนแรงงานในระดับทุติยะ แรงงานต่างชาติจึงมักเข้าไปทำงานที่พลเมืองของประเทศนั้นไม่ต้องการทำ

กลุ่มนักสังคมวิทยา พิจารณาปรากฏการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศในแง่มุมที่ต่างไปจากนักเศรษฐศาสตร์ และเห็นว่าการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นระบบที่ครอบคลุมปัจจัยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย และการเมืองระหว่างประเทศ ตัวแปรทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของระบบการโยกย้ายถิ่นฐาน (Migration System) นอกจากนี้ระบบการโยกย้ายถิ่นฐานยังหมายถึงกระบวนการเริ่มตั้งแต่การตัดสินใจเดินทางออกนอกประเทศต้นทางไปยังประเทศผู้รับ โดยผ่านเครือข่ายของผู้ย้ายถิ่นในประเทศต้นทาง เครือข่ายการอำนวยความสะดวกระหว่างการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ และเครือข่ายของผู้ย้ายถิ่นและผู้ว่าจ้างในประเทศผู้รับ

ทฤษฎีการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ (Migration Theories)

๑. ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ของ Everett S. Lee (E.S. Lee's Theory of Migration) Lee ได้เขียนทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นขึ้นจากการวิเคราะห์ถึงขนาด (Volume)

กระแส (Stream) การไหลทวนกระแส (Counter Stream) ของการย้ายถิ่นและคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่น และได้ให้ความหมาย “การย้ายถิ่น” ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างถาวรหรือกึ่งถาวร ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในลักษณะทิศทางใด การเคลื่อนไหวใด ๆ ที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่นจะเกี่ยวข้องกับจุดเริ่มต้น (Origin) จุดปลายทาง (Destination) และอุปสรรคต่าง ๆ ที่กั้นขวางอยู่ระหว่างต้นทางกับปลายทาง (An Intervening sets of obstacles) Lee ได้ขยายความทฤษฎีของเขาว่า ทุก ๆ พื้นที่ต้นทางและปลายทางมักจะมีแรงบวก (Positive Force) หรือ ปัจจัยดึง (Pull) ที่ดึงดูดประชากรมิให้ย้ายถิ่นไปที่อื่น ขณะเดียวกันก็จะมีแรงลบ (Negative Force) ที่จะผลักดันให้ประชากรย้ายถิ่น ผลรวมของแรงเหล่านี้มากหรือน้อยจะผันแปรไปตามบุคลิกภาพ (Personality) และคุณสมบัติส่วนตัวบุคคล อันได้แก่ อายุ (Age) เพศ (Sex) ระดับการศึกษา (Education) ระดับความชำนาญ (Skill) เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ (Ethnic or Tribal Groups) และคุณสมบัติอื่นของประชากรที่แตกต่างกัน

๒. ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ของ E.G. Ravenstein (Ravenstein's Law Migration) Ravenstein ได้เสนอกฎการย้ายถิ่นของเขาเมื่อปี ค.ศ.๑๘๘๕ - ๑๘๘๙ เพื่ออธิบายกรณีการย้ายถิ่นระหว่างชนบทกับเมืองโดยกล่าวว่าผู้ย้ายถิ่นจะเคลื่อนที่จากพื้นที่ที่มีโอกาสต่ำไปสู่พื้นที่ที่มีโอกาสสูงกว่า การเลือกพื้นที่ปลายทางของผู้ย้ายถิ่นนั้นจะถูกกำหนดโดยระยะทาง ผู้ย้ายถิ่นจากชนบทมักมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนที่ครั้งแรกลงไปยังเมืองใกล้ ๆ (Town) และขยับขยายไปเมืองใหญ่ (Cities) และชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นของประชากรได้ช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการขนส่ง การขยายตัวทางการค้าและอุตสาหกรรม แต่อย่างไรก็ดีแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญ และมีบทบาทต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นในลักษณะที่ละขั้นตอน (Step Migration) ของประชากร

๓. ทฤษฎีการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศอย่างไม่ปกติ

โดยทั่วไปทฤษฎีที่นำมาอธิบายการย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติจะเป็นมุมมองแนวคิดทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยแรงงานย้ายถิ่น ทฤษฎีตลาดแรงงานทวิลักษณ์ ทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้ย้ายถิ่น และทฤษฎีระบบโลก

๓.๑ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ใหม่ของการโยกย้ายถิ่นฐาน (The New Economics of Migration Theory) แนวคิดนี้มองการตัดสินใจย้ายถิ่นของแต่ละคนและครัวเรือนในลักษณะของภาพรวมว่าเป็นการตัดสินใจโดยคาดว่าจะได้รับรายได้มากที่สุดและเป็นการลดความเสี่ยงให้มันน้อยที่สุด โดยเฉพาะความเสี่ยงที่เกิดจากความล้มเหลวของตลาดแรงงานในประเทศซึ่งส่งผลให้เกิดการว่างงานจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อรายได้ จึงผลักดันให้ครัวเรือนจัดการความเสี่ยงดังกล่าวโดยการส่งแรงงานที่ล้นเกินในครัวเรือนออกไปหางานยังต่างประเทศแทนการโยกย้ายถิ่นฐานไปหางานในประเทศ

๓.๒ ทฤษฎีตลาดแรงงานแบบทวิลักษณ์ (Dual Labor Market Theory)

ทฤษฎีดังกล่าวให้ความสนใจกับความต้องการแรงงานบางประเภททั้งแรงงานไร้ฝีมือ - กึ่งฝีมือ - และมีฝีมือของประเทศอุตสาหกรรมโดยภาพรวมมากกว่าที่จะให้ความสนใจต่อการโยกย้ายถิ่นฐานของบุคคลหรือครัวเรือนดังเช่นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ใหม่ ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว Piore มองว่าการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ มีสาเหตุมาจากปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) คือ ความต้องการแรงงานบางประเภท โดยเฉพาะแรงงานระดับล่าง (แรงงานไร้ฝีมือ) ของประเทศปลายทางหรือประเทศพัฒนาที่เป็นแรงจูงใจให้แรงงานไร้ฝีมือในประเทศที่ด้อยพัฒนาที่ค่อยพัฒนาที่เดินทางเข้ามาทำงาน

มากกว่าปัจจัยผลักดันอันเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำหรืออัตราการว่างงานสูงในประเทศต้นทางซึ่งเป็นผลจากตลาดแรงงานที่แรงงานท้องถิ่นมองว่า แรงงานระดับล่างนอกจากจะมีรายได้ / ค่าจ้างต่ำแล้ว ก็ยังทำให้ไม่สามารถดำรงสถานภาพทางสังคมในประเทศได้ แต่ลักษณะงานดังกล่าวก็ไม่สามารถขจัดออกไปจากสังคมได้ ซึ่งการแบ่งแยกลักษณะตลาดดังกล่าวก็มีผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (Economic Dualism) และจำนวนแรงงานในประเทศ (Labor Supply) ทั้งผู้ส่งและผู้รับด้วย

๓.๓ ทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้ย้ายถิ่น (Migrant Network Theory)

ผู้ย้ายถิ่นอาจมีเครือข่ายโยงใยกับผู้ย้ายถิ่นเก่า ผู้ไม่ย้ายถิ่นรวมนายจ้างทั้งในถิ่นต้นทางและปลายทาง เครือข่ายดังกล่าวจะก่อให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น เพราะการมีเครือข่ายจะช่วยให้มีการลดต้นทุนการโยกย้ายถิ่นฐาน (ทั้งในรูปตัวเงินและต้นทุนทางใจ) และลดความเสี่ยง ซึ่งส่งผลทำให้การจ้างงานหรือความต้องการแรงงานในถิ่นปลายทางสามารถไปถึงสมาชิกของชุมชนได้รวดเร็ว ทำให้การเดินทางไปทำงานต่างประเทศง่ายขึ้น และสามารถคาดการณ์รายได้ที่จะได้รับแน่นอนกว่า ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวอาจพัฒนาเป็นสถาบันและทำให้การโยกย้ายถิ่นฐานดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ยากที่รัฐบาลจะเข้าควบคุมกระแสการโยกย้ายถิ่นฐาน

๓.๔ ทฤษฎีระบบโลก (World System Theory)

มองว่าการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นผลพวงจากระบบต่าง ๆ ของโลก ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ซึ่งก่อตัวและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้กระแสทุนเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและทิศทางของการลงทุน กระแสของการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment - FDI) มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ความต้องการแรงงานในต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลต่อการโยกย้ายถิ่นฐานทั้งภายในและระหว่างประเทศด้วย

๔. ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศในกลุ่มสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม

(Classical School of Criminology) ทฤษฎีในอาชญาวิทยาส่วนใหญ่นั้น พยายามอธิบายเหตุผลว่า “ทำไม มีปัจจัยอะไร” คน ๆ หนึ่งถึงกลายเป็นผู้ร้าย / คนที่ทำผิดกฎหมาย แต่มีบางทฤษฎีที่มีมุมมองที่แตกต่างที่สำคัญ ได้แก่

๔.๑ ทฤษฎีว่าด้วยการเลือกกระทำผิดอย่างมีเหตุผล (Rational choice Theories)

เป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่อธิบายว่าทำไมคนบางกลุ่มถึงทำผิด แต่ทฤษฎี Rational choice มองด้านผู้กระทำผิด มีหลักการ “อย่างไร” ในการตัดสินใจในการกระทำผิด ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การที่ผู้กระทำความผิดนั้นจะตัดสินใจว่าจะทำผิดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างค่าตอบแทนกับสิ่งที่ต้องลงทุนไป ยิ่งค่าตอบแทนสูงความเสี่ยงน้อยย่อมง่ายต่อการตัดสินใจทำความผิด ทฤษฎีนี้จะใช้ได้เฉพาะกับ “Instrumental Crime” คือ การใช้อาชญากรรมเป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ในการทำอย่างอื่น เช่น ทำการปล้นธนาคารเพื่อเอาเงินที่ได้จากการปล้นธนาคารไปซื้อบ้าน การปล้นธนาคารจึงถือว่าเป็นเครื่องมือในการทำให้บรรลุเป้าหมาย (ในที่นี้คือซื้อบ้าน) แต่มักจะใช้ไม่ค่อยได้ผลกับ “Expressive Crime” ซึ่งเป็นการกระทำผิดเพื่อความพึงพอใจส่วนตัวของผู้กระทำ โดยไม่มีจุดประสงค์ / ประโยชน์อย่างอื่น เช่น การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย เช่น ผู้ชายนอกใจ ผู้หญิงเลยไปยิงผู้ชายตายเพราะความแค้น หรือคนทะเลาะชกต่อยกันเพราะขับรถปาดหน้า ซึ่งการกระทำผิดประเภทนี้เป็น “Expressive Crime” ไม่ได้มีการวางแผนเพื่อผลประโยชน์อะไร แต่เป็นการทำเพราะอารมณ์พาไป

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Social Learning Theory)

นักสังคมศาสตร์โดยทั่วไปเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลจะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่อยู่ใกล้ตัว Edwin Sutherland ได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมขึ้นมาใน ปี ค.ศ.๑๙๔๗ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๙ หลักการ คือ

๑. พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้
๒. พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการสมาคมกับผู้อื่นตามกระบวนการติดต่อสื่อสาร
๓. หลักสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน
๔. เมื่อพฤติกรรมอาชญากรรมได้รับการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จะรวมถึง
 - ๔.๑ เทคนิคในการกระทำความผิด ซึ่งบางครั้งก็สลับซับซ้อนแต่บางครั้งก็ง่าย
 - ๔.๒ ทิศทางเฉพาะของแรงดลใจ แรงผลักดัน การใช้เหตุผลตลอดทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำความผิด
๕. ทิศทางเฉพาะของแรงดลใจและแรงผลักดันจะถูกเรียนรู้จากทำให้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย ในบางสังคมบุคคลอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่บุคคลอื่นอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมาย
๖. หลักการสำคัญของการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกัน คือ บุคคลจะกลายเป็นผู้กระทำความผิดเพราะว่าความเห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมายมีมากกว่าความเห็นด้วยกับการไม่ละเมิดกฎหมาย
๗. การคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกันอาจจะแตกต่างกันในด้านความถี่ระยะเวลาการให้ความสำคัญและความเข้มข้น ซึ่งหมายความถึงลักษณะของความแตกต่างกันของการคบหาสมาคมระหว่างพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรม
๘. กระบวนการของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม โดยการคบหาสมาคมกับรูปแบบของอาชญากรรมและต่อต้านอาชญากรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานที่เหมือนกับการเรียนรู้ทั่วไป
๙. ในขณะที่พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมทั่วไป แต่ก็ไม่จำเป็นต้องอธิบายโดยความต้องการและค่านิยมนั้น เนื่องจากพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรมก็มีความต้องการและค่านิยมเดียวกัน บุคคลลัทธินิยมก็เพื่อต้องการความมั่นคงในการเงินเช่นเดียวกันกับกรรมกรที่ทำงานหนักเพื่อความมั่นคงในการเงิน ความพยายามที่จะอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมจากแรงผลักดันและค่านิยมทั่วไป เช่น ความสุข การดิ้นรนเพื่อสถานะภาพทางสังคมแรงกระตุ้นจากเงิน หรือความผิหวัง ฯลฯ คงจะต้องพบกับความไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากการอธิบายได้ทั้งพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมถูกกฎหมาย เฉกเช่นเดียวกับกระบวนการหายใจที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมทุกประเภท แต่ไม่ได้แบ่งแยกระหว่างพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมถูกกฎหมาย

บทบาทองค์กรระหว่างประเทศ

๑. สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees : UNHCR)

เป็นองค์การที่รับภารกิจหน้าที่จากองค์กรบรรเทาทุกข์ และจัดหางานแห่งสหประชาชาติ (United Nations Relief and Rehabilitation Administration : UNRRA) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๓ โดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ภารกิจหลัก คือ

๑. ปกป้องและสนับสนุนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยทั่วโลก ตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลในแต่ละประเทศหรือข้อเรียกร้องของสหประชาชาติ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่สำคัญในการส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศต้นทาง หรือ ประเทศที่สามเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่

๒. เป็นผู้นำประสานงานในการรวบรวมความช่วยเหลือจากนานาชาติ เพื่อปกป้องและแก้ปัญหาของผู้ลี้ภัยทั่วโลกและการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะสิทธิที่จะอาศัยอยู่อย่างปลอดภัยในรัฐอื่น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับทางออกที่ยั่งยืน ได้แก่การเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมโดยสมัครใจ (Voluntary Repatriation) การตั้งถิ่นฐานในรัฐผู้รับ (Local Integration) หรือการไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม (Third Country Resettlement)

๓. ปกป้องและให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมแก่บุคคลในความห่วงใย^๑ (Person of Concern, POC) ผู้แสวงหาที่พักพิง^๒ (Asylum seeker) ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ^๓ (Internally Displaced Person) บุคคลไร้รัฐ^๔ (Stateless Person) และผู้ที่เดินทางกลับประเทศต้นทาง (Returnee)

ภารกิจของสำนักงานฯ มักจะอยู่ในประเทศที่ยังคงมีสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติ และประเทศใกล้เคียง เช่น เลบานอน ซูดาน ซาอุดี อียิปต์ อัฟกานิสถาน เคนยา สำนักงานฯ ยังมีภารกิจครอบคลุมไปถึงผู้ที่หนีภัยจากการประท้วงประท้วง และผู้ที่พลัดถิ่นอันเนื่องมาจากภัยพิบัติอีกด้วย สำนักงานระดับภูมิภาคในประเทศไทยตั้งอยู่ที่อาคารสำนักงานสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก

^๑หมายถึงบุคคลซึ่งต้องการความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่อยู่ภายใต้กรอบหน้าที่ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ลี้ภัยที่ผ่านการพิจารณาสถานะภาพผู้ลี้ภัย “รายบุคคล” (Refugee Status Determination) จากทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ ภายใต้คุณสมบัติว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๕๑ แล้ว

^๒หมายถึง บุคคลต่างด้าวที่หนีภัยจากประเทศของตนมายังประเทศอื่น และอยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาสถานะผู้ลี้ภัยซึ่งมีหลายกรณี เช่น กรณีรอกการสัมภาษณ์ กรณีผลหลังการสัมภาษณ์ หรือกรณีถูกปฏิเสธสถานะผู้ลี้ภัยแล้ว แต่อยู่ในระหว่างการอุทธรณ์หรือการรื้อเรื่องคำร้องใหม่อื่นๆ ผู้ขอลี้ภัยต่างจากผู้ลี้ภัยเพราะผู้ลี้ภัยผ่านการรับรองสถานะผู้ลี้ภัยแล้วนั่นเอง

^๓หมายถึง บุคคลที่หนีภัยประท้วงประท้วงเช่นเดียวกับผู้ลี้ภัย แต่แตกต่างกับผู้ลี้ภัยตรงที่คนพลัดถิ่นในประเทศหนีจากพื้นที่หนึ่งในประเทศของตนไปยังอีกพื้นที่หนึ่งในประเทศเดียวกันโดยไม่มีการข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ แต่ผู้ลี้ภัยต้องมีลักษณะของการข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

^๔หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้รับการยอมรับให้มีสิทธิอาศัยโดยรัฐใดเลยในโลก โดยผลของกฎหมายบุคคลในสถานการณ์นี้จึงตกเป็น “คนต่างด้าวผิดกฎหมาย” ในทุกประเภทของโลก อนึ่ง ถ้าคนไร้รัฐอพยพไปยังประเทศอื่นด้วยเหตุผลเดียวกับผู้ลี้ภัย คนไร้รัฐนั้นก็อาจเป็นผู้ลี้ภัยได้

๒. องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration : IOM)

ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ.๑๙๕๑ เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ดูแลและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานทั่วโลกและทำงานอย่างใกล้ชิดกับภาครัฐ ระหว่างรัฐ และองค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) มีสมาชิก ๑๒๒ รัฐ สำนักงานประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประจำประเทศไทย อยู่ที่กรุงเทพฯ มีหน้าที่ ดังนี้

๑. ดูแลผลประโยชน์ทั้งหมดของผู้อพยพ ซึ่งก็คือการปกป้องและให้คำปรึกษารัฐบาลและผู้ลี้ภัย
๒. รับรองการโยกย้ายถิ่นฐานของผู้อพยพและยื่นไปให้ประเทศน่านาชาติในประเด็นการอพยพ
๓. ค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานและปกป้องผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพเท่าที่ต่อการ รวมถึงผู้ลี้ภัยและผู้ที่ย้ายถิ่นสากล
๔. ทำงานเชื่อมต่อกับกรมการอพยพและเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม และสิทธิที่จะเคลื่อนย้ายอย่างอิสระ ขอบเขตการทำงานมีอยู่ ๔ พื้นที่ในการจัดการผู้อพยพ ได้แก่ Migration and Development, Facilitating Migration, Regulating Migration และ Forced migration. ภาระหน้าที่ของ IOM จะอยู่ในพื้นที่เหล่านี้
๕. สนับสนุนกฎหมายการอพยพสากล ปกป้องสิทธิของผู้ลี้ภัย สุขภาพของผู้ลี้ภัย รวมถึงการกีดกันทางเพศของผู้อพยพ

๓. สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime : UNODC)

มีภารกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการต่อต้านการใช้ยาเสพติดและการค้ายาเสพติด กลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การฟอกเงิน คอร์รัปชั่น และการก่อการร้ายผ่านความร่วมมือเป็นพันธมิตรในภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีองค์กรสิทธิมนุษยชนอีกจำนวน ๗ แห่ง ซึ่งทำงานเพื่อสนับสนุนสิทธิของผู้แสวงหาที่พักพิงในประเทศไทย ได้แก่ Asylum Access, Asia Pacific Refugee Rights Network, Fortify Rights, มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (มสพ.), Jesuit Refugee Service, คณะทำงานประชากรแรงงานข้ามชาติ (MWG) และมูลนิธิศักยภาพชุมชน ซึ่งจะเสนอรายงานการปฏิบัติของประเทศไทยต่อผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

กฎหมายที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

๑. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.๑๙๔๘

เป็นข้อตกลงของสหประชาชาติที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองดูแลสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองประเทศของตน แนวคิดเกี่ยวกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเกิดขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประเทศคู่สงครามอย่างมหาศาล โดยส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความทารุณโหดร้ายของฝ่ายอักษะจนทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกหันเห

เหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น และได้มีการผลักดันให้องค์การสหประชาชาติเร่งกำหนดแนวทางคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้นมาคุ้มครองมนุษยชาติ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๑ (ค.ศ.๑๙๔๘) สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ จึงได้มีมติยอมรับและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติขึ้นอย่างเป็นทางการ และกติการะหว่างประเทศอีก ๒ ฉบับ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๙ (ค.ศ.๑๙๗๖) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๙ (ค.ศ.๑๙๗๖) ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๖ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติจัดตั้งตำแหน่งข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติขึ้น เพื่อดูแลและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนรวมทั้งตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์และหลักการทั่วไปเกี่ยวกับมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนแต่ไม่มีพันธะผูกพันในแง่ของกฎหมายระหว่างประเทศ ประกอบด้วย การรับรองสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ จำนวน ๓๐ ข้อ ซึ่งสามารถนำมาจัดกลุ่มได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ สิทธิมนุษยชนเบื้องต้น (ข้อที่ ๑ - ๓) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ข้อที่ ๔ - ๒๓) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ข้อที่ ๒๔ - ๒๗) หน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนต่อระเบียบสังคม และการรับรองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานระหว่างประเทศ (ข้อที่ ๒๘ - ๓๐)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติถือเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ช่วยในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลก และปัจจุบันประชาคมโลกต่างยอมรับให้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติอยู่ในฐานะแม่บทของกฎหมายสิทธิมนุษยชนทั้งหมด นอกจากนี้ กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันก็ล้วนมีพื้นฐานและได้รับการพัฒนามาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติทั้งสิ้น และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเหล่านั้นก็ได้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศของตนรวมทั้งประเทศไทยด้วย เพราะเมื่อมีการตรากฎหมายหรือจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็จะนำหลักการของปฏิญญาสากลฯ ดังกล่าวมาวางเป็นฐานคิดเสมอ นอกจากนี้ยังมีตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่พัฒนามาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ๙ ฉบับ ได้แก่

๑. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)

๒. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR)

๓. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)

๔. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)

๕. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD)

๖. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT)

๗. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)

๘. อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance - CED)

๙. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว (Convention on the Protection of the Rights of Migrants Workers and Member of their Families MWC)

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพันธกรณีกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำนวน ๖ ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการทารุณกรรมตลอดจนการปฏิบัติหรือการลงโทษที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์

๒. อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๕๑ (พ.ศ.๒๔๙๔) และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๖๗ (พ.ศ.๒๕๑๐)

อนุสัญญาดังกล่าวกำหนดกรอบการทำงานในการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยโดยได้ผ่านมติและนำมาใช้ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ค.ศ.๑๙๕๑ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๑๔๔ ประเทศทั่วโลกลงนามรับรอง นับเป็นกฎหมายผู้ลี้ภัยที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดฉบับหนึ่ง อนุสัญญานี้เป็นความตกลงระหว่างประเทศเพียงฉบับเดียวที่ครอบคลุมแง่มุมที่สำคัญที่สุดในชีวิตของผู้ลี้ภัย เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำในบทบัญญัติจะพบว่า ผู้ลี้ภัยควรที่จะได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานเดียวกันกับที่รัฐที่รับผู้ลี้ภัยนั้นให้แก่คนต่างด้าว หรือในบางกรณีมาตรฐานเดียวกันกับที่รัฐนั้นให้แก่คนสัญชาติของตน อนุสัญญาสถานภาพของผู้ลี้ภัยนี้ยังเป็นการยอมรับขอบเขตระหว่างประเทศในเรื่องของผู้ลี้ภัย และความสำคัญของการรับภาระและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความร่วมมือกันระหว่างรัฐ สาระสำคัญของอนุสัญญาฯ มีดังนี้

๑. คำจำกัดความของ “ผู้ลี้ภัย” ใน มาตรา ๑ ของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ๑๙๕๑ แต่เนื่องด้วยสถานะของผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาฯ ดังกล่าวมีข้อจำกัดทางด้านเวลาและภูมิศาสตร์ไว้ กล่าวคือ ใช้บังคับเฉพาะกับผู้ลี้ภัยก่อนวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ.๑๙๕๑ และเป็นผู้ลี้ภัยจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป ทำให้คำจำกัดความตามอนุสัญญาฯ ไม่สามารถใช้กับผู้ลี้ภัยใหม่ ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการแก้ไขคำจำกัดความ โดยจัดทำพิธีสารว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๖๗ ตัดข้อจำกัดสองประการออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ผู้ลี้ภัยใหม่ ความหมายของผู้ลี้ภัยจึงปรากฏในมาตรา ๑ ของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๕๑ ประกอบกับ มาตรา ๑ พิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๖๗

“ผู้ลี้ภัย หมายถึง บุคคลที่อยู่นอกประเทศแห่งสัญชาติของตน เนื่องด้วยความหวาดกลัว ที่มีมูลเหตุอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะถูกประหัตประหารด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือความคิดเห็นทางการเมือง และไม่สามารถหรือด้วยความหวาดกลัวนั้น ไม่เต็มใจที่จะได้รับความคุ้มครองจากประเทศนั้น ในกรณีของบุคคลไร้สัญชาติและอยู่นอกประเทศที่เดิมมีที่อาศัยประจำ ด้วยความหวาดกลัวที่กล่าวมาจึงไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะกลับไปอาศัยในประเทศนั้น”

๒. สิทธิของผู้ลี้ภัย

อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๕๑ ได้กำหนดให้รัฐภาคีมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ลี้ภัยตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญา อย่างไรก็ตามสิทธิที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเป็นเพียงสิทธิขั้นต่ำ รัฐสมาชิกสามารถให้สิทธิที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้จากผู้ลี้ภัยได้ ตัวอย่างสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๕๑

สิทธิในการไม่ถูกขับไล่หรือส่งกลับ (ผลักดัน) มาตรา ๓๓ (๑)

“รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่ขับไล่หรือส่งกลับ (ผลักดัน) ไม่ว่าจะโดยลักษณะใด ๆ ไปยังชายแดนดินแดนซึ่ง ณ ที่นั้นชีวิตหรืออิสรภาพของผู้ลี้ภัยอาจได้รับการคุกคามด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สมาชิกภาพของกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือความคิดเห็นทางการเมือง”

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการรับรอง หลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับในสังคมระหว่างประเทศ คือ หลักห้ามผลักดันกลับ (Non Refoulement) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญ อันจะได้อ้างอิงต่อไป อย่างไรก็ตามอนุสัญญา นี้ได้วางข้อจำกัดเรื่องการอ้างประโยชน์ของหลักการห้ามผลักดันกลับ โดยระบุว่าผู้ลี้ภัยไม่อาจกล่าวอ้างสิทธินี้ได้ หาก มีเหตุอันสมควรถือได้ว่าผู้ลี้ภัยเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศที่เข้าไปพำนัก หรือโดยคำพิพากษาถึงที่สุดตัดสินว่ากระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นภัยต่อประชาคมของประเทศนั้น (มาตรา ๓๓ (๒))

สิทธิในการไม่ถูกขับไล่จากอาณาเขตของรัฐ มาตรา ๓๒

“รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่ขับไล่ผู้ลี้ภัยซึ่งชอบด้วยกฎหมายจากอาณาเขตของตน เว้นเสียแต่เพื่อความมั่นคงของชาติ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน”

สิทธิในการไม่ถูกขับไล่จากอาณาเขตของรัฐนี้ ข้อพิจารณาสำคัญอยู่ที่ การไล่ผู้ลี้ภัยออกจากอาณาเขตของตนเสีย ไม่ได้คำนึงว่าเมื่อขับไล่ไปแล้วผู้ลี้ภัยจะถูกคุกคามชีวิตหรืออิสรภาพหรือไม่ จึงทำให้ต่างกับกรณีการขับไล่หรือส่งกลับ ตามหลัก Non Refoulement ที่ได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้

สิทธิในการไม่ถูกลงโทษทางอาญาในความผิดฐานเข้าเมืองหรือปรากฏตัวโดยผิดกฎหมาย มาตรา ๓๑

รัฐภาคีผู้ทำสัญญาจะไม่ลงโทษทางอาญา ด้วยเหตุแห่งการเข้าเมืองหรือการปรากฏตัว โดยผิดกฎหมายแก่ผู้ลี้ภัย ในกรณีของผู้ลี้ภัยแม้ว่าจะเข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ผู้ลี้ภัยก็ไม่อาจถูกลงโทษ เนื่องจากการเข้าเมืองผิดกฎหมายได้ เนื่องจากเป็นบุคคลซึ่งหลบหนีการประหัตประหารจากประเทศอื่น อย่างไรก็ตามอนุสัญญา ได้กำหนดไว้ว่าผู้ลี้ภัยจะอ้างสิทธิตามมาตรานี้ได้ก็ต่อเมื่อ “หากผู้ลี้ภัยได้เดินทางโดยตรงมาจากดินแดนซึ่งชีวิตหรือเสรีภาพถูกคุกคามตามความหมายของมาตรา ๑ เข้ามาหรือปรากฏตัวในอาณาเขตโดยไม่ได้รับอนุญาต และผู้ลี้ภัยต้องมารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ และแสดงเหตุอันควรเชื่อได้ในการเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือการปรากฏตัวโดยผิดกฎหมาย”

สิทธิในการทำงาน มาตรา ๑๗

รัฐจะต้องปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยที่อยู่อาศัยโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อคนชาติรัฐอื่นในการรับจ้างเพื่อค่าแรง และการประกอบธุรกิจส่วนตัว

สิทธิในการรับการศึกษา มาตรา ๒๒

ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับคนชาติ หากเป็นการศึกษาที่นอกเหนือจากระดับพื้นฐานต้องปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย ไม่น้อยกว่าที่ปฏิบัติต่อคนต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกัน

สิทธิในการมีสุขภาพอนามัยที่ดี มาตรา ๒๔

รัฐภาคีมีหน้าที่ในการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ลี้ภัยที่อยู่ในดินแดนของรัฐโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

สิทธิในการเสนอข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล มาตรา ๔,๑๖

เสรีภาพในการเดินทางในราชอาณาจักร มาตรา ๒๖

สิทธิในการมีหนังสือแสดงตนและออกเอกสารเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ในการเดินทางในราชอาณาจักร มาตรา ๒๗,๒๘

๓. หน้าที่ของผู้ลี้ภัย

นอกจากผู้ลี้ภัยจะได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.๑๙๕๑ แล้ว ผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ที่เข้าไปพำนักอยู่ในรัฐใดรัฐหนึ่งก็ย่อมต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายภายในของรัฐนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลี้ภัยจะต้องไม่กระทำการใดที่อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัย ความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนในรัฐที่ลี้ภัย หน้าที่ดังกล่าวปรากฏอยู่ในมาตรา ๒

“ผู้ลี้ภัยทุกคนมีหน้าที่ต่อรัฐที่ตนเข้ามาอยู่ในอาณาเขต ซึ่งหน้าที่หมายถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ และมาตรการในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน”

๔. ผลของการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญา

เมื่อเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ แล้ว นอกจากรัฐจะมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ลี้ภัยตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ แล้ว รัฐยังมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติในกรณีดังต่อไปนี้

รัฐภาคีจะให้ความร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติในการปรับใช้บทบัญญัติในอนุสัญญานี้

รัฐภาคีจัดหาข่าวสารและข้อมูลทางสถิติซึ่งสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติร้องขอเพื่อจัดทำรายงานต่อองค์กรซึ่งมีอำนาจของสหประชาชาติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานะของผู้ลี้ภัย การอนุวัติการของอนุสัญญา / กฎหมายข้อบังคับซึ่งมีผลบังคับหรืออาจจะมีผลบังคับเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย

รัฐภาคีจะแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบถึงกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ของรัฐซึ่งรัฐอาจดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญานี้

๓. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้ง ในลักษณะองค์การ ค.ศ.๒๐๐๐ (United Nations Convention Against Transactional Organized Crime - UNTOC)

หลักการและสาระสำคัญของอนุสัญญา ดังกล่าว มีดังนี้

๑. ส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. มีขอบเขตการใช้บังคับกับการป้องกัน การสืบสวน และการฟ้อง คดีอาญาสำหรับการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และสำหรับความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ ๔ ปีขึ้นไป เมื่อมีลักษณะเป็นความผิดข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม

๓. กลุ่มองค์กรอาชญากรรมหมายความว่ากลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งร่วมกันตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป และจัดตั้งมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง และร่วมกันกระทำความผิดตามอนุสัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์ทางทรัพย์สินอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

๔. ให้การมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การฉ้อราษฎร์บังหลวง และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา

๕. การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศตามอนุสัญญา ประกอบด้วยเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เรื่องการโอนตัวนักโทษ เรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ซึ่งนอกจากด้วยวิธีการโดยปกติแล้วยังอาจทำได้โดยการใช้วิธีที่ศรัทธาข้ามประเทศหรือวิธีสื่อสารอื่นที่ทันสมัย เรื่องวิธีการสอบสวนร่วมกัน เรื่องการโอนกระบวนการวิธีพิจารณา และเรื่องความร่วมมือระหว่าง เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย

๖. การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาอาจเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดหาพยานหลักฐาน การสืบพยานวัตถุ การค้นและยึด และอายัดทรัพย์สิน เป็นต้น

๗. ในกรณีที่รัฐภาคีสันติสัญญา ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน และรัฐภาคีหนึ่งตั้งเงื่อนไขว่าจะต้องมีสนธิสัญญา ระหว่างกันนั้น เมื่อได้รับคำร้องขอจากรัฐอื่น รัฐภาคีที่ตั้งเงื่อนไขอาจพิจารณาใช้สนธิสัญญา เป็นพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

๘. ในกรณีที่รัฐภาคีอนุสัญญา ไม่มีข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย รัฐภาคีอาจพิจารณาใช้สนธิสัญญา เป็นพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย

นอกจากนี้ อนุสัญญา ยังมีพิธีสารเพิ่มเติมประกอบด้วย พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (TIP) และพิธีสารต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นทางบก ทะเล และอากาศ (MSP) ประเทศไทยได้ลงนามในพิธีสาร TIP และ MSP เมื่อ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔

๔. ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐาน (Global Compact on Migration)

กันยายน พ.ศ.๒๕๕๙ ผู้นำรัฐบาลและผู้มีระดับสูงสุดของหลายประเทศในกรอบสหประชาชาติได้เดินทางไปนครนิวยอร์ก เพื่อหารือในเวทีระดับโลกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องผู้ย้ายถิ่น

และผู้ลี้ภัย ซึ่งการประชุมดังกล่าวได้ส่งสัญญาณสำคัญทางการเมืองว่า ประเด็นการโยกย้ายถิ่นฐาน และประเด็นผู้ลี้ภัยเป็นวาระที่มีความสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศ ในการนี้การรับรองปฏิญญานิวยอร์กว่าด้วยผู้ลี้ภัยและผู้ย้ายถิ่นฐานยังเป็นการสะท้อนว่าประเทศสมาชิกสหประชาชาติ จำนวน ๑๙๓ ประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นของแนวทางที่ครอบคลุม ซึ่งเอื้อต่อการบริหารจัดการการโยกย้ายถิ่นฐานของมนุษย์ และความจำเป็นของการพัฒนาความร่วมมือด้านการโยกย้ายถิ่นฐานในเวทีระหว่างประเทศ ตลอดจนได้แสดงเจตนาที่ว่าจะให้การคุ้มครองความปลอดภัย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้โยกย้ายถิ่นฐาน โดยไม่คำนึงถึงสถานะของผู้โยกย้ายถิ่นฐานตลอดเวลา พร้อมทั้งสนับสนุนประเทศที่ให้ความช่วยเหลือและให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยและผู้ย้ายถิ่นฐานจำนวนมาก นอกจากนี้ยังจะบูรณาการความต้องการของผู้โยกย้ายถิ่นฐาน โดยให้ความสำคัญกับความต้องการและความสามารถของผู้ย้ายถิ่นฐานและชุมชนที่ที่พักพิง ในการพัฒนารอบการทำงานและการวางแผนสำหรับการให้ความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรมและการช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาแก่ผู้โยกย้ายถิ่นฐาน รับมือและต่อต้านภาวะการหวาดกลัวคนต่างชาติ การเหยียดเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติต่อผู้โยกย้ายถิ่นฐาน การพัฒนาจะผ่านกลไกที่รัฐมีบทบาทนำหลักปฏิบัติที่ไม่ผูกมัดและแนวทางตามความสมัครใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่ในสภาวะเปราะบาง และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้การบริหารจัดการการโยกย้ายถิ่นฐานระดับโลก โดยนำองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสหประชาชาติ และการพัฒนาข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัย เป็นระเบียบและปกติ ภาคผนวกที่ ๒ ของปฏิญญานิวยอร์ก็ได้ก่อให้เกิดกระบวนการหารือและการเจรจาระหว่างรัฐบาล อันจะนำไปสู่การรับรองข้อตกลงระหว่างประเทศฯ ในการประชุมระดับนานาชาติว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศในปี พ.ศ.๒๕๖๑

อย่างไรก็ตามใน ๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐ คณะผู้แทนสหรัฐฯ ประจำยูเอ็นได้แจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบว่า สหรัฐอเมริกาขอยุติการเข้าร่วมข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐาน (Global Compact on Migration) โดยให้เหตุผลว่าปฏิญญานิวยอร์กมีข้อกำหนดหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายผู้อพยพและผู้ลี้ภัยของสหรัฐฯ รวมถึงหลักการว่าด้วยคนเข้าเมืองของรัฐบาล โด널ด์ ทรัมป์ ด้วยเหตุนี้ ประธานาธิบดี ทรัมป์ จึงตัดสินใจว่าสหรัฐฯ ควรยุติการเข้าร่วมกระบวนการซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงสากลภายในปี พ.ศ.๒๕๖๑

๕. กฎบัตรอาเซียน

เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญของอาเซียนที่จะทำให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นการวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรให้กับอาเซียน โดยนอกจากจะประมวลสิ่งที่ถือเป็นค่านิยม หลักการ และแนวปฏิบัติในอดีตของอาเซียนมาประกอบกันเป็นข้อปฏิบัติอย่างเป็นทางการของประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีการปรับปรุงแก้ไขและสร้างกลไกใหม่ขึ้น พร้อมกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรที่สำคัญในอาเซียนตลอดจนความสัมพันธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนให้สามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวของประชาคมอาเซียนให้ได้ภายใน พ.ศ.๒๕๕๘ ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้ ทั้งนี้ผู้นำอาเซียนได้ลงนามรับรอง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ ณ ประเทศสิงคโปร์ ในโอกาสครบรอบ ๔๐ ปีของการก่อตั้งอาเซียน ถือเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนอาเซียนให้เป็นองค์กรที่มี

สถานะเป็นนิติบุคคลในฐานะที่เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล ประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน ครบทั้ง ๑๐ ประเทศ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๑ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๑ กฎบัตรอาเซียนให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Organization) ประกอบด้วยบทบัญญัติ ๑๓ หมวด ๕๕ ข้อ และช่วยให้อาเซียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา หากประเทศสมาชิกไม่สามารถตกลงกันได้โดยหลักฉันทามติ ให้ใช้การตัดสินใจรูปแบบอื่น ๆ ได้ตามที่ผู้นำกำหนด และเพิ่มความยืดหยุ่นในการตีความหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน โดยมีข้อกำหนดว่าหากเกิดปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของอาเซียนหรือเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ประเทศสมาชิกต้องหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหา และกำหนดให้ประธานอาเซียนเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีและคำตัดสินขององค์กรระดับข้อพิพาท หากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิกสามารถใช้กลไกและขั้นตอนระดับข้อพิพาททั้งที่มีอยู่แล้วและที่จะตั้งขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยสันติวิธี นอกจากนี้ หากมีการละเมิดพันธกรณีในกฎบัตรอย่างร้ายแรง ผู้นำอาเซียนสามารถกำหนดมาตรการใด ๆ ที่เหมาะสมที่จะดำเนินการอย่างไรต่อรัฐผู้ละเมิดพันธกรณี ทั้งยังกำหนดให้มีความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับสมาชิกรัฐสภาอาเซียน ซึ่งเป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างรัฐสภาของประเทศสมาชิกกำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก

๖. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ คือ ปัจจุบันคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรได้ทวีจำนวนมากขึ้น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๔๙๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๔๙๗ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว และมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเสียใหม่เพื่อความมั่นคงของประเทศและเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

คำนิยามที่สำคัญ (มาตรา ๔)

“คนต่างด้าว” บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

“คนเข้าเมือง” คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“คณะกรรมการ” คณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง

“พนักงานเจ้าหน้าที่” เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

สำหรับสิทธิการเข้าเมืองของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๕๒

นั้น มี ๒ กรณี แบ่งออกได้เป็น ๔ วิธี ได้แก่ เข้าเมืองกรณีทั่วไป พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ กำหนดให้คนต่างด้าวที่ต้องการเข้ามาในราชอาณาจักรนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมาตราหลักอยู่ที่มาตรา ๑๒ [๓] ดังนั้น คนต่างด้าวที่เข้าเมืองตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๒ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ จึงตกเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย หากมิได้ขออนุญาตเข้าเมืองและมีลักษณะต้องห้ามหรือมีคุณสมบัติที่ไม่ครบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนี้

๑. คนต่างด้าวนั้นจะต้องมีเอกสารพิสูจน์ตนที่ออกโดยรัฐเจ้าของตัวบุคคลของคนต่างด้าวนั้น

๒. คนต่างด้าวนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากรัฐเจ้าของดินแดนให้เข้าเมือง

๓. คนต่างด้าวนั้นจะต้องไม่เป็นภาระทางเศรษฐกิจของรัฐเจ้าของดินแดน

๔. คนต่างด้าวนั้นจะต้องไม่เป็นภาระทางสาธารณสุขของรัฐเจ้าของดินแดน

๗. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๑ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้นไป โดยยกเลิกพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.๒๕๔๐ เนื่องจากประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การปรับปรุงการช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มีดังนี้

๑. การกระทำที่เป็นการค้ามนุษย์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ได้แก่ การเป็นธุระจัดหาซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใดโดยมีลักษณะของการข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือเป็นการให้เงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครอง / ผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้มีการยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” หมายถึง การแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิต / เผยแพร่วัสดุ / สื่อลามก การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับใช้แรงงาน / บริการ

๒. บทกำหนดโทษ

๒.๑ บุคคลทั่วไปกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ กฎหมายกำหนดโทษ ดังนี้

๒.๑.๑ กระทำแก่บุคคลอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๘ - ๑๕ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๖๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท กรณีเป็นเด็ก กฎหมายคุ้มครองเป็นพิเศษ แม้จะไม่ได้ข่มขู่ หรือใช้กำลังบังคับ ก็ถือว่าเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์

๒.๑.๒ กระทำแก่บุคคลอายุเกิน ๑๕ - ๑๘ ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ - ๑๒ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๒๐,๐๐๐ - ๒๔๐,๐๐๐ บาท

๒.๑.๓ กระทำแก่บุคคลอายุเกิน ๑๘ ปี ขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๔ - ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๘๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท

๒.๑.๔ บุคคลผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน อุปการะโดยให้ทรัพย์สิน จัดหาที่ประชุม / ที่พำนัก ซักขวน ซี่แฉะ หรือติดต่อบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม เรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

๒.๑.๕ ตระเตรียมการเพื่อกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ รับโทษ ๑ ใน ๓ ของโทษที่กำหนดไว้

๒.๑.๖ สมคบกันตั้งแต่ ๒ คน เพื่อกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ รับโทษไม่เกิน กึ่งหนึ่ง ถ้าคนหนึ่งคนใดได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ทุกคนต้องรับโทษเช่นเดียวกับที่กฎหมาย กำหนดสำหรับความผิดฐานค้ำมนุษย์ อีกกระทงหนึ่ง

๒.๑.๗ กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์โดยร่วมกันตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป หรือโดย สมาชิกองค์กรอาชญากรรม รับโทษหนักกว่าที่กำหนดไว้กึ่งหนึ่ง

๒.๑.๘ บุคคลใดกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ โดยแสดงตนเป็นเจ้าพนักงาน และกระทำการเป็นเจ้าพนักงาน โดยที่ตนเองมิได้เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่กระทำการนั้น ต้องระวางโทษเป็น ๒ เท่า ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

๒.๒ มีตำแหน่งหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

๒.๒.๑ สส. สว. สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการ / ผู้บริหาร / พนักงาน รัฐวิสาหกิจ เจ้าพนักงาน / กรรมการองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หากกระทำความผิดใด ๆ ตามที่ กำหนดไว้ในกฎหมาย ต้องระวางโทษหนักเป็น ๒ เท่า

๒.๒.๒ กรรมการ ปกค. อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงาน หรือเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ กระทำความผิดเสียเอง ระวางโทษหนักเป็น ๓ เท่า

๒.๓ นิติบุคคลใดกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ ๒๐๐,๐๐๐ - ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๒.๔ ความผิดฐานค้ำมนุษย์จัดเป็นความผิดมูลฐาน ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒ ทำให้คณะกรรมการการฟอกเงินสามารถเข้ายึดและตรวจสอบ ทรัพย์สินผู้กระทำได้

๓. การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

๓.๑ การให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์อย่างเหมาะสม ในเรื่อง อาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและ จิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศ / ภูมิลำเนาเดิม การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหาย

๓.๒ การแจ้งสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทน และสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือ ทางกฎหมาย ให้ผู้เสียหายทราบ โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับคดีเรียกค่าสินไหมทดแทน

๓.๓ จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่อยู่ในความ ดูแล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ที่ใด รวมทั้งบุคคลในครอบครัว

๓.๔ ผ่อนผันให้ผู้เสียหายอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว และได้รับ อนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายได้ โดยคำนึงเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก

๓.๕ การส่งตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นคนต่างด้าว กลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ หรือ ภูมิลำเนาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่บุคคลนั้นได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วย คนเข้าเมือง หรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจาก รมต.ว่าการ กระทรวงมหาดไทย

๓.๖ การดำเนินการให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติในต่างประเทศ หรือคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาต หรือได้รับการผ่อนผันเป็นการชั่วคราว กลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ดำเนินการตามความประสงค์ของผู้เสียหาย โดยคำนึงถึงความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้นั้น

๓.๗ การยกเว้นการดำเนินคดีบางฐานความผิดกับผู้เสียหาย

๔. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย

๔.๑ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปคม.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ ๔ คน เป็นกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นเลขานุการมีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ และกำกับดูแลการดำเนินการตามกฎหมาย

๔.๒ คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปกค.) โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ ๘ คน เป็นกรรมการ และรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ในการจัดทำ และกำกับการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้า กำหนดหลักเกณฑ์และอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุน และดำเนินการอื่นให้เป็นไปตามกฎหมาย

๔.๓ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการ ปคม. และ ปกค. มีอำนาจหน้าที่ ในการเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามกฎหมาย จัดระบบงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ช่วยเหลือ เยียวยา และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย

๕. อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ คือ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งข้าราชการพลเรือนสามัญไม่ต่ำกว่าระดับ ๓ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้ง โดยเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายกำหนด

๖. กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

จัดตั้งในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รวมถึงการช่วยเหลือผู้เสียหาย การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหาย การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ และดำเนินการช่วยเหลือที่เกี่ยวข้อง ใน พ.ศ.๒๕๕๘ รัฐบาลได้ประกาศให้การปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งมีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๙ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเห็นชอบให้ประกาศบังคับใช้ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๖๐ และมีผลบังคับใช้ตามการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ สาระสำคัญของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๖๐ ประกอบด้วย

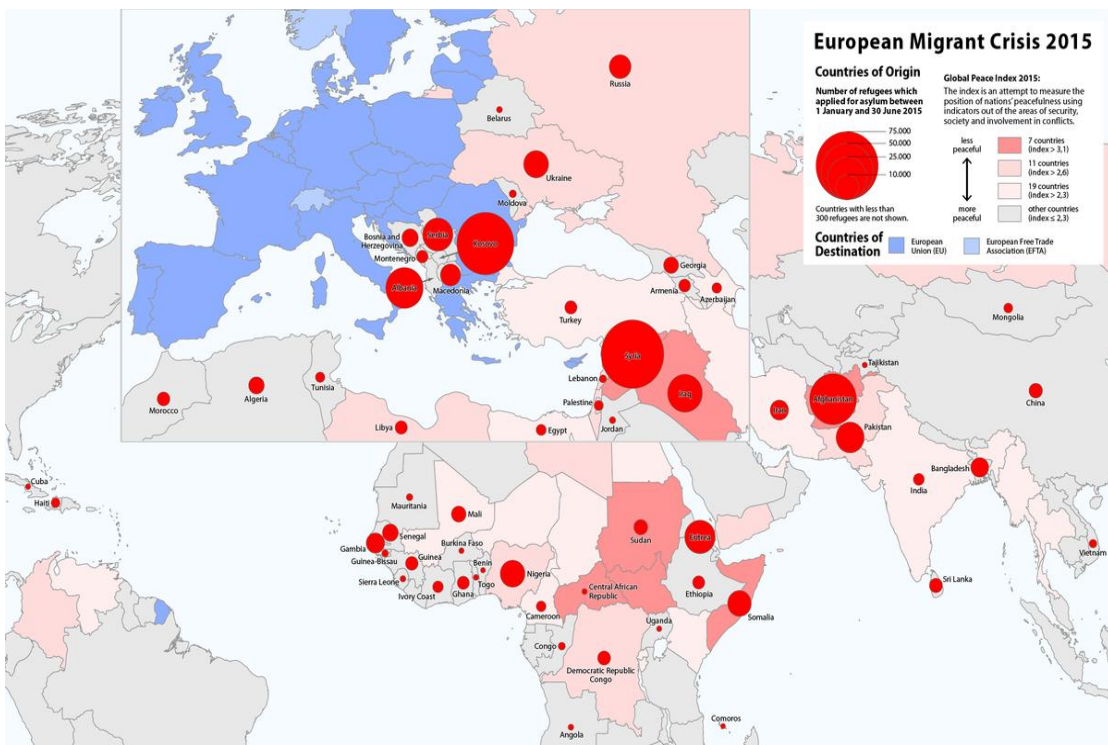
๑. การแก้ไขบทนิยามคำว่า “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” และ “การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
๒. การขยายความคุ้มครองไปถึงกลุ่มเปราะบางอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (ASEAN Convention against Trafficking in Persons, Especially Women and Children : ACTIP)
๓. ปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์
๔. กำหนดฐานความผิดซึ่งได้กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี โดยเฉพาะ

การโยกย้ายถิ่นฐานในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและท่าทีของ EU ในการแก้ปัญหา

๑. ความเป็นมา

ขณะนี้สหภาพยุโรปกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตผู้อพยพเข้ายุโรปครั้งใหญ่ที่สุด การหลั่งไหลของผู้อพยพจากตะวันออกกลาง บางส่วนของแอฟริกา และเอเชียสู่ทวีปยุโรปราว ๕๐๐,๐๐๐ คน ถือเป็น การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศสู่ยุโรปครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒

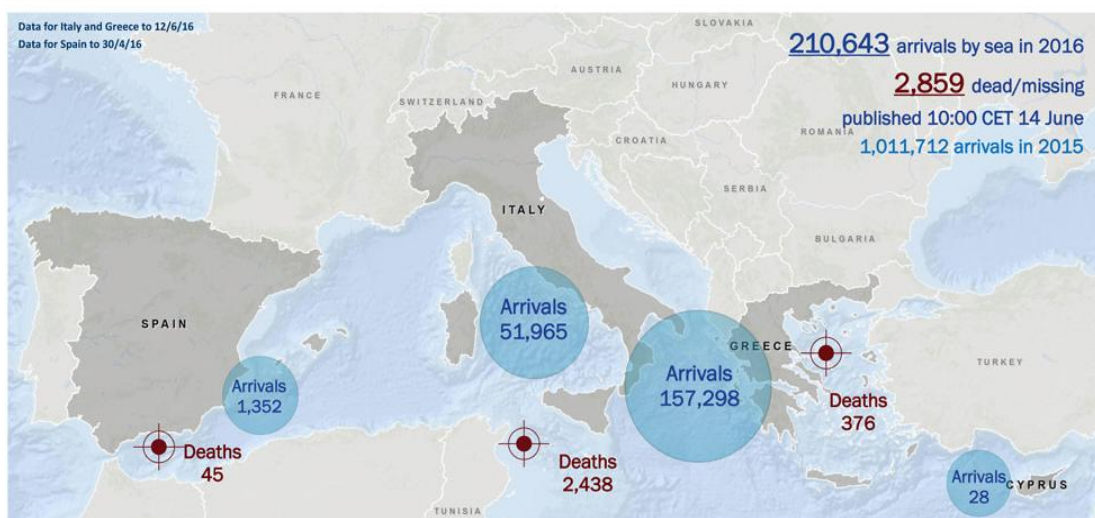
แผนภาพที่ ๒ - ๑ วิกฤตการณ์ผู้อพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พ.ศ.๒๕๕๘

แผนภาพที่ ๒ - ๒ จำนวนผู้อพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนที่รอดและเสียชีวิต พ.ศ.๒๕๕๙

Mediterranean Update Migration Flows Europe: Arrivals and Fatalities

โดยเส้นทางหลักที่นิยมใช้ในการอพยพจากทวีปแอฟริกาเข้ามายังยุโรปคือทะเลเมดิเตอร์เรเนียน นอกจากนั้นในระยะหลัง ๆ มีการใช้เส้นทางทะเลอีเจียนที่อยู่ระหว่างกรีซกับตุรกีเพิ่มมากขึ้น โดยขึ้นฝั่งตามเกาะของกรีซ และเข้าไปในประเทศหรือเดินทางต่อไปยังประเทศในคาบสมุทรบอลข่าน เพื่อต่อไปยังยุโรปเหนือโดยเฉพาะฮังการีซึ่งได้กลายเป็นจุดร้อนแรงในวิกฤตผู้อพยพที่เลวร้ายที่สุด ต้องรองรับผู้อพยพนับหมื่นคนในทุก ๆ วัน ในฐานะสมาชิกของ ๒๖ ประเทศที่ลงนามข้อตกลงเกี่ยวกับการเดินทางอย่างเสรีในยุโรปหรือความตกลงเชงเกน^๕ (Schengen Agreement) ฮังการีกลายเป็นจุดหมายปลายทางของผู้อพยพผ่านประเทศต่าง ๆ ในเขตคาบสมุทรบอลข่าน^๖ (Balkans) สาเหตุของวิกฤตผู้อพยพ คือ สถานการณ์ความยากจนในประเทศต่าง ๆ ในภาคตะวันตกของเขตบอลข่านอันเป็น

^๕ เป็นความตกลงระหว่างประเทศส่วนใหญ่ในทวีปยุโรปที่ให้สัตยาบันเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๘ สำคัญเป็นการอนุญาตให้สมาชิกในกลุ่มสามารถเดินทางระหว่างกันโดยไม่ต้องถือหนังสือเดินทาง นอกจากนั้นยังให้การอนุญาตชั่วคราวกับผู้ถือใบอนุญาตเชงเกน (Schengen Visa) มีสิทธิในการเดินทางได้ชั่วคราวในประเทศสมาชิกโดยถือใบอนุญาตใบเดียวตามสนธิสัญญาอัมสเตอร์ดัม (Treaty of Amsterdam)

^๖ คาบสมุทรบอลข่าน หมายถึง ดินแดนทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปยุโรป มีพื้นที่ประมาณ ๕๕๐,๐๐๐ ตร.กม. และมีประชากรรวมกันราว ๕๓ ล้านคน ซึ่งนี้มาจากชื่อของเทือกเขาบอลข่านที่พาดผ่านใจกลางประเทศบัลแกเรียไปยังด้านตะวันออกของเซอร์เบีย

ผลกระทบจากการปฏิวัติฤดูใบไม้ผลิอาหรับ^๗ (Arab Spring) ในตะวันออกกลาง แอฟริกาเหนือ ใน พ.ศ.๒๕๕๔ โดยมีชาวตูนิเซียหลายพันคน อพยพหนีปัญหาความวุ่นวายไปที่อิตาลี และการปฏิวัติ ดอกมะลิ^๘ (The Jasmine Revolution) ในประเทศต่าง ๆ เช่น ลิเบีย อียิปต์ และซีเรีย ซึ่งการปฏิวัตินี้ ได้ทำให้ผู้อพยพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะจากอัฟกานิสถาน และซีเรียซึ่งมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา เป็นชาวอัฟกานิสถาน ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ต้องรับปัญหาผู้อพยพหนักที่สุด ได้แก่ ฮังการี ซึ่งเป็นประเทศที่รับผู้อพยพเป็นจำนวนมากที่เดินทางเข้าตุรกีและกรีซ ผ่านมาเซโดเนีย เซอร์เบีย และเข้า ฮังการี ในฐานะที่เป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เพราะถ้าหากสามารถเข้าฮังการีได้ ก็สามารถ เดินทางได้ทั่ว ใน พ.ศ.๒๕๕๘ มีผู้อพยพเข้าฮังการีเกือบ ๒๐๐,๐๐๐ คน รองลงมาได้แก่ กรีซ^๙ และ อิตาลี สำหรับกรีซกว่าครึ่งของผู้อพยพเข้ายุโรปผ่านเข้ามาทางพรมแดนกรีซกับตุรกี ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ชาวซีเรีย^{๑๐} และอัฟกานิสถานเดินทางจากตุรกีเข้ากรีซ สำหรับอิตาลีที่อยู่ใกล้ลิเบียและทวีปแอฟริกา ที่สุดจึงเป็นประเทศที่มีผู้อพยพเข้ามาทางทะเลเป็นจำนวนมาก ประมาณร้อยละ ๙๐ ของผู้อพยพมาจาก แอฟริกา ในจีเรีย โดยเฉพาะลิเบีย สาเหตุหนึ่งที่มีผู้อพยพมาจากลิเบียมากเพราะว่ากำลังมีการ สู้แย่งชิงอำนาจระหว่างรัฐบาลที่ประชาคมโลกให้การยอมรับกับรัฐบาลของกลุ่มรัฐอิสลาม (ไอเอส) นอกจากนี้กลุ่มติดอาวุธท้องถิ่นยังเป็นกลุ่มที่ร่วมมือกับกลุ่มนักค้ามนุษย์ด้วย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของ ทางการليبียจึงไม่สนใจเรื่องการปราบปรามการค้ามนุษย์ที่มีเครือข่ายอยู่ในหลายประเทศ และเป็น สาเหตุใหญ่ที่ทำให้การอพยพโยกย้ายถิ่นฐานยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเมินว่าการค้ามนุษย์ในทะเล เมดิเตอร์เรเนียนมีเงินหมุนเวียนระหว่าง ๑๑,๓๐๐ - ๒๒,๗๐๐ ล้านบาทต่อปี กลุ่มนักค้ามนุษย์มี การศึกษากฎหมายของยุโรป และติดตามนโยบายด้านคนเข้าเมืองของสหภาพยุโรปรวมทั้งความ เคลื่อนไหวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา หากรัฐบาลประเทศต่าง ๆ สกตกันปิดกั้นเส้นทางที่นักค้า มนุษย์ใช้ในการลำเลียงผู้อพยพ การค้ามนุษย์ก็ยังไม่หยุดแต่จะทำให้แก่นักค้ามนุษย์ได้กำไรมากขึ้น เพราะ จะมีการเปลี่ยนเส้นทางการเดินทางที่ไกลขึ้น ยุโรปเริ่มเปลี่ยนวิธีการจัดการกับขบวนการค้ามนุษย์ด้วย การดูเส้นทางการโอนเงินที่ไม่ปกติ เพราะนั่นคือการฟอกเงินและสืบหาให้ได้ว่าใครควบคุมการเข้าออก ของเงิน

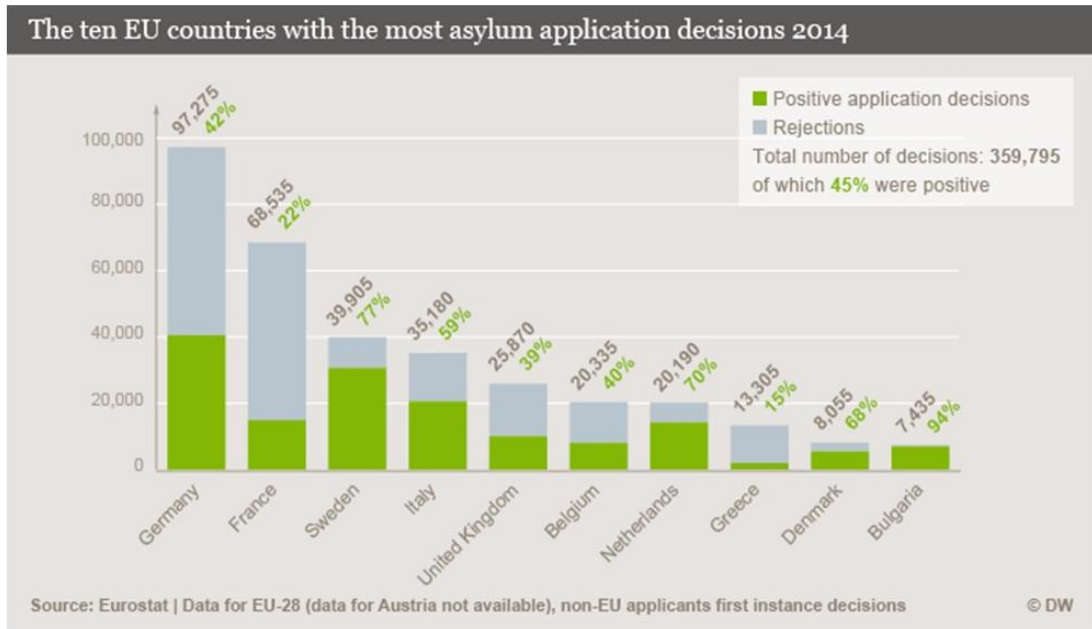
^๗คือการเรียกร้องเสรีภาพในประเทศกลุ่มอาหรับ สาเหตุมาจากความยากจนและการ แบ่งสันปันส่วนที่ไม่เป็นธรรม นอกเหนือไปจากอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถ รวมผู้คนเข้าด้วยกันได้ง่ายขึ้น และการนำเอาอิสลามการเมือง (Political Islam) มาใช้ หลังจากการ ทดลองใช้ระบบการปกครองต่าง ๆ ประสบความล้มเหลว

^๘คือ กระบวนการเชิงวาทกรรมกับการใช้สัญลักษณ์ในการเร่งรัดอารมณ์และระดมผู้คน เข้าร่วมการขับเคลื่อนทางสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภูมิภาคหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นครั้งแรกที่ ประเทศตูนิเซีย มีสาเหตุมาจากประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

^๙ก่อนเกิดสงครามในซีเรีย กรีซประสบปัญหาผู้อพยพมาตั้งแต่การล่มสลายของสหภาพ โซเวียต และต่อมาจากสงครามอาหรับสปริง เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เปรียบเสมือนประตูเข้าสู่ยุโรป ที่ผู้อพยพสามารถเดินทางเข้ามาได้ง่ายทั้งทางบก ซึ่งมีพรมแดนติดกับตุรกี และทางทะเลเอเจียน ซึ่งมี เกาะต่าง ๆ ของกรีซใกล้กับพรมแดนตุรกี

^{๑๐}จากข้อมูลสถิติของ UNHCR รายงานว่า ใน พ.ศ.๒๕๕๘ มีผู้อพยพเดินทางจากตุรกี ทางเรือมาขึ้นฝั่งที่เกาะของกรีซที่อยู่ใกล้กับพรมแดนตุรกี จำนวนกว่า ๘๕๐,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ชาวซีเรีย

แผนภาพที่ ๒ - ๓ ประเทศที่รับผู้อพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พ.ศ.๒๕๕๘

วิกฤตผู้อพยพได้ทำให้สถานการณ์เลวร้ายมากขึ้น สร้างความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจสังคม ในขณะที่ยังไม่มีแผนการร่วม ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปต้องทำการแก้ไขปัญหานี้กันเอง กระแสผู้อพยพข้ามชายแดนได้ทำให้หลายประเทศตกเข้าสู่ภาวะไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้และยุโรปกำลังสับสนในการแก้ไขปัญหานี้ โดยหลายประเทศได้ปฏิบัติมาตรการที่แข็งกร้าวเพื่อขัดขวางกระแสผู้อพยพทั้งทางทะเลและทางบก มาซิโดเนียได้ประกาศภาวะฉุกเฉินโดยปิดจุดผ่านแดนระยะสั้นเพื่อรับมือกับกระแสผู้อพยพจากกรีซ ในขณะที่ฮังการีได้ทำการติดตั้งรั้วลวดหนามยาว ๑๗๕ กิโลเมตรตามแนวชายแดนที่ติดกับเซอร์เบียเพื่อขัดขวางกระแสผู้อพยพ บัลแกเรีย สโลวาเกีย และโปแลนด์ก็มีท่าทีไปในทางเดียวกัน สำหรับสหภาพยุโรป ปัญหาผู้อพยพไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ งานทำและความมั่นคงเท่านั้น หากยังสร้างปัญหาเกี่ยวกับระเบียบการอีกด้วย การถกเถียงเกี่ยวกับมาตรการที่ได้รับการยอมรับทั้งด้านกฎหมายและมนุษยธรรมยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่มีทางออก โดยฝ่ายหนึ่งมองว่า เป็นเรื่องให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมองว่าผู้อพยพจะสร้างปัญหาให้มากมาย^{๑๑} โดยเฉพาะภาระด้านสวัสดิการสังคมและจะกระทบต่อวิถีชีวิตชาวยุโรป ซึ่งขณะนี้ก็มีกระแสลัทธิชาตินิยมขวาจัดเพิ่มขึ้นอย่างมาก แนวคิดของพวกขวาจัดจะต่อต้านการรับผู้ลี้ภัย ต่อต้านอิสลาม และกลัวในเรื่องของการก่อการร้ายที่จะมาจากกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง ฝรั่งเศสกับเดนมาร์กอ้างเรื่องความมั่นคงในการไม่รับผู้ลี้ภัยเข้าประเทศ เพราะในช่วงที่ผ่านมาได้เกิดการก่อวินาศกรรม การก่อการร้ายในกรุงปารีสและกรุงโคเปนเฮเกน สำหรับเยอรมนีมีท่าทีในเชิงบวกมากที่สุด โดยได้สัญญาว่าจะรับ

^{๑๑} การก่ออาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการไหลทะลักของผู้ลี้ภัย คุณต่าง ๆ ในรัฐ Baden - Württemberg สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเต็มไปด้วยผู้อพยพ มีการก่ออาชญากรรมโดยผู้ลี้ภัยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๗ (จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด) เป็นร้อยละ ๔๔.๖ ในช่วงเวลาสองปี

ผู้อพยพกว่า ๘๐๐,๐๐๐ คนเข้าประเทศใน พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งทำที่ในเชิงบวกของเยอรมนีอาจเป็นเพราะปัญหาการขาดแคลนแรงงาน^{๑๒} ในประเทศ และมีความต้องการนำเข้าแรงงานจากต่างชาติอยู่แล้ว พันธมิตรของเยอรมนีหลายประเทศโดยเฉพาะสวีเดนและอิตาลีมีท่าทีในเชิงบวกเหมือนกัน

โดยภาพรวม ประเทศใหญ่ ๆ ในยุโรปตะวันตกมีท่าทีในเชิงบวก แต่อุปสรรคสำคัญคือท่าทีของประเทศในเขตยุโรปตะวันออก ประเทศเหล่านี้กล่าวโจมตีเยอรมนีว่า การที่เยอรมนีมีท่าทีตอบสนองและพร้อมรับผู้อพยพนั้น ยิ่งจะทำให้ยุโรปกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้ผู้อพยพเข้ามาในยุโรปมากขึ้น สำหรับสหราชอาณาจักรมีท่าทีในเชิงลบเป็นอย่างมาก โดยปฏิเสธที่จะเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลง Schengen และอ้างเหตุผลดังกล่าวเพื่อที่จะไม่เข้าร่วมมาตรการของสหภาพยุโรป

๒. แนวทางรับมือกับปัญหาของสหภาพยุโรป

ในขณะที่เศรษฐกิจในยุโรปยังไม่ฟื้นตัว คนยุโรปว่างงานกันมาก รวมทั้งกระแสต่อต้านมุสลิมในยุโรป ทำให้สหภาพยุโรปยังเห็นไม่ตรงกันว่า จะจัดการแบ่งเบาภาระผู้ลี้ภัยกันอย่างไร หลักการนั้นเป็นเรื่องหนึ่ง แต่การปฏิบัติจริงอาจขัดกับหลักการก็ได้ จากการที่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปมีท่าทีที่แตกต่างกันดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นสิ่งที่ยากมากที่สหภาพยุโรปจะมีมาตรการแก้ไขปัญหานี้ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม แรงกดดันจากผู้อพยพที่ล้นไหลเข้ามาทำให้ EU มีอาจเผชิญต่อปัญหาผู้อพยพได้อีกต่อไป โดยหลังเหตุผู้เสียชีวิตจมน้ำในเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๘ ผู้นำประเทศใน EU และรัฐบาลจึงได้ตกลงที่จะระดมความพยายามเพื่อป้องกันมิให้คนเสียชีวิตในทะเลมากขึ้น และแก้ไขการอพยพที่รากเหง้าของปัญหาด้วยการเพิ่มความเข้มแข็งทางทะเลต่อสู้กับผู้ค้ามนุษย์ป้องกันมิให้ผู้อพยพเข้ามาใน EU อย่างผิดกฎหมายและเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและความรับผิดชอบใน EU รวมทั้งเรียกร้องให้เสริมความแข็งแกร่งให้กับปฏิบัติการ Triton และ Poseidon โดยเร็วด้วยการเพิ่มงบประมาณเป็นสามเท่าสำหรับปี พ.ศ.๒๕๕๘ และ พ.ศ.๒๕๕๙ เพื่อเพิ่มการค้นหาและช่วยเหลือให้มากขึ้น แนวทางการรับมือการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติของสหภาพยุโรปที่ดำเนินการ สรุปได้ ดังนี้

๒.๑ จัดการประชุมผู้นำสหภาพยุโรปเกี่ยวกับปัญหาผู้อพยพ โดยประเทศต่าง ๆ ได้เห็นพ้องกันเกี่ยวกับแผนจัดสรรผู้อพยพและการจัดตั้งศูนย์รับผู้อพยพในประเทศที่เป็นจุดแรกที่ผู้อพยพเดินทางถึง เช่น กรีซและสาธารณรัฐอิตาลีเพื่อลดภาระให้แก่ประเทศเหล่านี้ โดยสำนักงานสนับสนุนการอพยพยุโรป (EASO) และสำนักงานบริหารเขตชายแดนยุโรป (Frontex) จะประสานงานกับประเทศที่เป็นจุดแรกที่ผู้อพยพเดินทางถึงเพื่อตรวจสอบผู้อพยพที่ต้องได้รับการปกป้องและช่วยเหลือ นอกจากนี้สหภาพยุโรปจะสนับสนุนเงินให้แก่การรับผู้อพยพและพิจารณาเอกสารขอรับผู้อพยพของประเทศเหล่านี้ ตลอดจนจัดทำข้อตกลงด้านการค้าและสนับสนุนการพัฒนาเพื่อโน้มน้าวให้ประเทศแอฟริกาจับพลเมืองของตนกลับประเทศ

๒.๒ อิตาลีระงับปฏิบัติการค้นหาและกักขังจากการอพยพในรัศมี ๓๐ ไมล์ทะเลจากชายฝั่งอิตาลี เพราะสู้ค่าใช้จ่ายไม่ไหว และเปลี่ยนมาใช้ปฏิบัติการที่ใช้งบน้อยกว่าร่วมกับปฏิบัติการของสหภาพยุโรป แต่ในการประชุมสุดยอดผู้นำสหภาพยุโรปเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ ที่ประชุม

^{๑๒} ประชากรของเยอรมนีมีอัตราการเกิดลดลงจนคาดว่าจะเหลือ ๗๐ ล้านคน ใน พ.ศ.๒๖๐๓ จากปัจจุบัน ๘๑ ล้านคน ทำให้ภาคธุรกิจต้องหาวิธีนำผู้อพยพเข้าสู่การฝึกและทำงาน

เห็นชอบเพิ่มงบให้เท่ากับงบที่อิตาลีเคยใช้ในปฏิบัติการราว ๔,๕๐๐ ล้านบาท ที่ประชุมยังเห็นชอบให้เพิ่มการลาดตระเวนมากขึ้น ให้มีการปราบปรามเพื่อตัดเครือข่ายการค้ามนุษย์ และทำลายเรือผู้อพยพก่อนที่ผู้อพยพจะขึ้นเรือได้

๒.๓ ในการประชุมสุดยอดประเทศภาคตะวันตกของเขตบอลข่าน ประเทศออสเตรเลียได้เสนอแผนปฏิบัติการ ๕ ข้อ ประกอบด้วย การปราบปรามการค้ามนุษย์ การจัดสรรโควตาผู้อพยพที่มีความยุติธรรมมากขึ้น มีความร่วมมือด้านความมั่นคงที่กว้างขวางมากขึ้น ให้การช่วยเหลือประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางของผู้อพยพและยุทธศาสตร์ผู้อพยพระหว่างยุโรป

๒.๔ คณะกรรมาธิการยุโรปเรียกร้องให้ยุโรปทบทวนเกี่ยวกับโควตาภาคบังคับในการรองรับผู้ลี้ภัยที่หนีสงครามมาจากซีเรียและที่อื่น ๆ พร้อมเตือนไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติทางศาสนาในการตัดสินใจรับผู้ลี้ภัย และยังคงเรียกร้องให้รัฐมนตรีมหาดไทยสหภาพยุโรปสนับสนุนแผนการใหม่ในการกระจายความรับผิดชอบต่อผู้ลี้ภัย ๑๒๐,๐๐๐ คน ที่อยู่ในฮังการี กรีซ และอิตาลีอย่างเสมอภาค โดยพิจารณาจากขนาดเศรษฐกิจ จำนวนประชากร อัตราว่างงาน และการยื่นคำขอลี้ภัยที่ผ่านกรรมวิธีดำเนินการแล้ว โดยประเทศที่ปฏิเสธไม่ยอมรับผู้อพยพตามโควตาจะถูกลงโทษทางการเงินขั้นรุนแรง ภายใต้แผนการนี้เยอรมนีจะรับผู้อพยพกว่า ๓๑,๐๐๐ คน ฝรั่งเศส ๒๔,๐๐๐ คน และสเปนเกือบ ๑๕,๐๐๐ คน ข้อเสนอแนะยังประกอบด้วยระบบการโยกย้ายถิ่นฐานถาวรเพื่อจัดการกับวิกฤตผู้ลี้ภัยอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นในอนาคต การเสนอรายชื่อประเทศปลอดภัยที่ผู้ลี้ภัยจะต้องถูกส่งตัวกลับ การเพิ่มความเข้มแข็งของระบบผู้ลี้ภัยร่วมของสหภาพยุโรป การทบทวนระบบดับลิน^{๑๓} (Dublin System) ซึ่งกำหนดให้ผู้อพยพลงทะเบียนในประเทศแรกที่เดินทางถึง และการจัดการชายแดนรอบนอกและช่องทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับการโยกย้ายถิ่นฐาน

๒.๕ ผู้แทนพิเศษด้านการโยกย้ายถิ่นฐานและการพัฒนาของสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ทั่วโลกร่วมกันแก้ปัญหาผู้อพยพ โดยเสนอให้มีการจัดประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ การเรียกร้องดังกล่าวได้รับการชานรับจากออสเตรเลียที่จะรับผู้ลี้ภัยจากซีเรียและอิรักเพิ่มอีก ๑๒,๐๐๐ คน เช่นเดียวกับอีกหลายประเทศในอเมริกาใต้ที่ตกลงร่วมให้ความช่วยเหลือ โปแลนด์ยินยอมรับผู้ลี้ภัยเพิ่มจากที่ประกาศไว้เดิมเพียง ๒,๐๐๐ คน เยอรมนีพร้อมรองรับผู้ลี้ภัยปีละ ๕๐๐,๐๐๐ คน และเรียกร้องให้ยุโรปพยายามให้มากขึ้นโดยชี้ว่าระบบโควตาภาคบังคับเป็นทางเดียวที่รับประกันการแบ่งปันความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตามปัจจุบันเยอรมนีกำลังพิจารณาจะส่งผู้ลี้ภัยกลับไปกรีซเป็นครั้งแรกในรอบห้าปีเนื่องจากรับภาระตามลำพังไม่ไหว^{๑๔} และช่วงนี้

^{๑๓}ระบบดับลินถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ยุค ๙๐ ในการจัดการผู้อพยพ โดยประเทศแรกที่ผู้อพยพเดินทางเข้าและได้ลงทะเบียนเพื่อขอรับการลี้ภัย จะต้องรับผิดชอบต่อตัวผู้อพยพนั้น แต่ทว่าระบบนี้ถูกมติระงับชั่วคราวโดยชาติสมาชิกยุโรป เมื่อศาลยุโรปด้านสิทธิมนุษยชนได้ออกคำพิพากษาใน พ.ศ. ๒๕๕๔ ชี้ว่าเบลเยียมและกรีซได้ละเมิดอนุสัญญาโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในการส่งตัวผู้ลี้ภัยเข้าชาติแอฟริกันกลับไปยังกรีซ

^{๑๔}ใน พ.ศ.๒๕๕๘ มีผู้ลี้ภัยอพยพเข้าไปอยู่ในเยอรมนีแล้วประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน ภายใต้นโยบายของนาง Angela Merkel นายกรัฐมนตรี เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ทางใต้ของสหภาพยุโรปปิดพรมแดนของตัวเอง

คะแนนนิยมของนางแองเกลา แมร์เกิล กำลังลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการต่อต้านผู้อพยพและผู้ลี้ภัย ในเยอรมนีและประเทศอื่น ๆ ในยุโรปเป็นจำนวนมาก เยอรมนียื่นกรณว่าสหภาพยุโรปจำเป็นต้องยอมรับนโยบายร่วมกันที่มีต่อผู้ลี้ภัย และไม่สามารถที่จะแบกรับภาระไว้ด้วยตัวเองอีกต่อไป โดยได้เสนอให้มีการจัดระบบการกลั่นกรองและการรับผู้อพยพของสหภาพยุโรปขึ้นมาใหม่ ซึ่งต่อมา คณะกรรมาธิการยุโรปได้เสนอให้ประเทศสมาชิกรับผู้ลี้ภัยจำนวน ๑๖๐,๐๐๐ คน และจะมีการจัดสรรแบ่งส่วนผู้ลี้ภัยตามระบบโควตาที่จะจัดทำขึ้นคือ กำหนดโควตาให้ภาคีสหภาพยุโรป ๒๘ ชาติ รับผู้ลี้ภัยไปในสัดส่วนเท่า ๆ กัน โดยคำนวณจากจำนวนประชากร ผลិតภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราการว่างงานและจำนวนผู้ลี้ภัยในแต่ละประเทศ ในครั้งแรกที่ประชุมสหภาพยุโรปมีมติไม่รับการจัดสรรโควตาผู้อพยพ ต่อมาประธานคณะกรรมาธิการยุโรปได้ประกาศที่จะรื้อฟื้นแผนการจัดสรรโควตาผู้อพยพขึ้นอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ประเทศที่ไม่เห็นด้วยอ้างว่าแผนการจัดสรรดังกล่าวจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีผู้อพยพเพิ่มขึ้น ในที่สุดที่ประชุมก็ไม่สามารถตกลงกันในเรื่องแผนการจัดโควตาได้

๒.๖ รัฐมนตรีต่างประเทศและกลาโหมของสหภาพยุโรปต่างเห็นชอบในแผนที่ให้ทำลายเรือผู้อพยพที่กลุ่มนักค้ามนุษย์ในลิเบียใช้ลำเลียงผู้อพยพเข้ามายุโรป ทางฝ่ายที่เสนอเรื่องนี้ เห็นว่าการทำลายเรือเท่ากับทำลายทรัพย์สินของขบวนการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตาม มีฝ่ายที่แย้งว่าการทำลายเรือคงไม่ได้ผลมากนัก เพราะเรือมีราคาถูกและสามารถต่อใหม่ได้เรื่อย ๆ นอกจากนั้นคงหยุดยั้งการค้ามนุษย์ไม่ได้ เพราะขบวนการค้ามนุษย์ทำงานอย่างเป็นลำเป็นสันและชุมชนหลายแห่งในลิเบียได้ประโยชน์จากขบวนการค้ามนุษย์ ข้อเสนอเรื่องการทำลายเรือนี้จะต้องผ่านการเห็นชอบของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ คาดกันว่ารัสเซียคงวิโต้ข้อเสนอนี้

๒.๗ สหภาพยุโรปและตุรกีได้ตกลงร่วมกันจัดทำข้อตกลงการส่งกลับผู้อพยพ / ผู้ลี้ภัยที่เข้ามากรีซอย่างผิดกฎหมาย โดยผู้อพยพที่เดินทางเข้ากรีซภายในวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙ อย่างผิดกฎหมายและไม่ได้ยื่นเรื่องขอลี้ภัย หรือยื่นแล้วแต่ถูกปฏิเสธจะต้องถูกส่งตัวกลับตุรกี โดยมีการกำหนดเงื่อนไขว่า การส่งกลับ ๑ คน สหภาพยุโรปจะยอมรับผู้ลี้ภัยชาวซีเรีย ๑ คน จากค่ายผู้ลี้ภัยในตุรกีให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมายในยุโรปเป็นการตอบแทน โดยเยอรมนีเสนอเป็นผู้รับผู้ลี้ภัยชาวซีเรียกลุ่มแรกจากตุรกี สำหรับค่าใช้จ่ายในการโยกย้ายผู้อพยพที่ตกค้างในกรีซ สหภาพยุโรปจะรับผิดชอบทั้งหมด พร้อมทั้งจะพิจารณาการผ่อนปรนมาตรการวีซ่าสำหรับพลเมืองตุรกี และเร่งกระบวนการเจรจารับตุรกีเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสหภาพยุโรป ทั้งนี้ ข้อตกลงระหว่างสหภาพยุโรปกับตุรกีนี้ ยังไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาการส่งตัวกลับ เนื่องจากการตรวจสอบการยื่นเรื่องของผู้อพยพแต่ละรายต้องใช้เวลาพอสมควร อย่างไรก็ตาม รัฐบาลกรีซได้บังคับใช้กฎหมายส่งกลับผู้อพยพที่เข้ามาทางเรือ เพื่อเร่งดำเนินการคัดกรองผู้ลี้ภัย และพิจารณาส่งคนที่ไม่มีความจำเป็นต้องกลับไปยังตุรกีโดยเร็ว และยังสนับสนุนการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่จะดำเนินการคัดกรองรวมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการดังกล่าวด้วย แม้ว่าการอพยพในรอบแรกจะผ่านไปด้วยดี อย่างไรก็ตาม องค์กรสิทธิมนุษยชนหลายแห่งได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า ตุรกีไม่ใช่ประเทศผู้รับที่ปลอดภัยสำหรับผู้อพยพและผู้อพยพอาจจะได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม

๒.๘ จำนวนผู้อพยพเดินทางเข้ายุโรปทางบกลดลง^{๑๕}อย่างมากตั้งแต่ช่วงจำนวนสูงสุดของผู้อพยพที่เดินทางเข้าสู่ยุโรปนับตั้งช่วงปลาย พ.ศ.๒๕๕๘ เป็นต้นมา แต่อย่างไรก็ตาม การเดินทางเข้าสู่ยุโรปทางทะเลยังคงเป็นที่นิยมอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนผู้อพยพเข้าเยอรมนี ใน พ.ศ.๒๐๑๖ มีชาวซีเรียจำนวนร้อยละ ๓๖ จากจำนวนทั้งหมดยื่นขอการลี้ภัย และตามมาด้วยพลเมืองชาวแอฟริกัน ชาวอิรัก ชาวแอลเบเนีย ชาวอิหร่าน และชาวเอริเทรียนจากแอฟริกา และมีจำนวน ๒๕,๐๐๐ คน ถูกส่งตัวกลับ ส่วนอีก ๕๕,๐๐๐ คน ยอมสมัครใจเดินทางกลับบ้าน

๒.๙ คณะกรรมาธิการยุโรปได้ประกาศจัดทำกรอบความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือด้านการโยกย้ายถิ่นฐานฉบับใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานการณ์ผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในสหภาพยุโรป สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๒.๙.๑ กรอบความร่วมมือใหม่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ สมาชิกสหภาพยุโรป กับประเทศที่สาม เช่น จอร์แดน ไนจีเรีย เซเนกัล เลบานอน และมาลี โดยจะเน้นการสร้างแรงจูงใจเพื่อลดการหลั่งไหลของผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ และช่วยพัฒนาประเทศที่สาม เพื่อกำจัดต้นเหตุของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ โดยจะใช้มาตรการต่าง ๆ อาทิ การจัดการกับธุรกิจการค้ามนุษย์ และการกำหนดเส้นทางการเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมายจากประเทศที่สามไปยังสหภาพยุโรป

๒.๙.๒ กรอบความร่วมมือดังกล่าวมุ่งแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้น เช่น การช่วยชีวิตผู้โยกย้ายถิ่นฐานในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และระยะยาวซึ่งจะมุ่งแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ โดยมุ่งไปที่การจัดการกับปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรก็ตาม กรอบความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือด้านการโยกย้ายถิ่นฐานฉบับใหม่ได้รับการต่อต้านอย่างหนักจากประเทศสมาชิกยุโรปตะวันออก ซึ่งแนวโน้มในอนาคตจะทำให้ประเทศสมาชิกหันไปใช้มาตรการแข็งกร้าวมากขึ้น แทนที่จะช่วยเหลือผู้อพยพ นอกจากกรอบความร่วมมือดังกล่าวแล้ว คณะกรรมาธิการยุโรปยังได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการบูรณาการระหว่างประเทศสมาชิกและผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่พำนักในสหภาพยุโรป อย่างถูกกฎหมาย เพื่อเป็นนโยบายร่วมสำหรับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และปรับเปลี่ยนข้อกำหนดสำหรับผู้เข้ามาทำงานภายใต้ Blue Card Scheme ซึ่งเป็นการอนุญาตให้แรงงานต่างชาติที่มีทักษะสูงทำงานและพำนักในสหภาพยุโรปอย่างถูกกฎหมายเพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและความสามารถจากทั่วโลกให้เข้ามาทำงานในสหภาพยุโรปมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของสหภาพยุโรปต่อไป สหภาพยุโรปยังคงมุ่งมั่นที่จะลดจำนวนผู้อพยพโดยเน้นการทำตามข้อตกลงสหภาพยุโรป – ตุรกี เพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานรักษาพรมแดนและชายฝั่ง จัดทำกรอบหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือด้านการโยกย้ายถิ่นฐานและเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปกับประเทศที่สามที่เป็นประเทศต้นทาง อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปยังคงมีความเห็นที่ต่างกันเกี่ยวกับจำนวนผู้อพยพที่จะรับเข้ามาในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะระหว่างประเทศ

^{๑๕} จากคำขอการลี้ภัยจำนวน ๖๙๕,๗๓๓ ใน พ.ศ.๒๕๕๙ มีจำนวน ๒๕๖,๑๓๖ คำขอที่ได้รับการอนุมัติให้ได้รับสถานะผู้ลี้ภัย หรือราวร้อยละ ๓๖.๘ ภายใต้อนุสัญญาเจนีวา และอีก ๑๕๓,๗๐๐ คำขอได้รับการปกป้องแต่มีเงื่อนไขว่า กลุ่มผู้อพยพสามารถอาศัยได้ในเยอรมนีชั่วคราวเท่านั้น จำนวนตัวเลขผู้อพยพเข้าเยอรมนีที่ลดลงเป็นผลดีกับเยอรมนี และทำให้เข้าใกล้จำกัดจำนวนภายใต้โควตา ๒๐๐,๐๐๐ คนต่อปี ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายเปิดประเทศของเยอรมนี

ที่ทำให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชน เช่น เยอรมนี สวีเดน กับประเทศกลุ่ม Visegrad^{๑๖} ซึ่งไม่ต้องการรับผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน จำนวนผู้อพยพที่เดินทางเข้ายุโรปทางบกลดลงอย่างน่าตกใจตั้งแต่ นับตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ.๒๕๕๙ เป็นต้นมา ขณะที่การเดินทางเข้าสู่ยุโรปทางทะเลยังมีอย่างต่อเนื่อง (ผนวก ก. ลำดับเหตุการณ์การอพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียมีดังต่อไปนี้

ศิลปคมณ์ เอี่ยมวงศ์, สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์, และ ฉัตรวรรษ องค์กรสิทธิ์. “การจัดการปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวโรฮีนจา.” (พ.ศ.๒๕๕๙ : หน้า ๒๒ - ๓๕)

ศึกษาเรื่อง รูปแบบการ และผลกระทบด้านความมั่นคงต่อประเทศไทยจากการอพยพลักลอบเข้าเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวโรฮีนจาพบว่าสถานการณ์และรูปแบบการอพยพลักลอบเข้าเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวโรฮีนจา แตกต่างทั้งวิธีการและจำนวนโดยแบ่งออกเป็น ๓ ช่วงเวลา จากเดิมที่หนีการกดขี่ ทารุณกรรมใช้ความรุนแรงขับไล่ออกจากที่อยู่อาศัย การถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การบังคับและถูกกีดกันจำกัดสิทธิต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่อาศัยเดิม มาเป็นแรงขับจากความขัดแย้งระหว่างชาวเมียนมาในรัฐยะไข่ที่นับถือศาสนาพุทธและชาวโรฮีนจา ต่อมาเป็นแรงกระตุ้นจากเศรษฐกิจที่ดีกว่าและการค้ามนุษย์ โดยมีเป้าหมายที่ประเทศมุสลิม อาทิ ประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย การอพยพเคลื่อนย้าย ลักลอบเข้าเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวโรฮีนจายังไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน ยกเว้นกรณีกระบวนการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องเป็นเหตุให้ประเทศไทยตกในภาวะเสี่ยงที่จะถูกกีดกันทางการค้าเป็นตัวอย่างประเทศไทยให้เร่งแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ ในระยะต่อไปอาจจะเกิดความเสียด้านโอกาสการเข้าร่วมกระทำผิดใน ๓ จังหวัดชายแดนใต้ นอกจากนี้ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าประเทศไทยต้องทบทวนการดำเนินงานแบบตั้งรับที่ดำเนินการมาตลอด และต้องเร่งหากลยุทธ์ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดการร่วมรับผิดชอบจากนานาชาติโดยเฉพาะประเทศต้นทาง ด้วยการเริ่มการเจรจากับประเทศเมียนมาและประเทศอื่น ๆ รวมทั้งการหารือในระดับภูมิภาคเพื่อเข้ามามีบทบาทในการร่วมแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน และการหารือกับองค์การระหว่างประเทศเพื่อกำหนดแนวทางดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงหลักอธิปไตยแห่งรัฐ เพราะเกิดผลกระทบข้ามพรมแดนต่อรัฐไทยและกติกาสากลไม่อาจจะแก้ปัญหาได้เด็ดขาด หากต้นตอของปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ประเทศไทยเองนอกจากจะต้องรับภาระในฐานะประเทศกลางทางยังต้องบริหารภาพลักษณ์ของประเทศไทยต่อเวทีโลก ควบคู่กับการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์อย่างเด็ดขาดเพื่อมิให้ผู้อพยพกลายเป็นเหยื่อในสถานการณ์อีกต่อไป การเสริมความร่วมมืออย่างเข้มข้นกับองค์การประเทศมุสลิมโดยผ่านองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) และรัฐบาลที่เกี่ยวข้องเป็นการแก้ปัญหาระยะยาวที่ยั่งยืน

^{๑๖} ประเทศกลุ่ม Visegrad มี ๔ ประเทศ ได้แก่ เช็ก ฮังการี โปแลนด์ และสโลวัก กลุ่มประเทศ V4 นับเป็นการรวมกลุ่มประเทศในยุโรปกลางที่มีความต้องการสินค้าสูง แต่ประชากรส่วนใหญ่ยังคงใช้เงินอย่างระมัดระวัง และปัจจุบันมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นใน EU

ปิยะนุช ปีบัว, ร้อยโทหญิง และ เจษฎา มีบุญลือ, พันเอกหญิง. “ปัญหาโรฮิงยากับแนวทางการแก้ไข”

งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาวิเคราะห์ปมหลังของปัญหาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สถานภาพของกลุ่มโรฮิงจาในเมียนมา มาเลเซีย และบังกลาเทศ รวมถึงสภาพปัจจุบันของโรฮิงจาในประเทศไทย กล่าวคือตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๕ ชาวโรฮิงจาจำนวนหนึ่งได้เดินทางออกจากเมียนมาโดยทางเรือ และใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปยังมาเลเซีย เฉพาะในปี พ.ศ.๒๕๕๗ มีชาวโรฮิงจาประมาณ ๖๒,๐๐๐ คน ได้อพยพจากบังกลาเทศและเมียนมามายังไทยและมาเลเซีย การขาดเอกสารแสดงตัวและการเดินทางที่ยากลำบากทั้งภายในเมียนมาและในต่างประเทศ ส่งผลให้ชาวโรฮิงจาส่วนใหญ่ต้องหนีการประหัตประหารด้วยการพึ่งพาผู้ลักลอบขนคนออกนอกประเทศและเดินทางโดยเรือที่เต็มไปด้วยความอันตราย จากรายงานของ UNHCR เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ ชาวโรฮิงจาได้มาเทียบเรือที่อ่าวไทย สร้างที่พักง่าย ๆ โดยใช้ไม้ปักเป็นเสาแต่ละด้าน มุงหลังคาด้วยแผ่นพลาสติกอยู่ตามบริเวณหุบเขาในป่าหรือในพื้นที่ห่างไกลเพื่อรอเดินทางต่อไปยังมาเลเซีย แต่พวกเขาจะสามารถเดินทางต่อไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถจ่ายเงินตามที่ผู้ลักลอบขนคนเรียกได้หรือไม่ มีรายงานว่า มีคนจำนวนหลายร้อยคนที่เสียชีวิตจากการเจ็บป่วย การขาดอาหารและน้ำ หรือถูกฆ่าตายโดยผู้ลักลอบขนคน เพราะพยายามหลบหนีหรือไม่สามารถจ่ายเงินตามจำนวนที่เรียกร้องได้[๒๖] อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงในรัฐยะไข่ยังดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันซึ่งอาจจะส่งผลให้ชาวโรฮิงจาหาทางหลบหนีออกจากเมียนมาไปยังประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายระลอก การปฏิบัติการของประเทศไทยและมาเลเซียเกี่ยวกับการผลักดันเรือของชาวโรฮิงจาออกนอกเขตน่านน้ำของไทยและมาเลเซียได้รับการนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้นเพื่อเป็นการลดแรงกดดันจากนานาชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียจึงได้จัดประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นการเร่งด่วนเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘ และต่อมาได้มีการจัดประชุมขึ้นอีก ๒ ครั้งในเดือนกรกฎาคมและธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘

ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ของประเทศไทยได้เสนอ “ยุทธศาสตร์การจัดการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย” โดยพิจารณาความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล[๒๗] เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวแบ่งกลุ่มของผู้อพยพที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายไว้เป็น ๔ จำพวกหลัก โดยชาวโรฮิงจาจัดอยู่ในประเภทชนกลุ่มพิเศษที่ต้องมีนโยบายเฉพาะเนื่องจากเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ รายงานการศึกษาบางฉบับระบุว่าเหตุผลที่รัฐบาลไทยกำหนดให้ชาวโรฮิงจาจัดอยู่ในกลุ่มที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติเพราะชาวโรฮิงจาเกี่ยวข้องกับกรณีเคลื่อนไหวทางการเมืองที่รุนแรงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเมียนมาได้

ในช่วงเวลาที่คนโรฮิงจาอย่างน้อย ๓ กลุ่ม เข้ามาในไทยซึ่งรัฐไทยมีแนวทางการจัดการที่แตกต่างกันไป ได้แก่

กลุ่มแรก ช่วงก่อนปี ค.ศ.๑๙๘๘ โดยเฉพาะสมัยนายพลเนวินยึดอำนาจ คนเหล่านี้ไม่ได้ระบุตัวเองว่าเป็นโรฮิงจา พวกเขาอาจได้รับบัตรชนกลุ่มน้อยหรืออาจได้รับสัญชาติไทยไปแล้วซึ่งหลายคนไม่รู้ว่ามีอยู่ เช่น คนที่ทำธุรกิจชายแดนไทย - เมียนมาในแม่สอด

กลุ่มที่สอง คือผู้ที่อพยพหลังจากเหตุการณ์ปราบปรามขบวนการนักศึกษาปี ค.ศ.๑๙๘๘ ในสมัยนั้นประเด็นเรื่องโรฮีนจาไม่ได้มีบทบาทอะไร หลายคนยังอยู่ในค่ายผู้อพยพในชายแดนไทยและยังมีความหวังที่จะได้ลี้ภัยไปประเทศที่สาม

กลุ่มที่สาม คือกลุ่มผู้อพยพที่เข้ามาตั้งแต่เหตุการณ์ขัดแย้งและความรุนแรงในรัฐยะไข่ ในปี ค.ศ.๒๐๑๒ คนกลุ่มนี้หลายคนยังอยู่ในห้องกักกันตัว สำหรับความขัดแย้งในรอบปัจจุบันรัฐบาลชุดนี้มีนโยบายแก้ไขปัญหาโรฮีนจาโดยเปลี่ยนคำเรียกเป็น “เบงกาลี” ตามคำขอของมิน อ่อง หล่าย ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของเมียนมาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีและความสัมพันธ์ของรัฐบาลชุดนี้ที่ค่อนข้างสนิทสนมกับฝ่ายทหารเมียนมา

จากอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยเคยมีกระบวนการในการจัดการผู้อพยพชาวโรฮีนจาอยู่แล้ว และมีกฎหมายที่เพียงพอในการจัดการแต่สิ่งที่ขาดอยู่คือเจตนาธรรมทางการเมือง เขาเสนอว่ารัฐบาลไทยควรแสดงบทบาทมากกว่านี้ โดย หนึ่ง ไทยควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการดูแลคนเหล่านี้ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ตามปกติ เช่น การได้รับบริการสาธารณสุขพื้นฐาน สอง รัฐบาลไทยควรเป็นตัวกลางในการหาทางออกระหว่างเมียนมาและชาวโรฮีนจาซึ่งรัฐบาลสามารถแสดงบทบาทนำดังกล่าวในระดับอาเซียนได้ ชาวโรฮีนจามีชีวิตที่แร้นแค้นในบ้านเกิด จึงโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติทางทะเลเพื่อผ่านทางน่านน้ำอันดามันไปยังประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียไปเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า และมีบางส่วนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยมาเป็นแรงงานรับจ้างในสวนยางพารา การเข้ามาเมืองไทยของชาวโรฮีนจาจะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังคลื่นลมมรสุมสงบลงเพื่อขึ้นฝั่งที่ จว.ระนอง ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ที่ผ่านมานับว่าเป็นครั้งแรกที่การอพยพผ่านเข้ามามีเด็กอ่อนทารก เยาวชนอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีและผู้หญิง (รวมทั้งหญิงมีครรภ์แก่) ตามมาเป็นจำนวนมากด้วย เนื่องจากในรัฐยะไข่ ประเทศเมียนมา ชาวโรฮีนจามีปัญหากระทบกระทั่งกับชาวยะไข่ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ และนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในลักษณะการกีดกันทางชนชาติ มีการข่มขู่ ทำร้ายและเผาทำลายบ้านเรือนของชาวโรฮีนจา จนไม่อาจอยู่ในถิ่นเกิดได้อีกต่อไป ต้องหนีภัยลงเรือจากเมืองมอญโด เกาะชันดามา เมืองมีบุง เมืองปกจู้ เมืองซกตู่ เมืองซิตตเว เจาก์ดาว ตัวเลขสถิติผู้หลบหนีเข้าเมืองทางทะเลชาวโรฮีนจายังจังหวัดระนองซึ่งเป็นจังหวัดต้นทางที่จะนำไปสู่จังหวัดสตูล อำเภอนาทวีใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อผ่านไปยังจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๙ – ๒๕๕๙ มีชาวโรฮีนจาทั้งสองกลุ่มอพยพเข้ามายังเขตพื้นที่จังหวัดระนองรวม ๑๗,๙๐๒ คน สำหรับเส้นทางการลักลอบเดินทางเข้าประเทศไทยทางมหาสมุทรอินเดียจะใช้เส้นทาง ๒ เส้นทาง คือ

๑. จากชายแดนเมืองค็อกซ์บาซาร์ ประเทศบังกลาเทศอ้อมหมู่เกาะอันดามันของอินเดียมุ่งหน้าไปเกาะนิโคบา การเดินทางใช้เรือขนาดใหญ่ ด้วยระยะประมาณ ๑,๔๐๐ กม. ใช้เวลาประมาณ ๑๐ – ๑๕ วัน โดยออกเดินทางในช่วงกลางคืนนัดหมายลงเรือและออกเดินทางพร้อมเสบียงส่วนหนึ่ง ลัดเลาะไปตามชายฝั่งทะเลอันดามัน หลบเลี่ยงการตรวจตราของทหารเมียนมาด้วยการอำพรางเป็นเรือประมง และการช่วยเหลือจากชาวประมง จนมาถึงน่านน้ำจังหวัดระนอง ด้วยการช่วยเหลือจากชาวมุสลิมตามชายฝั่ง ทำให้สามารถขึ้นมาหลบซ่อนบนฝั่งโดยช่วงแรกจะอาศัยอยู่ในชุมชนชาวมุสลิมเป็นหลัก จนสามารถพูดภาษาไทยได้จึงเริ่มออกมาหางานทำโดยอาศัยบริเวณเกาะร้างตามแนวชายแดนไทย - เมียนมาที่อยู่กลางทะเลอันดามันเป็นแหล่งพักพิง การอพยพหรือการเดินทางของชาวโรฮีนจาในช่วงหลังที่มีการสกัดกั้นการลักลอบขึ้นฝั่งของเจ้าหน้าที่อย่างเข้มข้นทำให้เครือข่ายหรือขบวนการนำพาได้นำชาวโรฮีนจาที่สามารถลัดเลาะผ่านน่านน้ำเมียนมาสู่น่านน้ำ จว.ระนองให้ไป

อาศัยที่เกาะร้างในแนวรอยต่อทางทะเลไทย - เมียนมาด้าน จว.ระนอง - เกาะสอง ซึ่งมีทั้งหมด ๔ เกาะที่เหมาะสมแก่การซ่อนตัว ประกอบด้วยเกาะญี่ปุ่น เกาะค้างคาว เกาะกำ โดยทั้ง ๓ เกาะดังกล่าวอยู่ในเขตพื้นที่ อ.เมืองระนอง ส่วนอีกเกาะ ชื่อ เกาะนพเกตุ อยู่ในพื้นที่ อ.ละอุ่น เมื่อชาวโรฮีนจาที่อพยพมาจากรัฐยะไข่สามารถเข้าสู่่านน้ำ จว.ระนองได้ ก็จะทำการจมนเรือที่เดินทางมาเพื่อทำลายหลักฐาน จากนั้นจะไปหลบซ่อนตัวบนเกาะต่าง ๆ ที่กล่าวมา รอนายหน้ามารับตัว ด้วยการใช้เรือเล็กแอบตัดแปลงเป็นเรือประมงพื้นบ้านเดินทางมารับในตอนกลางคืนเพื่อนำไปส่งให้กับนายหน้าบนบกที่เตรียมยานพาหนะไว้คอยรับเพื่อเดินทางต่อไปยังพื้นที่เป้าหมายต่อไป โดยการอาศัยอยู่บนเกาะที่เปรียบเสมือนที่พักพิงชั่วคราวจะอาศัยอยู่ไม่เกิน ๑๕ วัน ในแต่ละชุด เนื่องจากทางนายหน้ามีปัญหาในการจัดส่งน้ำอาหารและยาให้กับผู้เจ็บป่วย ส่วนการอาศัยจะทำเป็นเพิงพักเล็ก ๆ เป็นที่หลบฝนบางคนก็นอนใต้ต้นไม้ แต่ในปัจจุบันหลังจากที่นายหน้าใช้เรือใหญ่ออกไปรับมาจากรัฐยะไข่ก็จะไม่ใช่จุดพักพิงตามเกาะต่าง ๆ โดยเมื่อเรือใหญ่แล่นเข้าสู่่านน้ำสากลก็จะมีเรือเล็กออกไปรับบริเวณกลางทะเลก่อนที่จะกระจายนำชาวโรฮีนจาไปส่งตามจุดนัดหมายต่าง ๆ ซึ่งมีตลอดแนวชายฝั่งทะเลอันดามันไม่เฉพาะแต่ที่ระนองแต่ยังกระจายไปขึ้นฝั่งที่พังงา

๒. จากชายแดน อำเภอมองดอ จังหวัดชิตตเว รัฐยะไข่ ของเมียนมาผ่าน่านน้ำเมียนมาอิรวดี เกาะโกโก้ - รัฐมอญ - ตะนาวศรีเข้าเขต่านน้ำไทยด้านจังหวัดระนอง หากเรือเมียนมาตรวจพบ จะได้รับความช่วยเหลืออาหาร / น้ำดื่ม และบังคับให้เดินทางต่อไปโดยไม่ยอมให้ขึ้นฝั่งเมียนมา โดยจะใช้ช่วงเวลาอพยพในห้วงที่คลื่นลมสงบในช่วงระหว่างพฤศจิกายน - เมษายน ของทุกปี ชาวโรฮีนจาที่หลบหนีเข้าประเทศไทยด้านจังหวัดระนอง และพังงาร้อยละ ๘๐ เป็นชาวโรฮีนจาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐจิตตะกอง ประเทศบังกลาเทศและบางส่วนหลบหนีออกจากศูนย์อพยพที่เมืองค็อกซ์บาซาร์ ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ ๒๐ เป็นชาวเมียนมามุสลิม เชื้อสายโรฮีนจาจากจังหวัดมอญ รัฐยะไข่ การลักลอบเข้าไทยเพื่อไปทำงานในประเทศที่สาม ในห้วงเริ่มแรกกลุ่มโรฮีนจาจะรวมตัวกันจัดหาเรือประมงขนาดเล็กที่อยู่ในสภาพเก่า เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทาง โดยอาศัยแผนที่และเข็มทิศมุ่งหน้ามายังเกาะนิโคบา แล้วจึงพยายามเข้าไทยด้านจังหวัดระนอง ซึ่งจะใช้ช่วงเวลาเดินทางในทะเลประมาณ ๑๕ วัน (ระยะทางประมาณ ๗๘๐ ไมล์ทะเล หรือ ๑,๔๐๐ กม.) แต่มาในระยะหลังเนื่องจากมีกลุ่มโรฮีนจาที่ต้องการอพยพและย้ายถิ่นเพื่อมาหางานทำมากขึ้น ทำให้เกิดขบวนการลักลอบนำพากลุ่มคนเหล่านี้เข้าไทยและประเทศมาเลเซีย นำไปสู่ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทย บางคนสมัครใจ บางคนโดนหลอกจากขบวนการนายหน้าที่จะเข้าไปรับชาวโรฮีนจา โดยนำเรือใหญ่สัญชาติไทยจากบังกลาเทศมีการจ่ายเงินที่จุดขึ้นเรือ ก่อนจะพาไปที่จุดนัดหมายกลาง่านน้ำสากลบริเวณ จว.ระนอง และเกาะสอง ประเทศเมียนมา เปลี่ยนลงเรือเล็กไปขึ้นฝั่งที่ จว.ระนอง หรือ จว.พังงา หากไม่ต้องการทำงานในไทย ก็จะเดินทางต่อด้วยรถผ่านชายแดนไทยไปยังประเทศมาเลเซีย หรือไปพักที่ค่ายพักตามแนวชายแดน เพื่อรอการส่งไปประเทศที่ ๓ ขั้นตอนการจ่ายเงินของชาวโรฮีนจาหลบหนีเข้าประเทศ เริ่มจากชาวโรฮีนจาจ่ายค่านายหน้าที่เมียนมาประมาณ ๖,๖๐๐ บาท เพื่อหลบหนีเข้าไทย เมื่อนายหน้าจ่ายเงินให้เจ้าของเรือและจ่ายส่วยแล้ว จะส่งชื่อให้ขบวนการค้ามนุษย์และส่งข้อมูลเรือที่จะถึงไทย เพื่อเรียกเก็บเพิ่มอีก ๗,๐๐๐ บาท / หัว และปล่อยให้เข้าประเทศเพื่อขึ้นฝั่ง ชาวโรฮีนจาต้องจ่ายเงินอีก ๒ ต่อ กว่า ๖๐,๐๐๐บาท ระหว่างพักรอที่แคมป์ คนที่จ่ายเงินแล้วจะถูกส่งขึ้นเรือเล็ก หรือให้อยู่ในกล่องหลังรถกระบะ และพาไปชายแดนไทย - มาเลเซีย ที่ชายแดนจะมีการจ่ายส่วยอีก ๑,๐๐๐ บาท / หัว เพื่อเปิดทางเข้าประเทศมาเลเซียหรืออาจต่อไปอินโดนีเซีย เท่ากับว่า

ชาวโรฮีนจา ๑ คนที่หลบหนีไปยังประเทศที่ ๓ ต้องใช้เงินเกือบ ๘๐,๐๐๐ บาท ส่วนชาวโรฮีนจาที่ไม่มีเงินจ่ายจะถูกขายให้เรือประมง หรือสวนยางพารา ด้วยราคาประมาณ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท / หัว ส่วนเครือข่ายขบวนการจะได้รับผลประโยชน์จากการขายมุสลิมโรฮีนจาให้ กับนายจ้างปลายทางมาเลเซีย โดยจะมีราคาระหว่าง ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท / คน (อายุ ๑๒ - ๒๕ ปี) ซึ่งลักษณะดังกล่าวเข้าข่ายการค้ามนุษย์ การดำเนินการของไทยจะเป็นมาตรการสกัดกั้นใน ๒ ลักษณะ คือ กรณีชาวโรฮีนจาสามารถเข้าถึงแนวชายฝั่ง จะดำเนินการจับกุมโดยใช้กำลังประชาชนนำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตำรวจ กำลังป้องกันชายแดน ทหารเรือ และตำรวจน้ำ ส่งมอบให้ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองดำเนินคดี และผลักดันต่อไป สำหรับกรณีสามารถจับกุมได้ขณะยังไม่ขึ้นฝั่งจะใช้วิธีการผลักดันออกไป

กลุ่มชาวโรฮีนจาที่เดินทางหลบหนีเข้าประเทศไทยจะกระทำเป็นขบวนการ มีนายหน้าและเจ้าหน้าที่บางคนของไทยเป็นผู้ให้การสนับสนุนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ โดยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่นิยมเดินทางเข้าประเทศไทย ก่อนจะไปประเทศมาเลเซีย โดยเดินทางออกจากเมืองเดหนับ จังหวัดสติกา ประเทศบังกลาเทศโดยมีคนของนายหน้าเป็นชาวบังกลาเทศหรือชาวเมียนมา รออยู่ในไทยเป็นผู้ประสานงานผ่านทางคนขับเรือและช่างเครื่อง ปลายทางจะเป็นประเทศไทย หรือประเทศมาเลเซีย เมื่อถึงน่านน้ำไทยแล้ว ถ้าไม่สามารถเข้าฝั่งได้ ก็ให้รอตามจุดต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเกาะแก่งต่าง ๆ ในทะเลอันดามัน หลังจากนั้นจะมีชาวโรฮีนจาในจังหวัดระนองที่หลบหนีเข้ามาก่อนให้ความช่วยเหลือ หรือมีคนของนายหน้ามารับตามนัดหมาย แล้วใช้กลุ่มผู้ค้าแรงงานในพื้นที่เป็นผู้ขนส่งเพื่อเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภูเก็ต หรือจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้ง อำเภอสุไหงโก - ลก จังหวัดนราธิวาส ก่อนจะลักลอบเข้าประเทศมาเลเซียอีกทอดหนึ่ง โดยกลุ่มนายหน้าในขบวนการลักลอบค้าแรงงานชาวโรฮีนจา ได้แก่

๑. กลุ่มเครือข่ายที่อาศัยอยู่ใน อำเภอหาดใหญ่ หรือ ปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา จะมีลูกน้องในเครือข่ายอยู่ที่เมืองเดหนับ ประเทศบังกลาเทศ ทำหน้าที่คอยจัดหาแรงงานที่ต้องการหลบหนีเข้าไทยและมาเลเซีย โดยประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายที่อำเภอหาดใหญ่ เพื่อรอรับการส่งต่อไปประเทศมาเลเซียพร้อมเก็บเงินและมาแบ่งกันเป็นขบวนการ

๒. กลุ่มเครือข่ายที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดระนอง มีหน้าที่รับและส่งผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวโรฮีนจา ติดต่อกับยานพาหนะทางบก จากกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่ กำหนดจุดขึ้นและลงของผู้หลบหนีเข้าเมือง โดยส่วนจะเป็นตามเกาะแก่งต่าง ๆ ในน่านน้ำ จังหวัดระนอง พร้อมประสานกับนายหน้าทั้งต้นทางและปลายทาง รวมทั้งแบ่งเปอร์เซ็นต์ให้กับผู้ร่วมขบวนการ หากประเมินตัวเลขโดยรวมทั้งหมดรวมกับกลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือจากขบวนการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดระนอง สามารถเฉลี่ยตลอดสายตาเจ้าหน้าที่ไปได้คาดว่าไม่ต่ำกว่า ๘๐,๐๐๐ คน ที่ขึ้นฝั่งในแนวชายฝั่งทะเลอันดามันเฉพาะด้านจังหวัดระนองในช่วง ๒๑ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๓๘ - ๒๕๕๘) อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ให้ข้อสรุปตรงกัน โดยยืนยันว่าการดำเนินการสกัดกั้นที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้สาเหตุเนื่องจาก ไม่มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพอย่างแท้จริง และทางกรมเมียนมาไม่ยอมรับและไม่ได้ช่วยสกัดกั้นในทะเลอาณาเขตของตน ช้าบางครั้งยังได้มอบอาหารและชี้เส้นทางในการเดินทางเข้าไทยให้แก่ชาวโรฮีนจาระหว่างที่ประสบเหตุในทะเลด้วย เมื่อผลักดันออกไปแล้ว กลุ่มดังกล่าวจะสามารถลักลอบกลับเข้าไทยได้อีก เพราะมีขบวนการค้ามนุษย์ที่สามารถนำพาโรฮีนจากลับเข้าเขตไทย และพาเข้าพื้นที่ตอนใน จากความล้มเหลวข้างต้น สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) จึงได้ปรับแผนจากเดิม กำหนดให้กองทัพเรือรับผิดชอบลาดตระเวนในน่านน้ำเพื่อสกัดกั้นการขึ้นฝั่ง จว.ระนอง ควบคุม กำกับดูแล และประสาน

ตำรวจเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านคดี และกระทรวงการต่างประเทศประสานงานกับประเทศต้นปัญหา ซึ่งที่ผ่านมาไม่มีผลสืบหน้าในการสกัดกั้นและแก้ไขปัญหาชาวโรฮิงจา จึงได้มอบหมายให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ซึ่งในการนี้ กอ.รมน.ได้ดำเนินการโดยจัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า “ศูนย์ประสานงานปฏิบัติการแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวโรฮิงจา” หรือ ศปป.ร.ญ. เพื่อรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ การดำเนินการของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ยึดถือตามมติที่ประชุมของสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๑ และผลการประชุมแก้ไขปัญหาลูกหนีเข้าเมืองชาวโรฮิงจามาประยุกต์ใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติ โดยกำหนดขั้นการปฏิบัติเป็น ๓ ขั้น คือ

๑. ขั้นแจ้งเตือนและสกัดกั้นตามแนวสกัดกั้นเกาะพยาม – เกาะช้าง , เกาะสินไห – เกาะตาครุท โดยใช้เครือข่ายวิทยุประมงน้ำลึกในการแจ้งเตือน กับศูนย์วิทยุประจำเกาะต่าง ๆ ซึ่ง จังหวัดระนองได้จัดตั้งไว้

๒. ขั้นการจับกุมควบคุมตัว

๓. ขั้นผลักดัน ดำเนินการโดยบูรณาการแผนงานร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและกำลังประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ได้จัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า “ศูนย์ประสานงานปฏิบัติการแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวโรฮิงจา” หรือ ศปป.ร.ญ. เพื่อรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ

เสกสัณ เครือคำ. “การย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติของคนต่างด้าวชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ภาคใต้.” (พ.ศ.๒๕๕๙ : หน้า ๑๕๕ - ๑๗๔)

งานวิจัยดังกล่าวพบว่าปัญหาการย้ายถิ่นโดยไม่ปกติที่สำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวโรฮิงจา ชาวยูเออี และชาวอินโดนีเซีย ซึ่งสาเหตุหลักของการย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติของชาวมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้มาจากกลุ่มปัจจัยผลักดัน เช่น ความยากจนและการขาดความมั่นคงของชีวิต และกลุ่มปัจจัยดึงดูด ซึ่งเป็นปัจจัยในพื้นที่ภาคใต้ของไทยที่ทำให้เกิดปัญหาการย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติ ได้แก่ รายได้และโอกาสทำงานที่ดีกว่า การขาดประสิทธิภาพในการตรวจตราตามแนวชายแดน และขบวนการอาชญากรรม โดยปัญหาการย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านความมั่นคงของประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ปัญหาการย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการข้ามพรมแดนในพื้นที่ภาคใต้ของไทยนับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และยังคงถูกจับตามองจากต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการปราบปรามปัญหาการข้ามพรมแดน ได้แก่ สหรัฐอเมริกา United Nations High Commissioner For Refugee (UNHCR) และ International Organization for Migration (IOM) จากปัญหาเหล่านี้ทำให้สหรัฐอเมริกาดรระดับไทยในด้านการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์จากระดับ Tier 2 Watch List ลงไปสู่ Tier 3 ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ (U.S.Department of State, 2014) และยังคงให้ไทยอยู่ในสถานะ Tier 3 เช่นเดิมในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (U.S. Department of State, 2015) แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาย่างจริงจังมากขึ้น แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาย่างจริงจังมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะในช่วงปีดังกล่าว รัฐบาลไทยไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามมาตรการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ได้อย่างครบถ้วนตามมาตรฐานขั้นต่ำได้ โดยมีคนตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์มากกว่าหนึ่งหมื่นคน ซึ่งเหยื่อส่วนใหญ่จะถูกบังคับใช้แรงงานในภาคธุรกิจต่าง ๆ เช่น

การทำงานบนเรือประมง โรงงานผลิตเครื่องนุ่งห่ม การทำงานเป็นคนรับใช้ หรือการขายบริการทางเพศ นอกจากนี้ยังมีการเปิดเผยข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัญหาการย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านความมั่นคงของประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ : วาระแห่งชาติ” (พ.ศ.๒๕๕๘)

งานวิจัยดังกล่าวพบว่าการลักลอบขนคนเข้าเมืองหรือการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน การประกอบอาชญากรรมทั้งสองประเภทมีความคล้ายกันหลายประการจนบางครั้งได้ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การแยกความแตกต่างระหว่างการกระทำทั้งสองประเภทจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ความแตกต่างของการค้ามนุษย์และการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การค้ามนุษย์เป็นความผิดต่อบุคคล (Crime against Person) ในขณะที่การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานเป็นความผิดต่อรัฐ (Crime against State) การค้ามนุษย์เป็นการนำพา ซักพา บังคับ หลอกหลวง นำตัวเหยื่อมาแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเหยื่อเหล่านั้นไม่ได้เต็มใจหรือยินยอม ขณะที่การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ทั้งผู้รับจ้างนำพาหรือบุคคลที่ถูกนำพามาต่างสมประโยชน์ด้วยกัน ทั้งสองฝ่ายโดยฝ่ายหนึ่งได้เดินทางเข้าประเทศตามที่ต้องการ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ประโยชน์เป็นเงินหรือวัตถุอย่างอื่นเป็นการตอบแทน

๒. ความยินยอมของบุคคลที่ถูกนำพา (Consent)

การค้ามนุษย์ เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องที่ไม่ยินยอมที่จะถูกพามาแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบหรือแม้จะยินยอมในครั้งแรก แต่ความยินยอมดังกล่าวมักมีสาเหตุหรือเหตุผลอยู่เบื้องหลัง เช่น ถูกหลอกหลวงเกี่ยวกับสภาพที่แท้จริงของงานที่ต้องทำ ถูกบังคับ อยู่ในภาวะจำเป็นต้องยอมตาม ไม่สามารถขัดขืนได้ ขณะที่การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน เกิดจากความยินยอมหรือสมัครใจของผู้ที่ถูกนำพาข้ามแดนมา ผู้รับจ้างพาข้ามแดนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก หรือช่วยให้ผู้ที่ประสงค์ข้ามแดนสามารถเดินทางไปยังประเทศปลายทางตามความต้องการ

๓. วัตถุประสงค์ในการนำพา (Purpose of Movement)

การค้ามนุษย์ วัตถุประสงค์ที่แท้จริงตั้งแต่เริ่มต้น คือ การพาเหยื่อไปแสวงหาประโยชน์ยังสถานที่ที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยมีเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ขณะที่การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ผู้กระทำมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผู้ที่มีความประสงค์ข้ามแดน ข้ามแดนที่ตกลงกันไว้เท่านั้น โดยมีได้มีเจตนาที่จะแสวงหาประโยชน์อื่นใดนอกเหนือไปจากค่าจ้างตอบแทนที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้า

๔. จุดหมายปลายทาง (Destination)

การค้ามนุษย์ เกิดขึ้นได้ทั้งภายในประเทศ หรือเกิดขึ้นระหว่างประเทศ โดยเหยื่อไม่สามารถจะเลือกหรือเรียกร้องว่าจะไปอยู่หรือทำงานในสถานที่ใดก็ได้ ขณะที่การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน เกิดได้เฉพาะระหว่างประเทศเท่านั้น วัตถุประสงค์หลักเพียงอย่างเดียวคือ การพาคนจากประเทศหนึ่ง

เข้าไปยังอีกประเทศหนึ่งโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อสามารถพาส่งแดนไปได้แล้วผู้รับจ้างก็หมดภารกิจ ผู้ที่ถูกพาส่งแดนจะเดินทางไปทีใดขึ้นอยู่กับความตั้งใจของตนเอง

๕. การเสาะแสวงหาและการแนะนำชักชวน (Recruitment and Procurement)

นักค้ามนุษย์ (Trafficker) จะเป็นผู้ออกไปทำการเสาะแสวงหาเองและเมื่อพบเหยื่อ จะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้อุบายหลอกลวง ชักจูง โน้มน้าว หรือใช้กำลังบังคับเพื่อให้ได้ตัวเหยื่อมา ส่วนผู้รับจ้างขนคนข้ามแดน (Smuggler) ไม่ใช่ฝ่ายที่ริเริ่มออกไปหาผู้ที่ประสงค์ข้ามแดนโดย ผู้ที่จะประสงค์ข้ามแดนจะเข้ามาติดต่อขอใช้บริการเอง

๖. ความสัมพันธ์เชิงธุรกิจ (Customer Relationship)

การค้ามนุษย์ จะเกิดขึ้นระหว่างนักค้ามนุษย์ด้วยกัน หรือระหว่างนักค้ามนุษย์ กับผู้ที่ต้องการแสวงหาประโยชน์จากเหยื่อ (Exploiter) เหยื่อจะไม่มีโอกาสรับรู้หรือต่อรองราคาหรือค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน มีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียวคือการนำพาส่งแดนได้สำเร็จ ดังนั้น ผู้ประสงค์ข้ามแดนจะเป็นใครไม่สำคัญ เมื่อมีการตกลงกันแล้วหน้าที่เพียงประการเดียวของผู้รับจ้าง คือ การพาส่งแดนได้สำเร็จเพื่อที่จะได้ค่าจ้าง

๗. ความรู้ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ (Knowledge and Control)

การค้ามนุษย์ เหยื่อจะไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ เลือกหรือต่อรองเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น อนาคตและชะตาชีวิตจะขึ้นอยู่กับนักค้ามนุษย์หรือขบวนการค้ามนุษย์ที่จะเป็นผู้กำหนด ส่วนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ผู้ประสงค์จะเดินทางยังคงสามารถคิด ตัดสินใจหรือสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ ๆ ก็ได้ทราบเท่าที่การกระทำที่ผ่านมาจะไม่อยู่ในระหว่างขั้นตอนพาส่งแดน

๘. ผลประโยชน์ตอบแทนหรือกำไร (Profit)

การค้ามนุษย์ จะแสวงหาประโยชน์โดยการนำเหยื่อไปขายเป็นทอด ๆ แต่ละทอดจะมีการบวกค่าใช้จ่ายและกำไรเพิ่มเข้าไป ส่วนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ผู้รับจ้างได้รับค่าตอบแทนเพียงจำนวนเดียว จากผู้ประสงค์ข้ามแดนเงินจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาระจรรยาบรรณ โดยอาจรวมค่าใช้จ่ายในการปลอมเอกสารเงินติดสินบนพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยก็ได้

๙. การใช้ความรุนแรง (Violence)

การค้ามนุษย์ เมื่อพบว่าตัวเองต้องตกเป็นเหยื่อมักต่อสู้ขัดขืนหรือหาทางหลบหนี วิธีการหนึ่งที่จะควบคุมหรือบังคับให้เหยื่อเหล่านั้นยอมทำตามก็คือการใช้ความรุนแรงต่อเหยื่อ ส่วนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานนั้นไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องใช้ความรุนแรง เนื่องจากผู้รับจ้างมิได้มีความประสงค์จะนำผู้ประสงค์ข้ามแดนมาอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของตน

๑๐. ความเป็นไปเมื่อเดินทางถึงที่หมาย (Upon the Arrival)

สิ่งที่สำคัญประการสุดท้ายในการที่จะบอกว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นการค้ามนุษย์ หรือการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน คือ ความเป็นไปหรือสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากถึงที่หมายปลายทาง การค้ามนุษย์ เมื่อเหยื่อถึงที่หมายปลายทางเหยื่อเหล่านั้นจะถูกขายหรือถูกบังคับให้ทำงานในสถานที่ที่กำหนดไว้ เหยื่อจะไม่มีอิสระหรือถูกควบคุมจากนักค้าหรือผู้แสวงหาประโยชน์จากเหยื่อเอกสารการเดินทางหรือเอกสารสำคัญอื่น ๆ มักจะถูกริบหรือยึดไป ส่วนการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน เมื่อผู้รับจ้างพาผู้ประสงค์เดินทางมาถึงที่หมายปลายทางแล้วทั้งสองฝ่ายไม่มีพันธะผูกพันใด ๆ ต่อกันอีกต่อไป

การค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้นเกิดจากวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง แต่ที่พบได้มากที่สุดนั้นคือการค้ามนุษย์เพื่อการใช้แรงงาน ผู้ค้ามนุษย์จะเป็นผู้คัดเลือกและเอาเปรียบกลุ่มคนที่มีความ

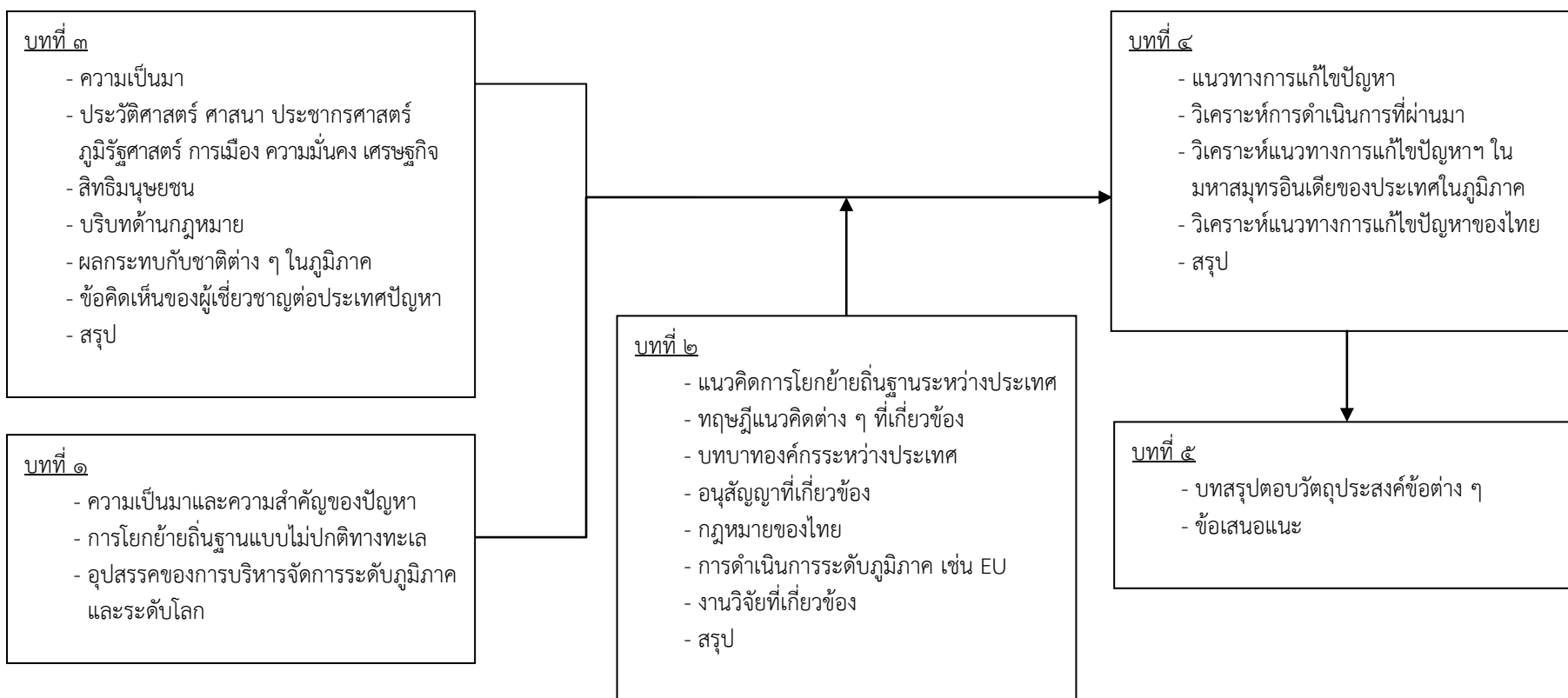
ต้องการที่จะทำงานที่ให้ค่าตอบแทนสูง มีการใช้ความรุนแรงต่อร่างกายหรือข่มขู่ให้ทำงานในแวดวงอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น การประมงหรืองานก่อสร้าง นอกจากนี้เหยื่อของการค้ามนุษย์ที่เป็นผู้หญิงและเด็กจำนวนมากยังถูกนำพามาเพื่อการล่วงละเมิดทางเพศเนื่องจากยังมีการขาดแคลนในส่วนของ การรวบรวมข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชีย ผู้ศึกษาเสนอแนะให้ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันเพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและได้รับการยอมรับในระดับสากล ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ ลักษณะการกระทำความผิด โทษของผู้กระทำ ความผิดรวมถึงการช่วยเหลือและการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อย่างทั่วถึง ที่สำคัญพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ใช้อำนาจเพื่อบังคับใช้กฎหมายให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าผู้กระทำความผิดหรือผู้ได้รับความเสียหายจากการค้ามนุษย์จะเป็นคนสัญชาติใด รวมทั้งจะต้องดำเนินการแก้ปัญหาและป้องกันปราบปรามอย่างเป็นระบบและต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งต้องมีระบบประเมินติดตามผลการดำเนินงานเป็นประจำเพื่อนำผลการดำเนินงานมาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ

กรอบความคิดของการวิจัย

๑. การวิจัยจะมุ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ บทบาทองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) กฎหมายที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๔๔ พิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐาน กฎบัตรอาเซียน และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ รวมถึงความเป็นมาของการอพยพเข้ามาในยุโรป ทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และความพยายามของสหภาพยุโรป (European Union : EU) ในการแก้ปัญหาฯ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดการปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวโรฮีนจา ปัญหาโรฮีนจากับแนวทางแก้ไข ยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็นด้านความมั่นคงของรัฐ และการเสริมสร้างธรรมาภิบาล (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) การย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติของคนต่างด้าวชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ภาคใต้ของไทย และการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ : วาระแห่งชาติ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒ ท่าน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิจัยและนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งจะทำได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียที่เหมาะสม ครอบคลุมในทุกมิติ และจากทุกมุมมองของทุกภาคส่วนทั้งในระดับชาติและภูมิภาค

๒. สนับสนุนให้หน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเลสามารถคาดการณ์ เตรียมการและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงผ่านความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับแง่มุมทั้งด้านลบและบวกของแนวโน้มการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียที่จะเกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การวางแผนนโยบายที่ดียิ่งขึ้น

แผนภาพที่ ๒ - ๔ กรอบความคิดของการวิจัย
แนวทางการแก้ไขปัญหาคารโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

สรุป

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าในโลกที่เชื่อมโยงกัน โดยสาเหตุมีทั้ง ภัยธรรมชาติ ภัยจากน้ำมือมนุษย์ สมัครใจเอง หรือถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ทั้งนี้มีเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น เพื่อความปลอดภัยหรือความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งเกิดจากการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การโยกย้ายถิ่นฐานในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยกันประกอบด้วย ปริญญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ ซึ่งถือว่าเป็นแม่บทของกฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ พิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ และข้อตกลงต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายในประเทศไทยคือ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ ในยุโรป การโยกย้ายถิ่นฐานจากตะวันออกกลางเกิดจากความยากจนทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้อพยพลี้ภัยไหลเข้าสู่ยุโรป การจัดการปัญหาคือต้องร่วมมือกันในหลายประเทศ เพื่อหาทางออกต่อไป ดังนั้น บทสรุปของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในมิติประวัติศาสตร์ที่มีความสลับซับซ้อน บทสรุปที่ไม่ยอมรับเนื่องมาจากปัญหาการสงครามในอดีต คนละเฝ้าพันธุ์ การแสวงหาที่ดีกว่าเมื่อถูกกดดันอย่างหนัก ในบริบทการดำเนินการ มีองค์ระหว่างประเทศ มีกฎหมายระหว่างประเทศ กำกับควบคุมรัฐให้ดำเนินการกับผู้อพยพ มีอนุสัญญาต่าง ๆ เพื่อกำหนดนิยามสถานะบุคคล สถานภาพของการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ ในอาเซียนเองก็มีกฎบัตรและรวมถึงกฎหมายภายในประเทศไทย รวมถึงการปฏิบัติของภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ผู้อพยพเข้า EU รวมถึงบทสรุปของวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปสำคัญของหลักการทฤษฎี กฎหมาย ข้อตกลง กฎหมายของไทย เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปวิเคราะห์ในบทที่ ๔ ต่อไป

บทที่ ๓

การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

การศึกษาในบทนี้จะศึกษาความเป็นมา บริบทด้านต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ ข้อกฎหมาย และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับชาติในอาเซียน และมุมมองของนักยุทธศาสตร์ไทยต่อไป การโยกย้ายถิ่นฐานเป็นปรากฏการณ์สากลที่ทั่วโลกจำเป็นต้องมีมาตรการตอบสนอง และการร่วมมือจากหลายฝ่ายก็เป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะจัดการกับปัญหาท้าทายระดับโลกเพราะไม่ใช่เกิดในสหภาพยุโรปเท่านั้น การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียก็เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๕ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration – IOM) รายงานว่าผู้โยกย้ายถิ่นฐานส่วนใหญ่เป็นชาวโรฮิงจา^๑ ที่มาจากเมียนมาและบังกลาเทศเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นและถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non - Traditional Security) ที่อาเซียนและประเทศไทยกำลังประสบ มุมมองต่อการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีทั้งเรื่อง “กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง” แตกต่างกันไปตามจุดยืนและทัศนะของแต่ละบุคคล กระแสของโลกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อยโรฮิงจา หรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ในข้อเท็จจริงภายในเมียนมากลับมองปัญหานี้เป็นปัญหาทางการเมือง โดยมีประเด็นสำคัญ คือ ชาวพุทธหรือแม้แต่ชาวฮินดูในเมียนมาคือเหยื่อของความรุนแรงที่ก่อขึ้นโดยผู้ก่อการร้ายโรฮิงจา ชาวโรฮิงจาหนีภัยออกจากบ้านเกิดมาอาศัยในค่ายกักกัน และกลุ่มติดอาวุธโรฮิงจาในนาม ARSA (Arakan Rohingya Salvation Army) คือขบวนการก่อการร้ายที่บ่อนทำลายสหภาพเมียนมา ทำให้เมียนมาดูแย่ในสายตาชาวโลก ปัญหานี้จึงมีความซับซ้อนทั้งในบริบทประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และท้าทายในด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียนและสังคมโลก ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไปแต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลกที่ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ มีการถกเถียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ และอาจเปลี่ยนแปลงสถานะทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้

ความเป็นมาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

การรับรู้และเข้าใจปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจา ประเด็นแรกที่ประเทศไทยและต่างประเทศให้ความสนใจคือ เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นการมองจากมุมมองของคนนอกมองเข้าไปในเมียนมา ประเด็นที่สอง คือ

^๑ การเรียกชื่อกลุ่มคนมีความสำคัญมากในเมียนมา เพราะเป็นการบอกนัยชนชั้นทางสังคม คำว่า โรฮิงจา มาจากชื่อ “Rohang” หรือ “Rohan” ซึ่งเป็นชนชาติหนึ่งที่มีภาษาเป็นของตนเอง เป็นคำที่ถูกใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๗๗๙ แต่ไม่ใช่คำที่ชาวมุสลิมในรัฐยะไข่ใช้เรียกตนเอง คำนี้ปรากฏขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ.๑๙๕๐ คำนี้เป็นที่ยอมรับในบังกลาเทศ ใช้เรียกชาวเมียนมาจากรัฐยะไข่ ชาวบังกลาเทศมองว่าชาวโรฮิงจาไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชนชาติ ถึงแม้พวกเขาจะสืบเชื้อสายบรรพบุรุษเบงกาลี แต่หลายร้อยปีที่ผ่านมาได้กลายเป็นชาวอาระกันไปแล้วจึงถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนมาเชื้อสายโรฮิงจา และถือเป็นผู้อพยพ

เรื่อง การวางตัวขององซาน ซูจี อดีตผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ พ.ศ.๒๕๓๔ เป็นที่ปรึกษาแห่งรัฐ การกระทำการของกองทัพเมียนมาต่อชาวโรฮีนจาจึงเป็นเรื่องที่นางองซาน ซูจี ต้องวางจุดยืน การมองปัญหานี้จะต้องมองให้รอบด้าน ปัญหาความขัดแย้ง การกระทำซ้ำเรา การละเมิดสิทธิมนุษยชนหลายประการ รวมไปถึงการวิสามัญฆาตกรรม (Extrajudicial Killings) และการวางเพลิงเป็นปัญหาที่มีมานานแล้วในเมียนมา แต่ที่ไม่มีข้อมูลเป็นเพราะที่ผ่านมามีเมียนมาปิดประเทศ ข้อมูลข่าวสารไม่ได้เปิดกว้างแต่ความรุนแรงอยู่ในระดับพอ ๆ กัน การกระทำดังกล่าวเจ้าหน้าที่องค์การสหประชาชาติได้กล่าวหาว่ารัฐบาลเมียนมากำลังกระทำการกวาดล้างชาติพันธุ์ (Ethnic Cleansing) ชาวโรฮีนจา ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๕ และรัฐบาลเมียนมาได้ปฏิเสธมาตลอด ถึงแม้จะมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในรัฐยะไข่ แต่ผลของการตรวจสอบดังกล่าวรัฐบาลอ้างว่าไม่พบหลักฐานแต่อย่างใด

ย้อนไป พ.ศ.๒๕๕๕ รัฐบาลเมียนมาได้สั่งห้ามไม่ให้ชาวมุสลิมโรฮีนจาเดินทางออกจากหมู่บ้าน จนกระทั่งเกิดการปะทะในรัฐยะไข่อย่างรุนแรงระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมโรฮีนจา ส่งผลให้ชาวโรฮีนจากว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน ต้องพลัดถิ่น หลังจากนั้นการอพยพก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งอพยพสู่ประเทศบังกลาเทศซึ่งมีประชากรหนาแน่นและเป็นประเทศยากจนจึงไม่ยอมให้เข้าประเทศ โดยจัดให้อยู่ในแคมป์ผู้ลี้ภัยตามชายแดน มีความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก อีกส่วนหนึ่งใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านสู่เป้าหมายปลายทางที่ประเทศมาเลเซียและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันทางด้านกายภาพ ทั้งรูปร่าง สีผิว และสีดวงตา ที่สำคัญนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน

วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ รัฐบาลเมียนมาได้กล่าวหากลุ่มกองทัพกอบกู้โรฮีนจาแห่งอาระกัน (Arakan Rohingya Salvation Army - ARSA) ที่พัฒนามาจากขบวนการฮารากะฮ์ อัล - ยากินว่าเป็นผู้ลงมือในเหตุการณ์ฆาตกรรมตำรวจรักษาชายแดนจำนวน ๙ นายบริเวณเขตเมืองหม่องดอร์ (Maungdaw) ในรัฐยะไข่ และมีการส่งกำลังทหารจำนวนมากเข้าไปในพื้นที่ของรัฐยะไข่ส่งผลให้มีปฏิบัติการกวาดล้างหมู่บ้านหลายแห่งที่เป็นที่พักอาศัยของชาวโรฮีนจา

วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ กลุ่ม ARSA ออกมาแสดงความรับผิดชอบการโจมตีป้อมตำรวจและที่ตั้งกองทหารในรัฐยะไข่ ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๗๑ คน กองทัพเมียนมาได้ออกปฏิบัติการเพื่อกวาดล้างอย่างรุนแรง จากข้อมูลของ UNHCR ประเทศบังกลาเทศ ระหว่างวันที่ ๒๕ สิงหาคม ถึง ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐ พบว่ามีผู้อพยพไปบังกลาเทศกว่า ๓๗๐,๐๐๐ คน ซึ่งรวมแล้วมีผู้อพยพทั้งหมดมากกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คน (รายละเอียดลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับชาวโรฮีนจาตามผนวก ข.) วิกฤติความรุนแรงครั้งนี้ ทำให้เกิดปฏิกิริยาอย่างกว้างขวางจากนานาชาติ เพราะไม่ได้จำกัดอยู่ภายในเมียนมา แต่ส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านเช่นเดียวกับในอดีตเช่น ปัญหาผู้อพยพ ปัญหาคนกลุ่มน้อย ปัญหาแรงงานที่หนีความยากจน และปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศ เช่น ยาเสพติด การที่รัฐบาลเมียนมาไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้สร้างวิกฤติและความตึงเครียดให้กับบังกลาเทศและประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ปัญหาหนึ่งที่ไม่ค่อยมีการพูดถึงมากนักคือเหตุใดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเมียนมาและชาวโรฮีนจาจึงปะทุขึ้นอย่างรุนแรงอีกครั้งใน พ.ศ.๒๕๕๕ ภายหลังจากสงบมานานหลายปี วิกฤตครั้งนี้ อาจทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวสุดโต่งในแต่ละประเทศมีข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมต่อการใช้ความรุนแรงได้หรือไม่ ซึ่งความรุนแรงดังกล่าวอาจไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงในเมียนมาแต่เกิดขึ้นจากการรับรู้ข้ามพื้นที่ การมองปัญหาที่ความซับซ้อนเพียงบริบทศาสนาและชนกลุ่มน้อยอาจไม่เพียงพอให้คำตอบที่ถูกต้อง จำเป็นต้องมองในบริบทที่กว้างขึ้น ดังนี้

๑. บริบทประวัติศาสตร์

ปัญหาชาติพันธุ์ในเมียนมาเป็นประเด็นใหญ่ที่ต้องให้ความสำคัญ แม้แต่ อองซาน ซูจี ยังกล่าวว่า “ตราบดีก็ตามที่เรายังไม่สามารถปรองดอง หรือสร้างสันติภาพในประเทศได้ โอกาสที่จะไปเน้นเรื่องอื่น หรือไปพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการเมืองถือเป็นเรื่องยากมาก กระทั่งอาจเป็นไปได้เลย”

ถึงแม้คนรุ่นใหม่ของรัฐยะไข่จะไม่ชอบความขัดแย้งเพราะไม่เป็นผลดีกับการพัฒนาประเทศและมีท่าทีประนีประนอมกับชาวโรฮีนจามากขึ้น แต่ก็ยังมีชุดความรู้ที่เกลียดชังชาวโรฮีนจาจากประวัติศาสตร์ในแบบเรียน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของเมียนมา ในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เชื่อว่าบรรพบุรุษของชาวโรฮีนจาคือ พ่อค้าชาวเปอร์เซียที่เดินทางมาค้าขายและตั้งถิ่นฐานที่เมืองค็อกซ์บাজার (Cox's Bazar) ประเทศบังกลาเทศ รวมทั้งในรัฐยะไข่ซึ่งมีการปกครองเป็นรัฐอิสระมีกลุ่มชาติพันธุ์ “ยะไข่” เป็นชาวเมืองอาระกันและเรียกตัวเองว่าชาวโรฮีนจา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธอาศัยอยู่ร่วมกับชาวฮินดูและชาวมองโกล เดิมชาวอาระกัน หรือที่เรียกว่ายะไข่พุทธหรืออาระกันพุทธไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นชาวเมียนมา แม้รากภาษายะไข่เป็นรากภาษาเดียวกับเมียนมา แต่การพูดและการออกเสียงจะเร็วกว่า ใน ค.ศ.๑๕ กษัตริย์มินชอมอน ราชวงศ์มะระอู เสียอาณาจักรให้ราชาองค์อื่นในพื้นที่ ที่ต่อมาเป็นประเทศเมียนมา พระองค์จึงหนีไปพึ่งสุลต่านเบงกอล ได้รับกองกำลังทหารมุสลิมและกลับมากอบกู้เอกราชได้ จึงยกพื้นที่บางส่วนให้สุลต่านเบงกอล เมียนมาไม่เคยรวมอาระกันได้มาก่อน จนกระทั่งในปี ค.ศ.๑๗๘๕ กษัตริย์เมียนมาในได้ยกทัพเข้ายึดครองอาระกัน พระเจ้าปดุง ราชวงศ์กอนบวงส่งราชโอรสไปตีเมืองหลวงของอาระกันได้ ทำให้ยะไข่เป็นส่วนหนึ่งของเมียนมา มีการฆ่าฟัน ช่มชืด และกวาดต้อนผู้คนรวมถึงเจ้านายต่าง ๆ กลับมาเมียนมา ชาวมุสลิมหลายหมื่นคนหนีไปยังแคว้นเบงกอล ซึ่งเป็นของสหราชอาณาจักร ต่อมามีการขยายไปยังเมืองจิตตะกอง และเมืองธากาของบังกลาเทศ ซึ่งมีราษฎรที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายสุหนี่ ผลจากที่เมียนมายึดครองอาระกันทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับอาณาจักรมศหราชอาณาจักรที่มีพรมแดนเชื่อมกับเมียนมา ซึ่งเดิมมีอาระกันเป็นรัฐกันชนเกิดสงคราม First Anglo Burmese War ระหว่างปี ค.ศ.๑๘๒๔ – ค.ศ.๑๘๒๖ ทำให้เกิดสนธิสัญญายันดาโบที่มีผลให้รัฐยะไข่ตกไปเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักรเช่นเดียวกับประเทศอินเดียและบังกลาเทศ ผลจากการอพยพทำให้ประชากรในรัฐยะไข่น้อยลงมาก เมื่อสหราชอาณาจักรเข้ามายึดและพบว่ามียุทธยากรรมชาติมากจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมากในท่าเรือและในภาคการเกษตร จึงมีการนำชาวเบงกอลซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิมมาเป็นแรงงานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างอาระกันและบังกลาเทศซึ่งเข้ามามากช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดขึ้น ญี่ปุ่นเข้ามารุกราน สหราชอาณาจักรใช้กำลังของชาวโรฮีนจารบกับญี่ปุ่น ขณะที่ผู้นำที่ปลดแอกเมียนมากลับเข้ากับญี่ปุ่น จึงมีพื้นที่รบกันระหว่างผู้นำเมียนมากับชาวโรฮีนจา หลังจากสหราชอาณาจักรเริ่มถอยไปจากพื้นที่นี้ได้ให้อาวุ้กับโรฮีนจาจำนวนมาก เพื่อหวังจะให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่กันชนระหว่างตนกับญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีปรากฏการณ์ที่เรียกว่าการแยกประเทศขึ้นทั่วโลก กลุ่มโรฮีนจาเองก็มีปรากฏในช่วงนั้น ซึ่งการแบ่งแยกดินแดนไปตั้งรัฐเองนั้นถือเป็นเรื่องสุดท้ายที่เมียนมาจะยอมได้ กลุ่มที่เคลื่อนไหวของชาวโรฮีนจาเป็นชาวมุสลิม ใช้ชื่อว่ามุจาฮิดีน มีความรุนแรงขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๓๗ ในช่วงแรก ๆ เมียนมาให้พื้นที่กับชาวโรฮีนจาพอสมควร มีการให้สิทธิเสรีภาพ กระทั่งให้ตั้งสถานีวิชิต แต่พอเมียนมาเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งนำโดยนายพลเนวิน ก็ไม่ได้รับนโยบายนั้นต่อมาจากนายพลอูนู และใช้ปฏิบัติทางการกวาดล้างชาวโรฮีนจาโดยใช้ข้ออ้างว่าเพื่อกวาดล้างกลุ่มก่อความไม่สงบในรัฐยะไข่ ทำให้คนกว่าหนึ่งแสนอพยพเข้าไปในบังกลาเทศ

๒. บริบทด้านศาสนา

ในจำนวนประชากรของเมียนมาทั้งหมด ๕๑ ล้านคน มีชาวคริสต์อยู่ประมาณ ๓.๒ ล้านคน และชาวมุสลิมประมาณ ๑.๒ ล้านคน ชาวฮินดูประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ คน ขณะที่ประชาชนพุทธถึงร้อยละ ๙๐ ทำให้องค์กรพระสงฆ์และชาวพุทธมีพลังแข็งแกร่ง รวมทั้งความรู้สึกชาตินิยม แม้กระทั่งชาวโรฮีนจาด้วยตนเองก็มีความเป็นปฏิปักษ์กันระหว่างโรฮีนจาคริสต์กับโรฮีนจามุสลิมซึ่งมีจำนวนมากว่าอย่างเทียบกันไม่ได้ ชาวโรฮีนจาคริสต์ถูกข่มเหงอยู่เสมอ ในค่ายผู้ลี้ภัยในเมืองค็อกซ์บาซาร์บังกลาเทศยังมีการแยกค่ายระหว่างโรฮีนจาคริสต์และมุสลิมเพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะกัน รัฐยะไข่ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันตกเป็นเหมือนกับพรมแดนกั้นระหว่างเอเชียที่นับถือศาสนาพุทธกับเอเชียที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวโรฮีนจาเป็นชนกลุ่มน้อยมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามนิกายซูฟี (Sufi) ที่แตกแขนงมาจากนิกายซุนนีอาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ คาดกันว่ามิชาวโรฮีนจาจำนวน ๑ ล้านคนที่อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่หรือ ๑ ใน ๓ ของประชากรทั้งหมดของรัฐนี้ ด้วยแนวคิดทางการเมืองที่ใช้การแบ่งแยกศาสนาทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองศาสนาเป็นไปได้ ชาวมุสลิมไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบ เมื่อมีการขยายตัวของลัทธิอิสลามนิยม ไม่ว่าจะเป็กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงที่เรียกตัวเองว่าไอซิส กระแสการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงมุสลิมจากบังกลาเทศที่ย้ายเข้ามาทำให้เกิดเป็นกระแสกลัวอิสลาม (อิสลามโฟเบีย) ตอกย้ำด้วยลัทธิพุทธนิยมแท้ซึ่งนำโดยพระวິระธู แกนนำสงฆ์ชาตินิยมของเมียนมาที่เทศน์ไว้ว่า ใน พ.ศ.๒๕๔๓ หากเมียนมาไม่สามารถหยุดการขยายพันธุ์มุสลิมก็จะกลายเป็นประเทศมุสลิม ความตึงเครียดระหว่างชาวพุทธยะไข่และชาวมุสลิมโรฮีนจาได้ดำเนินการต่อเนื่องมานานหลายปีและปะทุขึ้นเป็นเหตุนองเลือดทางศาสนาใน พ.ศ.๒๕๕๕ ผลักดันให้ชาวโรฮีนจาหลายแสนคนต้องอาศัยอยู่ในค่ายผู้พลัดถิ่น หลังเหตุความรุนแรงครั้งนั้นได้เกิดกลุ่มหัวรุนแรงที่ได้รับการสนับสนุนจากชาวดีอาร์เอบี เรียกว่า “ฮาราคาห์ อัล - ยาकिन” (Harakah al - Yakin) ผู้นำคือ อะตา อัลลาห์ ชาวโรฮีนจาที่เกิดในกรุงการาจี สาธารณรัฐอิสลามปากีสถานแต่เติบโตในชาวดีอาร์เอบี โดยได้รับการสนับสนุนจากชาวโรฮีนจา ๒๐ คน ที่มีประสบการณ์การต่อสู้ในต่างประเทศ อัลลาห์ได้รับการฝึกอบรมกองโจรและฝึกฝนเกี่ยวกับอาวุธระเบิดโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสิทธิทางการเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมโรฮีนจา การก่อจลาจลของชาวโรฮีนจาในรัฐยะไข่ปลายเดือน สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความรุนแรงและความคิดต่างแบบสุดขั้วขยายตัวขึ้นในหมู่ชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิม และกลายเป็นประเด็นกดดันต่อนางอองซาน ซูจี การตอบโต้ของนักของกองทัพเมียนมาก็มีความเสี่ยงที่จะผลักดันสมาชิกของกลุ่มเข้าไปในอยู่ในมือของกลุ่มหัวรุนแรงต่างประเทศ การเกิดขึ้นของกลุ่มที่เห็นได้ชัดว่ามีทุนสนับสนุนและได้รับการจัดการอย่างดีเป็นตัวเปลี่ยนในความพยายามของรัฐบาลเมียนมาที่จะจัดการต่อความท้าทายอันซับซ้อนในรัฐยะไข่ ประเด็นที่ต้องระวังคือ ไม่ควรทำให้ประเด็นโรฮีนจาเป็นประเด็นวิกฤติศาสนา เพราะจะทำให้ปัญหาในเมียนมารุนแรงขึ้นมาก เนื่องจากกลุ่มมุสลิมในเมียนมามีหลายกลุ่ม

๓. บริบทด้านประชากรศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์

ในด้านประชากรศาสตร์ เมียนมาเป็นประเทศซึ่งมีผู้คนต่างชาติพันธุ์กระจายตัวกันอยู่มากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก การที่อ่าวเบงกอลของบังกลาเทศมีสภาพอากาศแปรปรวน มีพายุไซโคลนถล่มจึงเกิดการแย่งชิงที่ดินทำกิน ชาวมุสลิมจากบังกลาเทศหลังไหลเข้าเมียนมาอย่างต่อเนื่องทำให้นักการทหารของเมียนมามองว่าพื้นที่ตอนเหนือของรัฐยะไข่จะเป็นพื้นที่อันตราย หากไม่หยุดก็จะพังทลายแบบโดมิโน

ในด้านภูมิรัฐศาสตร์ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Geographic Apartheid) ของเมียนมา คือ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับประเทศมหาอำนาจ เช่น สหภาพยุโรป อเมริกา รัสเซีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และอาเซียน เพราะมีจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเอื้อต่อการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเปิดเสรีทางการค้า เป็นสะพานเชื่อมทางธรรมชาติระหว่างเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตติดกับจีนและอินเดียทำให้เป็นรัฐกันชน (Buffer State) ระหว่างสองประเทศ อีกทั้งเป็นรัฐหน้าด่านให้แก่อาเซียนเพื่อไม่ให้จีนและอินเดียแผ่อิทธิพลเข้ามาได้ด้วย ทว่าภายในเมียนมา ประสบความล้มเหลวในการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมหลากหลาย ซึ่งมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่เป็นเอกราช รัฐบาลชุดต่าง ๆ ถูกครอบงำโดยชาวเมียนมาที่เป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเปิดทางให้ลัทธิเชิดชูชนพื้นถิ่นแบบหลังยุคอาณานิคม (Postcolonial Nativism) กลายเป็นตัวบ่มเพาะความขัดแย้งหรือกระทั่งบานปลายเป็นสงครามกลางเมืองกับชนกลุ่มน้อยภายในประเทศจำนวนมาก โดยชนกลุ่มน้อยเหล่านี้กล่าวหารัฐบาลเมียนมาว่ากำลังใช้ระบบที่มุ่งแบ่งแยกคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ

๔. บริบทด้านการเมือง

ในบริบทด้านการเมืองของเมียนมา มีการใช้กำลังต่อสู้จากกลุ่มกองกำลังชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำไมพอชาวโรฮีนจาตั้งกลุ่มกองกำลังขึ้นมากลับมีกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มเริ่มกล่าวโทษชาวโรฮีนจา เบียดเบียนประเด้นและวิกฤตปัญหา แทนที่จะประณามตอบโต้ต่อรัฐบาลหรือทหารเมียนมา ชาวโรฮีนจาในสมัยนายพลอูอูเคยได้รับสิทธิ์เลือกตั้ง แต่หลังจากมีกฎหมายสัญชาติสมัยนายพลเนวิน พลเมืองเมียนมาคือประชาชนที่อยู่มาก่อนสมัยสงครามพระเจ้ามินดงครั้งที่ ๑ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์บาดแผลที่อธิบายว่าชาวโรฮีนจามาจากที่หลัง ไม่ใช่หนึ่งในเจ็ดรัฐชาติพันธุ์ ในบริบทด้านการเมืองเมียนมาสมัยใหม่ การให้หรือไม่ให้สิทธิพลเมืองสัมพันธ์กับเรื่องคะแนนเสียงการเลือกตั้ง ก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๘ มีการสำรวจจำนวนประชากรโดยให้ชาวเมียนมามาจดทะเบียนเพื่อใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ชาวโรฮีนจาบอกว่าตนเองเป็นชาวโรฮีนจาไม่ใช่เบงกาลี ไม่ใช่ผู้อพยพ ทำให้คณะกรรมการต้องพักเรื่องไว้ เพราะไม่มีกฎหมายรับรองสถานะของชาวโรฮีนจา ทำให้ชาวโรฮีนจาไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่เป็นตัวแปรสำคัญประกอบด้วย

๔.๑ พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ของนางอองซาน ซูจี ถึงแม้กลุ่มพุทธชาตินิยมขบวนการ ๙๖๙ มีสัมพันธ์กับพรรค NLD แต่นางอองซาน ซูจี ตระหนักถึงความละเอียดอ่อนของปัญหานี้

๔.๒ พรรคสหสามัคคีและการพัฒนา (USDP) ซึ่งเป็นพรรคของกองทัพและมีทัศนคติในด้านลบกับโรฮีนจามานาน เป็นพรรคการเมืองที่แข่งขันกับพรรค NLD ซึ่งต่างก็หวังเสียงสนับสนุนจากชาวเมียนมาซึ่งเป็นชาวพุทธ โดยมีกลุ่มพุทธสุดโต่ง มะบะตะะ ที่มีความสัมพันธ์กับพรรค USDP ถ้าทั้งสองพรรคไปสนับสนุนโรฮีนจาก็จะทำให้ชาวเมียนมาไม่พอใจและเสียคะแนนเสียง

๔.๓ พรรคสันนิบาตอาระกันแห่งประชาธิปไตย (Arakan League of Democracy) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นพรรค RNDP เป็นพรรคการเมืองภายในอาระกันที่มีความเป็นชาตินิยมแบบยะไข่พุทธที่ต่อต้านโรฮีนจา จึงมีชาวยะไข่พุทธและชาวมุสลิมที่เรียกว่ากะมันเป็นฐานคะแนนเสียง และต้องการผลักดันโรฮีนจาให้ไปอยู่บังกลาเทศทั้งหมดหรือเอาไปอยู่ในค่ายกักกัน

หลังการเลือกตั้งปรากฏว่ามีพรรคการเมืองได้รับการเลือกตั้ง ดังนี้

๑. พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยหรือ NLD ได้ ๓๖๔ ที่นั่ง แบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ๒๓๘ ที่นั่ง สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ๑๒๖ ที่นั่ง
๒. พรรคสหสามัคคีและการพัฒนา (USDP) ของอดีตประธานาธิบดีเต็งเส่ง ได้ ส.ส. ๒๘ ที่นั่ง และได้ ส.ว. ๑๒ ที่นั่ง
๓. พรรคฉาน ส.ส. ๑๒ ที่นั่ง ส.ว. ๓ ที่นั่ง
๔. พรรคสันนิบาตอาระกันแห่งประชาธิปไตย หรือพรรคแห่งชาติอาระกัน (Arakan Nation) ได้ ส.ส. ๗ ที่นั่ง ส.ว. ๗ ที่นั่ง

การที่พรรคแห่งชาติอาระกันซึ่งเป็นพรรคที่กุมคะแนนเสียงท้องถิ่นได้รับเลือกตั้งมีที่นั่งในสภาสูงและสภาล่างทำให้พรรค NLD ต้องให้ความสำคัญและเป็นเหตุผลที่ทำให้นางอองซาน ซูจี วางตัวภายใต้ปัญหานี้ยากมาก แม้พรรค NLD จะได้เสียงถึง ๓๖๔ ที่นั่ง แต่ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งก็ห้ามมิให้ผู้สมัครประกาศว่าตัวเองเป็นมุสลิม เป็นเรื่องการเมืองศาสนา ไม่ใช่เรื่องโรฮีนจา หลังเลือกตั้งไม่นาน ที่ปรึกษาทางกฎหมายของพรรค NLD ที่เป็นชาวมุสลิมถูกยิงตายที่สนามบิน ผู้สมัครของพรรค NLD ที่เป็นมุสลิมถูกคุกคาม พรรค NLD ต้องพยายามไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพุทธและมุสลิม และพยายามไม่เอาประเด็นโรฮีนจามาเป็นประเด็นทางศาสนา พรรค NLD ไม่ได้กุมอำนาจเบ็ดเสร็จอย่างที่บุคคลภายนอกคิด ถึงแม้นางอองซาน ซูจี จะมีฐานมวลชน แต่ปัญหาคือมวลชนเมียนมา กลุ่มอื่น ๆ คิดอย่างไรกับชาวโรฮีนจา หากปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ถูกยกระดับให้กลายเป็นปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาแล้วอาจนำไปสู่การแทรกแซงจากภายนอก โดยเฉพาะขบวนการรัฐอิสลามหรือ ISIS ได้ ซึ่งการสร้างความสำเร็จให้กับสังคมนั้นเป็นเรื่องสำคัญโดยเฉพาะบทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

๕. บริบทด้านความมั่นคง

ในแบบเรียนของเมียนมาระบุว่ามียุทธศาสตร์ชาติพันธุ์จำนวน ๑๓๕ กลุ่ม ขณะที่ยังมีอีกหลายชาติพันธุ์ถูกละเลยรวมถึงชนชาติโรฮีนจา หลายทศวรรษที่ผ่านมา เวลาเกิดเหตุความรุนแรงหรือการสู้รบตามพื้นที่ชายแดนของเมียนมาของชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่หลากหลายกลุ่มซึ่งต้องการการปกครองตนเอง หรือเป็นอิสระจากการปกครองของทหาร สื่อต่าง ๆ จึงพยายามไม่ใช่คำว่าโรฮีนจาแต่จะใช้คำว่าเบงกาลี^๒ ซึ่งจะคุ้นเคยกันมาตั้งแต่สมัยก่อน กลุ่มทางชาติพันธุ์ที่เมียนมายอมรับจะคำนึงถึงเรื่องความมั่นคง ตำแหน่งที่ตั้ง และประวัติศาสตร์ คำว่า โรฮีนจา ไม่มีความหมายในภาษาเมียนมา เพราะชาวเมียนมาและรัฐบาลเมียนมาถือว่าคำนี้เป็นคำใหม่ที่ถูกคิดขึ้นมาจากกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามเขตชายแดนติดกับบังกลาเทศ ซึ่งต้องการมีอัตลักษณ์ของตัวเองจึงคิดคำเรียกตัวเองว่าโรฮีนจา แม้สหประชาชาติและองค์กรสิทธิมนุษยชนหลายแห่งระบุว่าทุกคนเหล่านี้มีสิทธิที่จะถูกเรียกตามชื่อที่พวกเขาต้องการ แต่รัฐบาลเมียนมากังวลว่าหากชื่อโรฮีนจาได้รับการยอมรับ นั่นอาจหมายถึงว่าชาวโรฮีนจาจะได้รับการยอมรับ

^๒ การจำแนกชาวโรฮีนจาว่าเป็น “ชาวเบงกาลี” (Bengalis) ไร้รัฐ เป็นการสะท้อนฐานะของชาวโรฮีนจาลี้ภัยซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศปากีสถาน ทั้งนี้มีผู้คนจำนวนมากหลบหนีภัยเข้าไปในปากีสถาน ในระหว่างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของกองทัพปากีสถานในปากีสถานตะวันออก ซึ่งนำไปสู่การประกาศเอกราชของบังกลาเทศในที่สุด

เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ของเมียนมา ถึงแม้ในอดีตเคยใช้คำเรียกคนเหล่านี้ว่าโรฮีนจาจากรัฐบาลชุดก่อน เพราะช่วงทศวรรษ ๑๙๔๐ - ๑๙๖๐ มีชาวโรฮีนจาไม่มากเท่านี้ ย้อนกลับไปตั้งแต่หลังทศวรรษ ๑๙๕๐ เกิดการต่อสู้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ประมาณ ๒๑ - ๒๒ กลุ่ม^๗ แต่ละกลุ่มมีกองกำลังติดอาวุธ และมีเป้าหมายทางการเมืองที่ชัดเจน ในกลุ่มเหล่านี้จะมีแก้วสามประการในระดับสงครามกลางเมือง คือ กำลังคน อุดมการณ์ และเงินสนับสนุน ซึ่งแต่ละกลุ่มล้วนมีความพร้อมในองค์ประกอบเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน ปัจจุบันก็มีความพยายามรวบรวมกำลังเพื่อจะผลักดันกระบวนการเจรจาสันติภาพ โดยทั่วไปความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มักเกี่ยวเนื่องกับการก่อการร้ายในลักษณะทางการเมืองเสมอ ในพื้นที่เอเชียใต้มีรูปแบบของการก่อการร้ายที่มีเจ้าของ กล่าวคือ มีการออกมาอ้างสิทธิ์ในการก่อการร้ายของแต่ละกลุ่มเพื่อหวังผลในเชิงแย่งชิงพื้นที่ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ญูดีชี่เรีย คนทั่วไปจะคิดว่ากลุ่มกองกำลังที่ต้องการล้มผู้นำชี่เรียคนปัจจุบันมีเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งไม่ใช่เพราะยังมีมหาอำนาจในระดับภูมิภาคและระดับโลกเข้าไปยุ่งเกี่ยวในชี่เรีย ฉะนั้น แนวโน้มก่อการร้ายในปัจจุบัน มหาอำนาจ ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และการก่อการร้ายจึงเชื่อมโยงกัน ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ กรณีการเกิดขึ้นของกลุ่ม ARSA และการประโคมข่าวการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นความพยายามจะสร้างความขัดแย้งในเอเชียจากที่เคยเกิดในฟิลิปปินส์และพรมแดนบังกลาเทศอีกครั้งหรือไม่ นับตั้งแต่ชนะการเลือกตั้งครั้งสำคัญเมื่อปีก่อน นางอองซาน ซูจี ได้พยายามที่จะบรรลุข้อตกลงสันติภาพกับชนกลุ่มน้อย ด้วยเป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารประเทศ ตัวแทนจากกลุ่มชาติพันธุ์หลายร้อยคนเข้าร่วมการประชุมเจรจาสันติภาพปางโหลแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ในกรุงเนปีดอ แต่ภายใต้รัฐบาลพลเรือนชุดใหม่ของซูจีกลับเกิดเหตุต่อสู้รุนแรงปะทุขึ้นหลายครั้งระหว่างกลุ่มกบฏ และทหารของประเทศ การต่อสู้ครั้งล่าสุดเกิดขึ้นระหว่างทหารและกองทัพกะฉิ่นอิสระ (KIA) หนึ่งในกลุ่มกบฏที่แข็งแกร่งที่สุดของประเทศที่มีฐานอยู่ในรัฐกะฉิ่นทางภาคเหนือ

ทำไมรัฐชาติพันธุ์ที่เหลืออีก ๗ รัฐไม่ว่าจะเป็นคะฉิ่น ฉิ่น ฉาน จึงไม่ช่วยโรฮีนจา สิ่งที่เป็นข้อสังเกตคือ ชาวโรฮีนจาถูกชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อื่น ๆ มองว่าเป็นคนนอก และรัฐชาติพันธุ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นชาตินิยมเกินปกติ ถ้าเมียนมายอมรับสถานะโรฮีนจา ก็จะส่งผลกระทบต่อเรื่องเอกสิทธิ์การปกครองตนเอง ยะไข่จะแบ่งพื้นที่ให้กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่นหรือไม่ถ้าชาติพันธุ์ในยะไข่ยอมรับชาวโรฮีนจา กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงแสดงไม่แสดงท่าทีไปจนถึงไม่เอาโรฮีนจา การเมืองเรื่องชาติพันธุ์จึงสัมพันธ์กับเอกสิทธิ์การปกครองตนเองและไม่ได้เอาโรฮีนจาไปอยู่ในเงื่อนไขของความเป็นอิสระทางชาติพันธุ์ การที่ประชาคมระหว่างประเทศได้ออกมาประณามการกระทำอย่างรุนแรงแต่กลับไม่ได้แสดงการรับรู้ถึงเรื่องที่น่ากรบหัวรุนแรงชาวโรฮีนจาก็กำลังก่อสงครามญิวาต จึงเป็นเรื่องลำบากที่จะทำลายวงจรแห่งการก่อการร้ายและความรุนแรงนี้ให้หมดไป ทั้งนี้โรฮีนจามีกลุ่มกองกำลังที่สำคัญ คือ

๕.๑ กองทัพกอบกู้โรฮีนจาแห่งอาระกัน (Arakan Rohingya Salvation Army : ARSA) ซึ่งยังไม่มีเป้าหมายในการต่อสู้ที่ชัดเจนแต่มีความเป็นไปได้ที่ ARSA อาจต้องการส่วนแบ่งทางพื้นที่ด้านตะวันตกของรัฐยะไข่ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ กรณีของ ARSA เวลาทำสงครามกลางเมืองในเมียนมามักจะมีพันธมิตร อยู่ ๒ แบบ คือ พันธมิตรภายในประเทศ ซึ่งล้วนรักษาระยะห่างจาก ARSA ทั้งสิ้น กลุ่มกองกำลังต่าง ๆ เหล่านี้มักไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหาของชาวโรฮีนจา และพันธมิตร

^๗ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยของเมียนมารวมกันแล้วมีจำนวนเท่ากับ ๑ ใน ๓ ของประชากรทั้งหมด และอาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศ

ภายนอกประเทศ ซึ่งยังเป็นที่ยังสงสัยว่ามีส่วนในการสนับสนุนด้านการเงินหรือไม่ รัฐบาลไทยเป็นพื้นที่ที่ชาวโรฮิงญาอาศัยกันอยู่มากที่สุดกลายเป็นจุดดึงดูดพวกนักบริษัทยาจากที่ต่าง ๆ ขณะที่พวกนักบริษัทยาแรงท้องถิ่นกำลังเป็นที่ต้องสงสัยว่ามีสายสัมพันธ์กับพวกโรฮิงญา (ไอซิส) อัล - กอิดะห์ และองค์การก่อการร้ายแห่งอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังกำลังได้รับความช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากบรรดาองค์การในซาอุดีอาระเบียและปากีสถานซึ่งมีความโง่งมอยู่กับกลุ่มหัวรุนแรง กลุ่มพลังต่าง ๆ จากภายนอก โดยเฉพาะองค์การก่อการร้ายอย่างไอซิสกำลังปลุกปั่นการโจมตีแบบก่อกบฏในรัฐยะไข่ และเป็นสาเหตุที่รัฐบาลอินเดียซึ่งมีชาวโรฮิงญาราว ๔๐,๐๐๐ คน เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างผิดกฎหมาย ต้องประกาศว่าการเข้ามาของพวกเขาเหล่านี้ถือเป็นการคุกคามความมั่นคงอย่างร้ายแรง แม้กระทั่งบังกลาเทศก็ยังแสดงการรับรู้ต่อการที่พวกหัวรุนแรงชาวโรฮิงญาโจมตีต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มดังกล่าว นักบริษัทยาภายนอกที่เกิดขึ้นในเมียนมาอยู่ในเวลานี้เป็นส่วนหนึ่งของระบอบล่าอาณานิคมสหราชอาณาจักร เนื่องจากเมื่อ ๑๐๐ ปีมาแล้ว สหราชอาณาจักรได้โยกย้ายชาวโรฮิงญาจำนวนมากจากบริเวณเบงกอลตะวันออก (East Bengal) มาทำงานตามสวนยางพาราและสวนชาขนาดใหญ่ในเมียนมา ซึ่งเวลานั้นถูกสหราชอาณาจักรปกครองในฐานะที่เป็นจังหวัดหนึ่งของอินเดีย ก่อนที่อินเดียจะได้รับเอกราชจาก สหราชอาณาจักรเมื่อปี ค.ศ.๑๙๔๗ พวกหัวรุนแรงชาวโรฮิงญาได้เข้าร่วมการรณรงค์เพื่อก่อตั้งสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานให้เป็นสาธารณรัฐอิสลามแห่งแรกของยุคหลังอาณานิคม สหราชอาณาจักรซึ่งเป็นผู้ที่ได้ยกระดับยุทธศาสตร์แบ่งแยกและปกครองให้กลายเป็นศิลปะ ได้ตัดสินใจที่จะแบ่งแยกสาธารณรัฐอินเดียนและให้สถาปนาสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานขึ้นในสภาพซึ่งมีดินแดนที่แยกขาดจากกันอยู่ตรง ๒ ข้างของอินเดียที่เหลืออยู่ (เรียกชื่อว่า สาธารณรัฐอิสลามปากีสถานตะวันออก^๑ และสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานตะวันตก) พวกโรฮิงญาที่เริ่มต้นความพยายามที่จะผลักดันชาวพุทธให้ออกไปจากคาบสมุทรมาอยู่ในภาคเหนือของรัฐยะไข่ ซึ่งประชากรที่นั่นส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม โดยต้องการที่แบ่งแยกคาบสมุทรมาออกมาและรวมกับสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานตะวันออก เมื่อประสบความล้มเหลวไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ชาวโรฮิงญาจำนวนมากได้จับอาวุธขึ้นสู้รบและประกาศสงครามญิฮาด พวกนักบริษัทยาเหล่านี้เริ่มเข้าโจมตีกองทหารรัฐบาลและเข้ายึดครองบริเวณตอนเหนือของยะไข่ สถาปนารัฐภายในรัฐขึ้นมา หลังจากเมียนมาได้รับเอกราชจากสหราชอาณาจักรในปี ค.ศ.๑๙๔๘ ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกในยะไข่ กว่าที่กองทหารรัฐบาลสามารถกลับเข้าควบคุมพื้นที่บริเวณนี้ได้ก็ล่วงเลยถึงต้นทศวรรษ ๑๙๕๐ แล้ว แต่การรวมตัวเป็นกลุ่มหัวรุนแรงแนวทางอิสลามิสต์ของชาวโรฮิงญาซึ่งมีการสืบทอดต่อมา โดยที่มีการโจมตีของพวกมูญาฮิดีนเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะ ๆ กระทั่งในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้เกิดการปะทะนองเลือดขึ้นระหว่างชาวโรฮิงญาที่ชาวชาติพันธุ์ยะไข่ตนเอง

๕.๒ กลุ่มองค์การความเป็นปึกแผ่นโรฮิงญา (Rohingya Solidarity Organisation : RSO) นำโดย มุฮัมมัด ยูซุส องค์การนี้เน้นความเชื่อทางศาสนาทำให้ได้รับการสนับสนุนจากโลกมุสลิม ค่ายทหารของกลุ่มนี้ตั้งอยู่ที่เมืองค็อกซ์บาซาร์ทางภาคใต้ของบังกลาเทศ นักบริษัทยาบางส่วนได้รับการฝึกฝนจากกลุ่มมูญาฮิดีนในสาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน

^๑ในเวลาต่อมาสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานตะวันออกได้แยกตัวเป็นเอกราช กลายเป็นสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศในปี ค.ศ.๑๙๗๑

จากที่กล่าวมาได้ทำให้กลุ่มหัวรุนแรงชาวโรฮีนจากลายเป็นการก่อกบฏอย่างเต็มตัว พวกเขาบุกเข้าโจมตีกองกำลังความมั่นคงของฝ่ายรัฐบาลในลักษณะเข้าโจมตีแล้วถอยหนีไปหลบซ่อน โดยในระยะหลัง ๆ พุ่งเป้ามุ่งเล่นงานกองกำลังความมั่นคง และในบางกรณีก็พุ่งเป้าเล่นงานพวกพลเรือนที่ไม่ใช่ชาวโรฮีนจาด้วย ในระยะเวลา ๑๒ เดือนที่ผ่านมา ความรุนแรงกำลังไต่ระดับสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นตัวจุดชนวนให้ฝ่ายทหารเปิดการรุกด้วยการใช้ความรุนแรงผลักดันชาวโรฮีนจาให้หลบหนีออกจากยะไข่ อย่างไรก็ตามเรื่องราวในรัฐยะไข่ที่มีกลุ่มคนโศกผ่ำปิดหน้าปิดตาเข้าไปขับไล่ชาวบ้านให้ออกไปนอกพื้นที่ ไม่เช่นนั้นจะถูกฆ่า ชาวยะไข่ที่นับถือพุทธก็ขึ้นวีไปยังกลุ่มชาวมุสลิม ส่วนชาวยะไข่ที่นับถืออิสลามก็ขึ้นไปยังทหารเมียนมาที่ต้องการขับไล่พวกตนออกไปจากรัฐยะไข่หรืออาระกัน นำไปสู่คำถามต่อบทบาทของกลุ่มก่อการร้ายในรัฐยะไข่เองที่กลับกลายเป็นการผลักประชากรออกไปนอกพื้นที่ ซึ่งนับว่าแปลกในเชิงของยุทธศาสตร์ ของขบวนการก่อการร้ายทั่วไปที่ไม่ค่อยเห็นยุทธศาสตร์ที่จะผลักดันคนออกนอกพื้นที่ หากกลุ่มโรฮีนจามีขบวนการก่อการร้ายเหตุใดถึงไม่ปกป้องคนที่เป็นมวลชนของกลุ่มกองกำลังเอาไว้

๖. บริบทด้านยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

แม้รัฐยะไข่จะเป็นรัฐที่ยากจนที่สุดในเมียนมาแต่กำลังจะกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่สุดในทางยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศพื้นที่หนึ่งในโลก ดังจะเห็นได้จากการร่วมมือกันของข้าอำนาจหนึ่ง คือ จีนและอินเดีย (อาจจะมียุโรปด้วย) กับอีกข้าหนึ่งคือ สหรัฐอเมริกาซึ่งกำลังดำเนินนโยบายปิดล้อมจีน การสร้างกระแสเรื่องสิทธิมนุษยชนที่กำลังโดนทารุณกรรมอาจจะถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบังกลาเทศที่เกิดขึ้นในเมียนมาในรูปแบบการอพยพย้ายดินแดน เหตุการณ์ดังกล่าวคล้ายกับช่วงหลังจากเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ประเทศอิสราเอลถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นดินแดนแห่งพันธะสัญญา^๕ สำหรับชาวยิวซึ่งถูกทารุณกรรมโดยนาซีในช่วงสงคราม ชาดที่ตกอยู่ในที่นั่นลำบากในตอนนั้นคือปาเลสไตน์ ถึงปัจจุบันนี้คนปาเลสไตน์ก็กำลังตกทุกข์ได้ยาก บ้านแตกสาแหรกขาด ไม่มีชาติจะอยู่เพราะดินแดนที่ตนเคยเรียกว่าบ้าน ปัจจุบันกลายเป็นอีกประเทศหนึ่งซึ่งชาติตะวันตกหลาย ๆ ประเทศสนับสนุน เมียนมาโดยเฉพาะในบริเวณรัฐยะไข่กำลังสุ่มเสี่ยงที่จะอาจจะถูกทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ในที่สุดอาจจะนำไปสู่การแทรกแซงด้วยกองกำลังรักษาสันติภาพ การขีดเส้นว่าบริเวณนี้กลายเป็นพื้นที่ใหม่ที่เมียนมาไม่มีสิทธิเข้ามาดูแล และให้อิสราเอลกับประเทศตะวันตกในการเข้ามาแทรกแซงเช่นเดียวกับกรณีปาเลสไตน์ - อิสราเอล

๗. บริบทด้านเศรษฐกิจ

รายงานของธนาคารโลก พ.ศ.๒๕๕๗ ระบุว่า รัฐยะไข่เป็นรัฐที่ยากจนที่สุดเป็นอันดับที่ ๒ ของเมียนมารองจากรัฐฉิ่นทางตอนเหนือสุดของประเทศ เป็นรัฐที่มีอัตราความยากจนมากถึงร้อยละ ๗๘ โดยคนส่วนใหญ่เป็นแรงงานในงานเกษตร ประมงและก่อสร้าง มีเพียง ๑ ใน ๓ ครัวเรือน

^๕ ประธานาธิบดีโด널ด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐ แถลงลงนามรับรอง “เยรูซาเลม” เป็นเมืองหลวงของอิสราเอลอย่างเป็นทางการ นับตั้งแต่การสถาปนารัฐอิสราเอล เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๑ เมืองนี้เป็นที่ตั้งศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ของ ๓ ศาสนา คือ ยิว อิสลาม และคริสต์ และเป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์มานานหลายทศวรรษ ซึ่งต่างต้องการได้นครแห่งนี้เป็เมืองหลวงของชนชาติตน และการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งนั้นย่อมมีความรุนแรงปะทุขึ้น

ที่เข้าถึงไฟฟ้า รัฐยะไข่เป็นเมืองป้อมค่าย มีภูเขาล้อมรอบเป็นกำแพงเมือง มีทางออกสู่มหาสมุทรอินเดีย ในอดีตเป็นที่แหล่งของโจรสลัดที่สร้างความมั่งคั่งจากการปล้นเรือเดินทะเลในอ่าวเบงกอล ความขัดแย้งในรัฐยะไข่ส่วนหนึ่งอาจมีที่มาจากความพยายามแย่งชิงทรัพยากรในรัฐยะไข่ เนื่องจากพื้นที่ในรัฐยะไข่ ซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวโรฮีนจาเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรประเภทน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่มาก และหากมีการขุดและสำรวจอย่างจริงจัง เมียนมาจะกลายเป็นประเทศที่มีปริมาณน้ำมันสำรองมากที่สุดเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก อย่างไรก็ตามการเข้ามาของโครงการสร้างท่อส่งก๊าซสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนจากทุกเชื้อชาติและศาสนาในรัฐยะไข่อันเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลออกมาประกาศว่า รัฐยะไข่จะไม่ได้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติที่ขุดได้ โดยทั้งหมดจะถูกส่งออกไปนอกประเทศ ทั้ง ๆ ที่มีผู้คนในรัฐยะไข่อีกราว ๓ ล้านคนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในมหาสมุทรอินเดียและป่าทึบในเขตภูเขาอาระกันที่ท่อส่งก๊าซนี้ทอดผ่าน ความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธในรัฐยะไข่กับชาวมุสลิมโรฮีนจาอาจเกิดขึ้นจากความตึงเครียดของปัญหาทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ที่แย่งแย่งหรือมีการสร้างกระแสความเกลียดชังและต่อต้านชาวโรฮีนจา ซึ่งอาจจะเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของรัฐบาลเมียนมาเพื่อหันเหความสนใจจากปัญหาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการสร้างท่อส่งก๊าซในรัฐยะไข่ อาจกล่าวได้ว่าปัญหาโรฮีนจาในรัฐยะไข่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และอุดมการณ์ทางศาสนาอย่างที่เข้าใจกันแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการรุกรานของนายทุนผ่านการยึดที่ดินชาวบ้าน โดยระหว่าง พ.ศ.๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๑๗๐ การไล่ที่ทั้งการไล่จริง ๆ และการเผาหมู่บ้านโรฮีนจาโดยอ้างความโกรธแค้นจากประเด็นด้านศาสนาจึงอาจเกิดจากผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจของกองทัพ และบริษัทข้ามชาติที่เข้าไปแสวงหาประโยชน์ในช่วงที่เมียนมาเริ่มเปิดประเทศ (รายละเอียดโครงการร่วมลงทุนขนาดใหญ่ในรัฐยะไข่ ตาม ผนวก ค.) ความขัดแย้งระลอกใหม่นี้เกิดขึ้นในพื้นที่แถบเมืองหมองดอร์ ทางตอนเหนือของรัฐยะไข่ หลังจากที่ก่อนหน้านี้ ความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสองกลุ่มเกิดขึ้นแถบเมืองชิตตเว เมืองขนาดใหญ่ทางตอนกลางของรัฐยะไข่ และการแย่งชิงทรัพยากรนี้อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชาวโรฮีนจาในเขตชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียอีกเรื่อย ๆ ครอบคลุมได้ก็ตามที่กองทัพเมียนมายังมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ ความน่ากลัวของปัญหานี้คือภาคสังคมในเมียนมาเชื่อว่าเป็นปัญหาระหว่างชาติพันธุ์ - ศาสนาและการรุกรานเข้ามาของกองกำลังติดอาวุธอิสลามที่จ้องจะทำลายพุทธศาสนานำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์ที่รุนแรงหนักหน่วงที่สุดในรอบหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนี้กรณีที่รัฐบาลเมียนมาสร้างท่อก๊าซในรัฐยะไข่ทำให้เมียนมาและบังกลาเทศเกิดข้อพิพาทขึ้น โดยบังกลาเทศคิดว่าการสร้างท่อก๊าซดังกล่าวเป็นการบีบให้ชาวโรฮีนจาไม่มีที่อยู่อาศัยและต้องอพยพเข้าไปในบังกลาเทศ

๘. บริบทด้านสิทธิมนุษยชน

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ ทำไมต่างชาติโดยเฉพาะชาติตะวันตกพยายามอย่างยิ่งที่จะโยงว่าชาวโรฮีนจาหนีภัยคุกคามด้านสิทธิมนุษยชนมาจากเมียนมาทั้งที่เมียนมาปิดชายแดนไม่ให้ชาวโรฮีนจาอยู่ในประเทศมานานกว่า ๓๐ ปี ในความเป็นจริงแล้วชาวโรฮีนจาที่ประเทศตะวันตกหลาย ๆ ฝ่ายอ้างตัวเลขการเดินทางอพยพนั้นส่วนใหญ่มาจากบังกลาเทศไม่ใช่เมียนมา ดังที่กล่าวในบริบทด้านเศรษฐกิจ รัฐยะไข่เป็นความหวังในการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมา รัฐบาลได้วางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจในรัฐยะไข่อย่างน้อย ๓ แห่งในยุคที่กองทัพเมียนมาชนะการเลือกตั้งใน พ.ศ.๒๕๕๔ ภายใต้ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจในรัฐยะไข่ของรัฐบาล กลุ่มทุนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างถ้วนหน้า จีนเป็นกลุ่มที่ได้ผลประโยชน์มากที่สุด โดยเข้ามาลงทุนในยะไข่ด้วยมูลค่ามหาศาล เช่น

การวางท่อส่งก๊าซจากอ่าวเบงกอลไปยังจีนภายใต้การดำเนินการของ China National Petroleum Corporation ที่ร่วมทุนกับเกาหลีใต้และบริษัทของเมียนมา โครงการดังกล่าวได้โยกย้ายกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวท่อส่งก๊าซ มีการก่อสร้างฐานทัพเรือเพื่อปกป้องแท่นขุดเจาะและมีการสร้างศูนย์ซีปนาวุธติดจากท่าเทียบเรือน้ำลึก โครงการนี้เหล่านี้ได้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในรัฐยะไข่ และมีการประท้วงอยู่เนือง ๆ จีนขยายอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้แผน One Belt One Road ทุนท้องถิ่นและทุนชาติรวมตัวกันเป็นสมาคมโดยนำกลลงทุนจาก ๗ บริษัทในรัฐยะไข่และย่างกุ้ง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจที่หม่องดอร์ที่ประกอบด้วยการค้าชายแดน การผลิตและการบริการ พื้นที่ของเขตเศรษฐกิจนี้คือพื้นที่ใจกลางของการกวาดล้างชาวโรฮีนจาครั้งใหญ่ที่ผ่านมา และนักลงทุนหวังว่าจะเดินทางโครงการนี้ทันทีเมื่อสถานการณ์ในหม่องดอร์สงบลง สิ่งที่พวกนักลงทุนในเมียนมาต้องการสิ่งเดียว คือ การรับประกันความมั่นคงจากรัฐบาลเมียนมาและไม่ได้สนใจต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีของเหมืองทองแดงเล็ดปะต้องในเขตสะกายทางตอนกลางของเมียนมาที่จีนเข้าไปลงทุนได้มีการขับไล่ผู้คนและมีการโจมตีอย่างรุนแรงต่อผู้ประท้วงจนถึงขั้นมีผู้เสียชีวิต หรือแม้แต่ทุนท้องถิ่นและทุนชาติที่ต้องการลงนาม MOU ท่ามกลางการเซ็นฆ่าชาวโรฮีนจาที่หม่องดอร์เป็นหลักฐานที่ยืนยันได้เป็นอย่างดี ความจริงแล้ว การกวาดล้างกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเมียนมาไม่ได้เกิดขึ้นในยะไข่เท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย ดังกรณีของการโจมตีและเซ็นฆ่าชาวไทยใหญ่ในรัฐฉานเพื่อเปิดทางให้กับทุนจีนสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าฮัตจีกันแม่น้ำสาละวิน โดยมีการโจมตีของกองทัพ การเซ็นฆ่าชาวไทยใหญ่ การข่มขืนผู้หญิง การเผาบ้านเรือน และทำให้เกิดผู้พลัดถิ่นภายในจำนวนมากในรัฐฉาน อาจกล่าวได้ว่าการสะสมทุนของทุนข้ามชาติและทุนชาติในเมียนมาเกิดขึ้นบนฐานของการปล้นสะดมและการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า นางองซาน ซูจี กลับมีท่าทีที่อบอุ่นในการต้อนรับนักลงทุนต่างชาติมากกว่าการปกป้องสิทธิมนุษยชน ผลประโยชน์มหาศาลของทุนที่เข้าไปลงทุนในยะไข่ยังส่งผลให้รัฐบาลบางประเทศมีท่าทีที่เย็นชงต่อการเซ็นฆ่าชาวโรฮีนจา หรือแม้แต่มีท่าทีสนับสนุนรัฐบาลเมียนมาซึ่งสวนทางกับชาวโลก^๖ ดังกรณีของรัฐบาลจีนที่มีท่าทีสนับสนุนเมียนมาในกรณีการกวาดล้างโรฮีนจา

^๖ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UN) ได้ให้การรับรองต่อมติซึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลเมียนมายุติการใช้ปฏิบัติการทางทหารซึ่งเป็นสาเหตุให้ชาวโรฮีนจามากกว่า ๖๐๐,๐๐๐ คน ลี้ภัยไปยังบังกลาเทศ นับตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ มติดังกล่าวซึ่งผลักดันโดยองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) ได้รับการโหวตสนับสนุนจากประเทศต่าง ๆ ๑๒๒ ประเทศ คัดค้าน ๑๐ ประเทศ อาทิ เมียนมา จีน และรัสเซีย และอีก ๒๔ ประเทศ งดออกเสียง อาทิ ญี่ปุ่น เนื้อหาของมติดังกล่าวระบุว่า สมัชชาใหญ่ UN เรียกร้องให้รัฐบาลเมียนมายุติการใช้ปฏิบัติการทางทหาร พร้อมกับเปิดทางให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเข้าถึงผู้ที่เดือดร้อนโดยไม่มีเงื่อนไข อีกทั้งบรรเทาความรุนแรงของสถานการณ์ สร้างความมั่นใจว่าผู้ลี้ภัยสมัครใจเดินทางกลับได้อย่างปลอดภัย และอนุญาตให้คณะสืบสวนข้อเท็จจริงเข้ามาในพื้นที่เพื่อติดตามสถานการณ์ มติดังกล่าวยังระบุด้วยว่า สมัชชาใหญ่ UN “กังวลเป็นอย่างยิ่ง” เกี่ยวกับรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกระทำทารุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐยะไข่ โดยระบุว่า กองกำลังความมั่นคงเมียนมาใช้กำลังเกินกว่าเหตุและอย่างต่อเนื่องต่อชุมชนชาวโรฮีนจาและชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ทางตอนเหนือของรัฐยะไข่

ที่หม่องดอร์ ขณะที่ยินดีเฝ้ามองหาหนทางการเพิ่มความร่วมมือกับเมียนมาในการรักษาความมั่นคงและต่อต้านการก่อการร้ายที่ถูกอ้างว่ามีโรฮีนจาเข้าไปเกี่ยวข้อง

๙. บริบทด้านกฎหมาย

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกรณีของโรฮีนจา มีดังนี้

๙.๑ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมา พ.ศ.๒๕๑๗ และรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พ.ศ.๒๕๕๑

เป็นปัญหาแรกที่ทำให้ชาวโรฮีนจาในเมียนมาไม่สามารถถือบัตรประจำตัวประชาชนได้เลย

๙.๒ กฎหมายสัญชาติการเป็นพลเมืองเมียนมา พ.ศ.๒๕๒๕ (Myanmar Citizenship Law)

รัฐบาลเมียนมาได้แก้กฎหมายสัญชาติการเป็นพลเมืองเมียนมา โดยผู้เป็นพลเมืองเมียนมาจะต้องสืบสาวความเป็นเมียนมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่ พ.ศ.๒๓๖๖ ลงมา จึงจะได้รับการพิจารณาสถานะพลเมือง เนื่องจากใน พ.ศ.๒๓๖๖ เป็นจุดเริ่มต้นของสงครามครั้งแรกระหว่างสหราชอาณาจักรและเมียนมา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนย้ายผู้คนในดินแดนอาณานิคมดั้งเดิมของสหราชอาณาจักรเข้ามาสู่ดินแดนอาณานิคมใหม่ที่ได้ในภายหลังสงครามครั้งแรกระหว่างเมียนมา ซึ่งมีนัยยะสำคัญคือการรับรองสิทธิของ ๑๓๕ กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมียนมาก่อน พ.ศ.๒๓๖๖ ซึ่งจะไม่ครอบคลุมการรับรองสิทธิในสัญชาติของชาวโรฮีนจา การที่ชาวโรฮีนจาไม่ได้รับสัญชาติเมียนมาส่งผล ดังนี้

๙.๒.๑ เกือบทั้งหมดของชาวโรฮีนจามากกว่า ๑ ล้านคนที่อาศัยอยู่ในเมียนมา เป็นผู้ไร้สัญชาติ ไม่มีสถานะพลเมือง ไม่มีสิทธิความเป็นเจ้าของที่ดิน ไม่มีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับพลเมืองเมียนมาและต้องอยู่ในเมียนมาอย่างผิดกฎหมาย โดยตกอยู่ในสภาพคนไร้รัฐ เป็นเพียงผู้มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศเมียนมาและรอคอยการผลักดันออกนอกประเทศ

๙.๒.๒ ชาวโรฮีนจาถูกปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิทางการศึกษาและเสรีภาพอื่น ๆ ถูกจำกัดอย่างมาก เช่น การออกจากพื้นที่ที่ต้องขออนุญาตและจ่ายเงินแก่รัฐบาล ถูกกดขี่บังคับใช้แรงงานในการสร้างถนน และถูกให้ไปทำงานในค่ายทหาร ถูกข่มขู่ ริดไถ และเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรม ถูกยึดที่ดินทำกิน ถูกจำกัดสิทธิการแต่งงานและการมีบุตรเพราะไม่ต้องการให้พลเมืองโรฮีนจาเพิ่มขึ้น มีการทำลายมัสยิด สุเหร่าและโรงเรียนสอนศาสนา มีการทำลายล้างบ้านเรือน การสังหาร ทารุณกรรม การข่มขืน ชาวโรฮีนจาถูกบังคับใช้แรงงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในโครงการด้านเศรษฐกิจโดยกองทัพของเมียนมาซึ่งมีสภาพการทำงานที่ยากลำบาก

๙.๓ กฎหมายว่าด้วยเรื่องการจัดการภัยพิบัติ

มีสาระสำคัญคือ กำหนดให้รัฐบาลเข้าไปบูรณะฟื้นฟูพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติและพื้นที่ที่เกิดความขัดแย้ง ส่งผลทำให้ที่ดินของชาวโรฮีนจาที่ถูกเผาจะตกเป็นที่ดินที่รัฐบาลต้องดูแลจัดการพื้นที่ฟูและก่อสร้างใหม่ ซึ่งการพัฒนาที่ดินจะทำให้ที่ดินถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ดินจำนวนมากถูกทิ้งร้างซึ่งเป็นผลจากการขับไล่ชาวโรฮีนจาและหมู่บ้านโรฮีนจาจำนวนมากถูกเผาทำลาย ถึงแม้ นางอองซาน ซูจี หัวหน้ารัฐบาลพลเรือนของประเทศได้ให้คำมั่นว่าผู้ที่อาศัยพักพิงในบังกลาเทศที่สามารถยืนยันได้ว่าตนเองเป็นชาวเมียนมาจะสามารถเดินทางกลับประเทศได้ แม้ชาวโรฮีนจาจะถือครองที่ดิน

แต่ทางการเมียนมาไม่ยอมรับเป็นพลเมือง ที่ดินไร่เจ้าของได้กลายเป็นประโยชน์ต่อทหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจทั่วประเทศและกลายเป็นสิ่งที่มีค่าเนื่องจากโครงการของจีน รัฐบาลได้จัดการที่ดินที่เสียหายจากเพลิงไหม้ทั้งหมดในรัฐยะไข่ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาพื้นที่พื้นที่ขึ้นใหม่ ทั้งนี้ชาวมุสลิมโรฮีนจาที่กลับเข้ามาในเมียนมาหลังหลบหนีไปบังกลาเทศ มีแนวโน้มว่าจะไม่สามารถกลับคืนสู่ที่ดินของตนเองได้และอาจพบว่าพืชผลที่ปลูกไว้จะถูกรัฐบาลเข้าเก็บเกี่ยวและนำไปขาย นอกจากนี้ทางการยังตั้งใจที่จะให้ผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ที่เดินทางกลับมารัฐยะไข่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบมากกว่าบนที่ดินที่พวกเขาเคยอาศัยอยู่ แนวทางดังกล่าวถูกสหประชาชาติวิพากษ์วิจารณ์ว่าหมู่บ้านที่ทางการตั้งใจสร้างขึ้นนั้นเป็นค่ายถาวร และรัฐบาลไม่ได้รับรองความช่วยเหลือจากหน่วยงานระหว่างประเทศใด ๆ ที่เรียกร้องให้การกลับประเทศของผู้ลี้ภัยเป็นไปโดยความสมัครใจและกลับไปยังสถานที่เดิมของผู้ลี้ภัยเหล่านั้น

๑๐. บริบทด้านประชาสังคม

รัฐยะไข่ในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ทั้งที่เป็นพุทธและโรฮีนจาที่เป็นมุสลิมต้องการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน คนยะไข่รุ่นใหม่มองความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันลดลง เพียงแค่คนรุ่นใหม่ไม่มีเวทีที่จะพูด ในทางตรงกันข้าม คนรุ่นเก่ายังมีทัศนคติที่คับแคบ ไม่ว่าจะเป็นทหารเมียนมา อองซาน ซูจี และพรรค NLD รวมถึงขบวนการพระสงฆ์หัวรุนแรงในเมียนมา และมีโลกทัศน์ที่คับแคบจากการที่เมียนมาปิดประเทศนานหลายทศวรรษ เห็นได้ว่าเป็นทัศนคติที่ขัดแย้ง ประชาสังคมทั้งกลุ่มชาตินิยมและไม่ชาตินิยม เช่นกลุ่มพุทธ กลุ่มศาสนา ไม่ทำให้เรื่องโรฮีนจาเป็นที่ปรากฏ ประชาสังคมฝ่ายก้าวหน้าที่พอจะผลักดันเรื่องนี้ให้ไปไกลกว่าประเด็นพุทธ - มุสลิมก็ถูกลดบทบาทไป ประชาสังคมกลุ่มอื่นไม่เข้าใจปัญหาโรฮีนจาคิดว่าเป็นภัยหรือไม่ใช่พวก บ้างมองว่าเป็นคนในประเทศแต่เป็นแรงงานข้ามชาติที่อยู่มานานไม่ใช่พลเมือง โอกาสที่จะทำให้ประชาสังคมมองโรฮีนจาว่าเป็นพลเมืองยังคงต้องใช้เวลา แม้แต่กลุ่มนักศึกษา 88 Generation ก็ยังไม่มีการเรียกโรฮีนจาว่าโรฮีนจาเลย เพราะพวกเขาก็อยู่ในบริบทของประวัติศาสตร์ต่อสู้กับอาณานิคม และกลุ่มที่มีโอกาสก้าวหน้าที่ยอมรับประเด็นพหุวัฒนธรรมก็ยังไม่เห็นพื้นที่ในเมียนมา และยังคงเป็นโจทย์ที่พรรค NLD ยังไม่สามารถหาทางออกได้ รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งสามารถนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันและนำพาเศรษฐกิจไปได้ ซึ่งถ้าทำไม่สำเร็จ พรรค USDP และกองทัพก็จะกลับมา ตอนนี้กระแสต่างประเทศกดดันคนที่กดดันได้คือพรรครัฐบาล และไม่มีคนตั้งคำถามกับภาคประชาสังคม กลุ่มพุทธหัวรุนแรงในเมียนมา ซึ่งถือเป็นโจทย์ที่ซับซ้อน

ผลกระทบการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียต่ออาเซียน

ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียเป็นความท้าทายของอาเซียน แต่อาเซียนเองกลับไม่ได้แสดงบทบาทและทำอย่างเต็มที่ อาเซียนยึดถือกฎบัตรอาเซียนในเรื่องการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก (Principle of Non - Interference) หลักนี้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๐ ในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) หรือปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) ซึ่งเป็นเอกสารแรกในการก่อตั้งอาเซียน (ASEAN) และภายหลังในปี พ.ศ.๒๕๕๐ ได้รับการรับรองในกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) จึงเป็นหลักที่มีความสำคัญกับประเทศสมาชิกอาเซียน ปัญหาชาวโรฮีนจาจึงถือว่าเป็นปัญหาภายในของเมียนมา ซึ่งเป็นประเทศต้นทางไม่มีความ

พยายามในการแก้ปัญหา ความจริงแล้วอาเซียนมีธรรมเนียมอาเซียนที่ให้การรับรองเรื่องสิทธิมนุษยชน กลไกคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนอาเซียน และกลไกสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเวที ASEAN People Forum ที่ควรใช้ในการกดดันเรียกร้องต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว ปัจจุบันการหารือในอาเซียนเป็นในลักษณะกว้าง ๆ เช่น กำหนดเป็นกลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่นที่ไม่ปกติในอ่าวเบงกอลซึ่งจะหมายถึงคนหลายกลุ่ม อีกทั้งไม่มีการหารือตรง ๆ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาการแก้ไขกฎบัตรอาเซียนในเรื่องของการแทรกแซง ขณะที่ในบางมุมมองเห็นว่าเรื่องของชาวโรฮีนจาไม่ใช่ประเด็นด้านการแทรกแซง แต่เป็นเรื่องความร่วมมือในการแก้ปัญหาและคุ้มครองประชาชนในอาเซียนให้ได้รับความปลอดภัยและได้รับความคุ้มครองจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ เหตุการณ์ความรุนแรงกับชาวโรฮีนจาครั้งล่าสุด ทำให้ประชาชนชาวมุสลิมทั้งในมาเลเซียและประเทศอื่น ๆ เกิดความไม่พอใจอย่างมาก และมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกอื่น ๆ ด้วย ถึงแม้ล่าสุด เมียนมาจะได้ตกลงกับบังกลาเทศเกี่ยวกับการส่งตัวผู้ที่ข้ามแดนกลับ แต่ก็ได้รับเฉพาะผู้ที่ข้ามแดนหลังจากวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙

๑. ผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียต่ออาเซียน สรุปได้ดังนี้

๑.๑ ด้านการดำเนินนโยบายการทูต (Constructive Engagement)

การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียก่อให้เกิดปัญหาข้ามพรมแดนที่กระทบประเทศสมาชิกอื่นอย่างน้อยสามประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในหลักการอาเซียน ที่ผ่านมาอาเซียนอ้างแต่หลักการไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในประเทศสมาชิก (Non - interference Policy) และไม่ได้มองว่า ปัญหาของชาวโรฮีนจาเป็นเรื่องเร่งด่วนอะไร คำกล่าวของประธานอาเซียนต่อที่ประชุมสหประชาชาติครั้งที่ผ่านมา ไม่ได้ประณามการใช้ความรุนแรงในเมียนมาแต่กลับพูดว่าเมียนมาพยายามให้มีหน่วยงานบรรเทาทุกข์ ซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปยังการแถลงการณ์ของนาง อองซาน ซูจี และสอดคล้องกับแถลงการณ์ของบังกลาเทศที่ว่า คลื่นผู้อพยพชาวโรฮีนจาได้ยุติลงแล้ว การที่อาเซียนออกแถลงการณ์หลังจากที่ทุกอย่างจบแล้ว และเงื่อนไขที่นางอองซาน ซูจี บอกว่าชาวโรฮีนจาสามารถกลับเข้ามาได้ แต่ต้องสามารถพิสูจน์ตัวตนได้ เป็นเรื่องน่าเป็นห่วง การออกไปโดยไม่มีเอกสารยืนยันการกลับเข้ามายังยากมากกว่า ถ้านี้เป็นแผนในการผลักดันคนโรฮีนจาออกไปตอนนี้ก็ถือว่าสำเร็จแล้ว กากที่อาเซียนไม่มีกองกำลังทางทหารเพื่อสันติภาพ หากพยายามเข้าไปแก้ไขปัญหาก็ต้องระวังไม่ให้เข้าไปเป็นเครื่องมือของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

๑.๒ ด้านภาพลักษณ์ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

อาเซียนมีปัญหภายในที่ขัดต่อเป้าหมายของประชาคมอาเซียนทั้ง ๓ เสาหลัก และเป็นปัญหาที่กระทบภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือในเวทีการเมืองระหว่างประเทศของอาเซียน และอาจเป็นอุปสรรคต่อการสร้างบทบาทนำของอาเซียนในอนาคต อาเซียนประกาศว่าจะเป็ประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สมาชิกประเทศอาเซียนผ่านร่างปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Right Declaration) เพื่อยืนยันส่งเสริมคุ้มครองหลักสิทธิมนุษยชนในอาเซียน ดังเช่น

ข้อ (๒) ของหลักการทั่วไปกล่าวว่า “บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยก ไม่ว่าชนิดใด ๆ อาทิ เชื้อชาติเพศสภาพ อายุ

ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง พื้นเพทางชาติหรือสังคม สถานะทางเศรษฐกิจ การเกิดความพิการ หรือสถานะอื่น”

ข้อ (๒๘) กล่าวว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอของตนและครอบครัว ซึ่งรวมถึง...” สิทธิในอาหาร เสรีภาพจากความหิวโหย สิทธิในเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล น้ำดื่ม และสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ รวมทั้งเมียนมาได้ลงนามในปฏิญญาข้างต้นเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักการสิทธิมนุษยชน ฉะนั้น เมื่อรัฐสมาชิกฝ่าฝืนก็ต้องมีการช่วยกันแก้ปัญหา แม้ว่ากฎบัตรอาเซียนและปฏิญญาสิทธิมนุษยชนอาเซียนจะไม่มีบทกล่าวถึงบทลงโทษในการฝ่าฝืนก็ตาม และคณะกรรมการสิทธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Committee on Human Rights – AICHR) จะไม่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและตรวจสอบเรื่องสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค มีแต่อำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมรณรงค์เท่านั้น แต่อาเซียนก็น่าจะใช้กลไกที่มีอยู่นี้ออกไปทำการสังเกตการณ์ในเมียนมาและเขียนรายงานรวมทั้งทำข้อเสนอแนะต่อผู้นำอาเซียน และนำข้อมูลมาเสนอต่อสาธารณชนคล้ายกับ Fact Finding Mission ที่เข้าไปสังเกตการณ์ แต่ไม่มีอำนาจตรวจสอบซึ่งก็ยังคงว่าไม่มีบทบาทอะไรเลย นอกจากนี้การที่นาย Alan Peter Cayetano รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฟิลิปปินส์ที่ควบตำแหน่งประธานอาเซียน ได้กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งในเมียนมาโดยพยายามหลีกเลี่ยงการพูดถึงผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจา ส่งผลให้นาย Anifan Aman รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของมาเลเซียทักท้วงว่าการพยายามหลีกเลี่ยงคำว่าโรฮีนจา คือการไม่ยอมรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิม ซึ่งวาทกรรมในเรื่องการใช้คำนี้อาจส่งผลให้เกิดการแตกแยกในประชาคมอาเซียน ที่ผ่านมาอาเซียนได้แสดงบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ดังนี้

๑. จัดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาโรฮีนจา วันที่

๑๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙

การประชุมครั้งนี้มีขึ้นจากแรงกดดันของชาตีมุสลิมในอาเซียนอย่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย โดยก่อนหน้านี้ นางองซาน ซูจี ไม่ต้องการให้มีการประชุมดังกล่าวขึ้น และกล่าวหาว่าประชาคมโลกทำให้ประเด็นเรื่องโรฮีนจาวุ่นวายซับซ้อนยิ่งขึ้น รัฐมนตรีต่างประเทศจากอาเซียนได้พบหารือกันที่นครย่างกุ้งเป็นการฉุกเฉิน ประเทศมาเลเซียได้เรียกร้องให้มีการสืบสวนข้อกล่าวหาอย่างเป็นอิสระภายใต้การนำของอาเซียน และเรียกร้องการเข้าถึงความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างสมบูรณ์ในพื้นที่ปิดล้อมที่ประชาชนมากกว่า ๑๓๐,๐๐๐ คน ไม่ได้รับความช่วยเหลือมานาน ๒ เดือน และอ้างว่าการปราบปรามอาจทำให้วิกฤตผู้พลัดถิ่นเมื่อปีก่อนเกิดขึ้นซ้ำอีก โดยเห็นว่าสถานการณ์เป็นความกังวลระดับภูมิภาคและควรแก้ไขร่วมกัน ทั้งนี้เมียนมาต้องพยายามมากขึ้นในการจัดการกับสาเหตุของปัญหา ผลการประชุมรัฐบาลเมียนมาอนุญาตให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเข้าไปยังรัฐยะไข่ที่เกิดเหตุรุนแรง ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย ได้กล่าวหา นางองซาน ซูจี ว่าปล่อยให้เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่นับเป็นการต่าหันทวีรุนแรงอย่างผิดปกติจากประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน แต่เมียนมาปฏิเสธข้อกล่าวหาเหล่านั้น และตอบโต้ด้วยการเรียกทูตมาเลเซียเข้าพบ และระงับการส่งแรงงานไปทำงานในมาเลเซียชั่วคราว เมียนมายังถูกวิพากษ์วิจารณ์จากจากสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และสหประชาชาติถึงการจัดการวิกฤตโรฮีนจาของประเทศ ข้าหลวงใหญ่

เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ วิจารณ์การจัดการวิกฤตของรัฐบาลเมียนมาว่าเป็นบทเรียนถึงวิธีที่ทำให้สถานการณ์เลวร้ายย่ำแย่ยิ่งขึ้น ในรายงานฉบับใหม่ที่เผยแพร่ขององค์การนิรโทษกรรมสากลระบุว่า การโจมตีอย่างเป็นระบบและกว้างขวางของกองทัพต่อพลเรือนเปรียบได้กับการก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ

อย่างไรก็ตามการประชุมครั้งนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมแก่ชาวโรฮีนจาในเมียนมาเพราะแม้ประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียจะประสบความสำเร็จในการกดดันางซูจีให้ยอมพุดถึงประเด็นนี้ แต่นางซูจีกลับใช้โอกาสนี้ตอกย้ำจุดยืนของตนเองว่า ปัญหาในรัฐยะไข่เป็นเรื่องซับซ้อนและรัฐบาลเมียนมาจำเป็นต้องใช้เวลาและพื้นที่จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ นอกจากนี้ในการประชุมไม่มีการระบุถึงรายละเอียดที่ชัดเจนในการจัดส่งความช่วยเหลือไปยังชาวโรฮีนจา ๑๐๐,๐๐๐ คน ในเมียนมาโดยนางซูจี ระบุเพียงว่าจะยอมให้มีการจัดส่งความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่จำเป็นไปยังรัฐยะไข่

๒. การให้สัตยาบันอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก

อนุสัญญาดังกล่าวได้ลงนามโดยผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๗ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๘ ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยเป็นตราสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมายสำหรับการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ฉบับแรกของอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ของประเทศสมาชิกอาเซียน และเป็นการต่อยอดปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็กซึ่งรับรองเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗

๒. ผลกระทบรายประเทศจากปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

๒.๑ เมียนมา

วิกฤติกรณีโรฮีนจาล่าสุดทำให้นักวิเคราะห์เศรษฐกิจมองว่า หากเมียนมายังใช้ปฏิบัติการทางทหารอย่างต่อเนื่องและคลื่นผู้อพยพโรฮีนจายังเกิดขึ้นอย่างไม่หยุด เมียนมาจะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากนานาชาติ ที่อาจหมายถึงการระงับการช่วยเหลือและการลงทุนจากต่างประเทศ นักลงทุนต่างชาติที่ฝากความหวังไว้กับกระบวนการประชาธิปไตยและการปฏิรูปเศรษฐกิจของเมียนมาต่างก็วิตกกังวลมากหากเมียนมาจะถูกนานาชาติคว่ำบาตรแบบเดียวกับอดีต เพราะปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ความรุนแรงในรัฐยะไข่ที่ส่งผลกระทบต่อเมียนมาคือ ความเสี่ยงด้านชื่อเสียง (Reputational Risk) ถึงแม้จะไม่มีผลทันทีต่อการลงทุน เพราะปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขทันทีเนื่องจากเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ที่ฝังลึกในจิตใจคน แต่หากสถานการณ์ยังเกิดขึ้นต่อเนื่องก็สามารถทำลายชื่อเสียงของเมียนมาได้ นอกจากนี้ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความขัดแย้งระหว่างพุทธและมุสลิมและเป็นการก่อการร้าย มีการเรียกร้องให้กลุ่มประเทศมุสลิมเข้ามาแก้ไข ซึ่งอาจจะทำให้ประเด็นนี้ถูกขยับไปสู่ประเด็นปัญหาที่ใหญ่กว่า ทั้งประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับขบวนการมุสลิมและปัญหาการก่อการร้าย กลุ่มญาติอาจก่อตัวขึ้นในค่ายผู้ลี้ภัยในบังกลาเทศ หรือแม้แต่การเปิดฉากโจมตีในเมียนมา

๒.๒ มาเลเซีย

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติระบุว่า มีผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาอาศัยอยู่ในมาเลเซียกว่า ๑๓๕,๐๐๐ คน ทั้งที่ลงทะเบียนและไม่ได้ลงทะเบียน รวมทั้งชาวโรฮีนจา ๕๕,๐๐๐ คน และมีสมาคมชาวโรฮีนจาจำนวนมากเมียนมาเร่งการส่งแรงงานไปมาเลเซียชั่วคราว หลังจากนายกรัฐมนตรีนajib ราซัค ของมาเลเซียออกมาชุมนุมประท้วงและวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการปราบปรามชาวมุสลิมโรฮีนจาในเมียนมาว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐยะไข่เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ พร้อมเรียกร้องให้ชาติอื่น ๆ เข้ามาแทรกแซง ขณะที่เมียนมาได้เรียกทูตมาเลเซียเข้าพบเพื่อหารือถึงข้อกล่าวหาดังกล่าว ประเทศมาเลเซียเรียกร้องให้อาเซียนประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและตรวจสอบข้อกล่าวหาการสังหาร ช่มชืด ปล้นสะดมเผาบ้านเรือน และจับกุมชาวโรฮีนจา ขณะที่เมียนมาปฏิเสธข้อกล่าวหาและยืนยันเป็นเรื่องภายในประเทศ การเรียกร้องครั้งนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมแก่ชาวมุสลิมโรฮีนจาในเมียนมา แต่ประสบความสำเร็จในการกดดันนางอองซาน ซูจี รัฐมนตรีต่างประเทศให้ยอมพูดถึงประเด็นนี้ อย่างไรก็ตาม นางอองซาน ซูจี ได้ใช้โอกาสนี้แสดงจุดยืนของตนเองว่า ปัญหาในรัฐยะไข่เป็นเรื่องซับซ้อนและรัฐบาลเมียนมาจำเป็นต้องใช้เวลาและพื้นที่จึงจะสามารถแก้ปัญหานี้ได้สำเร็จ แต่มีบางกลุ่มตั้งข้อสงสัยและมองว่าการเคลื่อนไหวของนาย Najib ในช่วงที่คะแนนนิยมกำลังลดลงนั้นเป็นการหาเสียงก่อนการเลือกตั้งที่มีกำหนดว่าจะเกิดขึ้นภายในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ.๒๕๖๑

๒.๓ อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเองก็มีการประท้วงเกิดขึ้นในประเด็นของชาวโรฮีนจา ปลายปีที่แล้ว ตำรวจอินโดนีเซียได้มีการจับกุมกลุ่มคนจำนวนหนึ่งซึ่งวางแผนจะวางระเบิดสถานทูตเมียนมาประจำอินโดนีเซียเพื่อต่อต้านเหตุการณ์ที่เกิดแก่ชาวโรฮีนจา อินโดนีเซียเริ่มแสดงความกังวลเกี่ยวกับชะตากรรมชนกลุ่มน้อยมุสลิม การเดินทางจากอาระกันมาจากมาเลเซียก็มีขึ้นตอนมากมายที่ต้องพึ่งพาอาศัยคนที่ไว้ใจเท่านั้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวโรฮีนจาตั้งชุมชนและสมาคมของตนเองในอินโดนีเซีย ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ที่ชาวโรฮีนจาจะไปใช้ชีวิตประกอบอาชีพแต่เป็นพื้นที่พักก่อนไปที่ประเทศที่ ๓ ในอาเจห์ ที่มีความสะดวกสบาย ภายในแคมป์มีมัสยิด สถานพัฒนาฝีมือแรงงาน โรงเรียนเลี้ยงเด็กและการซื้ออาหารสดให้ชาวโรฮีนจาปรุงเอง รวมทั้งยังมีวัฒนธรรมประเพณีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่

๒.๔ ประเทศไทย

ไทยอยู่ในสองสถานะคือเป็นประเทศเป้าหมายหรือเป็นทางผ่านของชาวโรฮีนจา และในฐานะสมาชิกอาเซียน ผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๒.๔.๑ ด้านสังคมจิตวิทยา

ชาวมุสลิมโรฮีนจาส่วนใหญ่ลี้ภัยเข้ามาขายแรงงานในไทย มีจำนวนหนึ่งที่ไปจดทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาเพื่อให้เกิดการผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยชั่วคราว แต่อย่างไรก็ตามในอนาคตหากมีการพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาชาวมุสลิมโรฮีนจาจากกลุ่มดังกล่าวจะต้องมีปัญหาเนื่องจากเมียนมาจะไม่ยอมรับว่าเป็นบุคคลสัญชาติเมียนมา ทำให้ต้องตกค้างเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอยู่ในประเทศไทย บุตรหลานของกลุ่มเหล่านี้จะเป็นเด็กไร้สัญชาติก่อให้เกิดปัญหาและภาระด้านสังคมให้กับประเทศไทยมากขึ้น

๒.๔.๒ ด้านความมั่นคง

ชาวโรฮีนจาที่ลี้ภัยเข้ามาพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ส่วนหนึ่งจะมีพฤติการณ์ไปรวมกับกลุ่มผิดกฎหมาย เช่น รวมกับกลุ่มชาวปากีสถานปลอมแปลง เอกสารสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีพฤติการณ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ หลากรูปแบบ เช่น การค้ามนุษย์ ปลอมแปลงหนังสือเดินทาง การค้าสิ่งผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม ตลอดจนการตั้งตัวเป็นผู้มีอิทธิพลเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากผู้ลี้ภัยเข้ามาเมือง เกิดขบวนการ นำพาชาวมุสลิมโรฮีนจาจากเมียนมาเข้าไทยและขบวนการนำพาชาวโรฮีนจาจากไทยไปมาเลเซียหรือ กลุ่มประเทศมุสลิม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่ม Burmese Rohingya Association in Thailand (BRAT) มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิสถานะอยู่ในประเทศไทย ที่สำคัญกลุ่ม RSO มีความเชื่อมโยงกับกลุ่ม Taliban โดยการรับความช่วยเหลือด้านเงินทุนและการฝึกทางทหาร เป็นสิ่งบอกลักษณะที่สำคัญและมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดตั้งโลกมุสลิมขึ้นมาใหม่ ชาวโรฮีนจาในประเทศไทย บางส่วนเป็นมุสลิมหัวรุนแรง

๒.๔.๓ ด้านเศรษฐกิจ

กระแสข่าวปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้รวมทั้งการลักลอบ ใช้แรงงานผิดกฎหมาย การเข้าไปเกี่ยวพันของเจ้าหน้าที่ทั้งหมดได้สร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีเกิดขึ้นกับ จังหวัดระนอง ผลกระทบที่เกิดขึ้นในส่วนของจังหวัดระนองคือการลงทุนของนักลงทุนจากต่างพื้นที่ ที่เตรียมเข้ามาทำธุรกิจเชื่อมโยงกับเมียนมา ผลจากการเปิดอาเซียนทำให้ผู้ประกอบการบางราย อาจจะชะลอการลงทุนอันเป็นผลจากภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม หรือเกษตรกรรมบางประเภท เช่น การประมง กิจการต่อเนื่องจากการประมง การเกษตร แรงงานไทย ทั้งในและนอกพื้นที่ไม่ยอมทำงานประเภทดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการต้องใช้แรงงานต่างด้าว ประกอบกับแรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานราคาถูก ทำงานคุ้มค่ามากกว่าแรงงานไทย จึงเป็นแรงผลักดันใหม่ การใช้แรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนคนไทยว่างงานมีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนจะส่งผลกระทบต่ออัตราค่าแรงพื้นฐาน ในด้านการท่องเที่ยวแม้ว่าจะไม่กระทบในแง่ปริมาณจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ในแง่ความรู้สึก บรรยากาศที่ดี ความรู้สึกที่ดี ที่นักท่องเที่ยวเคยมีก็อาจจะเป็นการเข้ามาท่องเที่ยวได้โดยไม่สนุกเต็มที่ ความรู้สึกที่ดีที่เคยมีก็จะแปรเปลี่ยนเป็นความรู้สึกกระแวงแทน ยิ่งทราบว่าเป็นแต่ละพื้นที่แต่ละเกาะ ล้วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ทั้งสิ้นก็จะทำให้การท่องเที่ยวมีบรรยากาศที่ไม่ค่อยดีนัก

๒.๔.๔ ด้านสาธารณสุข

ชาวโรฮีนจาที่หลบหนีเข้ามาใช้แรงงานในประเทศไทยอาจเป็นพาหะ นำพาโรคติดต่อร้ายแรงมาสู่คนไทย เช่น โรคมาลาเรีย โรคเท้าช้าง ซึ่งทางการต้องเสียงบประมาณ ด้านสาธารณสุขจำนวนมากในการป้องกันโรคติดต่อ และการดูแลช่วยเหลือแรงงานดังกล่าวตามหลัก สิทธิมนุษยธรรม

๒.๔.๕ ด้านภาพลักษณ์ของไทยในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียกลายเป็น ปัญหาในระดับภูมิภาคและนานาชาติและเกี่ยวข้องกับเรื่องการค้ามนุษย์ในพื้นที่ภาคใต้ของไทยที่นับวัน

ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น และยังคงถูกจับตามองจากต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา United Nations High Commissioner For Refugee (UNHCR) และ International Organization for Migration (IOM) จากปัญหาเหล่านี้ทำให้สหรัฐอเมริกาดระดับไทยในด้านการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์จากบัญชีระดับ ๒ หรือ Tier 2^๗ Watch List ลงไปสู่ Tier 3^๘ ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ (U.S.Department of State, 2014) และยังคงให้ไทยอยู่ในสถานะ Tier 3 เช่นเดิมในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (U.S. Department of State, 2015) แม้ว่ามีความพยายามในการแก้ไขปัญหามาอย่างจริงจังมากขึ้นก็ตาม ก่อนที่จะปรับให้อยู่ในสถานะ Tier 2 ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ และ ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ยังคงรายงานสถานการณ์การจัดสถานะให้อยู่ใน Tier 2 Watch List เช่นเดียวกับปีที่ผ่านมาทั้งนี้หากปี พ.ศ.๒๕๖๑ ยังอยู่ในระดับเดิมอีกจะถูกปรับลดระดับให้อยู่ใน Tier 3 อย่างอัตโนมัติ ส่งผลทำให้สหรัฐฯ อาจพิจารณาจะปรับการให้ความช่วยเหลือที่มีใช้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้ นอกจากนี้ ยังอาจไม่ใช้งบประมาณสนับสนุนแก่ลูกจ้างของรัฐบาลประเทศ Tier 3 ในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรม รวมทั้งอาจตัดความช่วยเหลือที่รัฐบาลประเทศนั้น ๆ อาจได้รับจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund – IMF) และธนาคารโลก (World Bank) ได้ด้วย

ท่าทีของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๖๐

ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยสามารถจัดการกับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียได้โดยการใช้กฎหมายการป้องกันการค้ามนุษย์ แต่สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้คือการเคลื่อนย้ายมีมากขึ้นและง่ายขึ้น ปัญหาอีกประการ คือ ในขณะที่รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติ แต่แทบจะไม่มีใครรู้ว่าชาวโรฮิงจาจำนวนมากได้แฝงตัวอยู่ในไทยโดยการถือบัตรแรงงานข้ามชาติ ปัญหาสำคัญของการจัดการการหลบหนีเข้าเมืองของไทยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นประเทศต้นทางที่ไม่ได้มีความพยายามในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวเท่าที่ควร ซ้ำยังผลักดันให้เกิดการหลบหนีออกมาประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ประสบการณ์ในการจัดการปัญหาผู้อพยพลี้ภัยของประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยสงครามอินโดจีน ผู้ลี้ภัยในตะเข็บชายแดนไทย - เมียนมา แต่การปฏิบัติต่อกลุ่มผู้อพยพต่าง ๆ นั้นมีมาตรฐานไม่เหมือนกันโดยขึ้นอยู่กับ

^๗ หมายถึง ประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายปกป้องเหยื่อค้ามนุษย์ (TVPA) แต่มีความพยายามทำตามมาตรฐานนั้น ๆ

^๘ หมายถึง ประเทศที่นอกจากจะปฏิบัติไม่สอดคล้องตามกฎหมายปกป้องเหยื่อค้ามนุษย์ (TVPA) แล้ว ยังขาดความพยายามแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งถือเป็นระดับต่ำที่สุดของรายงานนี้ การอยู่ในระดับ ๓ ทางทฤษฎีจะทำให้ประเทศนั้น ๆ เสี่ยงต่อการถูกสหรัฐอเมริกาลงโทษอาจด้วยมาตรการกีดกันทางการค้าหรือระงับความช่วยเหลือ แต่ในทางปฏิบัติ สหรัฐฯ ซึ่งเป็นมิตรเก่าแก่ของไทย อาจไม่ใช้มาตรการลงโทษกับไทย ทว่าการตกอยู่ในระดับเลวร้ายที่สุดน่าจะสร้างความเสื่อมเสียแก่รัฐบาลไทย

บริบทการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น ในยุคหนึ่งไทยมีบทบาทอย่างมากในประเด็นผู้อพยพถึงขั้นไปกำหนดท่าทีในเวทีระหว่างประเทศ แต่ปัจจุบันกลับมีท่าทีที่เฉยชามากต่อเรื่องนี้ ปัจจุบันท่าทีของมหาอำนาจทั้งสหรัฐฯ จีนและอินเดีย ก็เข้าข้างรัฐบาลเมียนมาเนื่องจากรัฐยะไข่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ โดยจีนมีโครงการสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษและท่อก๊าซจากรัฐยะไข่ต่อเข้าไปจีน ในขณะที่อินเดียก็ต้องการสร้างระเบียงเศรษฐกิจเชื่อมต่อชายแดนเมียนมาในรัฐยะไข่เช่นกัน ส่วนสหรัฐฯ เองก็นิ่งเฉยในกรณีนี้เนื่องจากกลัวเมียนมาจะเอนเอียงเข้าหาจีนมากเกินไป สำหรับท่าทีของประเทศอื่น ๆ ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซียมีท่าทีที่ชัดเจนในคุ้มครองคนเหล่านี้ รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศอินโดนีเซียบินไปยังเมียนมาเพื่อพูดคุยกับนางอองซาน ซูจีและรัฐบาล เพื่อหาทางออกในประเด็นปัญหาดังกล่าว ประเทศตุรกีได้ร้องขอให้รัฐบาลบังกลาเทศไม่ผลักดันชาวโรฮีนจากลับไปเมียนมาโดยที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ส่วนทางบังกลาเทศก็ไม่สามารถรับประกันและคุ้มครองผู้อพยพได้ทั้งหมด

ถึงแม้ประเทศไทยมีประสบการณ์การจัดการผู้ลี้ภัยค่อนข้างมาก และทุกปัญหาที่คลี่คลายได้อย่างดี ในยุคหนึ่งไทยเคยมีบทบาทมากในแถบอินโดจีน เป็นผู้นำในการเจรจาระหว่างประเทศว่าแต่ละชาติควรมีท่าทีอย่างไรต่อเรื่องนี้และเป็นเจ้าภาพประชุมหลายครั้ง บทบาทที่รัฐบาลไทยจะทำได้ในวิกฤติโรฮีนจาครั้งนี้โดยการแสดงจุดยืนเพื่อช่วยเหลือชาวโรฮีนจาจะมีผลกระทบในระดับประเทศ แต่การแสดงจุดยืนในระดับภูมิภาคตามแรงกดดันจากนานาประเทศจะค่อนข้างปลอดภัย เพราะปัญหาในเมียนมานั้นกำลังกลายเป็นปัญหาระดับภูมิภาคแล้ว วิธีการที่ประเทศไทยได้ดำเนินการในการจัดการกับปัญหาอันซับซ้อนของการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยได้ยึดการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน (Human Right) ขึ้นพื้นฐาน รวมถึงธรรมเนียมปฏิบัติด้านมนุษยธรรมของไทยเป็นแนวปฏิบัติ และประกันว่าผู้ลี้ภัยเข้าเมืองรายใหม่จะต้องได้รับอาหาร น้ำ และยา อย่างเพียงพอ รวมถึงการซ่อมแซมเรือตามที่จำเป็น ประเทศไทยได้ผูกพันตนที่จะดำเนินการในลักษณะดังกล่าว และพร้อมที่จะรับความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาต่อไป ประเทศไทยได้ดำเนินการหารือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees UNHCR) และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration IOM) เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว โดยไทยได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของการโยกย้ายถิ่นฐานทางเศรษฐกิจ และพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยไทยพร้อมที่จะร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น UNHCR , IOM และองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่อาจช่วยเหลือประเทศที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามอาณัติขององค์การนั้น ๆ นอกจากการปรึกษาหารือกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องแล้ว ประเทศไทยยังเสนอให้ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียจัดตั้งกลุ่มประสานงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งริเริ่มจัดการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียขึ้น ๒ ครั้ง ดังนี้

๑. การประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย (Special Meeting on Irregular Migration in the Indian Ocean) ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘

มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นเวทีสำหรับประชาคมระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เป็นสมาชิกของกระบวนการบาห์ลีที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจำนวน ๑๗ ประเทศ^๙ เพื่อร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วนสำหรับผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่ตกค้างกลางมหาสมุทรอินเดียประมาณ ๗,๐๐๐ คน พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของหลักการแบ่งเบาภาระระหว่างประเทศ (International Burden Sharing) การประชุมครั้งนี้มีผู้แทนระดับสูงจากประเทศที่ได้รับเชิญและประเทศผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ ญี่ปุ่น สวิตเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสิ้น ๗๔ คน รวมทั้งมีผู้แทนจากองค์การระหว่างประเทศ ๓ องค์กร คือ ผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) ผู้ช่วยข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) และผู้แทนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิกของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทยพร้อมด้วยเอกอัครราชทูตและผู้แทนระดับอุปทูตในประเทศไทยกว่า ๔๐ ประเทศ ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ ในเบื้องต้นเมียนมาปฏิเสธจะเข้าร่วมในการประชุม หากในคำเชิญใช้คำว่าโรฮิงจา ประเทศไทยได้เน้นย้ำถึงความเร่งด่วนสำหรับทุกประเทศในภูมิภาคที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความร่วมมือของประชาคมระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมและยั่งยืน นอกจากนี้ให้ความสำคัญของการช่วยเหลือชีวิตของผู้ที่อยู่กลางทะเลแล้ว ยังต้องการความร่วมมือในการหยุดยั้งปัญหาที่ต้นเหตุโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการค้ามนุษย์และอาชญากรรมข้ามชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต้นทาง และเน้นย้ำให้การประชุมครั้งนี้เป็นการหารืออย่างสร้างสรรค์ โดยรัฐบาลไทยได้ดำเนินการสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ โดยปฏิบัติภารกิจพิเศษเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างเร่งด่วนสำหรับผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติที่ตกค้างอยู่กลางทะเลด้วยการส่งเรือรบของกองทัพเรือเพื่อเป็นฐานปฏิบัติการลอยน้ำ (Floating Platform) สำหรับการให้ความช่วยเหลือและการดูแลสุขภาพพยาบาลที่จำเป็น รวมทั้งจัดเครื่องบินของกองทัพเรือและกองทัพอากาศเพื่อบินลาดตระเวนเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการทางมนุษยธรรม นอกจากนี้ รัฐบาลไทยได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมกับ IOM และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลักในการเฝ้าระวังความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ ประเทศไทยได้แสดงจุดยืนว่าปัญหาผู้อพยพย้ายถิ่นชาวโรฮิงจาไม่ได้เป็นปัญหาของไทยประเทศเดียว แต่ยังมีอีกหลายประเทศทั่วโลกที่ประสบปัญหาคล้าย ๆ กัน ที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์สรุปมาตรการ ๓ มาตรการ ดังนี้

^๙ กระบวนการบาห์ลีมีสมาชิกทั้งสิ้น ๔๕ ประเทศ ประเทศที่ได้รับเชิญได้แก่ประเทศที่ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งหมด ๑๗ ประเทศ ได้แก่ อัฟกานิสถาน ออสเตรเลีย จีน บังกลาเทศ กัมพูชา อินเดีย อินโดนีเซีย อิหร่าน ลาว มาเลเซีย เมียนมา นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ปาปัวนิวกินี ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา เวียดนาม และไทย

มาตรการแรก เป็นการรับมือแบบเร่งด่วน โดยจะร่วมกันค้นหาและช่วยเหลือทางมนุษยธรรมต่อผู้ที่ยังตกค้างในทะเล และร่วมกันหาแนวทางในการนำผู้อพยพขึ้นฝั่ง โดยรับประกันให้องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) และสำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) สามารถเข้าถึงผู้โยกย้ายถิ่นฐานเหล่านั้นได้และจะร่วมกันเพื่อปฏิบัติการคัดแยก โดยให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม

มาตรการที่สอง เน้นการป้องกันการอพยพแบบไม่ปกติ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดมุ่งขจัดอาชญากรรมข้ามชาติ เช่นการลักลอบขนผู้อพยพข้ามแดน และการค้ามนุษย์แบบครอบคลุม และอาจรวมถึงการเปิดช่องทางการย้ายถิ่นฐานอย่างถูกกฎหมายให้กว้างขึ้น

มาตรการที่สาม คือ การแก้ปัญหาผู้ย้ายถิ่นแบบไม่ปกติที่ต้นเหตุ ยุกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างงาน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาหากินในประเทศตัวเอง ที่ประชุมเห็นร่วมให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสร้างอาชีพ เพิ่มการค้าและการลงทุน ให้การฝึกอาชีพ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และยินดีเปิดรับความช่วยเหลือจากนานาชาติ

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังเห็นชอบให้เพิ่มความร่วมมือในด้านการข่าว แบ่งปันข้อมูลข่าวสาร รวมถึงจะตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมเพื่อให้ความสนับสนุนที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละประเทศ และแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ตามที่องค์การระหว่างประเทศได้ร้องขอ ทั้งนี้เมียนมาเห็นชอบกับผลการประชุมดังกล่าวและยินดีกับการที่ต่างชาติจะเข้าร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ต้นเหตุ แต่ไม่มีการพูดคุยถึงการให้สัญชาติคนโรฮีนจาแต่อย่างใด หลายฝ่ายต่างผิดหวังในผลการประชุมในครั้งนี้ เพราะมีการคาดการณ์กันว่าจะมีการเชื้อเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในปัญหาโรฮีนจาทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมประชุมด้วยอย่างน้อยก็ระดับผู้กำหนดนโยบายรัฐในฐานะไม่ต่ำกว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการ แต่กลับกลายเป็นว่าเป็นการประชุมในระดับเจ้าหน้าที่เท่านั้น การประชุมนี้ จึงไม่ช่วยแก้ไขหรือป้องกันปัญหาได้อย่างถาวร แต่ผลคือช่วยกดดันเมียนมาให้เกิดความใส่ใจสกัดกั้นการอพยพมากขึ้น แต่ไม่ถึงขั้นช่วยแก้ไขปัญหาด้วยการให้สัญชาติชาวโรฮีนจา สำหรับปัญหาชาวบังกลาเทศที่พลอยอพยพตามมา ซึ่งดูเหมือนจะมีจำนวนมากกว่าชาวโรฮีนจานั้นเป็นเรื่องที่จะต้องให้บังกลาเทศดำเนินการส่งตัวกลับคืนไปสำหรับประเทศไทยได้ประโยชน์ในความพยายามเป็นเจ้าภาพจัดการหาทางแก้ไขปัญหานี้แม้จะแก้ไขไม่ได้จริง ๆ

๒. การประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘

ที่ประชุมได้หารือกันในประเด็นสถานการณ์ปัจจุบัน แนวโน้ม และความท้าทายของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย การติดตามผลจากการประชุมครั้งที่ ๑ ในกรอบความร่วมมือภูมิภาคต่าง ๆ การติดตามการดำเนินการของประเทศที่เข้าร่วม รวมทั้งหารือถึงมาตรการในการดำเนินการต่อไป เช่น การจัดตั้งกลไกในระดับอาวุโสเป็นความร่วมมือในภูมิภาคให้เป็นรูปธรรม โดยจะประชุมอย่างน้อยปีละ ๑ - ๒ ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน ประเทศผู้เข้าร่วมประชุมเห็นควรขยายผลการประชุมนี้ต่อไปในเวทีและกรอบการประชุมที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งที่ประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on transnational Organized Crime - AMMTC) และกรอบกระบวนการบาทลีเพื่อหาทางออกในระยะยาวร่วมกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอีก ๖ องค์กร ได้แก่

สำนักเลขาธิการอาเซียน สหภาพยุโรป สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) ประเทศไทยในฐานะประธานได้เสนอเอกสารแนวทางการร่วมมือ (Action Agenda) เพื่อแก้ไขปัญหา เพื่อให้ประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดทั้ง ๕ ประเทศ ได้แก่ เมียนมา บังกลาเทศ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย มาหารือร่วมกันและนำแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวกลับไปพิจารณาก่อนการหารือร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง ในการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสกลุ่มเฉพาะกิจของกระบวนการบาห์ลี (Bali Process Ad Hoc Group Senior Officials Meeting) ซึ่งไทยจะเป็นเจ้าภาพ

แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวระบุถึงมาตรการที่จะนำไปสู่การสร้างกลไกการปฏิบัติเพื่อรับมือการเกิดวิกฤตการอพยพ อาทิ การคัดกรองเหยื่อ การคุ้มครองผู้ประสบภัย ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะเชิงรุก ส่วนแนวทางกลไกโดยยังไม่ชัดเจน อาจเป็นในรูปแบบคณะทำงาน ๕ ประเทศและอาจให้องค์การระหว่างประเทศช่วยเหลือเพื่อให้การรับมือปัญหาที่มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ทั้ง ๕ ประเทศ จะดำเนินโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ระดับภูมิภาค โดยร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายและความเสี่ยงของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ นอกจากนี้เอกอัครราชทูตผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทยยังได้กล่าวถึงสถานการณ์ในยุโรป ตลอดจนแนวปฏิบัติของยุโรปในการรับมือกับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ในส่วนของกรอบความร่วมมือในภูมิภาค ที่ประชุมรับทราบพัฒนาการต่าง ๆ ในกรอบอาเซียนจากสำนักเลขาธิการอาเซียน อาทิ ความคืบหน้าการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ และการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก รวมทั้งพัฒนาการในกรอบกระบวนการบาห์ลีจากอินโดนีเซียและออสเตรเลีย ในฐานะประธานร่วมกระบวนการบาห์ลี ประเทศทั้งห้าได้ย้ำถึงความพยายามและมาตรการของแต่ละประเทศ อาทิ ความร่วมมือระหว่างเมียนมากับ UNODC และการให้ความร่วมมือของบังกลาเทศในการพิสูจน์สัญชาติและรับกลับผู้โยกย้ายถิ่นฐานชาวบังกลาเทศ ที่ประชุมยินดีต่อการที่ทั้ง ๕ ประเทศ จะดำเนินโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ระดับภูมิภาค โดยร่วมมือกับ IOM เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายและความเสี่ยงของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ การประชุมครั้งนี้ถือว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม

๓. การให้สัตยาบันอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก

การให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐบาลไทย ในการต่อต้านการค้ามนุษย์ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ประกาศให้การป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ รวมทั้งเร่งรัดการส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยนอกเหนือจากการสนับสนุนให้มีการจัดทำอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็กแล้ว รัฐบาลไทยยังมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีแผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งมีผลในทางปฏิบัติ แล้วเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๘ อนุสัญญาดังกล่าวอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย ภายในของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อให้สัตยาบันและจะมีผลบังคับใช้เมื่อมีประเทศสมาชิกอาเซียน ให้สัตยาบันอย่างน้อย ๖ ประเทศ ทั้งนี้ ไทยเป็นประเทศที่ ๓ ที่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ

บทสัมภาษณ์และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาของชาวโรฮีนจา

๑. ศ.ดร.สุนทร ชูตินธรานนท์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์เมียนมา

๑.๑ ความเป็นมาของปัญหาโรฮีนจา

ชาวโรฮีนจาเป็นชนกลุ่มน้อยดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานในรัฐยะไข่ตะวันตกมาหลายศตวรรษ ก่อนที่จักรวรรดิอังกฤษจะปกครองเมียนมา ต่อมาชาวอังกฤษได้นำชาวเบงกาลีจากอินเดียเข้ามาในเมียนมาเพื่อร่วมรบกับอังกฤษต่อต้านญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ในขณะเดียวกันชาวเมียนมาในขณะนั้นก็จับมือกับญี่ปุ่นต่อสู้กับอังกฤษเพื่อประกาศเอกราช ดังนั้น โรฮีนจาก็กลายเป็นอุปสรรคในการกอบกู้เอกราชในเมียนมา อันนี้เป็นต้นรากสำคัญแห่งปัญหานี้

หลังได้เอกราช ความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมโรฮีนจาและชาวพุทธในรัฐยะไข่ก็เพิ่มมากขึ้น วัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่ต่างกันของชาวพุทธและโรฮีนจาในรัฐยะไข่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อชาวโรฮีนจา ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดความเกรงกลัวว่า ประชากรส่วนใหญ่จะกลายเป็นชาวโรฮีนจา และกลายเป็นปัญหาเหยียดเชื้อชาติ

นอกจากนี้ ความเคลื่อนไหวในการแยกประเทศ เช่น การแยกประเทศปากีสถาน ตะวันตกและตะวันออก (ซึ่งปัจจุบันคือบังกลาเทศ) ออกจากอินเดีย ก็มีอิทธิพลต่อความคิดของชาวมุสลิมโรฮีนจาในรัฐยะไข่ ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลเมียนมาไม่สามารถยอมรับได้ จึงทำให้เกิดการต่อต้านกลุ่มที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนไปด้วย

ศ.ดร.สุนทร ตั้งข้อสังเกตว่า ไม่ว่าเมียนมามีการปกครองในระบอบเผด็จการทหารหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง สังคมเมียนมาไม่ยอมรับชาวโรฮีนจา แม้การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.๒๕๕๓ เป็นต้นมา พรรคการเมืองขนาดใหญ่ ล้วนไม่สนับสนุนสิทธิของชาวโรฮีนจา ไม่ว่าจะพรรคสหสามัคคีและการพัฒนา หรือยูเอสดีพีของกองทัพ หรือพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย หรือพรรคเอ็นแอลดีของนางอองซาน ซูจี เพราะต้องการเสียงสนับสนุนจากประชาชน หากว่าใครเข้าข้างกลุ่มโรฮีนจา ก็จะทำให้เสียคะแนนเสียง จึงทำให้นางอองซาน ซูจี จึงไม่ต้องการขยับหรือมีปฏิกริยาต่อเรื่องนี้เลย ซึ่งเป็นแนวนโยบายเดียวกันกับอดีตรัฐบาลที่นำโดยนายเต็ง เส่ง ขณะที่ปฏิบัติการของกองทัพในขณะนี้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจ และได้คะแนนเสียง ส่วนนางอองซานซูจิก็น้ำท่วมปาก จึงต้องเล่นบทตามน้ำ

อย่างไรก็ตาม ในมุมมองนานาชาติกลับเป็นอีกเรื่อง แม้ว่า นางอองซาน ซูจี เคยได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ แต่ในปัจจุบันเธอคือผู้นำประเทศที่มีท่าทีเฉยเมยต่อการปราบปรามชาวโรฮีนจา จนจุดประเด็นคำถามว่า “ทำไมนางซูจี ไม่มีมาตรการใด ๆ ต่อเรื่องดังกล่าว ซึ่งนำมาซึ่งแรงกดดันจากชาติตะวันตกอย่างหนัก”

ศ.ดร.สุนทร ระบุอีกว่า สิ่งหนึ่งที่น่ากังวลคือ การขยายขอบเขตของความขัดแย้ง หากว่าเริ่มต้นจากความขัดแย้งทางศาสนาแบบจำกัดเขตมาเป็นแบบไม่จำกัดเขต เพราะศาสนาอิสลามถือว่าเป็นศาสนาขนาดใหญ่ในอาเซียน ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ คือปัญหาชาวพุทธกับมุสลิมโรฮีนจาในรัฐยะไข่ เป็นปัญหาระดับประชาชนต่อประชาชน ในขณะที่ชาวพุทธทั่วไปในเมียนมามองชาวโรฮีนจาเป็นฝ่ายตรงข้าม แต่กระแสของโลกกลับมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับ

ชนกลุ่มน้อยโรฮีนจา หรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ภายในเมียนมากลับมองปัญหาโรฮีนจาแตกต่างจากผู้ที่อยู่ภายนอก คือมองปัญหานี้เป็นปัญหาทางการเมืองซึ่งมีความซับซ้อนกว่า จึงอยากให้มองอย่างรอบด้าน จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ มองปัจจัยภายในเมียนมาด้วย จะได้เข้าใจว่าทำไมการเคลื่อนไหวในเมียนมาจึงสวนทางกับความคาดหวังของนานาชาติ

๒. รศ.ดร.ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒.๑ การจัดการกับปัญหาโรฮีนจาของประเทศไทย

ประเทศไทยช่วยเหลือชาวโรฮีนจาตามหลักสากล การจัดการปัญหาชาวโรฮีนจาของไทยใช้วิธีเช่นเดียวกับประเทศในยุโรป รวมทั้งประเทศในเอเชียอย่างออสเตรเลีย ซึ่งมีความจำเป็นต้องรักษากฎหมายในเรื่องของการเข้าเมือง ซึ่ง พ.ร.บ.การเข้าเมือง ๒๕๒๒ ไม่อนุญาตให้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่จึงมีหน้าที่ในการผลักดันเนื่องจากการรับบุคคลเข้าประเทศโดยผิดกฎหมายไม่สามารถทำได้

ทั้งนี้ในการผลักดันจะต้องอยู่บนพื้นฐาน ๒ หลัก คือ หลักความปลอดภัยในทะเลและหลักมนุษยธรรม ในกรณีที่มีผู้เจ็บป่วย หรือ เมื่อเด็ก ผู้หญิง คนชราที่ไม่สามารถเดินทางต่อได้ก็จำเป็นจะต้องมีการช่วยเหลือดูแลตามสมควร และหากพบว่าคนเหล่านั้นเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ก็จะต้องมีการคัดกรองเพื่อส่งไปยังประเทศที่ ๓ ซึ่งมีการดำเนินการมาโดยตลอด เพียงแต่ในช่วงการรายงานข่าวอาจทำให้ดูเหมือนไทยตกเป็นจำเลย “ประเทศไทยเราไม่ใช่ต้นตอของสาเหตุ และไม่ใช่วิถีทางที่ชาวโรฮีนจาต้องการเดินทางไป เป็นเพียงแค่ทางผ่านเท่านั้น”

๒.๒ ปัญหาของโรฮีนจากับอาเซียน

การแก้ไขปัญหาโรฮีนจาเป็นบทพิสูจน์หนึ่งของอาเซียน ซึ่งมีการมองไปถึงความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ แต่ในส่วนของสังคมและความมั่นคงที่เกิดปัญหาอยู่ก็ต้องแก้ไข ถ้าไม่ดำเนินการใด ๆ เลย ก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นประชาคม ซึ่งส่วนหนึ่งต้องเข้าใจปัญหาของแต่ละประเทศซึ่งมีความละเอียดอ่อน ในอนาคตควรจะมีนโยบายต่าง ๆ ทั้งการแจ้งเตือน และการปราบปรามขบวนการเหล่านี้ในระยะสั้นจะต้องช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในทะเลระยะยาวในเรื่องการเมืองของแต่ละประเทศต้องใช้กรอบใหญ่ของอาเซียน ซึ่งต้องดำเนินการปราบปรามการใช้เรือขนาดใหญ่ในการขนส่งชาวโรฮีนจา ซึ่งประเทศไทยยินดีร่วมมือกับนานาชาติ เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญของไทยเนื่องจากเป็นปัญหาการลักลอบเข้าเมือง ไทยจะต้องหาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นต้นตอของปัญหา โดยเฉพาะมาเลเซีย อินโดนีเซีย และเมียนมา ซึ่งที่ผ่านมา เคยมีการประสานงานผ่านอาเซียน และมีการประชุมกันที่บาหลี รวมถึงจะต้องคุยกับอินเดีย และบังกลาเทศด้วย เพื่อเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหา แต่ขณะนี้จะต้องสกัดกั้นไม่ให้มีกลุ่มผู้อพยพชาวโรฮีนจาเข้ามาเพิ่มขึ้น

๒.๓ การช่วยเหลือชาวโรฮีนจาที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ควรทำอย่างไร

แนวทางการแก้ปัญหาเรื่องนี้คือจะต้องมีการเร่งปราบปรามการค้ามนุษย์ และสกัดกั้นไม่ให้ชาวโรฮีนจาลักลอบเข้ามาอีก เนื่องจากยังมีแนวโน้มที่ชาวโรฮีนจายังคงทะลักเข้ามาอย่าง

ต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง และเด็กจากปัญหาการสู้รบในรัฐยะไข่ และความขัดแย้งระหว่างพุทธกับมุสลิม แม้ว่าปลายทางจะลี้ภัยไปยังมาเลเซียและอินโดนีเซีย แต่ก็ต้องผ่านไทย แต่ไทยไม่มีสถานภาพที่จะรับชาวโรฮีนจาในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมืองได้ เพราะไม่ได้เป็นภาคีของสหประชาชาติในเรื่องผู้ลี้ภัย เพียงแต่ยึดหลักมนุษยธรรมการช่วยเหลือในเบื้องต้นเท่านั้น ที่สำคัญ ไทยจะต้องยืนยันให้ชัดเจนว่าชาวโรฮีนจาเหล่านี้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และอยู่ในสถานภาพที่ต้องส่งกลับ

รศ.ดร.ปณิธาน กล่าวว่า ปัญหาขณะนี้คือ การส่งกลับเนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และศาสนา หากส่งกลับไปแล้วชาวโรฮีนจาได้รับอันตรายก็จะถูกมองในแง่ลบ และถูกต่อต้านจากองค์กรต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม หากไทยไม่สามารถผลักดันไปอยู่ในประเทศที่สามได้ และไม่สามารถสกัดกั้นกลุ่มใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาได้เพราะทราบว่าจะได้รับการดูแลจากไทยเป็นอย่างดี ชาวโรฮีนจาก็จะยิ่งลักลอบเข้ามามากขึ้น

สรุป

จากการศึกษาในบทที่ ๓ ที่ศึกษาความเป็นมา สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อ ๑ และ ๒ ได้ดังนี้ การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮีนจาสามารถสรุปและพบว่า การที่รัฐบาลเมียนมาปฏิเสธสถานภาพพลเมือง ถูกจำกัดสิทธิพลเมืองหลายประการ มีปัญหากระทบกระทั่งกับชาวยะไข่ซึ่งนับถือศาสนาพุทธจนนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในลักษณะการกีดกันทางชนชาติ มีการเข่นฆ่า ทำร้าย เผาบ้านเรือนและมีการปะทะกันอย่างต่อเนื่องระหว่างกลุ่มรัฐบาลทหารและกลุ่ม ARSA ส่งผลให้ชาวโรฮีนจาจำนวนมากอพยพไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น บังกลาเทศ ไทย และมาเลเซีย เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ของอาเซียน การค้นพบจากการวิจัยว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีทั้งเรื่อง “กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง” กระแสของโลกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับชนกลุ่มน้อยโรฮีนจา หรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ภายในเมียนมา กลับมองปัญหานี้เป็นปัญหาทางการเมือง ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาขัดข้องที่ค้นพบ การมองปัญหาที่ความซับซ้อนข้างต้นเพียงบริบทศาสนาและชนกลุ่มน้อยอาจไม่เพียงพอให้คำตอบที่ถูกต้อง การค้นพบที่สำคัญสำหรับบทนี้คือ การค้นพบโดยการมองในบริบทที่กว้างขึ้นทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียน และสังคมโลก จากประเด็นปัญหา ๒ - ๓ ประเด็นดังกล่าวนี้ ปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลกที่อาจเปลี่ยนสถานะทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้ได้ จึงเป็นเรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกัน

ในทางกฎหมาย ผู้วิจัยพบว่าถึงแม้มีการจัดทำตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศขึ้นหลายฉบับเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาของผู้ลี้ภัยทั่วโลก แต่ประเทศส่วนใหญ่ที่มีปัญหาผู้ลี้ภัยมิได้ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติตราสารเหล่านั้น อนุสัญญาว่าด้วยสภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. ๒๔๙๔ และพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นตราสารระหว่างประเทศที่ครอบคลุมถึงสิทธิของผู้ลี้ภัยได้มากที่สุด การค้นพบที่สำคัญคือ บังกลาเทศและเมียนมา ไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันต่อตราสารดังกล่าว จึงไม่มีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในตราสารทั้งสองฉบับ ส่งผลให้ชาวโรฮีนจาในทั้งสองประเทศไม่ได้รับความคุ้มครองตามตราสารฯ อย่างไรก็ตาม หลักการห้ามผลักดันกลับ

เป็นหลักการที่ได้รับการรับรองในตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจำนวนหลายฉบับ และตามธรรมนูญจัดตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งเป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศประเภทหนึ่ง ด้วยการค้นพบนี้ นำไปสู่การวิจัยว่า ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้อพยพชาวโรฮีนจา บังกลาเทศต้องคำนึงถึงหลักการห้ามผลักดันกลับในฐานะจารีตประเพณีระหว่างประเทศด้วย และเมียนมาควรวางวิธีการอื่นในการจัดการกับปัญหาของชาวโรฮีนจาที่อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ เช่น การให้หอนักการสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ชาวโรฮีนจา รวมถึงให้หอนักการที่เป็นกลางเข้ามาตรวจสอบตามคำแนะนำของที่ปรึกษาของ Human Rights Watch สำหรับประสบการณ์ในการจัดการปัญหาผู้อพยพลี้ภัยของประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยสงครามอินโดจีน ผู้ลี้ภัยในตะเข็บชายแดนไทย - เมียนมา แต่การปฏิบัติต่อกลุ่มผู้อพยพต่าง ๆ นั้นมีมาตรฐานไม่เหมือนกันโดยขึ้นอยู่กับบริบทการเมืองระหว่างประเทศ ในขณะนั้น การแก้ปัญหาของประเทศไทยที่ผ่านมาจึงมีการปรับเปลี่ยนแนวทางแก้ปัญหาบ่อยครั้ง อุปสรรคในการดำเนินการของประเทศไทยกรณีทีกลุ่มชาวโรฮีนจาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทางด้านฝั่งทะเลอันดามันก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่มีข้อจำกัดในด้านการสกัดกั้น นอกจากนี้การส่งชาวโรฮีนจาที่ได้ดำเนินคดีถึงที่สุดแล้วกลับประเทศต้นทาง ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเมียนมาปฏิเสธที่จะรับกลับ โดยอ้างว่าชาวมุสลิมโรฮีนจาไม่ใช่พลเมืองของเมียนมา กลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงพยายามหลบหนีเข้ามาอีกโดยมีขบวนการค้ามนุษย์และนายหน้าค้าแรงงานรับกลับเข้ามาในเขตไทย ประเทศไทยผูกพันกับกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ ซึ่งล้วนรับรองและมีกฎหมายสิทธิมนุษยชนแทรกเข้าไปอยู่ในนั้น เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของอนุสัญญาต่าง ๆ ของสหประชาชาติโดยได้รับการรับรองจากสมาชิกซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกจำนวน ๑๙๓ ประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยของกฎหมายระหว่างประเทศนั้นนอกจากจะลงนามเป็นภาคีแล้วยังต้องมีการตรากฎหมายเพื่อรองรับกฎหมายนั้น ปัจจุบันประเทศไทยเข้าเป็นภาคีตราสารระหว่างประเทศหลักเหล่านี้แล้วทั้งสิ้น ๗ ฉบับ รวมทั้งเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CEDAW ว่าด้วยการรับข้อร้องเรียนและอนุสัญญาสิทธิเด็กอีก ๒ ฉบับ ส่วนอนุสัญญาอีกสองฉบับที่ไทยยังไม่ได้เป็นภาคี คือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว เมื่อไทยยอมผูกพันกับกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ ก็จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาต่าง ๆ การปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามอนุสัญญาหรือการละเมิดอนุสัญญาย่อมทำให้เกิดความเสียหายหากมีการโต้แย้งจะส่งผลกระทบตามมา กล่าวคือเกิดความรับผิดชอบในทางต่างประเทศ และอาจมีมาตรการของต่างประเทศที่ไม่ยอมรับการกระทำละเมิดของรัฐนั้น เช่น ไม่ทำการค้าด้วย เป็นต้น

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นอกจากนานาชาติจะกดดันนางอองซาน ซูจี อย่างหนักนับตั้งแต่ขึ้นมาร่วมบริหารประเทศ ยังได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะเพื่อนบ้านเนื่องจากปลายทางการอพยพจะขึ้นฝั่งที่ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และได้กลายเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ของไทย ที่ผ่านมารัฐบาลไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนได้ยึดถือหลักการของอาเซียนในเรื่องการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกมาโดยตลอด ปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องภายในของเมียนมาและปัญหาของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ประเทศ

สมาชิกต้องหาวิธีในการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างนี้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันทั้งปัจจุบันและในอนาคต อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากอาเซียนก็มีการปรับท่าทีโดยมีความพยายามในการออกมาพูดเรื่องโรฮิงจา สิ่งที่อาเซียนต้องทำคือจะแบ่งการช่วยเหลือจัดการทางมนุษยธรรมอย่างไร และประเด็นนี้อาจจะไม่ได้จำกัดอยู่ในอาเซียน แต่เป็นปัญหาที่ต้องคุยกันในพื้นที่เอเชียใต้ คือ อินเดียและบังกลาเทศด้วย การวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น แต่จะทำอย่างไรให้กลุ่มที่ต้องการหาทางออกมีพื้นที่ที่ต่อรอง และพยายามไม่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสียหายเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายลงจากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ย่อมสรุปเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาได้ว่า ปัญหานี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพียงประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นปัญหาร่วมกันของประเทศที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นประเทศต้นทางหรือประเทศแรกรับ ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง การเรียกร้องในระดับนานาชาติเพื่อกดดันรัฐบาลเมียนมา รวมไปถึงการถอดถอนรางวัลโนเบลคืนจากนางอองซาน ซูจี ไม่ทำให้ปัญหาของชาวโรฮิงจาได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด เนื่องจากปัญหาดังกล่าวมีบริบทระดับภูมิภาคซึ่งรวมไปถึงการเดินทางต่อและความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายอาชญากรรมทั้งระดับชาติและข้ามชาติ ความร่วมมือจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้นหากมีการแก้ปัญหานี้ที่ต้นเหตุผ่านการระดมทรัพยากรของประชาคมระหว่างประเทศโดยองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ก็จะไม่ต้องเผชิญปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอีกต่อไป และจากการวิจัยได้พบปัญหาข้อขัดข้องที่พบในกระบวนการ รูปแบบในการแก้ไขปัญหา การนี้จึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในข้อ ๒ และจะดำเนินการวิจัยหาทางแก้ไขปัญหาต่อไปในบทที่ ๔

บทที่ ๔

การแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติ ในมหาสมุทรอินเดีย

บทนำ

จากแนวคิดทฤษฎีหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของ EU ต่อผู้อพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในบทที่ ๒ และประเด็นปัญหาที่สามารถแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ได้ในบทที่ ๓ ทำให้ในบทที่ ๔ จะเป็นการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้ ปัจจุบันความเข้าใจสถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียระหว่างประชาคมนานาชาติและในเมียนมานั้นแตกต่างกันมาก ทำให้สถานการณ์แก้ไขปัญหายังยากขึ้น กองทัพเมียนมาเห็นว่า สิ่งที่กำลังกระทำอยู่คือการสู้รบกับขบวนการก่อการร้ายที่ได้รับเงินสนับสนุนจากภายนอกซึ่งประชาชนจำนวนมากก็เห็นด้วย ส่วนนางอองซาน ซูจีก็เข้าใจว่าตนเองเป็นโลว์รับมือกับความไม่พอใจจากประชาคมโลกที่มีต่อกองทัพเมียนมา จึงถูกสหประชาชาติและองค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมทั้งประเทศตะวันตกออกแรงกดดันอย่างหนัก

มุสลิมชาวโรฮีนจาออกนอกประเทศ แต่เมียนมาปฏิเสธต่อข้อกล่าวหาต่าง ๆ และขัดขวางผู้สืบสวนของสหประชาชาติเข้าไปในเขตพื้นที่ขัดแย้ง ล่าสุดเมียนมาและบังกลาเทศได้ลงนามข้อตกลง^๑ ที่จะรับผู้ลี้ภัยที่ผ่านการตรวจสอบว่าเป็นพลเมืองของเมียนมากลับรัฐยะไข่ การส่งตัวโรฮีนจากลับไปยังรัฐยะไข่เป็นส่วนหนึ่งของการปรับภาพลักษณ์กองทัพเมียนมา เพราะปฏิบัติการกวาดล้างในรัฐยะไข่ประสบความสำเร็จแล้ว กล่าวคือ สามารถนำเอาคนที่ไม่พึงประสงค์ออกไปได้มากกว่า ๖๐๐,๐๐๐ คน และแม้จะมีการส่งตัวกลับมาแต่กองทัพเมียนมาก็สามารถที่จะควบคุมได้ อย่างไรก็ตามการตรวจสอบยังเป็นข้อถกเถียง มีความซับซ้อนและมีแนวโน้มที่จะมีชาวโรฮีนจาเป็นจำนวนมากถูกกันออก ชาวโรฮีนจาส่วนใหญ่ไม่รู้สึกลอดภัยที่จะเดินทางกลับประเทศ^๒ ขณะที่เจ้าหน้าที่ของบังกลาเทศยังได้ลงนามข้อตกลงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสหประชาชาติในกระบวนการส่งผู้ลี้ภัยโรฮีนจากลับเมียนมาเพื่อไม่ให้ถูกกล่าวหาว่าส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศโดยขัดต่อความต้องการของผู้ลี้ภัย หากมองกันอย่างผิวเผินคนส่วนใหญ่จะคิดว่ารัฐบาลเมียนมามีความเกลียดชังชาวโรฮีนจาเนื่องจากเคยเป็นทหารรับจ้างของสหราชอาณาจักรต่อสู้กับเมียนมาจนตกเป็นเมืองขึ้นของสหราชอาณาจักร

^๑บังกลาเทศและเมียนมาตกลงที่จะส่งผู้ลี้ภัยประมาณ ๗๕๐,๐๐๐ คน กลับประเทศจำนวน ๑,๕๐๐ คนต่อหนึ่งสัปดาห์ และคาดว่าจะส่งกลับได้เป็นส่วนใหญ่ภายในเวลา ๒ ปี

^๒สหประชาชาติต้องการให้การส่งกลับประเทศเป็นไปด้วยความสมัครใจและรับประกันความปลอดภัย ขณะที่กองกำลังติดอาวุธโรฮีนจา (ARSA) ระบุว่าแผนดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะทำให้ชนกลุ่มน้อยมุสลิมติดอยู่ในค่ายพักในระยะเวลาแทนที่จะปล่อยให้พวกเขาตั้งถิ่นฐานในที่ดินดั้งเดิมและหมู่บ้านของตนเอง ขณะที่ที่ดินของบรรพบุรุษของคนเหล่านั้นถูกทางการยึดไปจัดสรรให้กับโครงการอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

หากศึกษาประวัติศาสตร์จะพบว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้นำทหารหวาดกลัวต่อการรุกรานของต่างชาติและดำเนินนโยบายถอยห่างจากโลกตะวันตก มีจุดเริ่มต้นจากการล่มสลายของอาณาจักรพุกามจากการรุกรานของกองทัพมองโกล รวมถึงประสบการณ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ และที่สำคัญ คือ การพ่ายแพ้ต่อสหราชอาณาจักรซึ่งได้นำนโยบายแบ่งแยกและปกครองมาใช้โดยไม่คำนึงถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติในยุคล่าอาณานิคม ชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากไม่ได้มีความรู้สึกร่วมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกับเมียนมา ก่อให้เกิดความแตกแยกอย่างรุนแรงและส่งผลกระทบต่อเมืองมาจนถึงช่วงที่ได้รับเอกราชจนเกิดการกวาดล้างชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในประเทศอย่างหนัก มีการสร้างความรู้สึกชาตินิยมชาวเมียนมาพุทธขึ้นและนำไปสู่ความเกลียดชังกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปโดยเฉพาะชาวโรฮีนจา ชนกลุ่มน้อยได้ลุกขึ้นมาเรียกร้องต่อสู้เพื่อขอปกครองตนเองหรือขอแยกเป็นอิสระ แต่รัฐบาลทหารไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว การปราบปรามชนกลุ่มน้อยกลายเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลทหารในการรักษาอธิปไตยและความมั่นคงแห่งรัฐ มีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรงและเกิดสงครามยืดเยื้อมาตลอด จนนำมาสู่การออกกฎหมายสัญชาติ^๓ ว่าด้วยความเป็นพลเมืองของเมียนมาใน พ.ศ.๒๕๒๕ ซึ่งกำหนดว่าหากกลุ่มใดมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการชนกลุ่มน้อยจะถูกตัดขาดจากการเป็นพลเมืองและต้องอพยพออกนอกประเทศ ปัญหาขณะนี้คือการส่งกลับชนกลุ่มน้อยมุสลิมชาวโรฮีนจาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและศาสนา ปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขในรัฐยะไข่คือเรื่องฐานะการเป็นพลเมืองของชาวโรฮีนจา หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขก็จะส่งผลกระทบต่อความทุกข์ยากของประชาชนและก่อให้เกิดความไม่มั่นคงจนกลายเป็นปัจจัยฉุดรั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐยะไข่ การดำเนินการควบคู่กันระหว่างความมั่นคงของรัฐและความมั่นคงของมนุษย์จะเป็นการป้องกันการเติบโตของกลุ่มขบวนการนอกกฎหมาย และกลุ่มที่นิยมความรุนแรงในอนาคต ประเด็นที่น่าจับตามองคือกระบวนการบูรณาการสังคมในเมียนมานับจากนี้จะเป็นอย่างไร ทั้งเรื่องศาสนา ภาษา เชื้อชาติ กลุ่มการเมือง ในขณะที่ความขัดแย้งยังรุนแรง ทำอย่างไรสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจะไม่นำอันตรายมาสู่อาเซียน

วิเคราะห์การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

เหตุการณ์วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ที่กลุ่ม ARSA ออกมาโจมตีป้อมตำรวจและที่ตั้งกองทหารในรัฐยะไข่ ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๗๑ คน และกองทัพเมียนมาได้ออกปฏิบัติการเพื่อกวาดล้างอย่างรุนแรง ทำให้มีผู้อพยพไปบังกลาเทศมากกว่า ๖๐๐,๐๐๐ คน^๔ ทำให้ถึงไม่มีชาวโรฮีนจาโยกย้าย

^๓กฎหมายสัญชาติในเมียนมาในขณะนั้นถูกเขียนขึ้นเพื่อรับมือกับคนในประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินเดียและจีนที่หลั่งไหลเข้าไปในประเทศ

^๔พ.ศ.๒๕๒๑ มีผู้อพยพชาวโรฮีนจาทั้งไปบังกลาเทศและอพยพทางเรือประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ คน พ.ศ.๒๕๓๔ - ๒๕๓๕ มีผู้อพยพประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ มีผู้อพยพทั้งหมด ๑๖๘,๐๐๐ คน หากนับจำนวนผู้อพยพทั้งหมดในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมาประมาณ ๕๖๐,๐๐๐ คนกับจำนวนประชากรที่คาดการณ์ต่ำสุดประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ คนแล้ว คาดว่าชาวโรฮีนจาที่หลงเหลือในพื้นที่อาจมีเพียง ๑๐๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ คน เท่านั้น

ถิ่นฐานแบบไม่ปกติทางทะเลเพื่อผ่านทางน่านน้ำอันดามันไปยังประเทศไทย ประเทศมาเลเซียและสาธารณรัฐอินโดนีเซียแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่ชาวโรฮีนจาที่มีชีวิตที่แร้นแค้นในบ้านเกิดมักจะโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติทางทะเลในช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังคลื่นลมมรสุมสงบ

จากรายงานศึกษาอย่างน้อย ๒ งานจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกที่เผยแพร่ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ และใช้คำว่า การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ต่อกรณีปัญหาโรฮีนจาที่ถูกกระทำโดยรัฐบาลเมียนมา รายงานหนึ่งเป็นของคณะนิติศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเยล (Yale) อีกรายงานศึกษาหนึ่งเป็นของมหาวิทยาลัยควีนแมรี (Queen Mary) งานศึกษาของทั้ง ๒ มหาวิทยาลัยนี้สรุปผลการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันว่า กรณีของชาวโรฮีนจาในรัฐยะไข่ถือเป็นกระบวนการของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์^๕ (Process of Genocide) จากกรอบคิดของ Feierstein ในรายงานศึกษาโดย International State Crime Initiative มหาวิทยาลัยควีนแมรี ได้อธิบายถึง ๖ ระยะของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ดังนี้ ระยะที่ ๑ คือกระบวนการของการตีตราบาปและลดทอนความเป็นมนุษย์ชาวโรฮีนจา ระยะที่ ๒ คือการคุกคามใช้ความรุนแรงและสร้างความหวาดกลัวต่อชาวโรฮีนจา ระยะที่ ๓ คือการโดดเดี่ยวปิดล้อมและแยกชาวโรฮีนจาออกจากชุมชนส่วนอื่น ๆ ของสังคม ระยะที่ ๔ คือการทำให้ชาวโรฮีนจาอ่อนแออย่างเป็นระบบ ระยะที่ ๕ คือการกำจัดทำลายล้าง และระยะที่ ๖ คือลบล้างชาวโรฮีนจาออกจากประวัติศาสตร์เมียนมา จากข้อเท็จจริงพบว่ขณะนี้การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวโรฮีนจาได้พัฒนามาถึงระยะที่ ๔ แล้ว กรณีล่าสุดที่ทหารเมียนมาได้ไล่เผาหมู่บ้านชาวโรฮีนจา ช่มชืดกระทำฆ่าผู้หญิง และสังหารอย่างเลือดเย็น จนทำให้ชาวโรฮีนจาต้องอพยพลี้ภัยไปชายแดนบังกลาเทศ น่าจะถือเป็นจุดเริ่มต้นของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวโรฮีนจาในระยะที่ ๕ กล่าวคือ ลักษณะของความรุนแรงได้เปลี่ยนไปจากการช่มชืด และการปราบปรามอย่างรุนแรง กลายมาเป็นการดำเนินการที่ทำให้เกิดความหวาดกลัว และความอดอยาก อย่างไรก็ตาม ช่วงที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ากองทัพเมียนมากำลังปรับภาพพจน์ให้ดีขึ้นหลังจากปฏิบัติการเอาผู้ไม่พึงประสงค์ออกจากรัฐยะไข่ ท่าทีที่เปิดกว้างมากขึ้นของกองทัพเมียนมาอาจมีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาคมนานาชาติยอมรับรวมทั้งกองทัพเมียนมาบรรลุเป้าประสงค์แล้ว

รัฐบาลและชาวเมียนมามองความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์ในเมียนมาในปัจจุบันออกเป็น ๒ ส่วน แยกจากกัน ส่วนแรกคือความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลที่คนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมากับกองกำลังของชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่ยังไม่ยอมวางอาวุธและลงนามในข้อตกลงหยุดยิง ชาวเมียนมาเชื่อว่าความขัดแย้งในส่วนนี้จะสิ้นสุดลงได้ด้วยการเจรจา ส่วนที่สอง คือความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา ระหว่างชาวพุทธในเมียนมากับชาวมุสลิมโรฮีนจา รัฐบาลเมียนมาและชาวเมียนมาจำนวนมากมองว่าชาวโรฮีนจาที่มีจำนวนราว ๑ ล้านคนในรัฐยะไข่ มีกองกำลังติดอาวุธเป็นของตนเองและกำลังพยายามแก้แค้นชาวพุทธและโจมตีรัฐบาลเมียนมาที่ก่อนหน้านี้โจมตีหมู่บ้านชาวโรฮีนจาอย่างรุนแรง จึงเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการกับชาวโรฮีนจาอย่างเด็ดขาด ความโกรธแค้นล่าสุดของชาวพุทธในเมียนมาจากรายงานของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาในรัฐยะไข่ที่มี นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติเป็นประธาน รายงานฉบับนี้สรุปว่า การแก้ปัญหาในรัฐยะไข่อย่างยั่งยืนคือการเร่งมอบ

^๕ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ คือการกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนหนึ่งกลุ่มชนใดในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการทำลายทั้งกลุ่มหรือทำลายคนส่วนใหญ่ของกลุ่มก็ตาม

สัญชาติให้กับชาวโรฮีนจา และรัฐบาลเมียนมาต้องเลิกจำกัดบริเวณชาวโรฮีนจาให้อยู่เฉพาะในค่ายชาวโรฮีนจาด้วย หลังจากมีรายงานออกมา เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังของโรฮีนจากับฝ่ายรัฐบาลเมียนมา เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิต ๑๐ นาย และชาวโรฮีนจาเสียชีวิต ๗๗ นาย มีการพูดถึงความรุนแรงในรัฐยะไข่ครั้งนี้อย่างกว้างขวางและเรียกร้องให้มีการดำเนินการขั้นสุดท้าย^๖ (The Final Solution) รัฐบาลเมียนมาจะไม่ยอมประนีประนอมกับชาวโรฮีนจา เพราะนอกจากชาวโรฮีนจาจะถูกมองว่าเป็นผู้อพยพที่ผิดกฎหมายแล้ว ในปัจจุบันคนในสังคมเมียนมา รวมทั้งนางอองซาน ซูจี ก็มองชาวโรฮีนจาว่าเป็นผู้ก่อการร้าย และพยายามกันความช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชนต่อชาวโรฮีนจาออกไปที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาชาวโรฮีนจาที่นานาประเทศโดยเฉพาะชาติตะวันตกใช้วิธีการประณามการกระทำที่รุนแรงของรัฐบาลเมียนมาในรูปแบบการกดดันด้วยวิธีการต่าง ๆ^๗ พร้อมกับให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ชนกลุ่มน้อยมุสลิมชาวโรฮีนจาจึงไม่ประสบผล เพราะรัฐบาลเมียนมามองว่าเป็นการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในและต้องการเข้ามาหาประโยชน์จากเมียนมา ทำให้ปัญหายังคงยืดเยื้อไม่ได้รับการแก้ไข เกิดช่องว่างแห่งความเข้าใจระหว่างประชาคมนานาชาติและเมียนมาตลอด หากยังไม่สามารถจะพัฒนาสถานการณ์ในรัฐยะไข่ให้ดีขึ้น โดยที่คนในประเทศรวมทั้งองค์กรต่างประเทศไม่ยืนอยู่บนพื้นฐานแห่งความเข้าใจเดียวกันก็อาจไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ ปัญหาโรฮีนจาในรัฐยะไข่อาจมิได้เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และอุดมการณ์ทางศาสนาอย่างที่เข้าใจกันแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจของกองทัพ และบริษัทข้ามชาติที่เข้าไปแสวงหาประโยชน์ในช่วงที่เมียนมาเริ่มเปิดประเทศ ปัญหาโรฮีนจาเป็นเวทีให้พรรครัฐบาลและกองทัพโต้ตอบกันมาตลอด ๒ ปีที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะชาวพุทธในเมียนมาจำนวนมากมองว่าประเด็นเรื่องโรฮีนจาไม่ใช่ปัญหาที่ซับซ้อน และมีทางออกอยู่เพียงทางเดียวเท่านั้นคือการใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างเด็ดขาดเพื่อกวาดล้างชาวโรฮีนจาออกไปจากแผ่นดินเมียนมา การไม่คุยกันระหว่างกองทัพเมียนมากับพรรค NLD ของนางอองซาน ซูจี จึงอาจเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้ปัญหาโรฮีนจาไม่ได้รับการแก้ไขเนื่องจากต่างฝ่ายต่างสงวนท่าที

สอดคล้องกับการจัดอันดับรัฐเปราะบาง (Fragile State Index) โดยกองทุนเพื่อสันติภาพ (The Fund for Peace) ประจำปี ค.ศ.๒๐๑๗ เมียนมาถูกจัดให้เป็นรัฐเปราะบางอันดับที่ ๓๕ ของโลกจาก ๑๗๘ ประเทศ จากตัวชี้วัดหลัก ๆ ๔ ประการ ได้แก่ ตัวชี้วัดทางความสอดคล้องประสานภายในประเทศ ทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง และทางสังคม มีเพียงตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและทางการเมือง

^๖ ชาวเมียนมาทั่วประเทศเริ่มเข้าร่วมการรณรงค์ที่ใช้ชื่อว่า “Save Rakhine” (ช่วยยะไข่) โดยการเปลี่ยนกรอบรูปในเฟซบุ๊กของตนเอง และมีข้อเรียกร้องให้จัดการชาวโรฮีนจาอย่างเด็ดขาด รัฐบาลและกองทัพเร่งทำสงครามทางจิตวิทยาโดยโฆษณาให้ประชาชนเชื่อว่าโรฮีนจาเป็นผู้ก่อการร้ายที่จ้องทำลายพระพุทธศาสนา

^๗ สหรัฐฯ ได้ดำเนินการคว่ำบาตรเป็นรายบุคคลตามกฎหมายแมกนิตสกี ฉบับที่ใช้ครอบคลุมทั่วโลก (Global Magnitsky Act) ขณะที่แคนาดาประกาศมาตรการลงโทษต่อนายพลเมียนมาที่เป็นผู้นำการปราบปรามทางทหารต่อชาวมุสลิมโรฮีนจา และสหภาพยุโรปเริ่มเตรียมการการคว่ำบาตร เช่นเดียวกับมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ และแคนาดาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยจะเรียกร้องอย่างเป็นทางการต่อประธานาธิบดีนโยบายต่างประเทศของสหภาพยุโรป

เท่านั้นที่มีทิศทางบวกอย่างชัดเจน นักลงทุนเข้ามาลงทุนในเมียนมาเพิ่มขึ้นพร้อม ๆ กับการที่รัฐบาลเมียนมาแสดงให้เห็นว่าได้สร้างเครื่องมือทางการเมืองขึ้นมาเพื่อนำพาประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ตัวเลขความเจริญทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเมืองสวนทางกับตัวเลขด้านความสอดคล้องประสานของคนในประเทศ^๕ และตัวชี้วัดทางด้านสังคมที่มีทิศทางลดลงเรื่อย ๆ

ปัญหาการอพยพของชาวโรฮีนจาที่กำลังเป็นหนึ่งในวิกฤติด้านสิทธิมนุษยชนระดับโลก ประชาคมนานาชาติในโลกตะวันตกที่กำลังจับตามองปัญหานี้มีความคิดว่า ชาวโรฮีนจาเป็นชนกลุ่มน้อยในความรุนแรงครั้งนี้ ทั้งที่จริงแล้ว ใน ๓ เขตที่เกิดการปะทะล่าสุด ไม่ว่าจะเป็นเมืองบูติดอร์ รัตติดอร์ และหม่องดอร์ นั้นถึงแม้จะมีประชากรชาวโรฮีนจาเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ ๙๐ ด้วยกัน แต่ก็ยังมีชาวยะไข่ที่เป็นชาวพุทธหลายร้อยคนที่ติดอยู่ในพื้นที่ความรุนแรงและบางส่วนต้องหนีเข้าป่าอยู่ด้วย แม้ว่าคนเหล่านี้จะไม่ใช่เป้าหมายหลักของกลุ่มติดอาวุธ แต่ก็ตกอยู่ในอันตราย บ้านเรือนถูกทำลายและจุดไฟเผาเช่นกัน สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เรื่องราวของชาวยะไข่ไม่ได้รับการพูดถึงมากนักเมื่อเทียบกับข่าวชะตากรรมของชาวโรฮีนจา เป็นเพราะเมื่อชาวโรฮีนจาข้ามไปยังฝั่งบังกลาเทศสำเร็จ สื่อต่างชาติสามารถเข้าถึงเพื่อสัมภาษณ์ได้ ซึ่งต่างจากชาวยะไข่กลุ่มดังกล่าวที่ยังไม่มีใครเข้าถึง

หากศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลทหารตั้งแต่ยุคนายพลเนวินเป็นต้นมาจะพบว่า มีลักษณะชาตินิยมและให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของประเทศต่อต้านการแทรกแซงจากภายนอกเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนอันเป็นผลจากความภาคภูมิใจของกลุ่มทหารในยุคที่ราชวงศ์รุ่งเรือง ถึงแม้จะมีความจำเป็นต้องเปิดประเทศแต่ก็เป็นไปอย่างระมัดระวัง เพราะสับสนต่อการถูกแทรกแซงจากภายนอกและจะกระทบต่อความมั่นคงของกองทัพ รัฐบาลทหารจึงเลือกดำเนินนโยบายทางการทูตกับประเทศและกลุ่มความร่วมมือที่จะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของเมียนมา อาทิ จีน รัสเซีย เกาหลีเหนือ และอาเซียน ในขณะที่ดำเนินนโยบายต่อต้านการขยายอำนาจของชาติตะวันตกที่มาพร้อมกับแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย เพราะมีความเชื่อว่าการดำเนินนโยบายสนับสนุนประชาธิปไตยและการฝึกฝนชาติตะวันตกย่อมเป็นภัยคุกคามเสถียรภาพแห่งรัฐและความมั่นคงของรัฐบาลทหาร การแข็งข้อของชนกลุ่มน้อยเป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลเมียนมาระแวงประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาขีดความสามารถทางทหารเพื่อป้องกันการรุกรานจากต่างชาติ การที่สหรัฐฯ เรียกร้องให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติดำเนินการต่อทหารที่รับผิดชอบ และกดดันนางอองซาน ซูจี ให้รับทราบถึงการกระทำโหดร้ายเหล่านี้ทุกครั้งจึงเผชิญกับการคัดค้านจากรัสเซีย และจีนที่ระบุว่า สถานการณ์ในรัฐยะไข่มีเสถียรภาพและอยู่ภายใต้การควบคุมประชาคมโลกควรสนับสนุนความพยายามของเมียนมาในการรักษาเสถียรภาพการพัฒนาประเทศ

^๕ ความยากจนและช่องว่างระหว่างชนชั้นที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และความขัดแย้งภายในประเทศ ทั้งความขัดแย้งทางการเมืองและความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ปัญหาทั้ง ๒ เรื่องนี้ทำให้เมียนมาไม่สามารถเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจและเดินหน้าปฏิรูปประเทศได้อย่างจริงจัง และเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้เกิดการพัฒนาอื่น ๆ ตามมาด้วย

แนวทางแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

ในรายงานชื่อ Towards a Peaceful, Fair and Prosperous Future for the People of Rakhine จัดทำโดยคณะกรรมการที่ปรึกษารัฐยะไข่ (Advisory Commission on the Rakhine State) ที่มีนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ เป็นประธาน ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ความขัดแย้งของรัฐยะไข่ว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนในรัฐยะไข่กับรัฐบาเมียนมา และความขัดแย้งระหว่างชุมชนชาวยะไข่กับชุมชนชาวมุสลิม และเป็นตัวอย่างของวิกฤติที่ร้ายแรง ๓ ด้าน ได้แก่

๑. วิกฤติการพัฒนา (Development Crisis) รัฐยะไข่ประสบปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่อง ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในรัฐยะไข่ต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศในทุก ๆ ด้าน ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ และการขาดโอกาสทำงานหาเลี้ยงชีพ ทำให้คนจำนวนมากต้องอพยพออกไป แม้เป็นรัฐที่มีทรัพยากรด้านพลังงาน เช่น น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ แต่อุตสาหกรรมนี้ก็ไม่ได้ทำให้มีการจ้างงานมากแก่คนท้องถิ่น

๒. วิกฤติด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Crisis) แม้ว่าคนทุกกลุ่มทุกศาสนาในรัฐยะไข่จะได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่การถูกกีดกันและสภาพที่เป็นคนไร้รัฐที่ดำรงอยู่มายาวนาน ทำให้ชาวโรฮีนจากลายเป็นจุดอ่อนที่จะเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัจจุบันร้อยละ ๑๐ ของคนที่ไร้รัฐในโลกทั้งหมดคือชาวโรฮีนจาที่อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่และยังมีชาวโรฮีนจาราว ๆ ๑๒๐,๐๐๐ คน ที่อาศัยอยู่ในค่ายพักของคนพลัดถิ่นในรัฐยะไข่

๓. วิกฤติด้านความมั่นคง (Security Crisis) ชุมชนต่าง ๆ มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความหวาดกลัว ความรุนแรงที่เกิดขึ้นใน พ.ศ.๒๕๕๕ ยังฝังอยู่ในใจของคนในรัฐนี้ คนเมียนมาที่อยู่ในรัฐนี้ก็กลัวว่า ในอนาคต ตัวเองจะกลายเป็นคนกลุ่มน้อย การกีดกันทางเชื้อชาติและศาสนา ทำให้ความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกันในชุมชนเลวร้ายลงไปอีก กาลเวลาไม่สามารถเป็นปัจจัยที่จะช่วยเยียวยาการหวาดระแวงระหว่างชุมชน รัฐบาลเมียนมาจะต้องดำเนินการทำให้ชุมชนต่าง ๆ เกิดความรู้สึกปลอดภัยและหาทางฟื้นฟูความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างชุมชน

รายงานดังกล่าวเห็นว่า ปัญหาสำคัญที่สุดที่มีผลต่อความสงบสุขในรัฐยะไข่ คือเรื่องฐานะการเป็นพลเมืองของชาวโรฮีนจา หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขก็จะส่งผลกระทบต่อความทุกข์ยากของประชาชน และก่อให้เกิดความไม่มั่นคงและจะเป็นปัจจัยฉุดรั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐยะไข่ คณะกรรมการฯ ยังเสนอให้รัฐบาลเมียนมากำหนดนโยบายและระยะเวลาที่แน่ชัดในกระบวนการให้สิทธิการเป็นพลเมือง รวมทั้งแก้ไขกฎหมายเรื่องพลเมือง พ.ศ.๒๕๒๕ ให้เป็นไปตามหลักสากล

การแก้ไขปัญหาที่มาจากความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ ไม่อาจเสร็จได้ในชั่วข้ามคืน หากจะแก้ไขได้ก็ต้องเริ่มจากความเข้าใจวิกฤติที่ร้ายแรง ๓ ด้านข้างต้นเสียก่อน วิกฤตดังกล่าวส่งผลต่อเมียนมาจากการทำลายทางการเมือง ๓ ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย การสร้างสันติภาพและการพัฒนาประเทศ และไม่ว่าปัจจัยภายนอกจะมีบทบาทอิทธิพลมากน้อยเพียงใด สิ่งที่จะเป็นตัวชี้ขาดก็ยังคงเป็นปัจจัยภายในเป็นหลัก ส่วนผลลัพธ์จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นธรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่มีบทบาทอิทธิพลต่อปัจจัยภายในเมียนมา ขณะนี้ชาวยะไข่และอาระกันรุ่นใหม่ต้องการชีวิตที่ดีกว่าและกลุ่มที่ฝังใจกับความขัดแย้งทางชาติพันธุ์นั้นลดลง ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียที่เหมาะสม คือ การดำเนินนโยบายทางการทูตจากประเทศและกลุ่มความร่วมมือที่รัฐบาลเมียนมามีความเชื่อใจ โดยเฉพาะ จีน และอาเซียน

๑. แนวทางแก้ปัญหาของจีน

เนื่องจากเมียนมาได้วางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจในรัฐยะไข่อย่างน้อย ๓ แห่ง ทั้งนี้ จีน^{๙๖} ได้ลงทุนกับ ๒ โครงการร่วมลงทุนขนาดใหญ่ในรัฐยะไข่ (รายละเอียดตามผนวก ค) เมียนมาจึงให้ความสนใจและรับฟัง จีนได้เสนอแนวทาง ๓ ขั้นตอน^{๙๗} ให้เมียนมานำไปพิจารณา ดังนี้

ขั้นแรก คือ การทำข้อตกลงหยุดยิงระหว่างรัฐบาลและนักรบ เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูเสถียรภาพภายในพื้นที่ และลดความหวาดกลัวให้แก่ประชาชน

ขั้นที่สอง พร้อมกระตุ้นให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมสนับสนุนเมียนมาและบังกลาเทศ ในการแก้ไขสถานการณ์ในระดับทวิภาคี โดยเน้นให้พูดคุยเจรจากันอย่างสันติวิธีและมีความเสมอภาค

ขั้นที่สาม ประชาคมโลกร่วมกันให้ความช่วยเหลือการบูรณะรัฐยะไข่ ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ความไม่สงบ ทำให้ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยทางการจีนยินดีให้ความช่วยเหลือทั้งฝ่ายเมียนมาและบังกลาเทศ ในการดำเนินการเคลื่อนย้ายชาวโรฮีนจาจากกลับประเทศ แนวทาง ๓ ขั้นตอนของจีน สะท้อนความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหานี้ และสะท้อนการเป็นพันธมิตรกับเมียนมาที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

๒. แนวทางแก้ปัญหาของอาเซียน

ในส่วนของอาเซียนควรร่วมกันเจรจากับรัฐบาลเมียนมาเพื่อสะท้อนความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหานี้ให้ตรงกัน และสะท้อนการเป็นพันธมิตรที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ อาเซียนจะต้องระวังไม่ให้ตัวเองเข้าไปเป็นเครื่องมือของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด นอกจากนี้ ประเด็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การข่มขืน ควรต้องพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในเมียนมาที่ถูกกระทำไม่แตกต่างกันด้วย โดยยึดพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ควรจะเปิดพื้นที่ให้การช่วยเหลือทางมนุษยธรรมเข้าไปได้เพราะตอนนี้พื้นที่ถูกปิดหมด อย่าเพิ่งพูดเรื่องการแก้ไขทางการเมือง ในแง่แล้วอาเซียนสามารถเสนอทั้งในระดับการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมที่ทำให้ดูเป็นการช่วยเหลือทุกฝ่าย ซึ่งในฐานะอาเซียนอาจพูดได้ง่ายกว่าสหประชาชาติ และไทยอาจจะพอมีเงื่อนไขที่พูดได้มากที่สุด สิ่งที่อาเซียนควรเร่งรัดการดำเนินในกรอบอาเซียนจากสำนักเลขาธิการอาเซียน อาทิ การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ การจัดตั้งองค์กรเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมนุษยชนอาเซียนตามมาตรา ๑๔ ของกฎบัตรอาเซียน การลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งหยิบยกประเด็นปัญหาเรื่องโรฮีนจาขึ้นเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาร่วมกันโดยใช้กระบวนการบาหลี่ (Bali Process) และการประชุม ASEAN SUMMIT ครั้งต่อไปในการแก้ไขปัญหา

^{๙๖} ในขณะทีเศรษฐกิจของเมียนมาตกต่ำจากการปกครองของรัฐบาลทหาร และถูกสหรัฐฯ คว้าบาตรซึ่งถูกยกเลิกไปใน พ.ศ.๒๕๕๗ แต่ระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๑ - ๒๕๕๗ จีนลงทุนในเมียนมา มากกว่า ๑๕,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ โดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคการทำเหมืองแร่และพลังงาน

^{๙๗} แนวทาง ๓ ขั้นตอนของจีน มีความสอดคล้องกับรายงานฉบับสุดท้ายของคณะกรรมการที่ปรึกษาที่เมียนมาแต่งตั้งขึ้น

๓. แนวทางแก้ปัญหาของเมียนมา

ผู้ที่เข้าแก้ปัญหาได้ คือ พลเอกอาวุโสมิน อ่อง หล่าย^{๑๑} ผู้บัญชาการสูงสุดของเมียนมา ไม่ใช่นางองซาน ซูจี^{๑๒} ที่มีบทบาทเปรียบเสมือนแม่ของชาวเมียนมา แต่ไม่ใช่บทบาทของผู้ที่จะแก้ไข ปัญหาโรฮีนจาได้อย่างจริงจัง นางองซาน ซูจี มีอำนาจสั่งการในเรื่องสังคม การเมือง เศรษฐกิจของประเทศ แต่ในเรื่องความมั่นคงโดยทั่วไปและความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ไม่มีอำนาจเพราะไม่ได้เป็นคนแต่งตั้ง รองประธานาธิบดีที่ดูแลเรื่องความมั่นคงด้านการทหารและรัฐมนตรีที่ดูแลเรื่องชายแดน อย่างไรก็ตาม นางองซาน ซูจี ได้แสดงให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ประนีประนอมเพื่อลดแรงเสียดทานจากการเมืองภายใน และการเมืองระหว่างประเทศ เป้าหมายหลักของเธอคือรักษาประชาธิปไตยในเมียนมาไว้ให้ได้พร้อมกับรักษามาตรฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชน ดังเห็นได้จาก การกระตุ้นให้คำนึงถึงความมั่นคงและความรุ่งเรืองของประเทศโดยรวม มิใช่เฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งถือเป็นอุดมการณ์พื้นฐานที่รัฐบาลทหารเมียนมาให้ความสำคัญ แต่ขณะเดียวกันก็พูดถึงสิทธิมนุษยชน โดยพุ่งเป้าไปที่การละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่ม ก่อการร้ายแบบรวม ๆ โดยเฉพาะกลุ่มอาร์ซา (ARSA) และนำเสนอเรื่องผลงานของรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย หรือ พรรคเอ็นแอลดีในโครงการพัฒนารัฐยะไข่ ซึ่งเป็นความพยายามลดความสนใจเรื่องของโรฮีนจา โดยวางกรอบวิเคราะห์ไปแค่ชุมชนมุสลิมกับชุมชนยะไข่ และได้นำกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในรัฐยะไข่ เช่น ไตแนะ โมโร และ ชิน เข้ามาชี้ให้เห็นถึงลักษณะพหุสังคมในรัฐยะไข่ ซึ่งย่อมมีหลายชาติพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบ มิใช่เฉพาะแต่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และความช่วยเหลือมนุษยธรรมซึ่งเป็นวาระสำคัญตามระเบียบโลกใหม่ และเป็นสิ่งที่รัฐบาลทหารไม่เคยให้ความสำคัญ การจำกัดวงให้เจ้าหน้าที่ภายนอกเข้ามาให้คำปรึกษาหรือมาตรวจสอบปัญหาโรฮีนจาเฉพาะภายใต้การนำของรัฐบาลเมียนมาอีกต่อหนึ่ง ถือเป็นยุทธวิธีที่ป้องกันการแทรกแซงอย่างเต็มรูปแบบจากสหประชาชาติ แต่ก็เปิดพื้นที่ให้ผู้กุมอำนาจในเมียนมาได้ควบคุมจังหวะของเกมการเมืองไปพร้อม ๆ กัน

การแก้ไขปัญหาของชาวโรฮีนจาในอนาคต รัฐบาลแห่งสหภาพและรัฐบาลแห่งรัฐ (ยะไข่) น่าจะยึดแนวทางตามคณะกรรมการที่ปรึกษาโรฮีนจา^{๑๓} ที่เมียนมาแต่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๙

^{๑๑}ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ชั้นที่ ๑ “ประถมาภรณ์ช้างเผือก” และเป็นบุตรบุญธรรมชาวต่างชาติเพียงคนเดียวของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๕ ถือเป็นคนกุมอำนาจในกองทัพ และเคยประกาศว่า กองทัพมีหน้าที่ที่จะต้องปกป้องรัฐธรรมนูญ และจะยังคงมีบทบาทในทางการเมืองเมียนมาต่อไปเหมือนในอดีต โดยแสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่มีความเห็นใจต่อชาวโรฮีนจา

^{๑๒}ตำแหน่งทางการของ องซาน ซูจี คือ “มนตรีแห่งรัฐ” ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อเลี่ยงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ไม่อนุญาตให้ผู้ที่มิใช่คนพื้นเมืองหรือมีบุตรเป็นชาวต่างชาติดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ล่าสุดดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางเพื่อการดำเนินการสันติภาพ ความมั่นคง และการพัฒนาในรัฐยะไข่

^{๑๓}คณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐบาลเมียนมาเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ประกอบด้วยสมาชิก ๙ คน (ชาวเมียนมา ๖ คน และชาวต่างชาติ ๓ คน) โดยมี นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ เป็นประธานมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหารัฐยะไข่ภายในเวลา ๑ ปีภารกิจคือ ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อประเมินและจัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเมียนมาในประเด็นด้านการพัฒนาและมนุษยธรรม การเข้าถึงบริการพื้นฐาน และประเด็นด้านความมั่นคงปลอดภัยของประชาชนแห่งรัฐยะไข่ โดยไม่ได้มุ่งตรงไปที่ประเด็นปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยโรฮีนจาโดยเฉพาะแต่อย่างใด

และได้ส่งมอบรายงานฉบับสุดท้ายให้แก่ประธานาธิบดีถิน จอ เมื่อ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ โดยข้อเท็จจริงที่ว่า ความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์และศาสนาระหว่างชาวยะไซที่นับถือศาสนาพุทธ กับชนกลุ่มน้อยโรฮีนจาที่นับถือศาสนาอิสลาม คือเงื่อนไขสำคัญที่เชื่อมโยงกับปัญหาแทบทุกเรื่องในรัฐยะไซ ข้อเสนอของคณะกรรมการชุดนายอานันท์ทุกประการจึงคำนึงถึงประเด็นชนกลุ่มน้อยโรฮีนจาอยู่ด้วย โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติรวม ๑๐ ข้อใน ๑๐ ประเด็น ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

เรียกร้องให้รัฐบาลแห่งสหภาพและรัฐบาลแห่งรัฐ (ยะไซ) ทำความตกลงจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งให้หลักประกันว่าชุมชนท้องถิ่นในรัฐจะได้รับประโยชน์จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในยะไซ โดยเสนอให้รัฐบาลกลางลงทุนก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ และให้ก่อสร้างสนามบินมรัค อู (เมียวอู) ตามที่วางแผนไว้ เรียกร้องให้มีการฝึกอาชีพ ซึ่งได้จากการประเมินตลาดแรงงาน ปรับปรุงระบบชลประทาน เพิ่มศักยภาพชุมชนในการดำเนินการตามมาตรการเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน

๒. ด้านสิทธิการเป็นพลเรือน

เรียกร้องให้รัฐบาลเร่งรัดกระบวนการให้สิทธิการเป็นพลเรือนในแนวทางตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิการเป็นพลเรือนปี ค.ศ.๑๘๘๒ โดยเร็ว จัดทำกำหนดเวลาและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน จัดการรณรงค์อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ผู้ที่ผ่านการพิสูจน์ควรได้รับผลประโยชน์ สิทธิและเสรีภาพจากการเป็นพลเรือนเต็มที่ทันที การร้องเรียนต่อกระบวนการพิสูจน์ควรมีหน่วยงานหรือสถาบันของรัฐที่เป็นอิสระจากสถาบันหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบกระบวนการพิสูจน์ และต้องมีการประกาศให้กระจ่างชัดถึงสิทธิต่าง ๆ ของผู้ซึ่งถูกปฏิเสธสิทธิการเป็นพลเรือน คณะกรรมการตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวจำเป็นต้องมีการทบทวนและเสนอให้รัฐบาลพิจารณาเคลื่อนไหวทบทวนแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ตรวจสอบการเชื่อมโยงระหว่างสิทธิพลเรือนกับชาติพันธุ์ที่เป็นอยู่ในเวลานี้เสียใหม่ พิจารณาเพิ่มเติมมาตรการซึ่งเปิดโอกาสให้ได้สิทธิพลเรือนโดยธรรมชาติ (เช่นโดยกำเนิด) โดยเฉพาะกับบรรดาผู้ที่ในเวลานี้เป็นบุคคล ไร้รัฐ และเรียกร้องให้วางกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมผู้ที่ไม่ใช่พลเรือน ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในประเทศและดำเนินการเพื่อให้สิทธิต่าง ๆ ของผู้มีถิ่นพำนักในเมียนมามีความชัดเจน

๓. ด้านเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล

เรียกร้องให้รัฐบาลให้หลักประกันเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคลสำหรับทั้งชาวยะไซและชาวมุสลิม ที่ถูกจำกัดในเวลานี้ โดยเฉพาะผู้เป็นมุสลิมและบรรดาผู้พลัดถิ่นภายใน (ไอดีพี-หมายถึงชาวโรฮีนจาที่อยู่ในค่ายกักกัน) การรับประกันดังกล่าวต้องไม่คำนึงถึงศาสนา ชาติพันธุ์ หรือสถานะการเป็นพลเรือน เรียกร้องให้ดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันการจำกัดการเคลื่อนไหวของบุคคลแบบไม่เป็นทางการ รวมทั้งการตั้งด่านเรียกเงินตามอำเภอใจ

๔. การมีตัวแทนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ควรดำเนินมาตรการอย่างเร่งด่วนเป็น ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมการมีตัวแทนในระดับชุมชนและการมีส่วนร่วมของผู้คนในกลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่มีตัวแทนในเวลานี้ รวมทั้งชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่าง ๆ บุคคลไร้รัฐ และชุมชนของ ผู้พลัดถิ่นภายใน ผู้นำชุมชนครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล ควรมีที่มาจากการเลือกตั้ง

๕. ผู้พลัดถิ่นภายใน

เรียกร้องให้รัฐบาลปิดค่ายผู้พลัดถิ่นภายในรัฐ ให้รัฐบาลเมียนมาร์ร่วมมือกับองค์กรระดับนานาชาติ เพื่อให้การส่งกลับและการจัดสรรถิ่นที่อยู่ใหม่ของผู้พลัดถิ่นภายในเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยสมัครใจและปลอดภัย ขณะที่ต้องจัดการค่ายผู้พลัดถิ่นที่ยังมีอยู่ให้มีมาตรฐานเหมาะสมตามศักดิ์ศรีของมนุษย์ ปรับปรุงที่พัก น้ำ ระบบสุขอนามัย การศึกษาและการเข้าถึงโอกาสเลือกในการใช้ชีวิต

๖. พัฒนาการเชิงวัฒนธรรม

เสนอให้รัฐบาลนำเสนอเมืองมรคู้เข้ารับการศึกษาขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเชิงวัฒนธรรม ให้รัฐบาลจัดทำรายการและให้ความคุ้มครองต่อพื้นที่ชุมชนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมทั้งหมดในรัฐยะไข่

๗. การกลมกลืนระหว่างชุมชน

เรียกร้องให้รัฐบาลริเริ่มให้เกิดการสานเสวนาระหว่างชุมชนต่าง ๆ ขึ้นในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับเมือง เรื่อยไปจนถึงระดับรัฐและระดับสหภาพ ผ่านโครงการฝึกอาชีพ สาธารณูปโภค เทศกาลเชิงวัฒนธรรม และจัดตั้งศูนย์เยาวชนแห่งชุมชน

๘. ความมั่นคงเพื่อทุกชุมชน

คณะกรรมการฯ ยอมรับว่ามีภาวะคุกคามจากการกลายสภาพเป็นความรุนแรงขึ้นในรัฐยะไข่ แต่ไม่เสนอแนะให้ตอบสนองภาวะดังกล่าวด้วยมิติด้านความมั่นคงเพียงมิติเดียว แต่เรียกร้องให้ผสมผสานการตอบสนองด้วยวิธีการทั้งทางการเมือง การพัฒนา และสิทธิมนุษยชนเข้าไปพร้อมกับความมั่นคง เพื่อแก้ปัญหาที่มาของความรุนแรงถึงรากเหง้า และลดความตึงเครียดระหว่างชุมชนลง โดยเสนอให้ลดความซับซ้อนในโครงสร้างของตำรวจลง ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว โดยให้ฝึกอบรมด้านสิทธิมนุษยชน การจัดการชุมชน การคุ้มครองพลเรือน และภาษาถิ่น เพิ่มการข่าวและเพิ่มความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น

๙. บังกลาเทศ

เสนอให้ปรับปรุงความสัมพันธ์ทวิภาคีกับบังกลาเทศ กระชับความร่วมมือระหว่างกันอย่างเข้มแข็งในการรักษาความมั่นคงตามแนวชายแดนและความท้าทายร่วมที่ทั้ง ๒ ประเทศเผชิญอยู่

๑๐. การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ

เสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับกระทรวงขึ้นเพื่อประสานงานเชิงนโยบายและเป็นหลักประกันให้มีการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศเอเชีย - ยุโรป (อาเซม) ครั้งที่ ๑๓ นางองซาน ซูจีได้แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโดยมีนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไทย และประธานคณะมนตรีเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย (เอพีอาร์ซี) ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับวิกฤตโรฮิงจาประจำตำแหน่งประธานคณะที่ปรึกษา มีหน้าที่นำเอาข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการศึกษาข้อมูลสถานการณ์รัฐยะไข่ ที่นำโดยนายโคฟี อันนัน อดีตนายกรัฐมนตรีสหประชาชาติ

มาพิจารณาและเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติต่อคณะกรรมการภายใต้การกำกับของรัฐมนตรีกระทรวงสวัสดิการสังคม บรรเทาทุกข์และการตั้งถิ่นฐานว่าข้อเสนอใดที่ควรหรือไม่ควรนำไปปฏิบัติ อะไรควรทำก่อนหลัง และจะมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า ผู้นำในรัฐบาลและในกองทัพเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างดี การเปิดให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิเศษ^{๑๔} ชุดนี้เข้าไปดูสถานการณ์ในยะไข่ การยอมรับเป็นครั้งแรกว่าทหารเมียนมามีส่วนในการสังหารโรฮิงจาในกรณีหนึ่ง รวมทั้งการยอมให้มีการส่งตัวชาวโรฮิงจากลับคืนสู่ยะไข่เป็นส่วนหนึ่งของการปรับภาพลักษณ์ของรัฐบาลและกองทัพเมียนมา ท่าทีของฝ่ายทหารเมียนมาต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ สะท้อนถึงทิศทางบวก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในยะไข่ อย่างไรก็ตามท่าทีของเมียนมาไม่ได้เปิดกว้างต่อตัวแทนนานาชาติที่จะเข้าไปรวบรวมสถานการณ์ทุกราย ก่อนหน้านั้น นางยังฮี ลี ผู้เสนอรายงานพิเศษที่ได้รับการแต่งตั้งจากสหประชาชาติ (ยูเอ็น) กรณีสิทธิมนุษยชนในเมียนมากลับไม่ได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลเมียนมาเมื่อพยายามจะลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล การเฉยชาต่อการเข้าไปเก็บข้อมูลของนางลี ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสหประชาชาติ แต่คณะที่ปรึกษาภายใต้การนำของนายสุรเกียรติ์ได้รับการต้อนรับที่ดีกว่า อาจหมายถึงว่าเมียนมาต้องการให้มีตัวแทนของตนเองเพื่ออธิบายสถานการณ์ต่อประชาคมโลก

๔. แนวทางแก้ปัญหาของประเทศไทย

รัฐบาลไทยเคยแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียโดยดำเนินการภายใต้แผนนโยบายที่ยังอยู่ภายในกรอบการใช้แนวคิดและหน่วยงานด้านความมั่นคง^{๑๕} มีการตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดูแลระบบจัดการผู้ลี้ภัย และพิจารณาจัดทำนโยบายแผนยุทธศาสตร์เรื่องระบบการจัดการผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ซึ่งเป็นแผนนโยบายและหน่วยงานที่ทำให้การอพยพหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยของชาวโรฮิงจาเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗

ความสำเร็จของประเทศไทยในการหยุดยั้งการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจาเกิดขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๕๘ จากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่มุ่งปกป้องและคุ้มครองกลุ่มผู้อพยพที่มีความเสี่ยงแม้ว่าจะไม่ได้มีสัญชาติไทยก็ตาม โดยความร่วมมือหลายหน่วยงานที่มีภารกิจในการปกป้องคุ้มครองกลุ่มคนที่มีความเสี่ยงทั้งพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว ในหลายจังหวัดภาคใต้ ทีมสหวิชาชีพที่ทำให้การคัดแยกกลุ่มที่มีความเสี่ยงมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือออกจากกลุ่มที่หลบหนีเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย และนำไปสู่การประสานงานกับองค์กรประชาสังคม องค์กรระหว่างประเทศเข้ามาช่วยเหลือในแต่ละกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่เป็นชาวบังกลาเทศ ชาวโรฮิงจากลุ่มที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

^{๑๔} คณะที่ปรึกษาพิเศษมีสมาชิก ๑๐ คน ประกอบด้วยผู้ที่มีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ โดยมีนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ประธานคณะมนตรีเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย (เอพีอาร์ซี) เป็นประธานฯ มีวาระการทำงาน ๑ ปี และสามารถต่อได้อีก ๑ ปี ล่าสุด นายบิล ริชาร์ดสัน อดีตรัฐมนตรีในสมัยประธานาธิบดีบิล คลินตัน ยื่นจดหมายลาออกจากคณะกรรมการฯ โดยในแถลงการณ์ ริชาร์ดสันโจมตีและตั้งคำถามถึงความเป็นผู้นำด้านศีลธรรมของนางซูจี

^{๑๕} ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนในต่อนั้นต่างก็ถูกจับและกำลังถูกพิจารณาคดีฐานมีผลประโยชน์จากขบวนการค้ามนุษย์

กลุ่มผู้หญิงและเด็ก รวมถึงกลุ่มที่เข้าข่ายการเป็นผู้ลี้ภัย กลุ่มผู้อพยพชาวบังกลาเทศ ก็ถูกแยกออกไปเพื่อรอการตรวจสอบจากสถานทูตบังกลาเทศ และหากยืนยันว่าเป็นชาวบังกลาเทศก็จะดำเนินการรับตัวกลับประเทศ ซึ่งก็จะเหลือกลุ่มผู้อพยพชาวโรฮิงจาที่รัฐบาลไทยจะทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศในการดำเนินการหาประเทศที่สามเพื่อรับไปตั้งถิ่นฐาน ขณะที่กลุ่มที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ก็มีแนวทางในการดูแลตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ แม้ว่าปัจจุบันไทยจะยังคงมีการควบคุมชาวโรฮิงจาอยู่แต่ก็มีจำนวนที่น้อยลงอย่างชัดเจน และมีกลไกการทำงานร่วมกันหลายฝ่ายเกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน

การกำหนดแนวนโยบายที่เหมาะสมและต่อเนื่องจากความสำเร็จจากนโยบายในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๘ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็น รัฐบาลไทยควรต้องทำให้กลไกการทำงานร่วมกันหลายฝ่ายมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในระดับอาเซียน กลไกการทำงานระหว่างรัฐบาลกับองค์กรระหว่างประเทศ กลไกการทำงานในระดับพื้นที่ระหว่างหน่วยงานรัฐ และภาคประชาสังคม รวมถึงกลไกการกำกับควบคุมการใช้อำนาจของหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่และกลไกภายในประเทศที่ไม่ควรอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานความมั่นคงเท่านั้น ภัยต่อความมั่นคงของไทยที่ผ่านมาคือการปล่อยให้หน่วยงานความมั่นคงใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ละเลยการดำเนินตามกฎหมายที่มุ่งปกป้องคุ้มครองคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ผลักดันให้พวกเขาต้องหันไปหาขบวนการนอกกฎหมายและกลุ่มหัวรุนแรง รวมถึงการไม่ยอมรับการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาละเลยมิติที่จำเป็นอื่น ๆ ไม่ได้นำไปสู่กระบวนการการแก้ไขปัญหาที่จะลดเงื่อนไขในการสร้างปัญหาใหม่ที่ใหญ่กว่าเดิมขึ้นมา ดังที่เราเคยมีประสบการณ์มาแล้วในอดีต ทั้งนี้ควรจะมีการจัดหาและฝึกอบรมล่ามแปลภาษาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันความเสี่ยงจากการแทรกแซงของขบวนการค้ามนุษย์ต่อผู้เสียหายระหว่างที่ดำเนินการกระบวนการการคัดแยกและสืบสวนร่วมกัน หนทางการแก้ไขปัญหาที่ได้ผลโดยทันทีและอยู่ภายใต้อำนาจของประเทศไทยคือการทำลายขบวนการนำพาในประเทศไทยอย่างเด็ดขาด

การแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโดยมีนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไทยเป็นประธาน แสดงว่าเมียนมาให้ความสำคัญในฐานะของประเทศไทย เพราะพอใจที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยมีนโยบายที่เข้าใจเขา มีความเป็นกลาง และช่วยเหลือในเรื่องมนุษยธรรม บทบาทของไทยต่อกรณีรัฐยะไข่เป็นบทบาทที่ดีและถูกต้อง ไม่ต้องการให้ปัญหารัฐยะไข่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและอาเซียน เพราะหากรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ดีก็อาจทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นบ่อเกิดของเหตุการณ์อย่างในฉนวน Gaza Strip และ West Bank รัฐบาลไทยค่อนข้างเก่งในการเจรจาการทูตหลังม่าน (Shadow Diplomacy) น่าจะมีการพูดคุยกับกองทัพเมียนมาด้วยฐานะของกองทัพไม่ใช่รัฐบาลแต่ในนามรัฐบาล โดยผลักดันขั้นตอนทั้ง ๓ อย่างเป็นทางการ ประเทศไทยต้องช่วยอธิบายว่าสิ่งที่เมียนมาพยายามทำตามข้อเสนอของนายอันวินั้น ซึ่งเป็นข้อเสนอที่เมียนมาและสังคมระหว่างประเทศยอมรับจะดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอนอย่างไร จะต้องช่วยอธิบายให้สังคมระหว่างประเทศเข้าใจแทนที่จะถามแต่ว่าทำไมไม่ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่เพิ่งผ่านมา ทุกประเทศรู้สึกว่าการที่กระทรวงต่างประเทศของไทยทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไทยมีข้อมูล เข้าใจปัญหา และพร้อมจะช่วยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ดี ๆ ทั้งในเรื่องการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพราะไทยมีผู้อพยพอยู่เป็นจำนวนมาก สิ่งที่กระทรวงการ

ต่างประเทศของไทยต้องเร่งดำเนินการเพิ่มเติมมี ๒ เรื่อง คือ การศึกษาประเด็นตามคำแนะนำของ นายอันวินท์ ๑๐ ประเด็น และการจัดลำดับความสำคัญที่ประเทศไทยและอาเซียนสามารถเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือ ในส่วนของกองทัพควรแสดงจุดยืนและบทบาทการให้การสนับสนุนต่อกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีการระดมความคิดเห็น ซึ่งประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนของสังคม อาทิ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงในปัญหามุสลิมโรฮิงจา ทั้งนี้ มีปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ที่การกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนและเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว มีการประชาสัมพันธ์/สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางของภาครัฐ เพื่อนำไปสู่การประสานความร่วมมือของทุกฝ่าย ในการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมในทุกมิติ และจากทุกมุมมองของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งในระดับชาติและภูมิภาคอย่างแท้จริง

สรุป

จากการศึกษาในบทที่ ๔ ได้วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุร่วมกับกฎระเบียบ แนวทางกฎบัตรอนุสัญญาต่าง ๆ รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ ๓ บทบาทโครงสร้างเพื่อนำไปสู่บทสรุปที่สำคัญและหาความสมดุลที่เหมาะสมได้ว่า เนื่องจากมีความแตกต่างกันอย่างมากในทั้งมุมมองต่อสาเหตุและวิธีการแก้ไขระหว่างประชาคมระหว่างประเทศและเมียนมา รัฐบาลเมียนมาที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามามีความคาดหวังว่าต้องเห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะที่เดียวกันประชาคมระหว่างประเทศก็คาดหวังว่าตัวแทนที่มาประชาธิปไตยจะต้องปกป้องสิทธิมนุษยชน การละเมิดเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์แนวทางได้คือ การแก้ปัญหาคารโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียจึงต้องคำนึงถึงมิติทั้งด้านความมั่นคงและหลักสิทธิมนุษยชนให้เกิดความสมดุล เพราะไม่ได้เป็นแค่ปัญหาค้ำมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว การอธิบายกับประชาคมระหว่างประเทศให้เข้าใจว่าการแก้ไขปัญหามีข้อขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่จะเสร็จได้ในชั่วข้ามคืนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียในสองปีที่ผ่านมา ยังส่งผลให้สถานการณ์การค้ามนุษย์มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องเป็นอย่างครอบคลุมและภายใต้หลักการแบ่งเบาภาระระหว่างประเทศ โดยอาเซียนต้องแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพยายามแก้ไขปัญหาคารโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอย่างครอบคลุมและยั่งยืน สมาชิกอาเซียนควรเร่งเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับวิกฤติผู้อพยพและวางกรอบการทำงานในการจัดการผู้อพยพเหมือนยุโรป รวมถึงการแก้ไขถึงรากเหง้าโดยให้ภาพที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาคมโลก การสังเกตสาเหตุทฤษฎีหลักการกับปัญหาในบทที่ ๒ และ ๓ มีบทสรุปสำคัญคือ การแก้ปัญหาระยะยาวจะต้องเน้นทั้งการแก้ Pull Factor และ Push Factor สำหรับ Pull Factor จะต้องมีมาตรการที่จะไม่ทำให้ไทยมาเลเซีย และอินโดนีเซียเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้อพยพเข้ามามากกว่านี้ สำหรับ Push Factor คือ มาตรการแก้ที่สาเหตุที่ผลักดันให้คนเหล่านี้ต้องย้ายถิ่นฐานคือ สงครามและความยากจน ดังนั้นควรประสานความร่วมมือกับรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เมียนมา และบังกลาเทศ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องบทบาทและทิศทางการแก้ปัญหา ทั้งควรจัดให้มีการ

ประชุมในระดับภูมิภาคเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เหล่านี้ต้องได้รับการสอบสวนโดยทันที อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ และควรปล่อยให้ นักสังเกตการณ์อิสระ หน่วยงานตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชน ผู้ทำงานด้านมนุษยธรรมและผู้สื่อข่าวเข้าไปในพื้นที่ได้ บทสรุปสำคัญต่อมาคือ แนวทางแก้ปัญหาที่แท้จริงต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิมนุษยชนของชาวโรฮีนจา การเลือกปฏิบัติที่มีมาอย่างยาวนานและทำการอย่างเป็นระบบต่อชาวโรฮีนจา ต้องยุติลง การรับโรฮีนจากลับไปและให้สถานะพลเมืองเป็นทางแก้ไขเดียวของวิกฤตนี้ ส่วนที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในกรณีนี้ต้องถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่ทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นต้นทาง กลางทาง หรือปลายทาง จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า การปรับโครงสร้างของการบริหารจัดการในบริบทของไทยด้วยพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎบัตรอาเซียนนั้น แนวทางการดำเนินการในครั้งนี้ ในส่วนของไทย ต้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นักวิชาการ และภาคประชาสังคมเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและปฏิบัติการของไทยต่อชาวโรฮีนจาเป็นกรณีเฉพาะ กลุ่มที่เข้ามาเกี่ยวกับกระบวนการค้ามนุษย์ต้องปราบปรามและส่งกลับ รวมทั้งปราบปรามเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง การวางตัวของประเทศไทยต่อปัญหาชาวโรฮีนจานั้นจะสะท้อนกลับไปยังมุสลิมไร้สัญชาติที่กำลังเผชิญความยากลำบาก ดังนั้นจะต้องมีมาตรการยุติความขัดแย้ง หาทางออกที่ไม่ให้มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาแทรกแซงหรือกดดันภายในภูมิภาค ซึ่งจากการวิจัยพบวิธีการปรับบทบาทและโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบ การบริหารจัดการ ความมั่นคงชายแดนและทะเลเพื่อแก้ไขปัญหา การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ ๓ ของงานวิจัยนี้

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ในโลกที่เชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้นเช่นทุกวันนี้ จากการศึกษาวิจัยสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์จากสาเหตุ เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ข้อ ๑ สรุปได้ว่า สาเหตุจากภัยธรรมชาติและจากภัยที่เกิดจากการกระทำหรือจากน้ำมือของมนุษย์ การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบผู้ที่ย้ายถิ่นสมัครใจย้ายถิ่นเอง กับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ซึ่งได้แก่ การลี้ภัย นักวิชาการหลายกลุ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ เช่น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ด้วยแรงงานย้ายถิ่น มองการตัดสินใจย้ายถิ่นของแต่ละคนและครัวเรือนในลักษณะของภาพรวมว่าเป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุและผล ทฤษฎีตลาดแรงงานแบบทวิลักษณ์มองว่าการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศมีสาเหตุมาจากปัจจัยดึงดูด คือความต้องการแรงงานไร้ฝีมือ/แรงงานระดับล่างของประเทศปลายทาง ที่เป็นแรงจูงใจให้แรงงานไร้ฝีมือในประเทศต้นทางที่ด้อยพัฒนามากว่า เดินทางเข้ามาทำงานมากกว่าปัจจัยผลักดันอันเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำหรืออัตราการว่างงานสูงในประเทศต้นทาง ทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้ย้ายถิ่นอธิบายว่า ผู้ย้ายถิ่นใหม่อาจมีเครือข่ายโยงใยกับผู้ย้ายถิ่นเก่าและนายจ้างทั้งในถิ่นต้นทางและปลายทาง ทฤษฎีระบบโลกอธิบายว่า การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นผลพวงจากระบบเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในสังคมโลก ซึ่งสามารถที่จะก่อตัวและเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทฤษฎีเหล่านี้เป็นการมองการโยกย้ายถิ่นฐานในมุมมองด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ในมุมมองด้านอาชญาวิทยาซึ่งเป็นมุมมองที่เน้นในด้านการบังคับใช้กฎหมายมากกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคมถือว่าเป็นปรากฏการณ์อาชญากรรมอย่างหนึ่ง ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล เป็นทฤษฎีในกลุ่มสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมซึ่งอธิบายพฤติกรรมของคนในสังคมด้วยหลักเจตจำนงเสรีและหลักเหตุและผล โดยในการตัดสินใจที่ประกอบอาชญากรรมจะมีการชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลเสียที่จะได้รับจากการลงมือกระทำผิด และทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมจากมุมมองของกระบวนการทางสังคม โดยการกระทำความผิดเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวโดยเฉพาะจากบุคคลที่ใกล้ชิด หรือเห็นตัวอย่างจากผู้ที่เคยโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติสำเร็จ หรืออาจจะเป็นการช่วยเหลือจากกลุ่มขบวนการ/องค์กรอาชญากรรมโดยมีค่าตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่ผู้ย้ายถิ่นใหม่จะมีเครือข่ายคอยให้ความช่วยเหลือในการโยกย้ายถิ่นฐาน

กฎหมายที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ ซึ่งถือว่าแม่บทของกฎหมายสิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ก็ได้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ ซึ่งการ

เคลื่อนย้ายหรือการอพยพถูกนิยาม ควบคุมและกำหนดโดยกรอบกฎหมายและการยอมรับของประชาคมนานาชาติผ่านปฏิญญาสากลและข้อตกลงต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งนี้ผู้อพยพ คือกลุ่มคนที่เดินทางออกนอกประเทศ เนื่องจากผลกระทบภายในทั้งทางศาสนา ชาติพันธุ์ สงคราม และความแตกต่างทางการเมือง กลุ่มคนเหล่านี้อาจถูกขับให้เคลื่อนย้ายโดยมิได้เต็มใจ หรือ อาจเรียกได้ว่าผู้ลี้ภัยทางการเมือง กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สำคัญได้แก่พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งมีการให้นิยามคำว่าคนต่างด้าวและคนเข้าเมือง และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑

จากการวิจัยรูปแบบในการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ได้แก่ สถานการณ์ความยากจนในประเทศต่าง ๆ ในภาคตะวันตกของเขตบอลข่านอันเป็นผลกระทบจากการปฏิวัติฤดูใบไม้ผลิอาหรับ (Arab Spring) ในตะวันออกกลาง แอฟริกาเหนือ ใน พ.ศ.๒๕๕๔ และการปฏิวัติดอกมะลิ (The Jasmine Revolution) ในประเทศต่าง ๆ เช่น ลิเบีย อียิปต์ และซีเรีย ที่ทำให้ผู้อพยพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับท่าทีของสหภาพยุโรปในการแก้ปัญหา ในเบื้องต้นมีความเห็นไม่ตรงกันว่า จะจัดการแบ่งเบาภาระผู้ลี้ภัยกันอย่างไร จึงเป็นสิ่งที่ยากมากที่จะมีมาตรการแก้ไขปัญหานี้ร่วมกัน ในที่สุดได้ถือเอาข้อตกลงดับลินเป็นมาตรฐานสำคัญในการนิยาม ตีตรา และประเมินผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือในฐานะผู้อพยพ รูปแบบจากการวิจัยประเด็นการใช้ปฏิบัติการทางทหารเพิ่มการลาดตระเวนและให้มีการปราบปรามเพื่อตัดเครือข่ายการค้ามนุษย์ โดยทำลายเรือผู้อพยพก่อนที่ผู้อพยพจะขึ้นเรือได้ แม้จะมีแผนการย้ายผู้อพยพและแผนปฏิบัติการทางทหาร แต่ประเทศที่มีพรมแดนติดกับอิตาลีก็ได้เริ่มดำเนินการปิดพรมแดน ซึ่งขัดต่อข้อตกลงเชิงกันที่ประกันให้มีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิก เฮอร์มนีได้ให้บทเรียนสำคัญแก่สหภาพยุโรปว่า ควรปรับท่าทีของตนต่อผู้อพยพ ไม่ใช่ตั้งตัวต่อต้านและเกี่ยงกันแก้ปัญหา สหภาพยุโรปยังคงมุ่งมั่นที่จะลดจำนวนผู้อพยพ โดยเน้นการทำตามข้อตกลงสหภาพยุโรป – ตุรกี เพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานรักษาพรมแดนและชายฝั่ง จัดทำกรอบหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือด้านการโยกย้ายถิ่นฐานฉบับใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปกับประเทศที่สามที่เป็นประเทศต้นทาง อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาดังกล่าวคงไม่เกิดประสิทธิผลตราบดีที่สงครามในตะวันออกกลางยังไม่ยุติ โดยเฉพาะสงครามกลางเมืองในซีเรีย และจากผลการวิเคราะห์สถานการณ์รูปแบบการย้ายถิ่นฐานและผลกระทบด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ต่ออาเซียนและประเทศไทยจากการโยกย้ายถิ่นฐาน

จากผลการศึกษาในการตอบวัตถุประสงค์ข้อ ๑ การศึกษาปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติยังเป็นปัญหาเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องแรงงานข้ามชาติ แม้ในทางกฎหมายบุคคลทั้งสองกลุ่มจะมีสถานภาพแตกต่างกัน และประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ยังไม่มีประเทศไหนมีทางออกที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติกำลังสร้างความท้าทายต่อสหภาพยุโรปที่กำลังเผชิญกับสองวิกฤตซ้อน คือ วิกฤตเศรษฐกิจที่ยังคงไม่ฟื้นตัว และประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่ใช้เป็นบรรทัดฐานกับประเทศอื่น ๆ เมื่อเกิดการอพยพเกิดขึ้น ประเทศทั้งต้นทางและปลายทางต้องให้การปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้อพยพ อีกทั้งต้องยอมรับข้อตกลงพื้นฐานในระดับสากลว่าด้วยการไม่ส่งผู้อพยพไปสู่ประเทศที่มีแนวโน้มจะปฏิบัติรุนแรงต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว สำหรับวิธีการจัดการกับปัญหาของผู้อพยพนั้น ในทางทฤษฎีพบว่าเดิมการตั้งถิ่นฐานใหม่ในที่อื่นถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพที่สุด แต่ปัจจุบันรูปแบบการแก้ไขปัญหาแนวทางที่มีการดำเนินการ

มากที่สุด สรุปได้ว่า นโยบายการคืนกลับสู่บ้านเกิดหากสถานการณ์ภายในประเทศนั้นดีขึ้น ที่สำคัญจะต้องมีความเข้าใจว่าปัญหาการค้ามนุษย์เป็นส่วนขยายของปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างไม่ปกติที่เกิดขึ้น

ในการตอบวัตถุประสงค์ในข้อ ๒ ปัญหาข้อขัดข้องที่ค้นพบขอสรุปได้ว่า ปัญหาและกระบวนการการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮีนจา ซึ่งรัฐบาลเมียนมาปฏิเสธสถานภาพพลเมือง ถูกจำกัดสิทธิพลเมืองหลายประการ เป็นสภาพปัญหาข้อขัดข้องที่วิจัยพบว่ามีปัญหากระทบกระทั่งกับชายะไซซึ่งนับถือศาสนาพุทธจนนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในลักษณะการกีดกันทางชนชาติ มีการเข่นฆ่า ทำร้าย เผาบ้านเรือนและมีการปะทะกันอย่างต่อเนื่องระหว่างกลุ่มรัฐบาลทหารและกลุ่ม ARSA ส่งผลให้ชาวโรฮีนจาจำนวนมากอพยพไปยังประเทศเพื่อนบ้านเช่น ประเทศบังกลาเทศ ประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ปัญหาข้อขัดข้องต่อมาคือปัญหาที่มีทั้งเรื่อง “กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง” กระแสของโลกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับชนกลุ่มน้อยโรฮีนจา หรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ภายในเมียนมา กลับมองปัญหานี้เป็นปัญหาทางการเมือง การมองปัญหาที่ความซับซ้อนข้างต้นเพียงบริบทศาสนาและชนกลุ่มน้อยอาจไม่เพียงพอให้คำตอบที่ถูกต้อง จำเป็นต้องมองในบริบทที่กว้างขึ้นทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียนและสังคมโลก กระบวนการและรูปแบบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลกที่อาจเปลี่ยนสถานะทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้ได้ จึงเป็นเรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกัน

ถึงแม้มีการจัดทำตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศขึ้นหลายฉบับเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาของผู้ลี้ภัยทั่วโลก แต่ประเทศส่วนใหญ่ที่มีปัญหาผู้ลี้ภัยมิได้ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติตราสารเหล่านั้น อนุสัญญาว่าด้วยสภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ เป็นตราสารระหว่างประเทศที่ครอบคลุมถึงสิทธิของผู้ลี้ภัยได้มากที่สุด แต่บังกลาเทศและเมียนมาไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันต่อตราสารดังกล่าว จึงไม่มีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในตราสารทั้งสองฉบับ ส่งผลให้ชาวโรฮีนจาในทั้งสองประเทศไม่ได้รับความคุ้มครองตามตราสารฯ อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยการแก้ไขปัญหโดยหลักการห้ามผลักดันกลับเป็นหลักการที่ได้รับการรับรองในตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจำนวนหลายฉบับ และตามธรรมนูญจัดตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งเป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศประเภทหนึ่ง ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้อพยพชาวโรฮีนจา บังกลาเทศต้องคำนึงถึงหลักการห้ามผลักดันกลับในฐานะจารีตประเพณีระหว่างประเทศด้วย และเมียนมาควรหาวิธีการอื่นในการจัดการกับปัญหาของชาวโรฮีนจาที่อาศัยอยู่ในรัฐยะไซ เช่น การให้องค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ชาวโรฮีนจารวมถึงให้องค์กรที่เป็นกลางเข้ามาตรวจสอบตามคำแนะนำของที่ปรึกษาองค์กร Human Rights Watch สำหรับประสบการณ์ในการจัดการปัญหาผู้อพยพลี้ภัยของประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยสงครามอินโดจีน ผู้ลี้ภัยในตะเข็บชายแดนไทย - เมียนมา แต่การปฏิบัติต่อกลุ่มผู้อพยพต่าง ๆ นั้นมีมาตรฐานไม่เหมือนกันโดยขึ้นอยู่กับบริบทการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น รูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาของประเทศไทยที่ผ่านมาจึงมีการปรับเปลี่ยนแนวทางแก้ปัญหาบ่อยครั้ง อุปสรรคในการดำเนินการของประเทศไทยกรณีในกลุ่มชาวโรฮีนจาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทางด้านฝั่งทะเล

อันตามันก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่มีข้อจำกัดในด้านการสกัดกั้น นอกจากนี้การส่งชาวโรฮิงจาที่ได้ดำเนินคดีถึงที่สุดแล้วกลับประเทศต้นทางยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเมียนมาปฏิเสธที่จะรับกลับ โดยอ้างว่าชาวมุสลิมโรฮิงจาไม่ใช่พลเมืองของเมียนมา นี่คือข้อค้นพบจากงานวิจัยที่สำคัญ กลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงพยายามหลบหนีเข้ามาอีกโดยมีขบวนการค้ามนุษย์และนายหน้าค้าแรงงานรับกลับเข้ามาในเขตไทย ประเทศไทยผูกพันกับกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับซึ่งล้วนรับรองและมีกฎหมายสิทธิมนุษยชนแทรกเข้าไปอยู่ในนั้น เช่นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของอนุสัญญาต่าง ๆ ของสหประชาชาติโดยได้รับการรับรองจากสมาชิกซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกจำนวน ๑๙๓ ประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยของกฎหมายระหว่างประเทศนั้นนอกจากจะลงนามเป็นภาคีแล้วยังต้องมีการตรากฎหมายเพื่อรองรับกฎหมายนั้น ปัจจุบันประเทศไทยเข้าเป็นภาคีตราสารระหว่างประเทศหลักเหล่านี้แล้วทั้งสิ้น ๗ ฉบับ รวมทั้งเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CEDAW ว่าด้วยการรับข้อร้องเรียนและอนุสัญญาสิทธิเด็กอีก ๒ ฉบับ ส่วนอนุสัญญาอีกสองฉบับที่ไทยยังไม่ได้เป็นภาคีคือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว เมื่อไทยยอมผูกพันกับกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ ก็จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาต่าง ๆ การปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามอนุสัญญาหรือการละเมิดอนุสัญญาย่อมทำให้เกิดความเสียหายหากมีการโต้แย้งจะส่งผลกระทบต่อตามมา กล่าวคือ เกิดความรับผิดชอบในทางต่างประเทศ และอาจมีมาตรการของต่างประเทศที่ไม่ยอมรับการกระทำละเมิดของรัฐนั้น เช่น ไม่ทำการค้าด้วย เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าว นอกจากจะกำลังกดดันนางองซาน ซูจี อย่างหนักนับตั้งแต่ขึ้นมาร่วมบริหารประเทศ ยังได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะเพื่อนบ้านเนื่องจากปลายทางการอพยพจะขึ้นฝั่งที่ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และได้กลายเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ของไทย การจัดการและรูปแบบที่ผ่านมารัฐบาลไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนได้ยึดถือหลักการของอาเซียนในเรื่องการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกมาโดยตลอดปัญหาดังกล่าวถือว่าถือเป็นเรื่องภายในของเมียนมาและปัญหาของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ประเทศสมาชิกต้องหาวิธีในการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างนี้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันทั้งปัจจุบันและในอนาคต อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากอาเซียนก็มีการปรับท่าทีโดยมีความพยายามในการออกมาพูดเรื่องโรฮิงจา สิ่งที่อาเซียนต้องทำคือจะแบ่งการช่วยเหลือจัดการทางมนุษยธรรมอย่างไร และประเด็นนี้อาจจะไม่ได้จำกัดอยู่ในอาเซียน แต่เป็นปัญหาที่ต้องคุยกันในพื้นที่เอเชียใต้ คืออินเดียและบังกลาเทศด้วย การวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น แต่จะอย่างไรให้กลุ่มที่ต้องการหาทางออกมีพื้นที่ที่ต่อรอง และพยายามไม่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสียหายเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายลง ผลวิจัยพบว่าปัญหานี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพียงประเทศใดประเทศหนึ่งแต่เป็นปัญหาร่วมกันของประเทศที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นประเทศต้นทางหรือประเทศแรกรับ ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง การเรียกร้องในระดับนานาชาติเพื่อกดดันรัฐบาลเมียนมา รวมไปถึงการถอดถอนรางวัลโนเบลคืนจากนางองซาน ซูจี ไม่ทำให้ปัญหาของชาวโรฮิงจาได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด เนื่องจากปัญหาดังกล่าวมีบริบทระดับภูมิภาคซึ่งรวมไปถึงการเดินทางต่อและความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายอาชญากรรมทั้งระดับชาติและข้ามชาติ บริบทของคำตอบงานวิจัยคือ ความร่วมมือจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นหากมีการแก้ปัญหานี้ที่ต้นเหตุผ่านการระดมทรัพยากรของประชาคมระหว่างประเทศโดยองค์การ

ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ก็จะต้องเผชิญปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอีกต่อไป ซึ่งผลการวิจัยได้ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ ๒

ในการตอบคำถามวัตถุประสงค์ในข้อ ๓ นั้น การศึกษาวิจัยแนวทางปรับบทบาทและโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบ เนื่องจากมีความแตกต่างกันอย่างมากในทั้งมุมมองต่อสาเหตุและวิธีการแก้ไขระหว่างประชาคมระหว่างประเทศและเมียนมา รัฐบาลเมียนมาที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา มีความคาดหวังว่าต้องเห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะที่เดียวกันประชาคมระหว่างประเทศก็คาดหวังว่าตัวแทนที่มาประชาธิปไตยจะต้องปกป้องสิทธิมนุษยชน การละเมิดเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ การแก้ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียจึงต้องคำนึงถึงมิติทั้งด้านความมั่นคงและหลักสิทธิมนุษยชนให้เกิดความสมดุล เพราะไม่ได้เป็นแค่ปัญหาค้ามนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว การอธิบายกับประชาคมระหว่างประเทศให้เข้าใจว่าการแก้ไขปัญหามีข้อขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่จะเสร็จได้ในชั่วข้ามคืนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียในสองปีที่ผ่านมา ยังส่งผลให้สถานการณ์การค้ามนุษย์มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้น ผลการวิจัยพบว่า การแก้ปัญหาจึงต้องเป็นอย่างครอบคลุมและภายใต้หลักการแบ่งเบาภาระระหว่างประเทศ โดยอาเซียนต้องแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพยายามแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอย่างครอบคลุมและยั่งยืน สมาชิกอาเซียนควรเร่งเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับวิกฤติผู้อพยพและวางกรอบการทำงานในการจัดการผู้อพยพเหมือนยุโรป รวมถึงการแก้ไขถึงรากเหง้าโดยให้ภาพที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาคมโลก การแก้ปัญหาระยะยาวจะต้องเน้นทั้งการแก้ Pull Factor และ Push Factor สำหรับ Pull Factor จะต้องมีมาตรการที่จะไม่ทำให้ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้อพยพเข้ามามากกว่านี้ สำหรับ Push Factor คือมาตรการแก้ที่สาเหตุที่ผลักดันให้คนเหล่านี้ต้องย้ายถิ่นฐานคือ สงครามและความยากจน บทสรุปที่สำคัญยิ่งก็คือทางออกของปัญหา ควรประสานความร่วมมือกับรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เมียนมา และบังกลาเทศ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องบทบาทและทิศทางการแก้ปัญหา ทั้งควรจัดให้มีการประชุมในระดับภูมิภาคเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ต้องได้รับการสอบสวนโดยทันที อย่างเป็นทางการและมีประสิทธิภาพ และควรปล่อยให้ นักสังเกตการณ์อิสระ หน่วยงานตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชน ผู้ทำงานด้านมนุษยธรรมและผู้สื่อข่าวเข้าไปในพื้นที่ได้ แนวทางแก้ปัญหาที่แท้จริงต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิมนุษยชนของชาวโรฮิงจา การเลือกปฏิบัติที่มีมาอย่างยาวนาน และทำการอย่างเป็นระบบต่อชาวโรฮิงจาต้องยุติลง การรับโรฮิงจาจากกลับไปและให้สถานะพลเมืองเป็นทางแก้ไขเดียวของวิกฤตินี้ ส่วนที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในกรณีนี้ต้องถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่ทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นต้นทาง กลางทาง หรือปลายทาง จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

ในส่วนของไทยต้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ การปรับบทบาทหน้าที่เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อ ๓ นั้น องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นักวิชาการ และภาคประชาสังคมควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและปฏิบัติการของไทยต่อชาวโรฮิงจาเป็นกรณีเฉพาะปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะการเสนอแนวทางการบริหารจัดการความมั่นคงตามแนวชายแดนและชายฝั่งทะเล มีองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มที่เข้ามากับกระบวนการค้ามนุษย์

ต้องปราบปรามและส่งกลับ รวมทั้งปราบปรามเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง การวางตัวของประเทศไทยต่อปัญหาชาวโรฮีนจา นั้นจะสะท้อนกลับไปยังมุสลิมไร้สัญชาติที่กำลังเผชิญความยากลำบาก ดังนั้นจะต้องมีมาตรการยุติความขัดแย้ง หาทางออกที่ไม่ให้มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาแทรกแซงหรือกดดันภายในภูมิภาค เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียได้รับการแก้ไขในที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. กำหนดให้การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลต้องจัดสรรทรัพยากรทั้งเวลา บุคลากรและทุน เพื่อปฏิรูปการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งระบบ โดยเฉพาะการปรับแก้กฎหมายให้เข้มงวดขึ้น การลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิด การนำผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะรายใหญ่มาดำเนินคดี การเพิ่มประสิทธิภาพของการพิจารณาและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และการคุ้มครองความปลอดภัยของเหยื่อ เพื่อแสดงถึงความจริงจังในการแก้ไขปัญหาทุกมิติ รวมทั้งเร่งดำเนินการกระบวนการภายในเพื่อให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยต้องแสวงหาความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งในระดับทวิภาคี ซึ่งประเทศไทยมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสหรัฐฯ อาทิ FBI กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ โดยเฉพาะสถาบันฝึกอบรมว่าด้วยการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย (ILEA) ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ช่วยฝึกอบรมหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายจากทั่วภูมิภาค เพื่อรับมือกับปัญหาการค้ามนุษย์และอาชญากรรมอื่น ๆ ขณะเดียวกัน ประเทศประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน องค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาสังคม ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาร่วมของทุกฝ่าย

๒. ดำเนินการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์โดยมีนโยบายระดับชาติที่การส่งเสริมให้มีการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัยและป้องปรามมิให้เกิดการค้าแรงงานอย่างผิดกฎหมาย และเพื่อให้การเคลื่อนย้ายแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานเกิดประโยชน์สูงสุด การมีกลไกคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะหลายครั้งที่แรงงานข้ามชาติมีสถานะเป็นเหยื่อ นโยบายของรัฐที่ไม่ชัดเจนส่งผลให้เขาไม่มีทางเลือก ไม่กล้าที่จะเผยตัวออกมา การให้เขาเข้ามาสู่กระบวนการที่เหมาะสมจะทำให้แรงงานที่มีสถานะผิดกฎหมายเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การขจัดต้นตอของขบวนการค้ามนุษย์ และการลักลอบขนแรงงานข้ามชาติได้ รวมไปถึงการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศในทุกระดับ โดยเฉพาะการประสานกันระหว่างหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานตามชายแดน ผู้พิทักษ์ชายฝั่ง และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองอย่างจริงจัง

๓. ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในอาเซียน ควรให้ความสำคัญกับปัญหาผู้ลี้ภัยในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาคมากขึ้น แต่มิใช่จากมุมมองที่ว่าผู้ลี้ภัยเป็นประเด็นคุกคามต่อความมั่นคงเท่านั้น แต่ควรพิจารณาในแง่การคุ้มครองผู้ลี้ภัย และขยายความร่วมมือระดับภูมิภาค เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนด้วย โดยควรมีการสร้างกลไกความร่วมมือในกรอบอาเซียนควบคู่กัน โดยจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันในระดับภูมิภาค และพัฒนาแนวทางร่วมกันในการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย นับตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติและขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัยตามแนวทางสากล กำหนดแนวทาง

การคุ้มครองดูแลผู้แสวงหาการลี้ภัยและผู้ลี้ภัยในประเทศต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกัน เพื่อลดปัญหาการเคลื่อนย้ายจากประเทศแรกเข้าไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งมีมาตรฐานคุ้มครองสูงกว่า การจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้ลี้ภัยและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน ระหว่างประเทศต้นทาง ประเทศปลายทาง และประเทศที่สาม โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ลี้ภัยเป็นหลัก นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัยที่ยืดหยุ่นและเป็นสากลมากขึ้น โดยประเทศในอาเซียน เช่น ประเทศไทย ต้องพัฒนารูปแบบผสมผสาน ไม่ว่าจะเป็นการส่งผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม การช่วยให้ผู้ลี้ภัยเดินทางกลับประเทศโดยสมัครใจ และการอนุญาตให้เกิด Local Intergration (การได้รับอนุญาตให้ใช้ชีวิตในประเทศที่ขอลี้ภัยได้) จากปัจจุบันที่ประเทศไทยปฏิเสธแนวทาง Local Intergration อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ที่พักพิงชั่วคราว และต้องการส่งกลับผู้ลี้ภัยเมื่อสถานการณ์ในเมียนมาเอื้ออำนวย แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วผู้ลี้ภัยจำนวนหนึ่งไม่สามารถเดินทางกลับเมียนมาได้ เนื่องจากเป็นผู้ลี้ภัยรุ่นที่สองหรือสามที่เกิดในประเทศประเทศไทย ไร้สัญชาติเมียนมา และขาดความผูกพันกับภูมิลำเนาดั้งเดิมของครอบครัว ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้ลี้ภัยส่วนหนึ่งเลือกที่จะไม่เดินทางกลับเมียนมาโดยสมัครใจ แม้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองจะคลี่คลายลงในอนาคต ดังนั้นประเทศไทยจึงควรใช้แนวทางการผ่อนคลายนโยบายบางประการ เพื่อให้เกิด Local Intergration ในบางระดับแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ที่เคยทำประสบความสำเร็จมาแล้ว

๓. ประเทศไทยและอาเซียน รวมถึงประเทศที่สาม และองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ควรแสวงหาช่องทางในการสร้างกระบวนการและเงื่อนไข ให้เกิดการเดินทางกลับของผู้ลี้ภัยโดยสมัครใจ ด้วยความปลอดภัยในอนาคต

๔. ประเทศไทยควรลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๔๔ เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ไม่มีพรมแดน การเคลื่อนย้ายประชาชนห้ามไม่ได้ โดยไม่ต้องรับทั้งหมด แต่ควรศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด และเลือกในสิ่งที่เราสามารถทำได้โดยใช้การมีส่วนร่วมของประชาชน และรัฐควรจะต้องพิจารณาลงนามในอนุสัญญาสำคัญ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัยถิ่นและครอบครัว รับรองอนุสัญญามาตรฐานแรงงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๘๗ และ ๙๘ ให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๔๕ และพิธีสาร พ.ศ.๒๕๑๐ (1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its Protocol) จัดทำและบังคับใช้กฎหมายในประเทศเพื่อให้การคุ้มครองด้านกฎหมายต่อผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้ลี้ภัยอย่างสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อสอบสวนการค้ำมนุษย์ทั้งระบบและนำผู้เกี่ยวข้องมาลงโทษซึ่งแม้ว่าประเทศประเทศไทยยังไม่มีกรับรองอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย แต่สามารถปฏิบัติตามอนุสัญญาที่ประเทศประเทศไทยได้ไปลงนามเป็นภาคีไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัย และต้องศึกษาว่าในต่างประเทศทำอย่างไรและนำมาแก้ไขใน พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ ประเทศไทยควรยอมรับสิทธิของผู้ลี้ภัย - สนับสนุนผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้ลี้ภัยในประเทศ ให้เข้าถึงสิทธิมนุษยชนได้มากขึ้น

๒. จัดทำและดำเนินการในการกำหนดขั้นตอนการขอสิทธิที่จะมีที่ลี้ภัย และจัดให้ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยได้รับรองสถานะให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ แก่ไขนโยบายการควบคุมตัวเพื่อประกันว่า รัฐจะใช้วิธีควบคุมตัวผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แต่จะใช้มาตรการทดแทนอื่น ๆ แทนการควบคุมตัว และต้องเคารพมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งกลับ ซึ่งต้องเป็นไปโดยสมัครใจอย่างมีศักดิ์ศรีและปลอดภัย

๓. สำหรับการแก้ไขปัญหาที่ต้นตอและพัฒนาพื้นที่เสี่ยง เห็นควรยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่เสี่ยง โดยให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งเสริมการค้าและการลงทุน การพัฒนาฝีมือแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างความรู้สึกร่วมกันของสังคมและความรู้สึกปลอดภัย การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐาน

๔. สนับสนุนการเปิดช่องทางการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างปลอดภัย ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก เพื่อสร้างโอกาสในการจ้างแรงงาน

๕. ควรเร่งวางมาตรการและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมด้วยความจริงจังตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๖๐

๖. ยึดถือหลักบรรทัดฐานกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UN Convention on the Law of the Sea UNCLOS) ข้อ ๒๑, ๒๕ และ ๓๓ ที่ให้เคารพต่อสิทธิของรัฐชายฝั่ง (Coastal states) ในการป้องกันการละเมิดกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการเข้าเมืองภายในทะเลอาณาเขต (Territorial waters) และเขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone) ต้องเพิ่มการลาดตระเวนทางทะเลและต้องกำหนดกฎการปฏิบัติ (Rule of Engagement : ROE) ขึ้นเป็นพิเศษในปฏิบัติการร่วมในการลาดตระเวนทางทะเลระหว่าง ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ เพื่อสกัดกั้นและผลักดันการเข้ามาของกลุ่มคนเหล่านี้ รวมถึงการจัดทำร่างระเบียบปฏิบัติประจำ (Standard Operating Procedure : SOP) หรือกฎการปฏิบัติในการปฏิบัติกับชาวโรฮีนจาให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชี้แจง/อบรม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และขอบเขตการปฏิบัติงานตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเคร่งครัดในการปฏิบัติงานตาม รปจ. และกฎหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปวิจัยต่อไป

ปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์ว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้ประชาคมระหว่างประเทศเข้าใจและเกิดการยอมรับว่าปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียไม่สามารถแก้ไขได้โดยฝ่ายเดียว และไม่สามารถใช้เวทีเพื่อเจรจาทีละฝ่ายหรือสองฝ่ายได้ เพราะเป็นปัญหาทั้งภูมิภาค สมควรจะหาเวทีที่มีประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคมีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางมาเจรจากัน โดยภาระจะตกเป็นของประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ได้ แม้ว่าประเทศไทยพร้อมจะทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของประชาคมโลก แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องถูกกดดันจนไม่สามารถที่จะทำอะไรได้เลยหรือไม่มีทางเลือก หรือไม่ให้คนอื่นเข้ามาช่วยรับรู้ กระทรวงการต่างประเทศควรจัดหรือหาเวทีให้ทุกฝ่ายยอมรับว่า ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียเป็นปัญหาของทุกคนที่ต้องช่วยกันแก้ไข จึงเห็นควรหาแนวทางในการวิจัยต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือรายงานวิจัย

- กิริยา กุลกลการ. “ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยและโครงสร้างการผลิตและการจ้างงานในประเทศไทย”. เอกสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- คณะทำงานเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย. “การย้ายถิ่นของประเทศไทย ฉบับปี 2557”. รายงาน, กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย, ๒๕๕๓.
- ปิยะนุช ปีบัว, ร้อยโทหญิง และ เจษฎา มีบุญลือ, พันเอกหญิง. “ปัญหาโรฮิงยากับแนวทางการแก้ไข”. เอกสารวิจัย, สถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๒.
- ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน. “การดำเนินการของสหภาพยุโรปในการแก้ไขปัญหาผู้อพยพทางเรือ”. แนวทางการดำเนินการ, เบอร์ลิน: ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน, ๒๕๕๘.
- พิรุวรรณ กิตติคุณ. “การละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวโรฮิงญาสู่ปัญหาการโยกย้ายข้ามชาติ”. เอกสารวิชาการ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๘.
- ศิลปคมณ์ เอี่ยมวงศ์, สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์, และ ฉัตรวรรณี องค์กรสิทธิ์. “การจัดการปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของชนกลุ่มน้อยชาวโรฮิงจา”. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยรังสิต), ๒๕๕๙: หน้า ๒๒-๓๕.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์: วาระแห่งชาติ”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๘.
- สักกรินทร์ นิยมศิลป์. “สถานการณ์และท่าทีของรัฐแรมกรับ ต่อปัญหาผู้ลี้ภัยแบบยืดเยื้อในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ความยืดหยุ่นคือหนทางออก”. เอกสารวิจัย, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๕๕.
- สิริรัฐ สุกันธา. “การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย”. เอกสารวิจัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.
- เสกสันต์ เครือคำ. “การย้ายถิ่นอย่างไม่ปกติของคนต่างด้าวชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ภาคใต้”. THAI JOURNAL OF PUBLIC ADMINISTRATION, ๒๕๕๙ : หน้า ๑๕๕-๑๗๔.
- Haacke Jürgen. “The Nature and Management of Myanmar’s Alignment”. เอกสารวิจัย, Journal of Current Southeast Asian (GIGA German Institute of Global and Area Studies), ๒๕๕๔.
- Hugh Tinker. “The Union of Burma: a Study of the First Years of Independence”. หนังสือ, Oxford: Oxford University Press, ๒๕๐๔.
- International Crisis Group. “Myanmar: A New Muslim Insurgency in Rakhine State”. เอกสารวิชาการ, International Crisis Group, ๒๕๕๙.

International Labour Organization and Walk Free Foundation. “*Global Estimates of Modern Slavery : FORCED LABOUR AND FORCED MARRIAGE*”. รายงาน, เจเนวา: International Labour Organization and Walk Free Foundation, ๒๕๖๐.

Saskia Sassen. “*A Massive Loss of Habitat: New Drivers for Migration*”. เอกสารวิจัย, *Sociology of Development* (Columbia University) ๒๕๕๙.

UNODC. “*รายงานฉบับใหม่ของ UNODC ซึ่งให้เห็นถึงปรากฏการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย*”. รายงานการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: UNODC, ๒๕๖๐.

บรรยาย หรือปาฐกถา

บรรยายเรื่อง “*โรฮิงยา: คนไร้รัฐที่ถูกลี้ภัย*”. ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.

กฎหมาย

“*กฎกระทรวง ฉบับที่ ๓๐ (พ.ศ.๒๕๕๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒*”, *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ ๑๓๓, ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๙, หน้า ๑๖-๑๘.

เอกสารที่ไม่ตีพิมพ์

กลาโหม, กระทรวง. “*รายงานการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ครั้งที่ ๒/๕๒*”. รายงานการประชุม, ๒๕๕๒.

กลาโหม, กระทรวง. “*สรุปผลการประชุมเกี่ยวกับปัญหาชาวโรฮิงยา*”. บันทึกการประชุม, ม.ป.

กิจการชายแดนทหาร, กรม. “*ข้อมูลผู้หลบหนีเข้าเมืองโรฮิงยา*”. ข้อมูล, ม.ป.

ประชาสัมพันธ์, กรม. “*ชาวโรฮิงยากับความมั่นคงของชาติ*”. เอกสารประกอบการบรรยาย, ม.ป.

รณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า, คณะกรรมการ. “*“โรฮิงยา” ชนกลุ่มน้อยที่ถูกลี้ภัยในพม่า*”. รายงาน, ๒๕๕๐.

วิจัยทางยุทธศาสตร์, สถาบัน. “*บรรยายสรุป สถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์*”. เอกสารประกอบการบรรยาย, ๒๕๕๒.

ศักยภาพชุมชน, มูลนิธิ. “*แถลงการณ์มูลนิธิศักยภาพชุมชน กรณีมนุษย์เรือโรฮิงยา*”. แถลงการณ์, ๒๕๕๒.

“*เอกสารประกอบการสนทนาปัญหายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๓/๕๒ เรื่อง “โรฮิงยา: ปัญหาความมั่นคงกับสิทธิมนุษยชน”*”. เอกสารประกอบการบรรยาย. ๒๕๕๒.

Amnesty International. “*LEFT OUT IN THE COLD: SYRIAN REFUGEES ABANDONED BY THE INTERNATIONAL COMMUNITY*”. รายงาน, ๒๕๕๓.

Daniel Hiwot, และคณะ. “*Displacement, Resettlement, and Responding to the Global Refugee Crisis*”. รายงาน, ๒๕๕๙.

Human Rights, Council. “*MYANMAR: AMNESTY INTERNATIONAL CALLS ON MYANMAR TO PROTECT THE RIGHTS OF ROHINGYA AND TO RELEASE ALL PRISONERS OF CONSCIENCE.*” รายงาน, ๒๕๕๙.

ICG. “Myanmar Backgrounder: Ethnic Minority Politics”. รายงาน, ๒๕๕๖.

IRIS. “Departing from the Bay of Bengal: Illegal Regional Migrations”. รายงาน, ๒๕๕๙.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล. “โรฮิงญา กับ สิทธิมนุษยชนสากล”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : dspace.spu.ac.th/bitstream/.../4017/1/โรฮิงญา%20กับ%20สิทธิมนุษยชนสากล.doc, ๒๕๕๒.

กรุงเทพธุรกิจ. “ข้าแหละ 'ค้ำมนุษย์โรฮิงญา' ไทยจุดตั้ง 'คอกกัก' เรียกค่าไถ่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/645690>, ๒๕๕๘.

กรุงเทพธุรกิจ. “สุรินทร์แนะสงฆ์โรฮิงญาที่ต้นตอ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/649506>, ๒๕๕๘.

กานท์กลอน รักรธรรม. “ปัญหาชาวโรฮิงญาในเมียนมา : บททดสอบของออง ซาน ซูจี กับประชาธิปไตยไม่แน่นอน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://themomentum.co/momentum-feature-myanmar-aungsan-suukyi-rohingya-problem>, ๒๕๕๙.

กิตติภักดิ์ แสนดี. “ชาวโรฮิงญาและผู้อพยพไร้สัญชาติ: บทเรียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รัฐ – ชาติของฮันนาห์ อารีนาท”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.siamintelligence.com/rohingya-and-immigration-issues-on-human-rights/>, ๒๕๕๖.

กิตติมา ทัพเจริญ, และคณะ. “โรฮิงญากลุ่มคนที่ถูกทิ้ง : ผลกระทบต่อประเทศไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://kittimaa004.blogspot.com/p/blog-page_2.html, ม.ป.

การต่างประเทศ, กระทรวง. “กฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121203-180519-958411.pdf>, ๒๕๕๕.

การต่างประเทศ, กระทรวง. “ผลการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ครั้งที่ ๒”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/28/62757-ผลการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย.html>, ๒๕๕๘.

การต่างประเทศ, กระทรวง. “สรุปผลการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/56885-สรุปผลการประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ.html>, ๒๕๕๘.

ข่าวสดออนไลน์. “ใครผลักโรฮิงญาผ่านสุดโต่ง ก่อตั้งกองกำลังติดอาวุธสู้กองทัพบม่า”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_490904, ๒๕๖๐

คมชัดลึก. “โรฮิงญาทะเลาะระนอง ภัยความมั่นคง...ที่ต้องจับตามอง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.komchadluek.net>, ๒๕๕๒.

คมชัดลึก. “โรฮิงญา: ค้ำมนุษย์ข้ามชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.komchadluek.net>, ๒๕๕๒.

คมชัดลึก. “โรฮิงญา: จากผู้อพยพพม่า สู่วิกฤตความมั่นคงไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.komchadluek.net>, ๒๕๕๒.

เจ้าชาย ณ เมืองห้วยแร่. “สิ้นคำพิพากษาค้ำมนุษย์โรฮิงญา : ผู้ชั่วช้าเบื้องหลังยังคงอยู่?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/631370>, ๒๕๖๐.

- ดร.ปิติ ศรีแสงนาม. “อาระกัน-ยะไซ่ ดินแดนแห่งพันธะสัญญาของชาวโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.isranews.org/isranews-article/38693-rohingga.html> , ๒๕๕๘.
- ทีมข่าวอิศรา. “เปิดตัวเลขผู้อพยพโรฮิงญาจากทุกมุมโลก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.isranews.org/south-news/stat-history/item/38744-no_38744.html#.VV667_5zPqo.facebook, ๒๕๕๘.
- ไทยทริบูน. “เปิดโปงตระกูลประธานาธิบดีตุรกีหนุนกลุ่มไอซิส-ลูกชายค่าน้ำมันเดือนมีบริษัทเรือขนน้ำมัน-ลูกสาวพยาบาลนักรบจิฮาดแล้วส่งกลับไปรบในซีเรีย-ตัวพ่อปล้นโบราณวัตถุ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://thaitribune.org/contents/detail/310?content_id=16153, ๒๕๕๘.
- ไทยโพสต์. “สหรัฐคงอันดับความมนุษย์ไทยเท่าเดิม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaipost.net/home/?q=สหรัฐคงอันดับความมนุษย์ไทยเท่าเดิม>
- ไทยรัฐออนไลน์. “CNN ชี้กลุ่มก่อการร้ายโผล่เพียง! ครบรอบ 13 ปี เหตุการณ์ 9/11”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/content/449570>, ๒๕๕๗.
- ไทยรัฐออนไลน์. “พ.ร.ก.ต่างดาวปี 60 ฟันพิษ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/clip/139276>, ๒๕๖๐.
- ไทยรัฐออนไลน์. “อคุลย์ ย้ำ ไทยแก้ความมนุษย์ ขออย่าคิดจัดอันดับสหรัฐฯ เอี่ยวการเมือง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/content/986333>, ๒๕๖๐.
- นพ.วัลลภ พรเรืองวงศ์. “เส้นทางลัดแก๊ส-น้ำมันจากพม่าเข้าหาจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/295870> , ๒๕๕๒.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. ““ไม่ต่อสู้อีกสักวัน” โรฮิงญาฝันสุดโต่ง ก่อตั้งกองกำลังติดอาวุธสู้กองทัพพม่า”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.prachachat.net/aseanaec/news-30540>, ๒๕๖๐.
- ประชาไท. “กลุ่มคนที่ไม่ถูกมองเห็นในการแก้ไขปัญหาที่ชาวมุสลิม-โรฮิงญาต้องเผชิญในรัฐยะไข่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2016/10/68556>, ๒๕๕๙.
- ประชาไท. “ตัดลีนคดีความมนุษย์ชาวโรฮิงญา ประยุทธ์ ต่ำ 'อ้อมนัส' เป็นทหารคนเดียวไม่ทำให้กองทัพเจ๊ง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2017/07/72478>, ๒๕๖๐.
- ประชาไท. “บังคลาเทศผลักดันผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญากลับแม้จะถูกกระทำรุนแรงในพม่า”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2016/11/69013>, ๒๕๕๙.
- ประชาไท. “'ผลงานวัฒนธรรม' ของรัฐบาลเมียนมาร์สร้างสันติสุขในรัฐยะไข่-คุ้มครองเหยื่อจากความรุนแรง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2017/02/70081>, ๒๕๖๐.
- ประชาไท. “ผู้ก่อร้าย ผู้อพยพชาวโรฮิงญา หรือหน่วยงานความมั่นคง? ภัยต่อความมั่นคงของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2016/11/68622>, ๒๕๕๙.
- ประชาไท. “ยื่น 6 ข้อเสนอ 'วันผู้อพยพย้ายถิ่นสากล' มุ่งลดนายหน้า-ขจัดความมนุษย์-คุ้มครองสิทธิ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2016/12/69288>, ๒๕๕๙.
- ประชาไท. “ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน จำคุก 22 ปี 6 เดือน อดีตสมาชิกส.อบจ.สตูล เรียกค่าไถ่-ค่ามนุษย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2016/10/68602>, ๒๕๕๙.
- ประชาไท. “สภาผู้แทนฯ เมียนมาร์ปิดข้อเสนอเร่งด่วนกรณีเหตุจู่โจมที่ยะไข่ ยอดตายนับร้อย พลัดถิ่นนับหมื่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2017/08/73008>, ๒๕๖๐.

- ประชาไท. “องซานซูจี สั่งห้ามไม่ให้วีซ่าคณะสืบสวนยูเอ็นเข้าตรวจสอบกรณีกองทัพละเมิดสิทธิโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2017/07/72224>, ๒๕๖๐.
- ปทุมวิษณุ ธีตรมงคลชาติ. “การเข้าเมืองของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522(กรณีทั่วไป)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/365033>, ๒๕๕๓.
- ภาณินลักษณ์ ลลิตาเศรษฐ์. “ปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยที่เชื่อมต่อกับสังคมโลก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/565921>, ๒๕๕๗.
- มติชนออนไลน์. “เปิดทีปรีพอร์ต คัมภุชย์ 2017 เหตุไทยค้ำทแยง 2 เผ่าระวัง ปีที่ 2”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.matichon.co.th/news/592629> , ๒๕๖๐.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. “การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ : แนวคิดของเศรษฐศาสตร์นิโคลาสสิก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.stou.ac.th/Study/Services/Sec/60340\(2\)/move1.html](http://www.stou.ac.th/Study/Services/Sec/60340(2)/move1.html) , ๒๕๕๓.
- ลลิตา หาญวงษ์. “ไทยพบพม่า : ทรพัยในดิน สิ้นในน้ำ : ว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติและควมขัดแย้งด้านชาติพันธุ์-ศาสนาในรัฐอาระกัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.matichon.co.th/news/654837> , ๒๕๖๐.
- วสิษฐ เดชกุญชร. “ฤจะปล่อยให้โจรครองเมือง?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1446545068>, ๒๕๕๘.
- วิจัยประชากรและสังคม, สถาบัน. “การย้ายถิ่น ความเป็นเมือง และแรงงาน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/th/ResearchClusters.aspx?ArticleId=49>, ๒๕๕๖.
- ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาติ. “วิกฤตผู้อพยพยุโรป”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.drprapat.com/วิกฤตผู้อพยพยุโรป/>, ๒๕๕๘.
- ศิววงศ์ สุขทวี. “กะเทาะปัญหา โรฮิงญา ชีวิตที่เป็นได้แค่เหยื่อกับสินค้าแรงงาน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.isranews.org/community/comm-slide/item/35886-isranews180158.html#.VLtJlhCu9rQ.twitter>, ๒๕๕๘.
- สรินณา อารีธรรมศิริกุล. “อาเซียนจะแก้ปัญหารอฮิงญาอย่างไร ทำไม่ต้องแก้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.siamintelligence.com/%E0%B9%89how-to-solve-rohingya-people/>, ๒๕๕๘.
- สำนักข่าวอิศรา. “บทบาทรัฐไทยต่อผู้อพยพชาวโรฮิงญา หลัง 1 ปี วิกฤตเรือมนุษย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.isranews.org/isranews-scoop/47646-rohingya_47648.html, ๒๕๕๙.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. “ยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็นด้านความมั่นคงของรัฐและการเสริมสร้างธรรมาภิบาล (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.nrct.go.th/Portals/0/data/2557/RPP/strategyResearch_sub/9-ยุทธศาสตร์ความมั่นคง.pdf, ๒๕๕๕
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. “การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.stou.ac.th/Study/Services/Sec/60340\(2\)/move1.html](http://www.stou.ac.th/Study/Services/Sec/60340(2)/move1.html), ๒๕๕๓.
- สุพธิดา. “ประชาชนอาเซียน คุณนั่นแหละต้องรับผิดชอบ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://blogazine.pub/blogs/sutthida/post/1753>, ๒๕๕๒.

- สุทธาภา อมรวิวัฒน์. “ความแตกต่างระหว่าง EU กับ AEC”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thai-aec.com/393>, ๒๕๕๕.
- อานุกาฬ เงินกระแซง. “ดูยุโรปแก้ปัญหาผู้ลี้ภัย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/content/58114>, ๒๕๕๙.
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. “ทำไมชาวโรฮิงญาถึงต้องอพยพออกจากเมียนมา?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.amnesty.or.th/news/press/604>, ๒๕๕๘.
- Abdulfattaah Usman. “สหภาพยุโรปประกาศโปรแกรมใหม่เพิ่มประสิทธิภาพลี้ภัยแก้ปัญหาผู้ลี้ภัย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://whitechannel.tv/สหภาพยุโรปประกาศโปรแกรม/>, ๒๕๖๐.
- AFP. “Britain suspends Myanmar military training”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mizzima.com/news-international/britain-suspends-myanmar-military-training>, ๒๕๖๐.
- AFP. “Tillerson raises ‘troubling allegations’ with Suu Kyi”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mizzima.com/news-domestic-international/tillerson-raises-%E2%80%99troubling-allegations%E2%80%99-suu-kyi>, ๒๕๖๐.
- AFP. “Unwanted Rohingya face threats in India and Nepal”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://tribune.com.pk/story/1508900/unwanted-rohingya-face-threats-india-nepal/>, ๒๕๖๐.
- Alexander Macleod. “Resurgent violence in Rakhine state demands intelligent security response”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://globalriskinsights.com/2017/07/rakhine-demands-security-response/>, ๒๕๖๐.
- Anagha Neelakantan. “The World’s Newest Muslim Insurgency Is Being Waged in Burma”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar/worlds-newest-muslim-insurgency-being-waged-burma>, ๒๕๕๙.
- Arakan News Agency. “Towards A Real Solution to Southeast Asia’s Refugee Crisis”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://arakanna.com/wp_arakanna/en/?p=3917, ๒๕๕๘.
- Arakan News Agency. “Urgent: 500,000 displaced Rohingyas appeal to the world”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://arakanna.com/wp_arakanna/en/?p=9863, ๒๕๖๐.
- BBC Thai. “โรฮิงญาหลายพันคนลี้ภัยสู้รบเข้าบังกลาเทศ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bbc.com/thai/international-41070604>, ๒๕๖๐.
- BBC Thai. “ยูเอ็นเตรียมสอบสวนละเมิดสิทธิมนุษยชนโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bbc.com/thai/international-39379444>, ๒๕๖๐.
- BBC. “Will anyone help the Rohingya people?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bbc.com/news/world-asia-33007536>, ๒๕๕๘.
- Brahma Chellaney. “Rohingyas’ long history of jihadism must be acknowledged”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.atimes.com/article/rohingyas-long-history-jihadism-must-acknowledged/>, ๒๕๖๐.

- Charlie Campbell. “*Is the World’s Longest-Running Civil War About to End?*” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://world.time.com/2013/11/06/is-the-worlds-longest-running-civil-war-about-to-end/>, ๒๕๕๗.
- Dr.Noel Morada. “*Is ASEAN the Solution to the Rohingya Crisis?*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/asean-solution-crisis-myanmar/>, ๒๕๖๐.
- Hussain Sajjad. “*India calls Rohingya a security threat to back deportation case*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.capitalfm.co.ke/news/2017/09/top-india-court-hears-plea-rohingya-deportation/>, ๒๕๖๐.
- Ians. “*Rohingya jihadis a 'common enemy', says Bangladesh PM's advisor Hassan Toufique Imam*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/rohingya-jihadis-a-common-enemy-says-bangladesh-pms-advisor-hassan-toufique->, ๒๕๖๐.
- INFOQUEST. “*รัฐบาล เดินหน้าเร่งแก้ปัญหา IUU -ค้ำมนุษย์ ตั้งเป้าหยุดพื้นที่ Tier 2, ลุ้น ICAO ปลด ลีอค์ธงแดงด้านการบิน*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.ryt9.com/s/iq01/2704297> , ๒๕๖๐.
- IRIN. “*Myanmar’s ethnic problems*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.irinnews.org/report/95195/briefing-myanmar%E2%80%99s-ethnic-problems>, ๒๕๕๕.
- ISRANEWS. “*UNODC ชี้ปัญหาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ต้นต่อตร.- ตม.รับได้โต๊ะ*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.isranews.org/isranews-news/58860-migrants588601.html> , ๒๕๖๐
- Jeremy Luedi. “*Is China shooting itself in the foot in Myanmar?*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://globalriskinsights.com/2016/11/china-shooting-foot-myanmar/>, ๒๕๕๘.
- Kirsten McConnachie. “*Myanmar’s Refugee Problem: It’s Not Just the Rohingya*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.euro-burma.eu/news/show/8383/>, ๒๕๕๘.
- Kyaw Ye Lynn. “*Myanmar mines target Rohingya refugees: Rights group*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://aa.com.tr/en/asia-pacific/myanmar-mines-target-rohingya-refugees-rights-group/917823>, ๒๕๖๐.
- Lorraine Boissoneault. “*The Genocide the U.S. Can’t Remember, But Bangladesh Can’t Forget*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.smithsonianmag.com/history/genocide-us-cant-remember-bangladesh-cant-forget-180961490/>, ๒๕๕๘.
- Manish Sharma. “*Decoded!!! Do you know the dangerous game plan by world powers in the name of Rohingya Muslims?*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://postcard.news/decoded-do-you-know-the-dangerous-game-plan-by-world-powers-in-the-name-of-rohingya-muslims/>, ๒๕๖๐.

- Melissa Goh. “Protest in Malaysia against Myanmar violence.” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2017/08/30/protest-in-malaysia-against-myanmar-violence/>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “จีน” สยบปีกป้องกันพม่า ปมประเด็นกวาดล้างชาติพันธุ์โรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/china/detail/9600000094545>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “‘รัสเซีย’เปิดหลักฐานพิสูจน์ ‘ตุรกี’ พัวพันการค้าน้ำมันเถื่อนของไอเอส”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9580000134793>, ๒๕๕๘.
- MGR Online. ““ซูจี” บอกรัฐบาลพยายามดูแลพลเมืองทุกคนอย่างดีที่สุด ย้ำปัญหาโรฮิงญาไม่ใช่เรื่องใช้เวลา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000091993>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. ““ปีกตุ” รับผิดชอบใช้ พ.ร.ก.แก้ต่างตำรวจที่ถูกฟ้องเลี้ยง ขอขึ้นทะเบียนให้ทัน อย่าเคลื่อนไหว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9600000067453>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “Weekend Focus: รายงานชี้กลุ่มรัฐอิสลามเผชิญวิกฤตหนัก “รายได้หด-ดินแดนหาย””. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/Sport/ViewNews.aspx?NewsID=9590000040535>, ๒๕๕๘.
- MGR Online. “กลุ่มสิทธิฯ โวยอิสราเอลขายอาวุธให้ทหารพม่า เอาไปเช่นฆ่าโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/around/detail/9600000091691>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “คณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติจัดประชุมฉุกเฉินถกวิกฤติโรฮิงญาในพม่า”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000093652>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “จีนออกโรงหนุนความพยายามรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลพม่าในรัฐยะไข่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000093620>, ๒๕๖๐.
- MGR online. “ต้องคำนึงด้วยว่า ‘โรฮิงญา’ มีประวัติยาวที่เดียวในเรื่องลัทธิทำสงครามญิฮาด”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/around/detail/9600000104965>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “ทำไมพวกประเทศมุสลิมจึงไม่ได้ช่วยรับชาวโรฮิงญาเข้าไปพำนักอาศัย?” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/around/detail/9600000095887>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “นายกฯ พบข้าหลวงใหญ่ UNHCR ขอคุณร่วมมือไทย พร้อมส่งผู้ลี้ภัยกลับพม่า”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9600000069420>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “บังกลาเทศจ่อ “ทำหมัน” ควบคุมประชากร “โรฮิงญา” ลดความแออัดในค่ายพักพิง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/around/detail/9600000109231>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “บังกลาเทศไม่รับ.. ผลักดันโรฮิงญาหนีตายกลับสมรภูมิรัฐยะไข่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9600000087845>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “บังกลาเทศซื้อข้าวพม่า 100,000 ตัน เสริมคลังท่ามกลางวิกฤติโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000095840>, ๒๕๖๐.

- MGR Online. “ปีปีชียกเลิกออกอากาศผ่านทีวีพม่า หลังถูกเซ็นเซอร์ข่าวโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000091098>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “ปัญหาหลบหนีเข้าเมือง ภัยที่คุกคามความมั่นคง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9500000061044>, ๒๕๕๐.
- MGR Online. “ผู้นำอินเดียนเดียเยือนพม่าคุยความร่วมมือการค้า เห็นใจ “ซูจี” เจอภัยก่อการร้าย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000091514>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “พม่าเจรจาสันติภาพ-รัสเซียช่วยขวางมติคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติกรณีความรุนแรงในรัฐยะไข่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000091656>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “พม่าไฟเขียวเปิดทางสหประชาชาติส่งความช่วยเหลือลงพื้นที่ตอนเหนือรัฐยะไข่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000109146>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “ยอดผู้เสียชีวิตจากความรุนแรงในรัฐยะไข่อาจมากกว่า 1,000 ราย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000092457>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “รัฐยะไข่พม่ายังตั้งเครือข่ายกบฏ กลุ่มมีอบชาวพุทธลูกฮือทำร้ายโรฮิงญาดับ 1 เจ็บอีก 6”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9600000068309>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “สหประชาชาติเผยยอดผู้ลี้ภัยจากพม่าไปบังกลาเทศมากถึง 270,000 คน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000092395>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “อยากให้ถึงหู “บิกตู” แก้ปัญหาค้ำมนุษย์ให้โลกยอมรับต้องอย่ามองข้าม “เอ็มบีไอกรุป” ที่ด่านนอกสงขลา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9600000070031>, ๒๕๖๐.
- MGR Online. “ฮิวแมนไรท์วอทช์ร้องสหประชาชาติออกมาตรการคว่ำบาตรพม่าห้ามค้าอาวุธ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/indochina/detail/9600000095640>, ๒๕๖๐.
- Mizzima. “Diplomats react to State Counsellor’s address”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mizzima.com/news-domestic/diplomats-react-state-counsellor%E2%80%99s-address>, ๒๕๖๐.
- Mizzima. “Islamic State look to recruit Rohingya Muslims fleeing Myanmar”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mizzima.com/news-international/islamic-state-look-recruit-rohingya-muslims-fleeing-myanmar>, ๒๕๕๘.
- MToday. “ดร.สุรินทร์ ทหารเรือแก้ปัญหาโรฮิงญากับอดีตเลขาธิการยูเอ็น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mtoday.co.th/912>, ๒๕๕๘.
- OK Nation Blog. “สรุปประเด็นโรฮิงญา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://oknation.nationtv.tv/blog/ekachaipinkaew/2009/05/30/entry-8>, ๒๕๕๒.
- Qingzhen Chen. “The Rohingya crisis: A ticking time bomb for Myanmar?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://globalriskinsights.com/2015/06/the-rohingya-crisis-a-ticking-time-bomb-for-myanmar/>, ๒๕๕๘.

- Reuters. “*Bangladesh seeks support to move fleeing Rohingya to remote, flood-prone island*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-rohingya-bangladesh/bangladesh-seeks-support-to-move-fleeing-rohingya-to-remote-flood-prone-island-idUSKCN1BM1PS>, ๒๕๖๐.
- Reuters. “*Factbox: Humanitarian crisis in Bangladesh as 313,000 Rohingyas flee Myanmar*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-rohingya-factbox/factbox-humanitarian-crisis-in-bangladesh-as-313000-rohingyas-flee-myanmar-idUSKCN1BM10M>, ๒๕๖๐.
- Reuters. “*Indonesia arrests militant planning bomb strike on Myanmar embassy*.” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.reuters.com/article/us-indonesia-security/indonesia-arrests-militant-planning-bomb-strike-on-myanmar-embassy-idUSKBN13L032>, ๒๕๕๙.
- Seemorerocks. “*George Soros: Myanmar’s Rohingya Persecution parallels Nazi genocide*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://robinwestenra.blogspot.my/2017/09/more-resources-on-myanmar-rohingya.html?spref=fb&m=1>, ๒๕๖๐.
- Seth Ferris. “*Myanmar: The Rohingya Crisis is Killing the West Too*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://journal-neo.org/2017/09/08/myanmar-the-rohingya-crisis-is-killing-the-west-too/>, ๒๕๖๐.
- Shwe Lay. “*Govt Investment Director Confident in Foreign Investment Despite Rakhine Conflict*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.irrawaddy.com/in-person/govt-investment-director-confident-foreign-investment-despite-rakhine-conflict.html>, ๒๕๖๐.
- Siegfried O. Wolf. “*The Rohingya: Humanitarian Crisis or Security Threat?*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thediplomat.com/2015/10/the-rohingya-humanitarian-crisis-or-security-threat>, ๒๕๕๘.
- Simon Lewis. “*Myanmar’s Rohingya insurgency has links to Saudi, Pakistan – report*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-rohingya/myanmars-rohingya-insurgency-has-links-to-saudi-pakistan-report-idUSKBN1450Y7>, ๒๕๕๙.
- Stephanie Nebehay. “*U.N. sees ‘textbook example of ethnic cleansing’ in Myanmar*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-rohingya-un/u-n-sees-textbook-example-of-ethnic-cleansing-in-myanmar-idUSKCN1BM0SL>, ๒๕๖๐.
- Stephanie Nebehay, และ Simon Lewis. “*U.N. brands Myanmar violence a ‘textbook’ example of ethnic cleansing*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-rohingya/u-n-brands-myanmar-violence-a-textbook-example-of-ethnic-cleansing-idUSKCN1BM0QF>, ๒๕๖๐.
- Siegfried O. Wolf. “*THE ROHINGYA: HUMANITARIAN CRISIS OR SECURITY THREAT?*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://sadf.eu/new/blog/the-rohingya-humanitarian-crisis-or-security-threat>, ๒๕๕๘.

- Subir Bhaumik. “ARSA common enemy: Bangladesh PM’s adviser”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mizzima.com/news-regional/arsa-common-enemy-bangladesh-pm%E2%80%99s-adviser>, ๒๕๖๐.
- Surin Pitsuwan, และ Prashanth Parameswaran. “Why Southeast Asia’s Refugee Crisis Matters”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thediplomat.com/2015/07/southeast-asia-refugees-in-crisis>, ๒๕๕๘.
- Tashny Sukumaran. “IS MALAYSIAN SUPPORT FOR ROHINGYA AN ELECTION PLOY BY NAJIB RAZAK?” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.scmp.com/week-asia/geopolitics/article/2091627/malaysian-support-rohingya-election-ploy-najib-razak>, ๒๕๖๐.
- THAI PUBLICA. “ปัญหาค้ามนุษย์จากกัมพูชา-ลาว-เมียนมา สู่ไทย – “หนี้สิน” แรงผลักดันแรงงานย้ายถิ่น ผิดกฎหมาย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://thaipublica.org/2017/08/trafficking-in-persons-clmv-unodc-tij>, ๒๕๖๐.
- The Guardian. “Malaysia PM urges world to act against ‘genocide’ of Myanmar’s Rohingya”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/04/malaysia-pm-urges-world-to-act-against-genocide-of-myanmars-rohingya>, ๒๕๕๙.
- Times of Islamabad. “How Rohingya Muslims crisis is linked with a game against China: Russian media”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://timesofislamabad.com/how-rohingya-muslims-crisis-is-linked-with-a-game-against-china-russian-media/2017/09/05/>, ๒๕๖๐.
- Times of Islamabad. “India seals border with Myanmar to stop Rohingya Muslims”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://timesofislamabad.com/india-seals-border-with-myanmar-to-stop-rohingya-muslims/2017/09/16/>, ๒๕๖๐.
- Times of Islamabad. “RAW backed Insurgency, Oil Interests, CPEC & Massacre of Rohingya Muslims in Myanmar”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://timesofislamabad.com/raw-backed-insurgency-oil-interests-cpec-massacre-of-rohingya-muslims-in-myanmar/2017/09/17/>, ๒๕๖๐.
- Times of Islamabad. “Satellite Images reveal how Myanmar Army erased Rohingya Muslims villages”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://timesofislamabad.com/satellite-images-reveal-how-myanmar-army-erased-rohingya-muslims-villages/2017/09/14/>, ๒๕๖๐.
- Tom Engelhardt. “สหรัฐอเมริกาคือจักรวรรดิแห่งการทำลายล้าง: เบื้องลึกของสงครามที่อวดเน้น ‘ความแม่นยำ’”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9600000085299>, ๒๕๖๐.
- Wikipedia. “Union Peace Conference - 21st Century Panglong”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://en.wikipedia.org/wiki/Union_Peace_Conference_-_21st_Century_Panglong, ๒๕๖๐.

Yimou Lee, และ Shwe Yee. “*Exclusive: China seeks up to 85 percent stake in strategic port in Myanmar*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-myanmar-port-exclusive/exclusive-china-seeks-up-to-85-percent-stake-in-strategic-port-in-myanmar-idUSKBN1811DF>, ๒๕๖๐.

Zheping Huang. “*China’s new global leadership role doesn’t involve dealing with the humanitarian crisis on its doorstep*”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://qz.com/1071635/chinas-new-global-leadership-role-doesnt-involve-dealing-with-the-humanitarian-crisis-on-its-doorstep/>, ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ลำดับเหตุการณ์การอพยพเข้ามาในยุโรปทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖	หลังเหตุที่ลี้ภัยเปิดฉากเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖ นั้น เป็นเหตุให้คนกว่า ๕๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่จากโซมาเลีย หรือ เอริเทรียต้องลอยคอในทะเลโดยมีเพียงไม่ถึงหนึ่งในสามที่รอดชีวิต เพียง ๕ วันหลังจากนั้นรัฐมนตรีด้านยุติธรรมและมหาดไทยของ EU ได้ร่วมประชุมคณะทำงานเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Taskforce) คณะผู้แทนด้านการต่างประเทศของ EU และคณะผู้แทนการทูตของ EU ได้จัดทำเอกสารข้อเสนอการปฏิรูปต่อประเทศใน EU โดยเสนอให้มีการออกวีซ่าเพื่อมนุษยธรรมและเปิดศูนย์วีซ่าในประเทศนอก EU เพื่อสร้างหนทางเข้าสู่ EU อย่างมีมนุษยธรรม คณะกรรมาธิการและการต่างประเทศได้เรียกร้องให้ผู้อพยพที่เป็นนักวิชาชีพนี้นั้นมีหนทางเข้าสู่ยุโรปมากขึ้น แต่ผู้แทนของเยอรมนีปฏิเสธข้อเสนอแนะในการเข้าสู่ยุโรปอย่างถูกกฎหมายเกือบทุกข้อ โดยมองว่าการดำเนินการในระยะกลาง ศูนย์วีซ่าและทางเลือกสำหรับการย้ายถิ่นฐานของนักวิชาชีพนั้นยังเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากข้อเสนอแนะในการจัดการกับปัญหาการลี้ภัยเข้ามาของผู้อพยพนั้นยังไม่ชัดเจน ทำให้ที่ประชุมคณะทำงานเมดิเตอร์เรเนียนต้องเปลี่ยนไปหารือถึงมาตรการอื่น โดยเสนอแนะว่าควรปฏิบัติการณ์ต่อต้านผู้ค้ามนุษย์และตรวจสอบบริเวณพรมแดนให้เข้มงวดยิ่งขึ้น
๑๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖	เกิดเหตุเรือผู้อพยพซึ่งมีผู้โดยสาร ๒๕๐ คน ล่มระหว่างมอลตาและลี้ภัยเปิดฉาก มีผู้เสียชีวิต ๕๐ คนรวมทั้งเด็ก
๑๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖	อิตาลีได้จัดตั้งปฏิบัติการมาราเร นอสตรุม เพื่อป้องกันมิให้ผู้อพยพจมน้ำ โดยใช้กำลังทหารเรือและยามชายฝั่งลาดตระเวนทะเลเมดิเตอร์เรเนียนอาณานิคม ๔๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรด้วยเรือน้ำลึก เฮลิคอปเตอร์และเครื่องบิน
๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๖	ผู้แทนการต่างประเทศของ EU ได้หารือถึงการใช้งองกำลังทหารปราบปรามการอพยพที่ผิดกฎหมาย แต่มีข้อกฎหมายและการนำเสนอของสื่อในทางลบว่าเป็นการทำสงครามทางเรือกับผู้อพยพกระทรวงการต่างประเทศเยอรมนีปฏิเสธที่จะใช้กำลังทหารต่อต้านผู้ค้ามนุษย์ด้วยเหตุผลหลายประการ ส่วนกองทัพเรือเยอรมนีเสนอให้มีข้อมูลสนับสนุนมากกว่าผู้ค้ามนุษย์และกล่าวว่าทหารเรือไม่ได้รับการฝึกมาเพื่อให้ไล่ล่าผู้ค้ามนุษย์และในช่วงเดียวกัน บัลแกเรียได้เริ่มก่อลวดหนามที่พรมแดนติดตุรกีเพื่อปิดกั้นมิให้ผู้อพยพเดินทางเข้ามา ทั้งนี้ นางสาว ลุยซี อัมท์สแบร์ก โฆษกด้านนโยบายผู้อพยพของพรรค Green Party ได้วิจารณ์การปิดพรมแดนของ EU ว่าจะยิ่งผลักดันให้คนอพยพทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมากยิ่งขึ้น

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗	คณะกรรมการผู้แทนถาวรในรัฐเชลล์มีความเห็นขัดแย้งกัน เรื่องการแบ่งผู้อพยพให้สมาชิกประเทศ EU อย่างเป็นธรรม เพราะตามกฎหมายระเบียบดับลิน (Dublin Regulation) กำหนดให้ผู้อพยพเข้ามาในยุโรปอยู่ในประเทศแรกที่เดินทางมาถึง ซึ่งประเทศ EU ด้านนอก โดยเฉพาะอิตาลีและกรีซ ได้ประท้วงเรื่องนี้มาอย่างยาวนาน บัลแกเรียและมอลตาซึ่งอยู่ในคณะกรรมการฯ ได้พยายามผลักดันให้มีการแบ่งภาระอย่างเป็นธรรม แต่อังกฤษยังคงต่อต้านอย่างแข็งขัน ส่วนเนเธอร์แลนด์ และ เดนมาร์ก ปฏิเสธที่จะหาหรือเรื่องโควตา
๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗	หลังจากเหตุเรือผู้อพยพล่มในเกาะซาโมซของกรีซ พบว่ามีผู้อพยพอย่างน้อยที่สุด ๒๒ ราย เสียชีวิต ในจำนวนนั้นมีเด็ก ๔ คน
๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๗	ในการประชุมรัฐมนตรียุติธรรมและมหาดไทยแห่งยุโรป ณ เมืองมิลาน รัฐมนตรีมหาดไทยออสเตรียได้นำเสนอโครงการตั้งถิ่นฐานใหม่เพื่อนำผู้อพยพจากเขตสงครามเข้ามาในยุโรปโดยผ่านความช่วยเหลือของ UNHCR และเสนอให้แบ่งโควตาเพื่อลดจำนวนผู้เดินทางข้ามเมดิเตอร์เรเนียนลง ซึ่งอิตาลีสนับสนุน แต่สมาชิกประเทศ EU ส่วนใหญ่รวมสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีต่างไม่เห็นด้วยและแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาลออสเตรีย
๒๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗	นางมาลสโตรมได้หารือกับรัฐมนตรีมหาดไทยอิตาลีถึงโครงการ มาเร นอสตรุม ซึ่งอิตาลีได้พยายามให้ยุโรปเข้าร่วมแต่ไม่สำเร็จมีเพียงสโลวาเนียที่ใช้เรือลาดตระเวนช่วยเหลือ รัฐมนตรีมหาดไทยเยอรมนีแย้งว่าปฏิบัติการนั้นจะยิ่งทำให้มีผู้อพยพเข้ามาในยุโรปมากขึ้น และวิจารณ์ว่าเป็นโครงการที่สนับสนุนผู้ค้ามนุษย์ ทั้งนี้ มีหลายประเทศที่ต้องการยกเลิกการช่วยชีวิตผู้อพยพทางทะเลแต่ผู้นำรัฐบาลต่างเกรงว่าประชาชนจะมีปฏิกิริยาตอบโต้รุนแรงหากยกเลิกโครงการ มาเร นอสตรุม โดยไม่มีมาตรการอื่นมาทดแทน ในที่สุดที่ประชุมยินยอมให้นำปฏิบัติการ Triton ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วย Frontex ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการจัดการพื้นที่บริเวณพรมแดนของยุโรปมาแทน โครงการมาเร นอสตรุม ปฏิบัติการ Triton จะช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเลภายในระยะ ๓๐ ไมล์ทะเลจากชายฝั่งอิตาลี โดยใช้งบประมาณจาก EU เดือนละ ๒.๙ ล้านยูโร (๓.๑ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ซึ่งน้อยกว่าที่อิตาลีจ่ายให้กับ มาเร นอสตรุม ถึงสามเท่า อย่างไรก็ตามมองการณ์ระยะยาว Triton ไม่ใช่คำตอบ สำหรับวิกฤตผู้อพยพและการโยกย้ายถิ่นฐานในเมดิเตอร์เรเนียนกลาง รัฐบาลอิตาลีได้อาศัยเรือพลเรือนในการช่วยเหลือผู้อพยพ รัฐมนตรีกลาโหมอิตาลีกล่าวว่าเรือของพลเรือนมีหน้าที่ตอบสนองต่อสัญญาณฉุกเฉินในบริเวณใกล้เคียง แต่ความจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นก็คือบริษัทเดินเรือบางแห่งได้เดินเรืออ้อมเส้นทางที่ผู้อพยพใช้เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและ UNHCR ได้ออกมาเตือนเป็นระยะ ๆ ว่ามีเรือพลเรือนไม่ยอมแจ้งพิกัดเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาและการต้องเปลี่ยนเส้นทางเดินเรือเพื่อช่วยเหลือผู้กำลังจมน้ำ

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๗	ผู้อพยพประมาณ ๕๐๐ คน จมน้ำระหว่างการเดินทางจากอียิปต์ถึงมอลตาและมีผู้รอดชีวิตเพียง ๑๐ คน และมีการกล่าวหาว่าผู้ลักลอบขนผู้อพยพจงใจทำให้เรือล่ม
๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗	นายเดอ เมซิแอร์ รัฐมนตรีมหาดไทยเยอรมนีได้กล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า ปฏิบัติการมาเร นอสตรุม เปรียบเหมือนสะพานทอดสู่ยุโรปและยังมีหนังสือถึงนางมาลสโตรมแสดงความยินดีที่มีการยกเลิกปฏิบัติการดังกล่าว พร้อมทั้งผลักดันให้เพิ่มการตรวจสอบ ณ เขตแดนด้านนอกเพื่อต่อสู้กับกลุ่มผู้ค้ามนุษย์ให้มากขึ้น รวมทั้งให้ความร่วมมือกับประเทศต้นทางมากขึ้น แต่นายเมซิแอร์ไม่ได้ยกเลิกความเป็นไปได้ของการกำหนดโควตาผู้อพยพ แม้ว่าก่อนหน้าเยอรมนีจะเคยต่อต้านระบบโควตาก็ตาม ที่ประชุมรัฐมนตรียุติธรรมและมหาดไทยของ EU ได้ตกลงกันถึงยุทธศาสตร์การต่อสู้การอพยพอย่างผิดกฎหมายของคณะทำงานเมดิเตอร์เรเนียน
๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๗	อิตาลียกเลิกปฏิบัติการมาเร นอสตรุม ซึ่งรัฐมนตรีมหาดไทยเยอรมนีได้เน้นย้ำ มาตลอดว่าเป็นปฏิบัติการที่อิตาลีตัดสินใจดำเนินการโดยลำพัง ทั้งนี้จากสถิติของทางการอิตาลี ปี พ.ศ.๒๕๕๗ ระบุว่าโครงการ มาเร นอสตรุมสามารถช่วยชีวิตผู้อพยพไว้ได้ประมาณ ๑๖๖,๐๐๐ คน ระหว่างการประชุมคณะกรรมการของสภาว่าด้วยยุทธศาสตร์ด้านการเข้าเมือง ผู้แทนของ Frontex กล่าวว่าปฏิบัติการ Triton นั้น มุ่งปกป้องเขตแดนทางทะเลและปราบปรามการลักลอบค้ามนุษย์ โดยในรายงานลับที่เสนอต่อประเทศสมาชิก EU นั้น Frontex ได้คาดการณ์ว่าการเปลี่ยนปฏิบัติการมาเร นอสตรุม เป็นปฏิบัติการ Triton จะช่วยลดการเดินทางแบบยอมเสี่ยงชีวิตของผู้อพยพในเมดิเตอร์เรเนียน แต่ปรากฏว่าในช่วงสองเดือนแรกของปี พ.ศ.๒๕๕๘ กลับมีผู้อพยพเดินทางถึงฝั่งทะเลของอิตาลีมากกว่าปี พ.ศ.๒๕๕๗ ถึงสองเท่า
๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๘	มีผู้อพยพประมาณกว่า ๓๓๐ คนเสียชีวิต ใกล้ชายฝั่งอิตาลีเนื่องจากผู้อพยพที่เดินทางด้วยแพยาง ๔ ลำ จากลิเบียต้องเผชิญกับอุณหภูมิเยือกแข็ง
๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๘	ภายในเวลาไม่ถึงหนึ่งปีครึ่งหลังเหตุที่ล้มเหลว ประธาน EU ได้นำเสนอรายงานความคืบหน้าเกี่ยวกับนโยบายการโยกย้ายถิ่นฐานของยุโรป โดยได้แสดงความชื่นชมต่อปฏิบัติการ Triton ว่าเป็น “การแสดงให้เห็นถึงความหนึ่งเดียวของยุโรปอย่างเป็นรูปธรรม”
๑๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘	ในการประชุมรัฐมนตรียุติธรรมและมหาดไทยของยุโรป อิตาลีเรียกร้องให้ยุโรปเปลี่ยนมุมมองการโยกย้ายถิ่นใหม่ทั้งหมดและเรียกร้องให้ประเทศที่มีใช้สมาชิก EU โดยเฉพาะอย่างยิ่งอียิปต์และตูนิเซียปฏิบัติการร่วมกันเพื่อสกัดกั้นผู้อพยพ ณ ชายฝั่งของลิเบีย
๑๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘	เกิดเหตุโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ที่สุดเมื่อมีผู้อพยพลี้ภัยถึง ๘๐๐ คน เสียชีวิต ณ ชายฝั่งลิเบียในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน นายแมริโอ เรนซี นายกรัฐมนตรีอิตาลีได้เรียกประชุมรัฐมนตรีมหาดไทย ต่างประเทศและโครงสร้างพื้นฐานทันที และได้เจรจากับนายโดนัลด์ทัสก์ประธานสภายุโรป และนางแมร์เคลนายกรัฐมนตรีเยอรมนีหลังจากการประชุม โดยเรียกร้องให้มีการประชุมสุดยอดทางสังคมเป็นพิเศษในเรื่องนี้

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘	คณะกรรมการบริหารของ Christian Democratic Union ได้ประชุม ณ กรุงเบอร์ลิน โดยนางแมร์เคลกล่าวว่าปัญหาใหญ่ คือ การที่ลิเบียไม่มีโครงสร้างของรัฐ ดังนั้นจำเป็นต้องมีผู้ที่ช่วยประสานในเรื่องนี้ที่เหมาะสม ซึ่งที่ประชุมไม่มีข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม นอกจากเรื่องการเนรเทศผู้อพยพในทันทีที่ถูกปฏิเสธการขอลี้ภัย และในการประชุมรัฐมนตรีด้านต่างประเทศและมหาดไทยของ EU ณ กรุงลักเซมเบิร์ก รัฐมนตรีมหาดไทยของเยอรมนี กล่าวว่า EU ไม่ต้องรับผิดชอบต่อศกนาฏกรรมของผู้อพยพแต่ละประเทศใน EU ต้องจัดการกับผู้ค้ามนุษย์ด้วยวิธีการเดียวกับที่อิตาลีปราบปรามมาให้ได้สำเร็จ คณะกรรมาธิการได้นำแผน 10 - points เข้าสู่ที่ประชุม ซึ่งได้รับความเห็นชอบ โดยแผนนั้นจะให้เงิน เรือและเครื่องมือต่อปฏิบัติการ Triton เพิ่มเติมเพื่อปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเลให้มากขึ้น ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ไม่มีอะไรใหม่ไปจากเดิมที่คณะกรรมาธิการเคยนำเสนอต่อสภายุโรปมาแล้วถึงสองครั้งแต่ถูกตีกลับ
๒๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘	ผู้แทนถาวรของสมาชิก EU ๒๘ ประเทศ ได้ประชุมกัน ณ กรุงบรัสเซลส์ และยังมีข้อโต้แย้งเช่นเดิม มีการวิพากษ์วิจารณ์แผน 10 - points ว่ามีค่าใช้จ่ายสูงและการเพิ่มภารกิจให้ Triton จะยิ่งสร้างแรงจูงใจใหม่ให้ผู้ค้ามนุษย์หรือที่เรียกว่าปัจจัยตั้ง และการกล่าวถึงแนวคิดที่จะใช้ระบบโควตาแทนกฎระเบียบดับลิน (Dublin Regulation) ของ EU ซึ่งได้ระบุให้ผู้อพยพจะสามารถยื่นขอลี้ภัยในประเทศที่มาถึงเท่านั้น แต่มีรัฐบาลประเทศสมาชิก EU ไม่กี่ประเทศยังคงมีแนวคิดที่ผู้อพยพเป็นปัญหาของประเทศติดทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเท่านั้น
๒๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘	รัฐมนตรีมหาดไทยและกลาโหมเยอรมนีได้หารือเรื่องการเคลื่อนย้ายกำลังกองทัพเรือเยอรมนีไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียนก่อนการประชุมคณะรัฐมนตรีว่าจะเป็นการทำงานในฐานะ Triton หรือจะเปลี่ยนไปใช้ชื่อใหม่ ทั้งนี้ Triton อาจมีภารกิจเพิ่มเพราะอิตาลีต้องการผลักดันให้ Triton แข็งแกร่งขึ้น ขณะนั้นอิตาลีต้องการให้กองกำลังทหารช่วยสกัดกั้นเรือของผู้อพยพใกล้ชายฝั่งลิเบีย หรือทำลายเรือเสียก่อนการเดินทาง ซึ่งรัฐบาลเยอรมนีกำลังพิจารณาความเป็นไปได้ที่กองทัพเรือเยอรมนีจะเข้าร่วม เพราะการดำเนินการดังกล่าวต้องให้รัฐบาลลิเบียอนุญาตเสียก่อน หรือ EU ต้องได้อำนาจจาก UN และรัฐบาลเยอรมนีต้องได้รับความเห็นชอบด้วยเช่นกัน รัฐมนตรีมหาดไทยเยอรมนีแถลงต่อรัฐบาลว่า ผู้ค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมสกปรกที่สร้างธุรกิจนับพันล้านบนความทุกข์ยากของมนุษย์ การช่วยชีวิตทางทะเลถือเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องเริ่มอย่างไม่ชักช้าและแสดงความประสงค์ให้มีการแบ่งสรรผู้อพยพในอนาคตให้ทั่วยุโรปโดยใช้หลักโควตา คณะกรรมาธิการยุโรปต้องการเปิดศูนย์คัดกรองเป็นโครงการนำร่องทางตอนเหนือของสาธารณรัฐไนเจอร์ เพื่อให้ผู้แทน EU ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้อพยพก่อนพิจารณาว่าเหตุผลที่จะหนีจากประเทศนั้นตรงกับกรขอขอลี้ภัยหรือไม่รวมทั้งให้ข้อเสนอการเดินทางที่ปลอดภัยไปยังประเทศใน EU ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ประสงค์จะขอลี้ภัย สำหรับผู้ที่อพยพเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจก็อาจมีการแนะนำให้กลับประเทศใน EU ที่ยังมีตำแหน่งงานรอการบรรจุหรือส่งตัวกลับประเทศต้นทาง

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>ในการประชุมสุดยอด ณ กรุงบรัสเซลส์ ผู้นำประเทศใน EU ได้ประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไขวิกฤตผู้อพยพ ผู้นำหลายประเทศได้แสดงความปรารถนาที่จะจัดการกับผู้ค้ามนุษย์อย่างเด็ดขาด ที่ประชุมได้มอบหมายให้นางเฟเดอริกา โมเกรินี ผู้แทนระดับสูงด้านการต่างประเทศและนโยบายความมั่นคงจัดทำแผนปฏิบัติการทางทหารของ EU ผู้นำประเทศสมาชิก EU รับทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องป้องกันมิให้โศกนาฏกรรมเช่นนี้เกิดขึ้นอีก ซึ่งก็เหมือนกับการประชุมสุดยอดหลังเหตุโศกนาฏกรรมเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖ แต่ที่ต่างจากการประชุมครั้งก่อนคือครั้งนี้ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้อีก ทำให้เริ่มมีการกล่าวหาซึ่งกันและกัน จนกระทั่งประธานรัฐสภา EU กล่าวว่า แม้ EU จะได้เรียกร้องให้หาแนวทางให้มีการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างถูกกฎหมายหลายครั้ง แต่ต้องประสบความล้มเหลวทุกครั้ง เพราะผู้นำประเทศสมาชิก EU และรัฐมนตรีมหาดไทยต่อต้าน</p> <p>นายเดวิด คาเมรอน นายกรัฐมนตรีอังกฤษได้ประกาศในที่ประชุมสุดยอด EU ด้านวิกฤตผู้อพยพระหว่างที่มีการรณรงค์การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘ว่าจะส่งเรือเข้าร่วมเป็นการชั่วคราว โดยเรือเข้าร่วมปฏิบัติการในชายฝั่งของลิเบียเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘ และจะสิ้นสุด วันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ โดยนายคาเมรอนกล่าวว่าเรือ Cameron มีหน้าที่หลักในการช่วยชีวิต และเป็นการช่วยเหลือสำคัญในการจัดการกับสิ่งที่ UN อธิบายว่าเป็นวิกฤตผู้อพยพสูงที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง</p>
๑๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘	<p>คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปได้จัดการประชุม Common Security and Diplomacy Policy (CSDP) ซึ่งมีนาง Federica Mogherini ผู้แทนระดับสูงของสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศและนโยบายความมั่นคงและรองประธานคณะกรรมการสิทธิการยุโรป (HR/VP) พร้อมทั้งรัฐมนตรีการต่างประเทศและรัฐมนตรีกลาโหมของประเทศสมาชิกอียูทั้งหมดเป็นผู้เข้าร่วม มีมติเห็นชอบ Crisis Management Concept และปฏิบัติการ EUNAVFOR Med ซึ่งเป็นปฏิบัติการทหารทางทะเลเพื่อเข้าปราบปรามกระบวนการทำธุรกิจของขบวนการลักลอบผู้ย้ายถิ่นฐานเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายผ่านเส้นทางในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ปฏิบัติการ EUNAVFOR Med ได้รับการอนุมัติกำหนดระยะเวลาปฏิบัติการเบื้องต้นเป็นเวลา ๑๒ เดือนและได้รับการจัดสรรงบประมาณเบื้องต้นจำนวน ๑๑.๘๒ ล้านยูโร เพื่อใช้ในระยะเวลาวางแผนและเตรียมความพร้อมของปฏิบัติการ</p>
๒๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘	<p>คณะกรรมการสิทธิการยุโรป (European Commission : EC) ได้เสนอแผนที่จะให้ประเทศใน EU รับผู้อพยพที่มีอยู่จากอิตาลีจำนวน ๒๔,๐๐๐ คน และจากกรีซ ๑๖,๐๐๐ คน โดยคนเหล่านั้นประมาณร้อยละ ๔๐ เป็นผู้ขอลี้ภัยที่ต้องได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศอย่างแท้จริง ซึ่งได้แก่ชาวซีเรียที่หลบหนีสงครามกลางเมือง และชาวเอริ – เทரியที่หลบหนีระบบเผด็จการ นอกจากนี้คณะกรรมการขอให้ประเทศสมาชิกรับผู้อพยพอีก ๒๐,๐๐๐ คน จากนอก EU เช่น ชาวซีเรียที่อยู่ในค่ายของ UN เพื่อปกป้องคนเหล่านั้นมิให้หันไปหาเครือข่ายลักลอบขนผู้อพยพ โดยมุ่งหวังให้ประเทศสมาชิก EU</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
	<p>แบ่งกันรับผิดชอบกลุ่มผู้อพยพและแบ่งเบาภาระจากอิตาลี กรีซ และมอลตา ซึ่งเป็นประเทศแรกใน EU ที่ผู้อพยพเดินทางมาถึง นางแองเจลา แมร์เคิล นายกรัฐมนตรีเยอรมนีซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับใบสมัครขอลี้ภัยมากที่สุดได้ให้การสนับสนุนต่อแผนการแบ่งโควตาหากประเทศ EU (ยกเว้นอังกฤษ ไอร์แลนด์ และเดนมาร์กซึ่งเลือกจะไม่รับผู้อพยพ) เห็นด้วยกับระบบโควตาก็จะมีการย้ายผู้อพยพไปยัง ๒๓ ประเทศ โดยประเทศที่จะรับผู้อพยพในสัดส่วนมากที่สุดคือ เยอรมนี (๘,๗๖๓ คน หรือประมาณร้อยละ ๒๒) ฝรั่งเศส (๖,๗๕๒ คน) สเปน (๔,๒๘๘ คน) และโปแลนด์ (๒,๖๕๙ คน) แต่หลายประเทศเกิดความรู้สึกต่อต้านผู้อพยพและมองว่าข้อเสนอ นั้นกำลังก้าวล่วงอธิปไตยของประเทศตน นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสแสดงความไม่เห็นด้วยกับการแบ่งโควตาผู้อพยพ นายเบอร์นาร์ด คาเซนอยว์ รัฐมนตรีมหาดไทยฝรั่งเศสกล่าวว่า แผนดังกล่าวควรคำนึงถึงการดำเนินการของฝรั่งเศสในการจัดถิ่นฐานผู้อพยพที่ได้ดำเนินการไปแล้ว นายโบฮุสลาฟ โซบอตกา นายกรัฐมนตรีเช็กก็กล่าวปฏิเสธระบบโควตา และแจ้งว่าได้รับผู้อพยพจากยูเครนไว้เป็นจำนวนมากแล้ว ส่วนฮังการี สโลวาเกีย และเอสโตเนียได้ปฏิเสธแผนดังกล่าว แต่รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศเยอรมนีกล่าวถึงการแบ่งโควตาว่าเป็นการแบ่งความรับผิดชอบ มีชาวเยอรมันประมาณ ร้อยละ ๕๐ ที่เห็นชอบกับการที่เยอรมนีจะรับผู้อพยพมากขึ้น ข้อเสนออื่นตามแผนยังรวมถึงการกำหนดเป้าไปยังผู้ที่ลี้ภัยอพยพคนเข้ามาซึ่งใช้เรือที่ไม่ปลอดภัยและบรรทุกคนเกินขนาดทำให้เกิดโศกนาฏกรรมหลายครั้ง เพิ่มการค้นหาและช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามมีการเรียกร้องให้ใช้วิธีที่ดีกว่านี้กับผู้อพยพและปรับปรุงแนวทางในการจัดให้ผู้อพยพซึ่งมีคุณภาพได้มีงานทำ ตรวจสอบผู้ที่ถูกปฏิเสธมิให้อยู่อาศัยเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถเดินทางกลับประเทศบ้านเกิดได้และเสนอแนวทางที่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่ทำให้คนต้องหลบหนีออกนอกประเทศ นายบัน คี มูน เลขาธิการ UN ในขณะนั้นกล่าวให้การสนับสนุนต่อแผนการย้ายผู้อพยพไปยังประเทศ EU อื่นรวมถึงการรับผู้อพยพเพิ่มอีก ๒๐,๐๐๐ คน ว่าเป็นก้าวที่ถูกต้อง โดยได้ขอให้ประเทศสมาชิกใช้ความสนใจในการพิจารณาแผนและแบ่งความรับผิดชอบในการรับผู้อพยพ เพราะจะช่วยให้ EU แก้ไขปัญหาการลี้ภัยไหลเข้ามาของผู้อพยพ และจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับภูมิภาคอื่นที่กำลังประสบปัญหาเช่นเดียวกัน แต่สำหรับการใช้ปฏิบัติการทางทหารนั้น เลขาธิการ UN กล่าวว่า EU ควรหาทางอื่นในการช่วยชีวิตผู้อพยพที่ข้ามมาจากแอฟริกาเหนือมากกว่าจะใช้กำลังทหาร โดยได้วิพากษ์วิจารณ์แผนของ EU ที่จะใช้ปฏิบัติการนาวิกโยธินในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเพื่อทำลายเรือของขบวนการค้ามนุษย์ที่ใช้ขนส่งผู้อพยพ และตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการตอบโต้ทางทหารในการแก้ไขปัญหาผู้อพยพของ EU ภายใต้กฎ EU ผู้อพยพที่ต้องการลี้ภัยจะต้องพิมพ์ลายนิ้วมือและจดทะเบียนในยุโรปประเทศแรกๆ ที่เดินทางถึง แต่ในช่วงปีหลังอิตาลีและกรีซได้ยินยอมให้คนเดินทางไปประเทศ EU อื่นโดยไม่ต้องจดทะเบียน</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>คณะกรรมการการยุโรปประกาศว่าจะทำการย้ายคนซีเรียและเอริเทรีย ๔๐,๐๐๐ คน โดยเสนอขอให้ชายหญิงและเด็กซึ่งจำเป็นต้องรับการคุ้มครองระหว่างประเทศ ได้ย้ายไปอยู่ในประเทศสมาชิก EU อื่น โดยประเทศที่รับไปจะได้เงินช่วยจำนวน ๖,๐๐๐ ยูโร จากงบประมาณของ EU ต่อผู้อพยพที่รับเข้าไป ๑ คน ตามแผนโควตาซึ่งซับซ้อน โดยนายฌอง - คล็อด ยุงเกอร์ ประธานคณะกรรมการการยุโรป คณะกรรมการเน้นว่า การอนุญาตให้ลี้ภัยยังเป็นสิทธิของประเทศสมาชิกที่จะตัดสินใจว่าจะให้สถานะผู้ลี้ภัยจำนวนกี่คนภายใต้แผนโยกย้ายถิ่นฐานใหม่ประเทศสมาชิกใน EU ไม่จำเป็นต้องให้ผู้อพยพตั้งถิ่นฐานใหม่เป็นการถาวร เพียงแต่ดำเนินการเกี่ยวกับคำขอลี้ภัยของคนเหล่านั้นตามขั้นตอนในประเทศ คณะกรรมการได้เสนอให้ทางการอิตาลีและกรีซคัดกรองคนที่เดินทางมาถึงว่าต้องเป็นผู้จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง โดยความช่วยเหลือจากสำนักสนับสนุนผู้ลี้ภัยแห่งยุโรป การกำหนดว่าประเทศใดใน EU ควรจะรับผู้อพยพไว้จำนวนเท่าใดนั้นจะพิจารณาจากจำนวนประชากรของประเทศ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และการว่างงาน รวมถึงจำนวนผู้อพยพที่รับไว้แล้ว (จำนวนใบสมัครผู้ขอลี้ภัยที่ได้รับและจำนวนผู้ลี้ภัยที่ได้ตั้งถิ่นฐานใหม่ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๓ - ๒๕๕๗) หากแผนได้รับความเห็นชอบ คาดว่าฝรั่งเศสและเยอรมนีจะรับผู้อพยพที่จะย้ายไปมากกว่าร้อยละ ๓๐ นอกจากนั้นแผนยังมีข้อเสนอแยกต่างหากที่จะย้ายผู้อพยพจำนวน ๒๐,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่จากซีเรียที่ปัจจุบันอาศัยในจอร์แดน เลบานอน และตุรกีด้วย เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนได้นั้นสมาชิกสองในสามต้องเห็นชอบ ในขณะที่เยอรมนีและสวีเดนให้ความเห็นชอบแผนดังกล่าว แต่ประเทศอื่นต่างยังสงวนท่าทีหรือแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรง แผนการย้ายถิ่นฐานใหม่นั้นได้ตอบสนองข้อกังวลของประเทศสมาชิก EU เกี่ยวกับการแบ่งเบาภาระ และป้องกันไม่ให้ผู้อพยพเข้ามาในเขต EU อีกมากกว่าที่จะให้สิทธิแก่บุคคลก่อน แม้ว่าจะมีการเรียกร้องให้คำนึงถึงหลักมนุษยธรรมก็ตาม แต่ยังมีข้อกังวลว่าผู้ที่สามารถเดินทางถึงฝั่งอิตาลีและกรีซได้สำเร็จก็จะอ้างสิทธิในการคัดกรองให้เป็นผู้ลี้ภัยได้รวดเร็วก่อนจะถูกกระจายไปยังประเทศใดก็ตามที่เห็นชอบจะเข้าร่วมในแผนดังกล่าว วาระของ EU เกี่ยวกับประเด็นการโยกย้ายถิ่นฐานได้บรรลุมาตรการความมั่นคงใหม่ที่มุ่งควบคุมพรมแดนด้านนอกอย่างกว้างขวาง ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อผลักดันผู้อพยพออกไปนอก EU และหลายฝ่ายมองว่าแนวโน้มการปฏิบัติต่อการโยกย้ายถิ่นฐานและการลี้ภัยในฐานะที่เป็นประเด็นความมั่นคงนั้นคือวาระที่แท้จริงของ EU</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๖ - ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>กองเรือนานาชาติได้ช่วยผู้อพยพเกือบ ๕,๙๐๐ คน ที่เสี่ยงตายข้ามทะเลจากแอฟริกาเหนือมายุโรป โดยเรือรบ Bulwark ของอังกฤษช่วยเหลือผู้อพยพได้กว่า ๑,๐๐๐ คน รวมหญิงตั้งครรภ์ ๑๐ คน เรือของสวีเดน สเปน อิตาลี และเรือพาณิชย์อีก ๑ ลำ ได้ร่วมกันช่วยเหลือเรือ ๑๕ ลำ และช่วยชีวิตคนได้ทั้งหมด ๒,๔๐๐ คน เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘ ผู้อพยพจำนวน ๓,๕๐๐ คน ได้รับการช่วยชีวิต ๔๕ ไมล์ ห่างจากฝั่งลิเบีย การนำตัวผู้อพยพที่ช่วยชีวิตไว้ได้ทั้งหมดไปขึ้นที่ท่าเรืออิตาลีได้ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างรัฐบาลและนักการเมืองในพื้นที่จากฝ่ายค้านอย่างมากโดยเฉพาะจากฝ่ายต่อต้านผู้อพยพได้ออกมากล่าวว่า อิตาลีไม่สามารถรับผู้อพยพได้มากกว่านี้อีกแล้ว ซึ่งนายแมทธิโอ เรนซี นายกรัฐมนตรีอิตาลีก็ได้กล่าวหาอดีตรัฐมนตรีมหาดไทยและแรงงานอิตาลีว่ามีส่วนรับผิดชอบต่อการที่ทำให้ อิตาลีต้องถูกผูกมัดกับสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่ระบุให้ผู้ต้องการลี้ภัยต้องขออนุญาตอยู่ในประเทศแรกที่มาถึง</p>
๑๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>รัฐมนตรีมหาดไทยของ EU ประชุมหารือถึงแผนของคณะกรรมการที่จะย้ายผู้ขอลี้ภัย ๔๐,๐๐๐ คน จากอิตาลีและกรีซไปยังประเทศสมาชิกอื่น และเพื่อสนับสนุนการบังคับใช้สนธิสัญญาซึ่งอิตาลีต้องการเปลี่ยนแปลงเพราะอิตาลีไม่อาจอนุญาตให้ผู้อพยพทั้งหมดอาศัยอยู่ในอิตาลีได้และต้องการให้ทุกประเทศรับฟังปัญหาของอิตาลี อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมไม่สามารถตกลงกันเรื่องแผนแบ่งผู้อพยพในหมู่สมาชิกทั้ง ๒๘ ประเทศ แต่มีความพยายามที่จะหาข้อตกลงร่วมในการประชุมสุดยอด EU ในสัปดาห์ถัดไป ก่อนหน้านั้น นายกรัฐมนตรีอิตาลีได้ออกมาเตือนว่า หาก EU ยังไม่มีข้อตกลงร่วมกันและยังไม่มีมาตรการเรื่องผู้อพยพอย่างเป็นธรรม อิตาลีก็จำเป็นต้องใช้แผนบี ซึ่งอาจหมายถึงการออกวีซ่าเชิงเกนเป็นการชั่วคราวเพื่อให้ผู้อพยพสามารถเดินทางออกจากอิตาลีได้ภายใต้ระบบเชิงเกน มีรายงานว่าอิตาลีจะไม่ยินยอมให้ผู้อพยพที่กองทัพเรือของประเทศอื่นให้การช่วยเหลือมาขึ้นบกที่ชายฝั่งของอิตาลีอีกต่อไป รัฐมนตรีมหาดไทยฝรั่งเศสกล่าวว่า EU ต้องสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกับอิตาลี และขณะเดียวกันอิตาลีก็ต้องแสดงความรับผิดชอบในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งก็หมายถึงการส่งผู้อพยพผิดกฎหมายกลับประเทศ สิ่งที่ EU ให้ความสำคัญลำดับต้นอีกประการหนึ่งก็คือ EU จะต้องส่งผู้อพยพจำนวนมากที่อยู่ใน EU อย่างผิดกฎหมายกลับประเทศต้นทางซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๖ มีผู้อพยพกลับประเทศเพียงร้อยละ ๓๓ นายดีมิทริส อาฟราโมปูลอส กรรมการด้านการโยกย้ายถิ่นฐานกล่าวยืนยันว่าการแบ่งผู้อพยพตามแผนโควตานั้นต้องใช้กลไกบังคับ มิใช่หลักความสมัครใจของประเทศสมาชิก ทั้งนี้ นายอาฟราโมปูลอสกล่าวภายหลังการประชุมของรัฐมนตรีมหาดไทยว่า แม้ในอดีต EU จะใช้หลักความสมัครใจแต่ก็ไม่ประสบผลดังนั้นถึงเวลาแล้วที่สมาชิก EU จะต้องมองข้ามผลประโยชน์ของประเทศ</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปได้เปิดตัวปฏิบัติการทางทะเลของ EU เพื่อต่อต้านผู้ลักลอบขนผู้อพยพและผู้ค้ามนุษย์ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเรียกว่า “EUNAVFOR Med” ปฏิบัติการนั้นจะระบุงับกุม และกำจัดพาหนะและทรัพย์สินที่ใช้หรือต้องสงสัยว่าผู้ลักลอบขนผู้อพยพและผู้ค้ามนุษย์กำลังใช้อยู่ นางเฟรเดิกา โมเกรินี ผู้แทนระดับสูงด้านการต่างประเทศและนโยบายความมั่นคงของ EU กล่าวว่า ในช่วงที่ผ่านมา EU ไม่เคยดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาผู้อพยพอย่างจริงจัง เช่นนี้มาก่อน และ EU ได้ตั้งเป้าปฏิบัติการ EUNAVFOR Med ไปที่รูปแบบของธุรกิจของผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากผู้อพยพ ซึ่งจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ครอบคลุมหลายด้าน รวมถึงการมีความร่วมมือกับหุ้นส่วนของ EU ในแอฟริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภูมิภาค Sahel และปฏิบัติงานกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) และ UNHCR ขณะนั้น EU ได้ตัดสินใจเด็ดขาดที่จะดำเนินการเพื่อช่วยชีวิต ทำลายเครือข่ายของผู้ลักลอบขนมนุษย์และแก้ปัญหาที่สาเหตุของการอพยพ ปฏิบัติการ EUNAVFOR Med ปฏิบัติการใช้กำลังทหารนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแผนพิมพ์เขียวของ EU ในการแก้ไขวิกฤติผู้อพยพ ที่จะมีทั้งการแบ่งโควตาให้ชาติสมาชิกร่วมกันรองรับผู้อพยพ ตั้งศูนย์คัดกรองที่ไนเจอร์เพื่อจำกัดจำนวนผู้อพยพ ร่วมมือปกป้องชายแดนกับประเทศต้นทางผู้อพยพ เพิ่มงบประมาณและทรัพยากรในภารกิจค้นหาผู้กักขัง เป็นต้น โดยจะดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงมนุษยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพและสิทธิมนุษยชน ขั้นตอนแรก จะมุ่งที่การเฝ้าระวังและประเมินเครือข่ายการลักลอบขนมนุษย์และการค้ามนุษย์ในเมดิเตอร์เรเนียนช่วงกลางไปทางใต้โดยมีแผนปฏิบัติการ ขั้นที่สอง ด้วยการค้นหาและหากจำเป็นก็จะยึดยานพาหนะต้องสงสัย ส่วนขั้นตอนที่สาม จะเป็นการทำลายยานพาหนะและสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้อง โดยจะให้ความสำคัญกับการทำลายก่อนที่ จะนำมาใช้รวมไปถึงการจับกุมผู้ค้ามนุษย์และผู้ลักลอบขนมนุษย์ คณะรัฐมนตรีจะประเมินว่าเมื่อใดที่จะต้องปฏิบัติการในขั้นตอนถัดไป โดยจะคำนึงถึงมติของ UN และความยินยอมของประเทศชายฝั่งที่เกี่ยวข้องก่อนจะปฏิบัติการในขั้นตอนถัดไปตามลำดับสำนักงานใหญ่ของปฏิบัติการ EUNAVFOR Med จะตั้งอยู่ที่กรุงโรม ทั้งนี้ คาดว่าในสองเดือนแรกที่เริ่มปฏิบัติการและช่วงการปฏิบัติการก็จต่อไปอีก ๑๒ เดือน จะมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ ๑๑.๘๒ ล้านยูโร EUNAVFOR Med ได้รับการก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมของ EU ด้านการโยกย้ายถิ่นฐานซึ่งมุ่งเป้าที่ การตอบสนองความต้องการที่จะปกป้องชีวิตและแก้สถานการณ์ฉุกเฉินอย่างฉับพลันเพื่อแก้ไขกับปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างผิดกฎหมายและต่อสู้กับผู้ค้ามนุษย์ที่ต้นเหตุ</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>ผู้นำประเทศสมาชิก EU ได้ตกลงกันที่จะย้ายผู้อพยพนับหมื่นที่มาจากอิตาลี และกรีซ นายโดนัลด์ทัสก์ ประธานที่ประชุมสุดยอดกล่าวว่า จะย้ายผู้อพยพ ๔๐,๐๐๐ คน ไปยังประเทศอื่นใน EU ภายในสองปีข้างหน้า แต่จะยังไม่มีกำหนดโควตาสำหรับแต่ละประเทศ ตัวเลขใหม่จาก UNHCR แสดงให้เห็นว่าปีนั้นมีผู้อพยพเดินทางทางทะเลถึงกรีซ ๖๓,๐๐๐ คน และถึงอิตาลี ๖๒,๐๐๐ คน ซึ่งผู้นำประเทศใน EU เห็นพ้องกันว่า จะให้ผู้ที่มีความจำเป็นจำนวน ๔๐,๐๐๐ คน ย้ายจากกรีซและอิตาลีไปยังประเทศอื่นในสองปี โดยรัฐมนตรีมหาดไทยของประเทศสมาชิก EU จะหารือเรื่องแผนขั้นสุดท้ายในสิ้นเดือนกรกฎาคม นอกจากนี้ผู้นำประเทศใน EU ยังตกลงที่จะให้ผู้อพยพอีก ๒๐,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวซีเรียและอิรักได้ตั้งถิ่นฐานใหม่ ทั้งนี้ยังจะต้องพิจารณาต่อไปถึงรายละเอียดว่าจะให้ผู้อพยพเดินทางไปที่ใด อย่างไรก็ตาม แผนนี้จะเป็นแผนตามความสมัครใจ ภายหลังบางประเทศในยุโรปตะวันออกปฏิเสธที่จะยอมรับแผนโควตา และอังกฤษเลือกที่จะไม่เข้าร่วมแผนโดยอาศัยข้อยกเว้นตามที่ตกลงกันไว้ในสนธิสัญญาลิสบอน ยังการซึ่งมีผู้อพยพข้ามพรมแดนเข้ามา และบัลแกเรียซึ่งเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในยุโรปก็ได้รับการยินยอมให้ได้รับการยกเว้น ทำให้นายกรัฐมนตรีอิตาลีไม่พอใจ เนื่องจากเห็นว่าแผนนั้นยังไม่เพียงพอและขอให้ประเทศใน EU ช่วยจัดการผู้อพยพให้มากกว่านี้</p>
๑๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘	<p>ที่ประชุมคณะมนตรีด้านยุติธรรมและมหาดไทยแห่งสหภาพยุโรป (Justice and Home Affairs Council) หารือสถานการณ์วิกฤตผู้ลี้ภัยในอียูและข้อเสนอมาตรการของคณะกรรมการยุโรป โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ข้อเสนอของคณะกรรมการยุโรป <ol style="list-style-type: none"> ๑.๑ ที่ประชุมจะพิจารณาแผนการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยของคณะกรรมการยุโรป โดยเร่งด่วน และเชิญให้รัฐสมาชิกยุโรปพิจารณาแผนการดังกล่าวโดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ๑.๒ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบมาตรการให้ความช่วยเหลือกรีซและอิตาลีที่จะจัดตั้งกลไกชั่วคราวสำหรับการลงทะเบียนและจัดเก็บลายนิ้วมือผู้ย้ายถิ่นฐานเพื่อให้สามารถคัดกรองและโยกย้ายผู้ลี้ภัยในทั้ง ๒ ประเทศ ภายในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ และรับทราบความคืบหน้าของการโยกย้ายผู้ลี้ภัยจำนวน ๔๐,๐๐๐ รายที่อยู่ในกรีซและอิตาลี ตามมติของคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ โดยประเทศที่อาสารับผู้ลี้ภัยบางประเทศได้ให้คำมั่นที่จะรับผู้ลี้ภัยตามจำนวนที่รับอาสาไว้ให้เสร็จสิ้นภายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๘ ๑.๓ ที่ประชุม “เห็นชอบในหลักการ” ต่อมาตรการจัดสรรผู้ลี้ภัยฉุกเฉินแก่ ประเทศ สมาชิก (ยกเว้นสหราชอาณาจักร ไอร์แลนด์ และเดนมาร์ก) เพิ่มเติมจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ ราย ที่ คณะกรรมการยุโรปเสนอเมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ และ ที่ประชุมกำหนดกรอบให้มาตรการดังกล่าวเป็นกลไกเร่งด่วนชั่วคราว

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
	<p>๑.๔ นอกเหนือจากบัญชีรายชื่อ ประเทศ ที่ปลอดภัยของแต่ละประเทศ สมาชิกอียู ที่ประชุมมีมติเห็นชอบ EU list of safe countries of origin</p> <p>๑.๕ กระบวนการ Dublin ยังมีผลบังคับใช้ แต่คณะมนตรีฯ รับทราบความประสงค์ของ คณะกรรมาธิการยุโรป ที่จะประเมินผลและเสนอปรับเปลี่ยนกระบวนการต่อไป</p> <p>๒. การส่งตัวผู้ย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ที่ประชุมเห็นชอบมาตรการปรับปรุงการใช้ฐานข้อมูล Schengen Information System (SIS - II) ในการพิจารณาปฏิเสธการเข้าดินแดนและให้ที่พำนักแก่ผู้ย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ โดยการส่งตัวผู้ย้ายถิ่นฐานดังกล่าวกลับประเทศต้องได้รับการจัดสรร งบประมาณ. ในระดับสหภาพฯ และอียูต้องยกระดับความร่วมมือทั้งในระดับภาคปฏิบัติและระดับการเมืองกับประเทศต้นกำเนิดในการรับผู้ย้ายถิ่นฐานกลับ</p> <p>๓. ความช่วยเหลือทางการเงิน UNHCR และ IOM นำเสนอรายงานสถานการณ์วิกฤตผู้ลี้ภัยต่อ ที่ประชุมที่ประชุมจึงมีมติว่า อียูและ ประเทศ สมาชิก จะให้ความสนับสนุนทางการเงินแก่ UNHCR เพื่อเป็น งบประมาณ. สำหรับค่ายผู้ลี้ภัยในบริเวณชายแดนโดยรอบประเทศต้นตอของปัญหา ซึ่งได้แก่ อิรัก จอร์แดน เลบานอน และตุรกี และอียูจะเพิ่มการให้กองทุน EU Regional Trust Fund สำหรับวิกฤตในซีเรียหรือ Madad Fund เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยสงครามในซีเรียและประเทศใกล้เคียงผ่านกลไกของอียู</p> <p>๔. การรักษาความมั่นคงของชายแดน</p> <p>๔.๑ ที่ประชุมย้ำเจตนารมณ์ที่จะยกระดับความร่วมมือสำหรับปฏิบัติการ Triton 2015, Poseidon 2015 และ EUNAVFOR Med ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และเห็นชอบให้เร่งรัดการยกระดับศักยภาพของประเทศสมาชิกเพื่อรับมือกับกระแสผู้ย้ายถิ่นฐานผ่านกลไก Frontex Rapid Border Interventions Teams และความร่วมมือของหน่วยงานอียูและประเทศที่สมาชิกที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ</p> <p>๔.๒ ที่ประชุมรับทราบการตั้งด่านตรวจเพื่อควบคุมชายแดนของประเทศ สมาชิกอียูที่อยู่ภายใต้ความตกลง Schengen (เยอรมนี) และย้ำความจำเป็นในการยึดมั่นหลักการของนโยบายผู้ลี้ภัยของอียูและความตกลง Schengen</p> <p>๕. ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ที่ประชุมสนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพในการรับมือและคัดกรองผู้ลี้ภัยแก่ ประเทศ เพื่อนบ้านในแถบตะวันตกของคาบสมุทรบอลข่าน พร้อมทั้งแสดงความพร้อมที่จะยกระดับความร่วมมือกับตุรกีในการจัดการชายแดนรวมถึงการสกัดและปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์</p> <p>๖. มาตรการโยกย้ายผู้ลี้ภัย (Relocation) เห็นชอบให้ใช้มาตรการโยกย้ายถิ่นฐานชั่วคราวเป็นเวลา ๒ ปี สำหรับผู้ลี้ภัยในกรีซและอิตาลี ทั้งนี้ บังคับใช้กับผู้ลี้ภัย ๔๐,๐๐๐ รายที่เดินทางมาถึงประเทศสมาชิกอียูตั้งแต่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๑๗ - ๑๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙	สหภาพยุโรปและตุรกี ได้บรรลุกรอบข้อตกลงเบื้องต้นในการส่งตัวผู้ลี้ภัยกลับสู่ตุรกี โดยมีประเด็นสำคัญอยู่ที่ข้อเสนอ ที่ระบุว่า ยุโรปจะต้องให้ผู้ลี้ภัยชาวซีเรียตั้งรกรากในยุโรป ๑ คน ต่อผู้ลี้ภัยซีเรีย ๑ คนที่จะถูกส่งตัวกลับจากกรีซไปยังตุรกี และจะเพิ่มความช่วยเหลือให้ผู้ลี้ภัยในตุรกีเป็นสองเท่า โดยอียู จะเพิ่มเงินช่วยเหลือจาก ๓ พันล้านยูโรตามข้อเสนอเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๘ เป็น ๖ พันล้านยูโร ในขณะที่ด้านกลุ่มสิทธิมนุษยชน ออกมาวิจารณ์แผนส่งตัวผู้ลี้ภัยกลับตุรกีนี้ว่า อาจจะมีตีความหมายระหว่างประเทศ โดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือ UNHCR ตั้งคำถามถึงความถูกต้องทางกฎหมายของข้อเสนอดังกล่าว และแสดงความกังวลว่า จะทำให้ผู้ลี้ภัยซีเรียไม่ได้รับการปกป้อง และเสี่ยงถูกส่งกลับสู่พื้นที่สู้รบในบ้านเกิด
๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๙	<p>คมธ. ยุโรปประกาศจัดทำกรอบหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือด้านการโยกย้ายถิ่นฐานฉบับใหม่ (New Migration Partnership Framework) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานการณ์ผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติใน EU สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. กรอบความร่วมมือใหม่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่าง ปท. สมาชิก EU กับประเทศที่สาม เช่น จอร์แดน ไนจีเรีย เซเนกัล เลบานอน เอธิโอเปีย ไนเจอร์ และมาลี โดยจะเน้นการสร้างแรงจูงใจเพื่อลดการหลั่งไหลของผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ และช่วยพัฒนาประเทศที่สามเพื่อกำจัดต้นเหตุของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ โดยจะใช้มาตรการต่าง ๆ อาทิ การจัดการกับธุรกิจการค้ามนุษย์ และการกำหนดเส้นทางการเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย จากประเทศที่สามไปยัง EU ๒. กรอบความร่วมมือดังกล่าวมุ่งแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้น เช่น การช่วยชีวิตผู้โยกย้ายถิ่นฐานในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และระยะยาว ซึ่งจะมุ่งแก้ไขปัญหาระยะยาว โดยมุ่งไปที่การจัดการกับปัจจัยด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ๓. นอกจากกรอบความร่วมมือดังกล่าวแล้ว คมธ. ยุโรปยังได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการบูรณาการระหว่างประเทศสมาชิก และผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่พำนักใน EU อย่างถูกกฎหมาย เพื่อเป็นนโยบายร่วมสำหรับประเทศสมาชิก EU และปรับเปลี่ยนข้อกำหนดสำหรับผู้เข้ามาทำงานภายใต้ Blue Card Scheme ซึ่งเป็นการอนุญาตให้แรงงานต่างชาติที่มีทักษะสูงทำงานและพำนักใน EU อย่างถูกกฎหมาย เพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและความสามารถจากทั่วโลกให้เข้ามาทำงานใน EU มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของ EU ต่อไป
๔ - ๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๙	ในที่ประชุม G20 ที่ นครหางโจว มณฑลเจ้อเจียง ประเทศจีน ประธานสภาสหภาพยุโรปเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกของ G20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ในเอเชียให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันและแบ่งปันความรับผิดชอบสำหรับวิกฤตผู้ลี้ภัยปัญหาของยุโรปไม่ได้มีเฉพาะผู้ลี้ภัยที่มาจากเขตสงครามเท่านั้น แต่ยังมีมาจากผู้อพยพด้านเศรษฐกิจ (Economic Migrants) อีกด้วย นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันให้การสนับสนุนด้านการเงินและความช่วยเหลือด้านการพัฒนาต่อประเทศต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาผู้อพยพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ ซึ่งรวมทั้งจีนซึ่งมีทรัพยากรที่จะแก้ไขวิกฤตผู้อพยพอยู่แล้ว

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๐	สำนักงานการลี้ภัยและอพยพ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BAMF) ได้เริ่มต้นใช้นโยบายใหม่ในการกลับคำสั่งการยกเลิกห้ามเนรเทศผู้อพยพกลับที่ถูกใช้มานานร่วม ๖ ปี โดยมีแผนที่จะยกเลิกคำสั่งห้ามการเนรเทศตัวผู้อพยพกลับไปยังกรีซ ที่ได้มีการเริ่มออกคำสั่งใน พ.ศ.๒๕๕๔ โดยได้ออกคำสั่งเริ่มการเนรเทศส่งตัวกลับผู้อพยพจากเยอรมนีไปยังกรีซโดยเริ่มต้นมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นต้นไป ในความพยายามที่ต้องการสร้างระบบดับลิน (Dublin System) ในระบบโควตาการกระจายผู้อพยพของสหภาพยุโรป แต่ยังคงให้การสนับสนุนกรีซก่อนหน้าที่จะมีการเริ่มกระบวนการส่งตัวกลับ มาตรการใหม่นี้เป็นข้อเสนอที่มาจากคณะกรรมการยุโรป ที่สรุปว่ากรีซประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบผู้อพยพที่เชื่อถือได้เป็นไปตามที่สหภาพยุโรปได้วางไว้ โดยเห็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของกรีซที่ส่งสัญญาณว่ามีศักยภาพเพียงพอในการรับจำนวนผู้อพยพจำนวนเพิ่มมากกว่านี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ผู้อพยพที่จะได้รับผลกระทบในมาตรการใหม่ของรัฐบาลเยอรมนีคือผู้อพยพที่เดินทางเข้าเยอรมนีหลังจากวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เท่านั้น และทางเอเธนส์ต้องให้หลักประกันว่า ผู้อพยพแต่ละคนที่ถูกส่งตัวกลับไปยังกรีซจะต้องมีพื้นที่อาศัยภายในศูนย์ผู้อพยพที่รัฐบาลเอเธนส์ได้จัดเตรียมไว้รอแล้ว และอีกทั้งกลุ่มที่อยู่ในความเสี่ยงง่าย เป็นต้นว่า กลุ่มผู้เยาว์ที่เดินทางเข้าเยอรมนีเพียงคนเดียวจะได้รับการคุ้มครองและไม่ต้องถูกส่งตัวกลับ
๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐	สหภาพยุโรปได้ประกาศโปรแกรมใหม่ที่ใช้งบประมาณ ๔๖ ล้านยูโร (กว่า ๑,๘๑๖ ล้านบาท) มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถแบบบูรณาการของเจ้าหน้าที่ของลิเบียเกี่ยวกับการจัดการตรวจคนเข้าเมืองผิดกฎหมายและการบริหารจัดการชายแดน แลกเปลี่ยนขององค์การสหประชาชาติระบุว่า “โปรแกรมนี้อีกมีเป้าหมายเพื่อกระชับกิจกรรมสนับสนุนชายฝั่งและเจ้าหน้าที่ชายแดนลิเบียเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของพวกเขาในการจัดการปัญหาชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สหภาพยุโรป (EU) พยายามที่จะลดจำนวนผู้อพยพเข้าสู่ทวีปยุโรปอย่างต่อเนื่อง และได้ลงนามร่วมกันในหลายข้อตกลงกับลิเบีย กรีซ ตุรกีและประเทศอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยไหลทะลักเข้าสู่ยุโรปโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์อาหรับสปริงส์ ในเดือนเมษายน มีโปรแกรมหนึ่งที่เสร็จสิ้นไปแล้วด้วยงบประมาณ ๙๐ ล้านยูโร (กว่า ๓,๕๕๓ ล้านบาท) พุ่งเป้าที่ประเด็นเสถียรภาพและการคุ้มครองผู้พลัดถิ่นภายในประเทศลิเบีย ตลอดจนดูแลผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย และชุมชนชาวลิเบียเองที่เปิดพื้นที่ต้อนรับเหล่าคนแปลกหน้าข้างต้น

ผนวก ข
ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับชาวโรฮีนจา

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.๒๔๘๔ - ๒๔๘๕	กลุ่มชาวเมียนมาชาตินิยมพยายามผลักดันให้ชาวฮินดูชิคซ์และมุสลิมกลับประเทศอินเดีย ขณะที่ในรัฐอาระกันเกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างชาวอาระกัน และชาวอินเดียโดยมีชาวอาระกันพุทธหลบหนีไปอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ ชาวโรฮีนจาได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายการแบ่งแยกและปกครองของสหราชอาณาจักร และได้พยายามต่อสู้เพื่ออิสรภาพ
พ.ศ.๒๔๙๐	ชาวโรฮีนจาได้ก่อตั้งกองกำลังต่อสู้ด้วยอาวุธพร้อมทั้งขอความช่วยเหลือจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ทำให้ชนกลุ่มนี้ไม่เป็นที่ไว้วางใจของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาตราบเท่าทุกวันนี้
พ.ศ.๒๔๙๑	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาได้รับเอกราช
พ.ศ.๒๔๙๒	กองกำลังโรฮีนจาสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีความเข้มแข็งอยู่บนภูเขาของรัฐอาระกัน ถูกเมียนมายกกำลังเข้าปราบปรามนับเป็นการปราบปรามครั้งแรก
พ.ศ.๒๔๙๗	รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีนู รับรองชาวโรฮีนจาให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐอาระกัน
พ.ศ.๒๔๙๒ - ๒๕๐๒	รัฐบาลเมียนมาภายใต้การปกครองของนายอู๋มีความขัดแย้งกันในแนวความคิดทางการเมือง นายอู๋ถูกกดดันจากฝ่ายทหารจำเป็นต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง
พ.ศ.๒๕๐๓	รัฐบาลของนายอู๋ได้ออกกฎหมายเพื่อเอาใจชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ และชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชนเชื้อสายจีนและอินเดียเพื่อให้สิทธิเป็นพลเมืองเมียนมาได้ และนายอู๋เดินทางไปรัฐอาระกันรับปากกับชาวอาระกันมุสลิมว่าจะให้พื้นที่แก่ชาวมุสลิมจัดตั้งเขตปกครองตนเองในรัฐอาระกันขึ้นตรงกับกรุงย่างกุ้ง ให้มีรายการวิทยุโรฮีนจากระจายเสียงเป็นภาษาเบงกาลีและเรียกชาวมุสลิมในอาระกันว่า “โรฮีนจา” เป็นครั้งแรก และมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไป
พ.ศ.๒๕๐๔	หลังจากเลือกตั้ง นายอู๋กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีนในสมัยที่ ๓ แต่ไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง พร้อมทั้งยกเลิกรายการวิทยุโรฮีนจา และประกาศว่าสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเป็นประเทศพุทธศาสนา
พ.ศ.๒๕๐๕	พลเอกเนวินได้ยึดอำนาจและจัดตั้งรัฐบาล ใช้ระบบสังคมนิยมปกครองประเทศ ยุบพรรคการเมืองต่าง ๆ สั่งหารและจับกุมผู้นำฝ่ายค้าน และผู้ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลฯ ยกเลิกพันธกรณีต่าง ๆ สมัยที่นายอู๋เคยสัญญาไว้ รวมถึงการออกมาตรการจำกัดเสรีภาพของโรฮีนจาและมีความพยายามที่จะขับไล่คนกลุ่มนี้ออกจากประเทศ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และไม่ยอมรับสถานภาพความเป็นพลเมืองของชนชาติโรฮีนจา

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.๒๕๐๗	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาส่งกำลังไปโจมตีกองกำลังคอมมิวนิสต์และกองกำลังโรฮีนจาด้วยกำลัง ๓ กองพล นับเป็นการปราบปรามครั้งที่ ๒ และครั้งนี้สามารถเอาชนะได้ เมื่อเข้ายึดพื้นที่แล้ว พลเอกเนวิน ได้ขับไล่ชาวจีน ชาวอินเดียและชาวบังกลาเทศซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจระดับประเทศ / ท้องถิ่นกลับประเทศ พวกโรฮีนจาถูกขับไล่ไปอยู่ที่เมืองค็อกซ์บาซาร์ของบังกลาเทศซึ่งอยู่ชายแดนติดกับรัฐอาระกันของเมียนมา
พ.ศ.๒๕๑๓	ได้ออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉุกเฉินโดยกำหนดให้ประชาชนทุกคนต้องมีใบรับรองการลงทะเบียนแห่งชาติ (NRCs) แต่ชาวโรฮีนจาจะได้รับเฉพาะบัตรลงทะเบียนในต่างประเทศ (FRCs) ทำให้นายจ้างและหน่วยงานท้องถิ่นไม่ยอมรับสถานภาพของชาวโรฮีนจาในฐานะพลเมืองเมียนมา
พ.ศ.๒๕๑๗	พล.อ.เนวิน มีโครงการสำรวจสำมะโนประชากร ออกกฎหมายให้คนจีนและอินเดียที่อยู่ในเมียนมาเกินกว่า ๑๐ ปี ได้รับสัญชาติ แต่ไม่รวมชาวโรฮีนจาในรัฐอาระกัน มีการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมา (Constitution of Socialist Republic of Union of Burma) ทำให้ชาวโรฮีนจาในเมียนมาไม่สามารถถือบัตรประจำตัวประชาชนได้เลย
พ.ศ.๒๕๒๐ - ๒๕๒๑	ชาวโรฮีนจามากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ คน หลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลเมียนมาเข้าไปในบังกลาเทศ แต่ต้องเผชิญกับสภาวะที่ยากลำบากในค่ายอพยพที่ค็อกซ์บาซาร์ ในที่สุดผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจาเกือบทั้งหมดได้หวนกลับคืนถิ่นเดิม พ.ศ.๒๕๑๗ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศแยกตัวจากสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานเป็นประเทศใหม่ส่งผลให้ชาวเบงกาลีอพยพเข้ามาในรัฐอาระกันเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในห้วงเวลาดังกล่าวเศรษฐกิจเมียนมา กำลังรุ่งเรือง
พ.ศ.๒๕๒๑	นายพลเนวิน ประกาศใช้นโยบายวิถีเมียนมาสู่สังคมนิยม (Burmese way to socialist) มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ และได้เปลี่ยนชื่อจากรัฐอาระกัน (Arakan) เป็นรัฐยะไข่ (Rahkine) รัฐบาลทหารเมียนมาออกกฎหมายขับไล่คนที่ไม่ใช่สัญชาติรวมทั้งชาวโรฮีนจาออกนอกประเทศ ซึ่งมีชาวมุสลิมโรฮีนจาถูกผลักดันออกนอกประเทศประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน แต่บังกลาเทศไม่ยอมรับคนเหล่านี้
พ.ศ.๒๕๒๒	รัฐบาลทหารเมียนมาและบังกลาเทศร่วมกันแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจา โดยเปิดค่ายผู้อพยพบริเวณชายแดนเมียนมา - บังกลาเทศ มีชาวโรฮีนจาเดินทางมาอยู่ในค่ายผู้อพยพประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ คน เนื่องจากชาวเบงกาลีที่เป็นชนพื้นเมืองส่วนใหญ่ไม่ต้องการอยู่ในบังกลาเทศ รัฐบาลทหารเมียนมาได้ออกมาตรการพิสูจน์สัญชาติผู้อพยพ หากพบว่ามิบัติตามคาดเกิดในรัฐอาระกันจะให้สัญชาติ
พ.ศ.๒๕๒๕	ประกาศใช้กฎหมายสัญชาติฉบับใหม่ กำหนดสิทธิของ ๑๓๕ กลุ่มชาติพันธุ์แห่งชาติ ซึ่งอยู่มาก่อน พ.ศ.๒๓๖๖ ใน ๑๓๕ กลุ่ม ไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์โรฮีนจา ชาวโรฮีนจาจึงกลายเป็นผู้มีสิทธิอยู่อาศัยชั่วคราวเท่านั้น ถือเป็นกีดกันสถานะสัญชาติโรฮีนจา รัฐบาลประกาศยกเลิกค่ายผู้อพยพชาวโรฮีนจาทั้งหมด

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.๒๕๓๑	<p>นโยบายของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่มีต่อชาวโรฮีนจาแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง รัฐบาลทหาร SLORC ยึดอำนาจการปกครองและล้มผลการเลือกตั้ง สหรัฐและสหภาพยุโรปประกาศคว่ำบาตร มาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกไม่เพียงคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงคว่ำบาตรทางการเมือง และการระงับความช่วยเหลือขององค์กรการเงินระหว่างประเทศ เช่น IMF (International Monetary Fund), World Bank, ADB (Asia Development Bank) และ UN (United Nation) เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณามาตรการคว่ำบาตรต่อเมียนมาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองซึ่งมุ่งเน้นที่คณะรัฐบาลทหารเมียนมาและบุคคลที่มีความใกล้ชิด แต่ผลปรากฏว่า มาตรการคว่ำบาตรกลับส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ เพราะขาดโอกาสในการพัฒนาความเป็นอยู่ สังคม และสุขภาพ เห็นได้จากเครื่องชี้ระดับความเป็นอยู่ของประชาชนเมียนมาใน พ.ศ.๒๕๕๐ อยู่ใต้เส้นความยากจนถึงร้อยละ ๓๒.๗ ในขณะที่มาตรการคว่ำบาตรไม่มีผลต่อรัฐบาลทหารเมียนมามากนัก ด้วยเหตุผลประการแรก เศรษฐกิจของเมียนมามีขนาดเล็กและพึ่งพิงภาคการส่งออกน้อย ส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร สัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศถึงร้อยละ ๔๓ และมีแรงงานร้อยละ ๗๐ หรือประมาณ ๒๓ ล้านคน ประการที่สอง เมียนมาพึ่งพิงการค้ากับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เป็นหลัก โดยเฉพาะการค้าชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านไทย จีน อินเดีย และบังกลาเทศ</p>
พ.ศ.๒๕๓๕	<p>รัฐบาลทหารเมียนมามีจุดยืนชัดเจนในการใช้อำนาจและใช้ความรุนแรงขับไล่คนนอกที่อยู่ในรัฐของตน ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการออกปฏิบัติการที่เรียกว่า Pyi Thaya (Prosperous Country) ซึ่งเป็นปฏิบัติการทางทหาร โดยได้ระดมจัดตั้งกองกำลังผสมทหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่ข่าวกรอง และตำรวจตรวจคนเข้าเมืองเพื่อปราบปรามกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยอย่างหนัก จนทำให้ชาวโรฮีนจาไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ ส่งผลให้ชาวโรฮีนจาจำนวน ๑๕,๐๐๐ คน อพยพลี้ภัยทางเรือเข้าไปอาศัยอยู่ในมาเลเซีย และทำงานรับจ้างในเขตเมืองใหญ่ของมาเลเซีย นอกจากนี้ยังมีชาวโรฮีนจาจำนวนมากกว่า ๒๕๐,๐๐๐ คน อพยพเข้าสู่บังกลาเทศ โดยผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจาในบังกลาเทศจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัย แต่ส่วนใหญ่อาศัยในที่พักพิงใกล้ค่ายผู้ลี้ภัยในเมืองคือกซ์บาซาร์และจำนวนหนึ่งอาศัยปะปนอยู่กับชุมชนชาวบังกลาเทศ แต่ เนื่องจากบังกลาเทศมีประชากรหนาแน่นและยากจนมาก ทำให้ชาวโรฮีนจาที่อพยพหนีจากเมียนมาไปบังกลาเทศไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นพลเมือง การถูกปฏิเสธจากรัฐบาลบังกลาเทศ และการ เข้าไม่ถึงความช่วยเหลือจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ทำให้ ชาวโรฮีนจาที่กลายเป็นคนไร้รัฐ ไม่สามารถเดินทางไปประเทศที่สามได้และจำเป็นที่ต้องอยู่อาศัยตามแนวชายแดนเมียนมา - บังกลาเทศ แต่ความยากลำบากภายในที่พักพิงทำให้ผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจา บางส่วนมุ่งหน้าล่องเรือลี้ภัยผ่านทางทะเลไปยังประเทศไทย อินเดียเซีย ออสเตรเลีย ซาอุดีอาระเบีย ปากีสถาน และประเทศอื่น ๆ เพื่อหาถิ่นที่อยู่ใหม่ โดยหวังว่าจะแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม ส่วนชาวโรฮีนจาที่ยังคงอยู่ในรัฐยะไข่ ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลทหารเมียนมา ซึ่งมีการออกนโยบายกำหนดให้ครอบครัวของชาวโรฮีนจามีลูกได้ไม่เกิน ๒ คน ไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินทำกิน และอนุญาตให้เจ้าหน้าที่รัฐบาลและหน่วยตำรวจชายแดนของเมียนมาสามารถใช้ความรุนแรงได้</p>

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๕	รัฐบาลเมียนมาและบังกลาเทศ ลงนามในบันทึกข้อตกลงร่วมทวิภาคีที่จะยอมรับการกลับมาของผู้ลี้ภัยทั้งหมดที่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยโดยสุจริตในเมียนมาและที่ส่งกลับโดยสมัครใจอย่างปลอดภัย
พ.ศ.๒๕๓๖	สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาพร้อมกับ สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัย (UNHCR) ได้ลงนามข้อตกลงในการส่งกลับผู้ลี้ภัยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน
พ.ศ.๒๕๓๕ - ๒๕๓๖	สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัย (UNHCR) ถอนตัวออกจากทุกค่ายเพื่อประท้วงการส่งกลับดังกล่าว การส่งกลับถูกกำหนดให้สิ้นสุดในเดือนธันวาคมปี ๑๙๙๕ แต่ภัยธรรมชาติ และความไม่สงบทางการเมืองในเมียนมาทำให้ผู้ลี้ภัยจำนวนมากไม่เต็มใจที่จะกลับบ้าน ได้ชะลอกระบวนการพิจารณาส่งกลับผู้ลี้ภัยจำนวน ๓๕,๐๐๐ คนยังคงอยู่ในค่ายอพยพและสถานการณ์โดยรวมในรัฐอาระกันไม่ดีขึ้น ชนกลุ่มน้อยยังคงต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและภัยประทัดประหารจากเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากความแตกต่างทางเชื้อชาติและไม่ยอมรับความเป็นพลเมือง จึงไม่ได้รับสิทธิในการเดินทาง รวมทั้งการเข้าถึงบริการของรัฐในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อย ชาวโรฮีนจาเสี่ยงต่อการจับกุม การฆ่า การบังคับใช้แรงงาน ถูกขูดรีดภาษีอากร
พ.ศ.๒๕๔๒	ชาวมุสลิมเมียนมามากกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ได้เข้าพักพิงผู้ลี้ภัยในบังกลาเทศ และมีผู้ลี้ภัยใหม่ทุกวัน การปราบปราม การบังคับใช้แรงงานและการจับกุมโดยพลการอย่างรุนแรง ทำให้มุสลิมเมียนมาเกือบล้านคนได้กลายเป็นคนพลัดถิ่นภายในประเทศ
พ.ศ.๒๕๔๘	รัฐบาลบังกลาเทศระบุว่ามิใช่ผู้อพยพชาวโรฮีนจาจำนวน ๒๐,๐๐๐ คน แต่ในความเป็นจริงมีชาวโรฮีนจาในบังกลาเทศถือสัญชาติบังกลาเทศกว่า ๒๐๐,๐๐๐ คน ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ โดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ได้เข้าไปจัดตั้งสำนักงานและค่ายผู้อพยพอยู่ที่เมืองค็อกซ์บาซาร์ของบังกลาเทศและได้จัดตั้งศูนย์อพยพบริเวณชายแดนบังกลาเทศ - เมียนมา อีก ๓ แห่งคือ ที่เมืองรามู เมืองอุฮ์ และเมืองธานอก จากสภาพการกดขี่และบีบบังคับมุสลิมโรฮีนจาของรัฐบาลเมียนมาตลอดจนการปล่อยข่าวเกี่ยวกับช่องทางในการทำงานและสภาพการดำรงชีวิตที่ดีกว่าในศูนย์อพยพที่เมืองค็อกซ์บาซาร์ของรัฐบาลบังกลาเทศส่งผลให้มุสลิมโรฮีนจาเริ่มอพยพหลบหนีออกจากศูนย์อพยพที่บังกลาเทศและจังหวัดมอญตอมายขึ้นฝั่งไทยที่จังหวัดระนอง
พ.ศ.๒๕๕๑	ประกาศใช้รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๒	ระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ ๑๔ ผู้นำอาเซียนให้สัญญาว่าจะจัดการประเด็นเรื่องความยากลำบากของชาวเรือโรฮีนจาโดยการขนานนามพวกเขาเสียใหม่อย่างง่าย ๆ ว่า “ผู้อพยพผิดกฎหมายจากมหาสมุทรอินเดีย” ผู้นำอาเซียนยกประเด็นโรฮีนจาไปยังเวทีภูมิภาคด้านการค้ามนุษย์ที่ไม่ให้ผลบังคับใช้ผูกพันที่เรียกกันว่า “กระบวนการบาห์ลี” ซึ่งไม่ได้เสนอทางออกที่มีความสำคัญใด ๆ ขณะที่ นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ ลี เซียน หลงย้ำ ผู้นำอาเซียนต้องรับมือกับปัญหาคนไร้รัฐเช่นผู้อพยพโรฮีนจาอย่างจริงจัง มิเช่นนั้นองค์กรอาจสูญเสียความน่าเชื่อถือ

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๒	คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติมีมติให้เมียนมายอมรับสิทธิของชาวโรฮีนจา และเลิกกระทำการแบ่งแยกกีดกัน การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการบีบให้ชาวโรฮีนจาต้องประสบความลำบากยากแค้นทางเศรษฐกิจอันเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจยอมรับได้
๑๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒	มีการประชุมกระบวนการบาห์ลีในอินโดนีเซีย ระหว่างการประชุม รองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเมียนมา นายพล Khin Yi ปฏิเสธว่าพวกโรฮีนจาไม่ได้มาจากเมียนมา รวมทั้งปฏิเสธประเด็นที่ว่าพวกเขาถูกดำเนินคดีในเมียนมาด้วย ในที่สุดตัวแทนในที่ประชุมจึงตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อจะตัดสินว่าสถานะของพวกโรฮีนจาว่าเป็นผู้อพยพเพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือเป็นผู้ลี้ภัย
ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๓	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาจัดการเลือกตั้งในรอบ ๒๐ ปี
มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔	รัฐบาลพลเรือนชุดใหม่ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีเต็งเส่งขึ้นบริหารประเทศและได้เริ่มปฏิรูปประเทศ ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกนั้นได้พัฒนาขึ้น
๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๔	มีการจัดการเลือกตั้งซ่อม ซึ่งพรรคนาง อองซาน ซูจี ชนะการเลือกตั้ง ๔๓ จาก ๔๕ ที่นั่ง สหรัฐฯ เริ่มมาตรการผ่อนคลาย
ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๔	นางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐฯและประเทศต่าง ๆ เดินทางเยือนเมียนมาอย่างเป็นทางการ
๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๕	สหภาพยุโรปประกาศระงับการคว่ำบาตร ๑ ปี องค์กรการเงิน ตั้งสำนักงานและเริ่มโครงการให้ความช่วยเหลือเมียนมาทางด้านมนุษยธรรม
๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕	สหรัฐฯ ประกาศผ่อนคลายมาตรการคว่ำบาตรที่มีต่อเมียนมา เพื่อสนับสนุนพัฒนาการด้านประชาธิปไตย โดยจะอนุญาตและสนับสนุนให้เอกชนสหรัฐฯ เข้าลงทุนและติดต่อด้านการค้ากับเมียนมา ทั้งด้านพลังงาน เหมืองแร่ และบริการทางการเงิน อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ จะยังคงห้ามธุรกิจของตนติดต่อกับองค์กรที่มีความเชื่อมโยงกับกองทัพเมียนมา คงมาตรการห้ามขายอาวุธ และยังคงกฎหมายว่าด้วยการคว่ำบาตรเมียนมาให้มีผลต่อไป เพื่อเป็นหลักประกันว่าการปฏิรูปทางการเมืองจะดำเนินต่อเนื่อง
พ.ศ.๒๕๕๕	รัฐบาลสั่งห้ามไม่ให้ชาวมุสลิมโรฮีนจาเดินทางออกจากหมู่บ้าน จะออกไปที่รัฐยะไข่ก็ไม่ได้ จนกระทั่งเกิดการปะทะในรัฐยะไข่อย่างรุนแรงระหว่างชาวพุทธกับชาวโรฮีนจาในพื้นที่ ส่งผลให้ชาวโรฮีนจากว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน ต้องพลัดถิ่น การอพยพชาวโรฮีนจาจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังเหตุความรุนแรงทางศาสนาดังกล่าวได้เกิดกลุ่มกองทัพกบฏโรฮีนจาแห่งอาระกัน (Arakan Rohingya Salvation Army - ARSA) ที่พัฒนามาจากขบวนการฮารากะฮ์ อัล - ยากิน (al - Yaqeen Faith Movement)
พ.ศ.๒๕๕๗	มาตรการคว่ำบาตรส่วนใหญ่ได้ถูกยกเลิก เพื่อเป็นรางวัลสำหรับการจัดการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๙	Htin Kyaw ประธานาธิบดีเมียนมา ได้ตั้งคณะกรรมการระดับสูงใหม่เพื่อมารับมือกับกิจการในรัฐยะไข่ โดยคณะกรรมการเพื่อสันติภาพ เสถียรภาพและการพัฒนาของรัฐยะไข่ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ๒๗ คน มีนางอองซาน ซูจี ที่ปรึกษาแห่งรัฐ ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการ
๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๙	นางอองซาน ซูจี ที่ปรึกษาแห่งรัฐและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เยือนประเทศไทยเป็นเวลา ๓ วัน เพื่อเยี่ยมเยือนแรงงานต่างด้าว โดยในระหว่างการเดินทางเยือนประเทศไทยนั้น ได้มีการลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวชาวเมียนมาฉบับใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการทำให้แรงงานต่างด้าวชาวเมียนมาให้ทำงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายได้ง่ายกว่าเดิม ทั้งนี้ ข้อตกลงดังกล่าวยังหมายถึงการปรับปรุงเกี่ยวกับการให้การปกป้องแรงงานต่างด้าว ครอบคลุมเกี่ยวกับการออกเอกสารแสดงตัวตนและลดระยะเวลาการรอระหว่างขอวีซ่าที่หมดอายุกับการขอวีซ่าใหม่จาก ๓ ปี เป็น ๓๐ วัน ช่วยให้แรงงานชาวเมียนมาสามารถกลับไปทำงานในประเทศไทยได้เร็วขึ้น โดยประเทศเมียนมาประมาณการณ์ว่า มีแรงงานต่างด้าวจำนวนราว ๔ ล้านคนที่ทำงานในประเทศไทย โดยครึ่งหนึ่งของจำนวนนี้มีเอกสารแสดงตัวตน ขณะที่ประเทศไทยประมาณการณ์ว่ามีอยู่จำนวนมากกว่า ๑.๔ ล้านคน
๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙	นายบัน คี-มุน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้แถลงข่าวร่วมกับนางอองซาน ซูจี เรียกร้องให้รัฐบาลเมียนมาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และให้สิทธิการเป็นพลเมืองแก่ชาวโรฮีนจา
๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙	ตัวแทนจากกลุ่มชาติพันธุ์หลายร้อยคนเข้าร่วมการประชุมเจรจาสันติภาพปางโหล แห่งศตวรรษที่ ๒๑ ในกรุงเนปยีดอ
พ.ศ.๒๕๕๗	มาตรการคว่ำบาตรส่วนใหญ่ได้ถูกยกเลิก เพื่อเป็นรางวัลสำหรับการจัดการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙	เมียนมา เริ่มดำเนินการปฏิบัติการปราบปรามทางทหารในรัฐยะไข่ ตอบโต้เหตุโจมตีด้านชายแดน จนเป็นเหตุให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๙ นาย มีประชาชนราว ๖๙,๐๐๐ คน หลบหนีการปราบปรามข้ามแดนไปฝั่งบังกลาเทศ การปราบปรามทางทหารต่อชาวโรฮีนจาในรัฐยะไข่ ที่อยู่ทางภาคตะวันตกของเมียนมาที่ดำเนินมานาน ๔ เดือน สร้างความวิตกให้กับโลกมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมาเลเซีย
๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐	นางอองซาน ซูจี ที่ปรึกษาแห่งรัฐของเมียนมา ได้เข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติที่จัดขึ้นที่กรุงบรัสเซลส์ ของเบลเยียม โดยได้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในรัฐยะไข่ ระบุว่า การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ดังกล่าว ของฝ่ายพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ขององค์การสหประชาชาติยังคงขาดการอ้างอิงจากสถานการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นจริงและมุ่งโทษว่า ความขัดแย้งในพื้นที่ เกิดจากการใช้ความรุนแรงโดยรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ทหารของกองทัพ ซึ่งนางซูจีได้ยืนยันว่า รัฐบาลเมียนมา ขอปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา และขอให้ทุกฝ่ายรับฟังรายงานสถานการณ์ในพื้นที่จาก นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ที่เธอมอบหมายให้เป็นที่ปรึกษาแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ดังกล่าว

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐	กลุ่ม ARSA ออกมาแสดงความรับผิดชอบการโจมตีป้อมตำรวจและที่ตั้งกองทหารในรัฐอาระกัน ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๗๑ คน กองทัพเมียนมาได้ออกปฏิบัติการเพื่อกวาดล้างอย่างรุนแรง จากข้อมูลของ UNHCR สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศระหว่างวันที่ ๒๕ สิงหาคม ถึง ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐ พบว่ามีผู้อพยพไปบังกลาเทศกว่า ๓๗๐,๐๐๐ คน ซึ่งรวมแล้วมีผู้อพยพทั้งหมดมากกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คน วิกฤติความรุนแรงครั้งนี้ทำให้เกิดปฏิกิริยาอย่างกว้างขวางจากนานาชาติ
๒๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๐	นายไมค์ เพนซ์ รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ กล่าวต่อที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ หรือ UNSC ว่า นายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ขอเรียกร้องให้ UNSC ใช้มาตรการที่เข้มแข็งและรวดเร็วในการยุติวิกฤตการณ์ในรัฐยะไข่ของเมียนมา พร้อมเรียกร้องให้รัฐบาลเมียนมายุติการใช้ความรุนแรงต่อชาวโรฮีนจา และใช้วิธีการทางการทูตเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาว ขอเรียกร้องในครั้งนี้นับเป็นการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนและรุนแรงที่สุดของรัฐบาลสหรัฐฯ ต่อวิกฤตโรฮีนจา ขณะที่ตัวแทนจาก ๑๕ ประเทศสมาชิก UNSC กำลังพิจารณาถึงการออกมติอย่างเป็นทางการ ในกรณีที่สถานการณ์ในรัฐยะไข่ยังไม่ดีขึ้น โดยก่อนหน้านี้ UNSC ได้หารือถึงวิกฤตโรฮีนจา ๒ ครั้ง และออกแถลงการณ์อย่างไม่เป็นทางการประณามกองทัพเมียนมา พร้อมเรียกร้องให้รัฐบาลเมียนมายุติความรุนแรงต่อชาวโรฮีนจา
๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐	สหรัฐฯพิจารณามาตรการต่าง ๆ ต่อการปฏิบัติของเมียนมาที่มีต่อชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมโรฮีนจา ซึ่งรวมทั้งการคว่ำบาตรเป็นรายบุคคลตามกฎหมายแมกนิตสกีฉบับที่ใช้ครอบคลุมทั่วโลก (Global Magnitsky Act)
๒๐ - ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๐	รัฐมนตรีต่างประเทศจากภูมิภาคเอเชียและยุโรปและผู้แทนจาก ๕๑ ชาติเข้าร่วมประชุมที่มีเป้าหมายเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมือง หลังวิกฤติผู้ลี้ภัยโรฮีนจา ที่กรุงเนปยีดอ นางองซาน ซูจี ไม่ได้กล่าวถึงการอพยพของผู้ลี้ภัยโดยตรง แต่ในคำกล่าวสุนทรพจน์ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงมุมมองของชาวเมียนมาที่มองว่าชาวโรฮีนจาเป็นผู้อพยพผิดกฎหมาย และกล่าวโทษชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมกลุ่มดังกล่าวถึงการกระทำการก่อการร้าย สหภาพยุโรปยังคงให้การสนับสนุนซูจีในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญในการสร้างความมั่นคงในรัฐยะไข่ คณะกรรมการดังกล่าวอยู่ภายใต้การนำของนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ที่เรียกร้องการส่งเสริมการลงทุนและการเติบโตที่กำหนดโดยชุมชน เพื่อบรรเทาความยากจนในรัฐยะไข่ รวมทั้งเรียกร้องให้ทางการเมียนมาให้สิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิอื่น ๆ แก่ชาวโรฮีนจา
๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๐	นายหวัง อี้ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของจีนที่เดินทางเยือนกรุงเนปยีดอเสนอแผนแก้ไขปัญหาวิกฤติโรฮีนจา ๓ ขั้นตอน ที่เริ่มต้นจากการหยุดยั้ง การหาหรือทวีภาคีเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้หลังการหยุดยั้ง และในขั้นที่ ๓ ที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายเป็นการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การแก้ปัญหาในระยะยาว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทั้งประเทศเมียนมาและสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๐	บังกลาเทศและเมียนมาได้ลงนามข้อตกลงในการส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาจากกว่า ๖๒๐,๐๐๐ คน ที่อพยพมาอยู่ในค่ายลี้ภัยที่เมือง Cox's Bazar ของบังกลาเทศ ข้อตกลงดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากผู้นำของเมียนมานางอองซาน ซูจี ได้พบกับรัฐมนตรีต่างประเทศของบังกลาเทศเพื่อแก้ไขวิกฤติผู้ลี้ภัยครั้งใหญ่ที่สุด
๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐	มีการประชุมวาระพิเศษของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ ปกติแล้ว คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนจะไม่ค่อยจัดการประชุมวาระพิเศษ ยกเว้นต่อเมื่อมีคำร้องจากสมาชิกอย่างน้อย ๑ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมด ๔๗ ประเทศ หรือ ๑๖ ประเทศ การประชุมเกิดขึ้นท่ามกลางการตรวจสอบจากชาติสมาชิกของสหประชาชาติ ที่ในเดือนมีนาคม คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนได้รับรองภารกิจเกี่ยวกับเมียนมาในการสอบสวนข้อกล่าวหาการก่ออาชญากรรมของกองกำลังรักษาความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐยะไข่ แต่เมียนมาปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือและขัดขวางการเข้าถึงของทีมผู้สอบสวน ที่ได้เริ่มการทำงานจากนอกประเทศ
๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐	สภากรุงดับลิน ของไอร์แลนด์ ได้ลงมติถอดถอนรางวัลเสรีภาพแห่งกรุงดับลินที่มอบให้แก่นางอองซาน ซูจี เพื่อประท้วงการจัดการของซูจีต่อเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับชาวมุสลิมโรฮิงจาในเมียนมา
๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐	ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลงนามคำสั่งอายัดทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในรายชื่อดังกล่าวที่อาจมีทรัพย์สินอยู่ในธนาคารหรืออสังหาริมทรัพย์บนแผ่นดินสหรัฐฯ บุคคลที่ปรากฏอยู่ในรายชื่อ รวมถึง พล.ต.หม่อง หม่อง โซ ผู้บัญชาการกองบัญชาการทหารภาคตะวันตก ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้นำการกวาดล้างชาติพันธุ์ต่อชนกลุ่มน้อยโรฮิงจาในเมียนมา และเจ้าหน้าที่และนักธุรกิจจากรัสเซีย จีน ยูเครน กัวเตมาลา ปากีสถาน เซอร์เบีย สาธารณรัฐโดมินิกัน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก
๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐	องค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) ได้เรียกร้องให้เมียนมายุติการปราบปรามทางทหารต่อชนกลุ่มน้อยมุสลิมโรฮิงจา และให้มีการแต่งตั้งทูตพิเศษสหประชาชาติให้ที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติพิจารณา มีผู้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบ ๑๒๒ เสียง ไม่เห็นชอบ ๑๐ เสียง ประกอบด้วย สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐรัสเซีย ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เบลารุส ซีเรีย และซิมบับเว และงดออกเสียง ๒๔ เสียง มติเรียกร้องให้รัฐบาลอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เข้าถึงพื้นที่ รับประกันว่าผู้ลี้ภัยทุกคนได้เดินทางกลับ และมอบสิทธิการเป็นพลเมืองอย่างสมบูรณ์ต่อชาวโรฮิงจา นอกจากนี้ ยังระบุให้ นายอันโตนิโอ กูเตอร์เรส เลขาธิการสหประชาชาติ แต่งตั้งทูตพิเศษประจำเมียนมา

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	กองทัพกอบกู้โรฮิงจาแห่งยะไข่ (ARSA) ชุมนุมโจมตีรถบรรทุกทหาร ทำให้สมาชิกของกองกำลังรักษาความมั่นคงได้รับบาดเจ็บ ๕ นาย ตั้งแต่การโจมตีในเดือนสิงหาคม กลุ่มติดอาวุธโรฮิงจา กลุ่มนี้ก่อเหตุโจมตีเพียงไม่กี่ครั้ง ARSA คำแถลงของ ARSA ที่ลงนามโดยผู้นำกลุ่ม อะตา อุลละาะห์ บนทวิตเตอร์ของกลุ่ม ระบุว่าไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการต่อสู้กับการก่อการร้ายที่รัฐบาลเมียนมาสนับสนุนซึ่งเกิดขึ้นกับประชากรชาวโรฮิงจา เพื่อปกป้อง กอบกู้ และคุ้มครองชุมชนโรฮิงจา ชาวโรฮิงจาต้องได้รับการรักษาหรือในทุกการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการด้านมนุษยธรรมและอนาคตทางการเมืองของพวกเขาเมียนมาและบังกลาเทศกำลังหารือแผนที่จะส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศ แต่ความไม่มั่นคงที่เพิ่มขึ้นในเมียนมามีแนวโน้มที่จะสร้างความวิตกมากขึ้นถึงกระบวนการดำเนินการส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศ โฆษกรัฐบาลพม่ากล่าวว่า ผู้ก่อความไม่สงบกำลังพยายามที่จะชะลอการส่งตัวผู้ลี้ภัยกลับจากบังกลาเทศตามแผนของสองรัฐบาลที่กำลังทำงานอยู่ ARSA มุ่งหมายที่จะข่มขู่ผู้ที่กำลังตัดสินใจเดินทางกลับ เพื่อแสดงให้เห็นว่าภูมิภาคนี้ไม่มี ความสงบสุข
๑๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	กองทัพเมียนมาแถลงผลสอบสวนได้พบว่า สมาชิกของกองกำลังรักษาความมั่นคงได้สังหารทั้ง ๑๐ ศพ ที่หมู่บ้านในตอนเหนือของรัฐยะไข่ ในช่วงต้นเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๖๐ การดำเนินการตามกฎหมายจะเกิดขึ้นต่อสมาชิกกองกำลังรักษาความมั่นคงที่ละเมิดกฎระเบียบในการสังหารผู้ก่อการร้ายต้องสงสัย ๑๐ คนดังกล่าว และกับชาวพุทธยะไข่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ขณะที่นางองซาน ซูจี กล่าวว่า เป็นก้าวใหม่สำหรับเมียนมา เพราะประเทศจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อหลักนิติธรรมในประเทศ และสิ่งนี้เป็นก้าวแรกของการรับผิดชอบ และเป็นสิ่งที่ดี ทั้งนี้ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ระบุว่า การยอมรับของเมียนมาว่าทหารมีส่วนเกี่ยวข้องในการสังหารชาวมุสลิม ๑๐ คน ในเดือนกันยายน เป็นก้าวสำคัญ และสหรัฐฯ หวังให้มีความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่มากยิ่งขึ้นหลังจากนี้ สิ่งนี้ควรเกิดขึ้น ไม่ใช่เป็นการทำเพื่อประชาคมโลก แต่เพราะเป็นสิ่งที่ดีสำหรับระบอบประชาธิปไตยของเมียนมา
๑๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	สำนักข่าวรอยเตอร์ได้เผยแพร่รายงานเหตุการณ์ที่นำไปสู่การสังหารชายชาวโรฮิงจา ๑๐ คน ในหมู่บ้านอินดิน ตอนเหนือของรัฐยะไข่ ที่ศพชาวโรฮิงจาถูกฝังอยู่ในหลุมศพใหญ่หลังถูกแทง และยิงจนเสียชีวิต
๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	เมียนมากำลังสร้างค่ายในเมืองเหล่าโปซอง (Hla Po Khaung) ทางตอนเหนือของรัฐยะไข่ เพื่อเป็นค่ายพักชั่วคราวสำหรับชาวมุสลิมโรฮิงจาหลังหลบหนีความรุนแรงในรัฐยะไข่จำนวน ๓๐,๐๐๐ คน ผู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการสำหรับการส่งกลับประเทศเพื่อเป็นที่พักชั่วคราวประเทศ

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	เมียนมาและบังกลาเทศเห็นพ้องกันที่จะส่งกลับชาวโรฮีนจาที่พลัดถิ่นจากการปราบปรามของทหารให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี ตามการเปิดเผยของทางการกรุงธากานับเป็นกรอบเวลาที่ชัดเจนเป็นครั้งแรกสำหรับการเดินทางกลับประเทศของผู้ลี้ภัยจำนวนหลายแสนคน ข้อตกลงนี้ใช้กับชาวโรฮีนจาที่หลบหนีออกจากเมียนมาในสองเหตุความรุนแรงครั้งใหญ่ที่ปะทุขึ้นตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ เมื่อกองกำลังติดอาวุธชนกลุ่มน้อยมุสลิมไร้สัญชาติโจมตีด้านรักษาชายแดนครั้งแรกในพื้นที่ตอนเหนือของรัฐยะไข่ แต่ไม่ครอบคลุมผู้ลี้ภัยโรฮีนจาที่อยู่ในบังกลาเทศก่อนหน้านั้นที่สหประชาชาติประเมินว่า มีอยู่ราว ๒๐๐,๐๐๐ คน
๒๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไทย ออกเดินทางเยือนเมียนมาเพื่อเก็บข้อมูลสถานการณ์ในยะไข่ร่วมกับที่ปรึกษานานาชาติที่นางองซาน ซูจีตั้งขึ้น เพื่อหาทางออกวิกฤตโรฮีนจา
๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑	นายบิล ริชาร์ดสัน นักการทูตสหรัฐอเมริกาอดีตรัฐมนตรีในสมัยประธานาธิบดีบิล คลินตัน ยื่นจดหมายลาออกจากคณะกรรมการที่ปรึกษานานาชาติเพื่อการแก้ไขปัญหามุสลิมโรฮีนจา ที่ได้รับเลือกจากนางองซาน ซูจี ผู้นำพม่า โดยในแถลงการณ์ ริชาร์ดสันโจมตีและตั้งคำถามถึงความเป็นผู้นำด้านศีลธรรมของนางซูจี
๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ พบหารือกับนางองซาน ซูจีในกรุงเนปยีดอ เมืองหลวงของเมียนมา ในความพยายามที่จะกดดันการดำเนินการแก้ไขวิกฤติโรฮีนจา ขณะที่เมียนมาเผชิญกับแรงกดดันที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ในการลงโทษกองกำลังทหารที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำทารุณโหดร้ายต่อชนกลุ่มน้อยมุสลิม และมีกำหนดเดินทางต่อไปกรุงเทพฯ เพื่อพบหารือกับนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา และประธานคณะที่ปรึกษาว่าด้วยวิกฤติโรฮีนจา
๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์มอญและลาหู่ ได้ลงนามหยุดยิงในเมียนมา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ร่วมลงนามไม่ได้ต่อสู้กับกองทัพ แต่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มกำลังติดอาวุธที่คัดค้านการลงนามข้อตกลงหยุดยิงภายใต้รัฐบาลชุดก่อนที่ทหารให้การสนับสนุน
๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	บังกลาเทศได้ส่งมอบรายชื่อผู้ลี้ภัย ๘,๐๓๒ คน จาก ๑,๖๗๓ ครอบครัว ให้แก่เมียนมา โดยคณะผู้แทนของเมียนมาระบุว่าพวกเขาจะเริ่มกระบวนการส่งตัวกลับประเทศ
๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	แคนาดา ประกาศมาตรการลงโทษต่อนายพลเมียนมาที่เป็นผู้นำการปราบปรามทางทหารต่อชาวมุสลิมโรฮีนจา มาตรการลงโทษประกอบด้วย การอายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ทหารอาวุโสที่อาจมีอยู่ในแคนาดา รวมทั้งการห้ามธุรกรรมข้อตกลงใด ๆ กับเจ้าหน้าที่รายนี้
๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	สหภาพยุโรปเริ่มมาตรการที่หนักที่สุดของสหภาพยุโรปโดยเตรียมการการคว่ำบาตรด้วยการห้ามเดินทางและอายัดทรัพย์สินต่อนายพลเมียนมาและทหารที่รับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิต่าง ๆ จากการสังหารชาวมุสลิมโรฮีนจา เช่นเดียวกับมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ และแคนาดาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยจะเรียกร้องอย่างเป็นทางการต่อประธานด้านนโยบายต่างประเทศของสหภาพยุโรป

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	เกิดเหตุระเบิดขึ้น ๓ ครั้ง ในบ้านพักของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ ๓ แห่งทั่วเมืองชิตตะเว เมืองเอกของรัฐยะไข่ที่เคยเป็นที่อยู่ของชาวโรฮีนจา แต่ส่วนใหญ่จำต้องทิ้งบ้านเรือนอันเนื่องมาจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างชาวโรฮีนจาและชาวยะไข่ ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ นอกจากการปราบปรามชาวโรฮีนจาในพื้นที่ตอนเหนือของรัฐแล้ว รัฐยะไข่ยังต้องต่อสู้กับการก่อจลาจลของผู้ก่อความไม่สงบที่เป็นชาวพุทธยะไข่ เหตุระเบิดในเมืองชิตตะเวมีแนวโน้มอย่างมากที่จะเกี่ยวข้องกับความตึงเครียดของกลุ่มชาติพันธุ์ยะไข่มากกว่าที่จะเป็นวิกฤติโรฮีนจา ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในพื้นที่ตอนเหนือ และกองทัพอาระกัน เป็นกลุ่มติดอาวุธเพียงกลุ่มเดียวที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ตอนกลางของรัฐยะไข่ ซึ่งน่าจะกระทำการสิ่งเหล่านี้
๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑	รัฐสภาเมียนมาอนุมัติงบประมาณราว ๑๕ ล้านดอลลาร์ สำหรับการก่อสร้างรั้วและโครงการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตามแนวชายแดนติดกับบังกลาเทศในรัฐยะไข่ ขณะนี้แนวรั้วยาว ๒๐๒ กิโลเมตร จากแนวพรมแดนยาว ๒๙๓ กิโลเมตร นั้นเสร็จสมบูรณ์แล้ว
๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑	เมียนมาระดมกำลังทหารในพื้นที่ชายแดนติดบังกลาเทศ ที่มีผู้ลี้ภัยชาวโรฮีนจาหลายพันคนอาศัยอยู่ โดยกล่าวอ้างถึงภัยคุกคามจากผู้ก่อความไม่สงบ ขณะที่ทางการกรุงธากาเรียกร้องให้ถอนกำลังออกจากพื้นที่โดยทันทีเพื่อลดระดับความตึงเครียดตามแนวชายแดน
๑๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑	ในการประชุมสุดยอดสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้นำจากชาติสมาชิกอาเซียนที่ร่วมการประชุมเป็นเวลา ๓ วัน ที่เมืองชิตตะเว เห็นพ้องกันที่จะทำงานใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อต่อต้านภัยคุกคามของกลุ่มก่อการร้ายอิสลามมิสต์ที่หวนกลับมาয়ภูมิภาคจากตะวันออกกลาง. นายกรัฐมนตรีลี เซียน ลุง ของสิงคโปร์กล่าวว่า วิกฤติสถานการณ์ในรัฐยะไข่เป็นความกังวลของทุกชาติสมาชิกอาเซียน แต่อาเซียนไม่สามารถเข้าแทรกแซงเพื่อบังคับให้เกิดผลได้ นายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค ของมาเลเซีย อ้างถึงการอพยพของโรฮีนจาพลัดถิ่นว่าเป็นภัยคุกคามความมั่นคงแบบใหม่ ด้วยผู้คนที่สิ้นหวังเหล่านี้มักถูกโน้มน้าวให้มีแนวคิดหัวรุนแรงได้ง่าย
๑๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑	ชาวโรฮีนจาที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ไร้ผู้ครอบครองตามแนวชายแดนหลังหลบหนีออกจากเมียนมาเผยว่าจะยอมรับการส่งกลับประเทศต่อเมื่อได้กลับไปยังหมู่บ้านเดิมของตนเองเท่านั้น
๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑	ประธานาธิบดีเมียนมา นายหินจอ (Htin Kyaw) เพื่อนร่วมโรงเรียนเดียวกันกับนางอองซาน ซูจี และเป็นตัวแทนของนางซูจีในตำแหน่งประธานาธิบดีพลเรือนคนแรก นับตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๕ ได้ลาออกจากตำแหน่งในขณะที่นางอองซาน ซูจี ถูกกีดกันอย่างหนัก จากประชาคมระหว่างประเทศ โดยถูกกล่าวหาว่า ปล่อยให้ฝ่ายทหารกระทำทารุณต่อชาวมุสลิมโรฮีนจา

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑	นายอันโตนิโอ กูเตอร์เรส เลขาธิการสหประชาชาติ วิพากษ์วิจารณ์ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของเมียนมา หลังประกาศว่าชาวมุสลิมโรฮิงจาไม่มีอะไรเหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ของประเทศ และเรียกร้องให้บรรดาผู้นำเมียนมาแสดงจุดยืนเดียวกันในการต่อต้านการย้ายพลุกป็นสร้างความเกลียดชัง และส่งเสริมความสมานสามัคคีทางวัฒนธรรม
๒๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑	รัฐสภาเมียนมาลงมติเลือกนาย วิน มิน ที่ลาออกจากตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นพันธมิตรใกล้ชิดของนางอองซาน ซูจี เป็นประธานาธิบดีคนใหม่ของประเทศ ประธานาธิบดีมีหน้าที่ในส่วนของพิธีการเป็นส่วนใหญ่ เพราะซูจีเป็นผู้นำโดยพฤตินัยตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งนักการเมืองและนักวิเคราะห์คาดการณ์ว่า การบริหารจัดการเช่นนี้จะเกิดขึ้นในสมัยของวิน มิน
๒๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑	สหภาพยุโรปจะขยายเวลาการห้ามค้าอาวุธกับเมียนมาไปอีก ๑ ปี และอาจกำหนดมาตรการลงโทษโดยมุ่งเป้าไปยังบรรดานายพลเมียนมาเพิ่มเติม
๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๑	รัฐมนตรีต่างประเทศ และนักการทูตจากชาติสมาชิกองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) เริ่มแผนการที่จะระดมการสนับสนุนระหว่างประเทศเพื่อดำเนินการต่อพม่ากรณีวิกฤตผู้ลี้ภัยโรฮิงจา
๑๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๑	กองทัพปลดปล่อยแห่งชาติตะอาง (TNLA) หนึ่งในกลุ่มก่อความไม่สงบไม่ก็กลุ่มที่ยังคงจับอาวุธต่อสู้เรียกร้องการปกครองตนเองในภาคเหนือ กลุ่มโจมตีฐานของกองกำลังรักษาความมั่นคงและกาสิโนในพื้นที่ติดชายแดนจีน เหตุความไม่สงบที่ปะทุขึ้นครั้งรุนแรงที่สุดในช่วงไม่กี่ปีนี้
๒๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๑	กองทัพปลดปล่อยโรฮิงจาแห่งรัฐยะไข่ (ARSA) ออกคำแถลงปฏิเสธรายงานขององค์การนิรโทษกรรมสากลที่ระบุว่าสมาชิกของกลุ่มได้ก่อเหตุสังหารพลเรือนชาวฮินดูไปมากถึง ๙๙ คน ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ท่ามกลางความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรัฐยะไข่ของเมียนมา
๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑	สหประชาชาติและรัฐบาลเมียนมาเห็นพ้องกันที่จะอนุญาตให้มีการเข้าถึงพื้นที่รัฐยะไข่ที่ประสบวิกฤตหลังถกเถียงกันนานหลายเดือนเกี่ยวกับวิธีที่จะส่งผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมโรฮิงจาหลายแสนคนกลับประเทศ
๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑	มีการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลเมียนมา และหน่วยงานผู้ลี้ภัยและการพัฒนาของสหประชาชาติ (UNDP และ UNHCR) ยังมีสองสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องเกิดขึ้น หนึ่งคือ ต้องมีอัตลักษณ์สำหรับผู้เดินทางกลับ เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตเป็นสมาชิกของสังคมทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ และในแง่ของความสามารถที่จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว ผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำพม่า กล่าว

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์สำคัญ
๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑	<p>กองทัพเมียนมาและผู้นำรัฐบาลพลเรือนได้จัดประชุมความมั่นคงแห่งชาติขึ้นในวันที่ ๘ มิ.ย. และหารือถึงการสอบสวนภายในเกี่ยวกับวิกฤติโรฮีนจาในรัฐยะไข่ ตามการเปิดเผยของสำนักงานประธานาธิบดี</p> <p>การประชุมเช่นนี้ ถือเป็นเพียงครั้งที่ ๓ ตั้งแต่รัฐบาลของนางอองซาน ซูจี เข้าบริหารประเทศในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ภายหลังรัฐบาลทำข้อตกลงที่จะอนุญาตให้สหประชาชาติเดินทางเข้าไปในรัฐยะไข่เพื่อประเมินว่าผู้ลี้ภัยจะสามารถเดินทางกลับประเทศได้เมื่อใด</p>
๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑	<p>กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ปรับอันดับสถานการณ์การค้ามนุษย์ของไทยจากสถานะต้องเฝ้าจับตามอง มาเป็นระดับ “เทียร์ ๒” โดยเห็นว่าเป็นผลจากการร่วมมือกันทำงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในประเทศไทยอย่างจริงจังในช่วง ๓ – ๔ ปีที่ผ่านมา จากจุดที่ต่ำสุดคือปี ๒๕๕๗ – ๒๕๕๘ ไทยถูกจัดอันดับอยู่ที่เทียร์ ๓ อยู่ ๒ ปีซ้อน ขณะนั้นนั้นสถานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้แก้ไข พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ ๒ และฉบับที่ ๓ โดยเฉพาะฉบับที่ ๓ ที่มีผลบังคับใช้ต้นปี ๒๕๖๐ มีการแก้ไขสาระสำคัญในนิยามของ “การค้ามนุษย์”</p> <p>สหรัฐฯ ได้จัดอันดับให้เมียนมาอยู่ในกลุ่มที่มีผลงานการปราบปรามการค้ามนุษย์ แย่แย่งที่สุดระดับ “เทียร์ ๓” และกล่าวหาใช้ทหารเด็ก ท้ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประชาคมโลกถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนของทหารต่อชนกลุ่มน้อยมุสลิมโรฮีนจา</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี (Trafficking In Persons : TIP) ซึ่งลดระดับมาเลเซียลงมาที่เทียร์ ๒ ขึ้นจับตามอง (Tier 2 Watch List) หมายถึงประเทศที่ควรได้รับการจับตามองเป็นพิเศษ</p> <p>มาเลเซียพึ่งพาแรงงานต่างชาติราคาถูกจากบังกลาเทศ อินโดนีเซีย เนปาล และฟิลิปปินส์ รวมถึงประเทศอื่นๆ ประเทศนี้มีแรงงานผู้อพยพถูกกฎหมายเกือบ ๒ ล้านคน แต่มีแรงงานอีกหลายล้านคนในประเทศนี้ที่ไม่ได้ใบอนุญาตทำงาน</p>
๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑	<p>เลขาธิการสหประชาชาติ กล่าวเรียกร้องนานาชาติให้กดดันเมียนมามากขึ้น เพื่อสร้างสภาพเงื่อนไขที่ปลอดภัยต่อการเดินทางกลับประเทศของชาวมุสลิมโรฮีนจา</p> <p>หลายแสนคนที่อพยพหลบหนีออกจากประเทศไปตั้งแต่ทหารดำเนินการปราบปรามในเดือนสิงหาคมปีที่ผ่านมา</p>

ผนวก ค

โครงการร่วมลงทุนขนาดใหญ่ในรัฐยะไข่

โครงการร่วมลงทุนขนาดใหญ่ในรัฐยะไข่ของจีนและอินเดียมี ๒ โครงการ คือ

๑. Sittwe - Kaladan Multi - modal Transit Transport Project ของอินเดีย

ท่าเรือ Sittwe อ่านว่า ซิตตเว ท่าเรือแห่งนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกสุดของประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในรัฐยะไข่ (Rakhine) บริเวณปากแม่น้ำสายสำคัญที่สุดทางด้าน ตะวันตกของเมียนมานั้นคือ แม่น้ำ Kaladan (คาลาดาน) ท่าเรือแห่งนี้ถูกผนวกเข้ากับโครงการพัฒนาระบบการขนส่งและเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ใหญ่ที่สุดแห่งของเมียนมาที่เรียกว่า “Kaladan Multi - modal Transit Transport Project” ซึ่งโครงการนี้เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของรัฐบาลอินเดีย เฉพาะตัวท่าเรือเพียงอย่างเดียวได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาลอินเดียกว่า ๑๒๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยอินเดียหวังจะใช้ท่าเรือและการขนส่งทางน้ำตลอดเส้นทางของแม่น้ำ Kaladan เพื่อหาทางออกทะเลให้กับ ๘ รัฐในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นดินที่ไม่มีทางออกทะเล (Land Lock Country) และยังเกือบจะตัดขาดกับแผ่นดินใหญ่ (มีเพียงช่องเขาเล็ก ๆ เรียกว่า Siliguri Corridor เท่านั้นที่เชื่อมภูมิภาคนี้เข้ากับแผ่นดินใหญ่ของอินเดีย) โครงการ Kaladan KMTTP แห่งนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาลอินเดียกว่า ๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยแบ่งการเชื่อมโยงอินเดียและเมียนมาออกเป็น ๓ ส่วนในลักษณะ Multi - modal Transit Transport นั่นคือ

๑.๑ ท่าเรือ Sittwe ที่จะเชื่อมโยงการค้าชายและการขนส่งทางทะเลของเมียนมาเข้ากับเมืองท่าสำคัญที่สุดทางตะวันออกของอินเดีย คือ เมืองกัลกัตตา โดยการขนส่งในมหาสมุทรอินเดีย ช่วยให้สามารถลดเส้นทางการขนส่งทางทะเลจากเดิมได้มากกว่า ๑,๓๒๐ กิโลเมตร ท่าเรือแห่งนี้ซึ่งสร้างโดยบริษัท Essar Group ของอินเดียเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ.๒๐๑๔

๑.๒ เส้นทางขนส่งในแม่น้ำ Kaladan จากท่าเรือ Sittwe ไปสู่ปลายทางด้านบนของแม่น้ำที่ท่าเรือ Paleta ในรัฐชิน (Chin) โดยการขนส่งทางแม่น้ำนี้ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจาก Inland Waterways Authority of India (IWAI) และก่อสร้างโดย Essar Projects Ltd ซึ่งเป็นบริษัทลูกของ Essar Group

๑.๓ เส้นทางขนส่งทางถนนและระบบรางจากท่าเรือ Paletwa ไปสู่เมือง Mywikwa ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างรัฐ Mizoram ของอินเดีย และเมียนมา ในขณะที่การสำรวจเส้นทางสร้างระบบรางรถไฟให้เชื่อมต่อกับระบบของประเทศอินเดียได้ดำเนินการไปแล้วโดย Rail India Technical and Economic Services (RITES)

ทั้งนี้ นอกจากการสร้างเส้นทางเชื่อมโยง ๒ ประเทศเข้าด้วยกันแล้ว เขตเศรษฐกิจพิเศษ นิคมอุตสาหกรรม ตลอดจนโรงผลิตไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่อีก ๒ โครงการ คือ Chhimtuipui และ Lungleng ก็อยู่ในแผนพัฒนาพื้นที่ส่วนนี้อีกด้วย

๒. Kyaukphyu Sino - Burma Pipelines ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

เมื่ออินเดียเข้าไปลงทุนมาก ๆ ในซิดิตเว กลุ่ม Asia World อาณาจักรธุรกิจยักษ์ใหญ่ในเมียนมาซึ่งมีสายสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลทหารประกาศจะสร้างท่าเรือขนาดใหญ่ที่เกาะ Maday ในบริเวณนี้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการค้าขายระหว่างย่างกุ้ง กัลกัตตา (Kolkata , อินเดีย) และจิตตะกอง (Chittagong, บังกลาเทศ โครงการจ้าวผิว โครงการพัฒนาท่าเรือในบริเวณนี้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ.๒๐๐๗ จากนั้นโครงการพัฒนาในเขตนี้ก็ยังคึกคักมากยิ่งขึ้นเมื่อจีนสามารถตกลงกับรัฐบาลเมียนมาในโครงการความร่วมมือ “Sino - Burma Pipelines” ในปี ค.ศ.๒๐๐๘ และในปี ค.ศ.๒๐๑๐ ธนาคาร China Development Bank และ Myanmar Foreign Investment Bank ก็บรรลุข้อตกลงในการกู้ยืมเงินในวงเงินกว่า ๒.๔ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการสร้างท่อส่งน้ำมันความยาว ๑,๐๖๐ กิโลเมตร จากบริเวณนี้เข้าไปถึงเมืองคูนหมิงในมณฑลยูนนาน โครงการนี้เสร็จในปี ค.ศ.๒๐๑๕ และสามารถลำเลียงส่งน้ำมันทางท่อได้กว่า ๔ แสนบาร์เรลต่อวัน นั่นก็จะทำให้จีนสามารถนำเข้าน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางได้โดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกาหรือผ่านทางสิงคโปร์ซึ่งระยะทางไกลกว่าและมีต้นทุนที่สูงกว่า

นอกจากท่อส่งน้ำมันแล้ว ก๊าซธรรมชาติจากแหล่ง Shwe ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันก็สามารถลำเลียงทางท่อส่งก๊าซผ่านมาทางเกาะ Maday เพื่อส่งต่อไปยังจีนได้แล้วเช่นกัน โดยเริ่มส่งก๊าซธรรมชาติแล้วตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ.๒๐๑๓ ที่ผ่านมา ทั้งนี้ท่อส่งก๊าซและสถานีควบคุมในโครงการนี้ก่อสร้างโดย บริษัท Daewoo International ของเกาหลีใต้ร่วมทุนกับ Myanmar Oil and Gas Enterprise (MOGE) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจเมียนมา โดยมีศักยภาพในการส่งก๊าซได้ ๑๒ พันล้านคิวบิกเมตรต่อปี โครงการท่อส่งน้ำมันและท่อส่งก๊าซธรรมชาติทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ เขตเศรษฐกิจพิเศษจ้าวผิว (Kyaukpyu Special Economic Zone) ซึ่งคาดว่าจะมีโครงการลงทุนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มากกว่า ๓ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ มีคนทำงานในพื้นที่มากกว่า ๒ แสนตำแหน่ง มีท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรม และในอนาคตจีนและเมียนมาก็มีการวางแผนที่จะพัฒนาโครงการขนส่งระบบรางระยะทาง ๑,๒๑๕ กิโลเมตร เพื่อเชื่อมโยงโครงการ เขตเศรษฐกิจพิเศษจ้าวผิวเข้ากับนครคูนหมิง มณฑลยูนนาน อย่างไรก็ตาม โครงการเหล่านี้ยังมีเสียงคัดค้านโดยเฉพาะจากภาคประชาสังคมในแง่ของผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม อาทิ รายงานจากกลุ่ม Arakan Oil Watch ซึ่งจับตามองการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจ้าวผิวในบริเวณเกาะ Ramree ว่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในพื้นที่กว่า ๔๐ หมู่บ้าน และจะทำลายป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุดเป็นอันดับที่ ๒ ของเมียนมา โดยคาดว่าจะผลกระทบจะเกิดเป็นวงกว้างในพื้นที่กว่า ๑๒๐ ตารางกิโลเมตรรอบ ๆ ชายฝั่งของรัฐยะไข่

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลเรือโท นิกิตดี ฑีร์ชยะศ
วัน เดือน ปีเกิด	๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๐๕
การศึกษา	โรงเรียนมัธยมสาธิตประสานมิตร โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๑๙ โรงเรียนนายเรือ รุ่นที่ ๗๖
การศึกษาทางทหารที่สำคัญ	หลักสูตรต้นปืน หลักสูตรผู้บังคับการเรือและยุทธวิธีเรือผิวน้ำ หลักสูตรพรคนาวิน หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ หลักสูตรวิทยาลัยการทัพเรือ หลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับสูง
การศึกษาต่างประเทศ	หลักสูตร LONG COMMUNICATION ประเทศอินเดีย ปี ๒๕๒๘ หลักสูตร MINE COUNTER MEAS OFF INTL MINE WARFARE ORIEN INTL ประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ๒๕๓๐
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ต้นปืน เรือหลวงพาลี กองเรือปราบเรือดำน้ำ ผู้ควบคุม เรือ ต.๒๑๖ กองเรือตรวจอ่าว ต้นปืน เรือหลวงนาคา กองเรือตรวจอ่าว ต้นเรือ เรือหลวงสุโขทัย กองเรือตรวจอ่าว ผู้บังคับการเรือหลวงสัตหีบ กองเรือตรวจอ่าว ผู้บังคับการเรือหลวงปราบปรักษ์ กองเรือตรวจอ่าว นายธงเสนาธิการทหารเรือ หัวหน้าท่าเรือจุกเสม็ด ฐานทัพเรือสัตหีบ ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุง กองเรือภาคที่ ๑ ผู้บังคับหมวดเรือที่ ๑ กองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุง ฐานทัพเรือสัตหีบ ผู้บังคับการกองขนส่ง ฐานทัพเรือสัตหีบ ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กองเรือภาคที่ ๑ ผู้อำนวยการกองสื่อสาร กองเรือป้องกันฝั่ง เสนาธิการกองเรือปฏิบัติการ ทัพเรือภาคที่ ๒ เสนาธิการกองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ เสนาธิการกองเรือยามฝั่ง รองผู้บัญชาการกองเรือฟริเกตที่ ๑

รองเสนาธิการฐานทัพเรือสัตหีบ

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหารเรือ

ผู้บัญชาการกองเรือลำน้ำ กองเรือยุทธการ

เจ้ากรมกำลังพลทหารเรือ

ตำแหน่งปัจจุบัน

เจ้ากรมกำลังพลทหารเรือ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์ (Strategy)

เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติ
ในมหาสมุทรอินเดีย

ผู้วิจัย พลเรือโท นิกิตต์ ฑีร์ชะยศ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ตำแหน่ง เจ้ากรมกำลังพลทหารเรือ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกอันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ มีผลกับปัจจัยความมั่นคง ปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สร้างความกังวลใจให้กับประเทศปลายทางมากที่สุด คือ การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ (Irregular Migration) เนื่องจากเป็นการโยกย้ายถิ่นฐานที่ไม่มีเอกสารการเดินทางถูกต้อง (Undocumented Migration) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “การลักลอบเข้าเมือง” องค์การแรงงานโลก(International Labor Organization ; ILO) ประเมินว่า สัดส่วนของการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติทั่วโลกมีอยู่ประมาณ ๖๕ ล้านคน หรือประมาณร้อยละ ๑๐ - ๑๕ ของจำนวนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทั้งหมด ภูมิภาคที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติจนเข้าขั้นวิกฤต ได้แก่ ตะวันออกกลาง เพราะปัญหานี้ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างยุโรปตะวันออกที่ไม่ต้องการรับการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติและประเทศยุโรปตะวันตกโดยเฉพาะสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการขยายอำนาจของพรรคการเมืองขวาจัดทั้งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ฝรั่งเศส อิตาลี สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย โปแลนด์ เชค สโลวาเกีย และฮังการี สำหรับประเทศไทยมีผู้โยกย้ายถิ่นฐานอาศัยอยู่ในราว ๓ - ๔ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่ยังไม่จดทะเบียนกว่า ๑ ล้านคน การโยกย้ายถิ่นของประเทศไทยมีทั้งความซับซ้อนและความเป็นพลวัต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ข้อท้าทายต่อประเทศต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์นี้ คือ จะจัดการสถานการณ์ดังกล่าวให้อยู่ในขอบเขตที่เป็นธรรมต่อผู้ย้ายถิ่นฐาน ครอบครัว ชุมชนปลายทางและสังคมโดยรวมอย่างไร

ประเทศไทยซึ่งมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และดำเนินการกับปัญหาผู้ลี้ภัยด้วยการใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ แต่สถานการณ์วิกฤตการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติของโลกได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นประเทศทางผ่านสำหรับการเดินทางต่อไปยังประเทศจุดหมายปลายทาง ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ เป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non -Traditional Security) ที่อาเซียนและประเทศไทยกำลังประสบและส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ได้กลายเป็นประเด็นการเมืองที่มีการถกเถียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะมุมมองต่อการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแตกต่างกันไปตามจุดยืนและทัศนะของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮีนจาซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๕ การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติของ

ชาวโรฮิงจาเริ่มมีขบวนการนำพาเข้าไปเกี่ยวข้องและจัดระบบผลประโยชน์ ทำให้ประชากรชาวโรฮิงจาอพยพมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้สถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติของชาวโรฮิงจารุนแรงมากที่สุด คือ สงครามกลางเมืองในรัฐยะไข่ เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่มีการปะทะกันระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมโรฮิงจา มีประชาชนมากกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน พลัดพรากจากที่พักอาศัย ความขัดแย้งในรัฐยะไข่เริ่มเข้าสู่ความรุนแรงอีกครั้งเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เมื่อกองทัพปลดปล่อยโรฮิงจาแห่งอาระกัน (The Arakan Rohingya Solidarity Army : ARSA) หรือที่รู้จักกันในชื่อเดิมว่า Harakatul Yakeen ซึ่งก่อตั้งเมื่อ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ได้เข้าโจมตีด้านของตำรวจทหาร ทำให้ถูกกองทัพสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมากวาดล้างอย่างหนักและถูกสังหารไป ๘๐ คน ผู้แทนอาวุโสของสหประชาชาติกล่าวว่า อาจมีคนเสียชีวิตมากกว่า ๑,๐๐๐ คน มีผู้ลี้ภัยราว ๕๘๒,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมโรฮิงจาหลบหนีความรุนแรงจากรัฐยะไข่ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาข้ามแดนเข้าไปในฝั่งประเทศบังกลาเทศตั้งแต่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ และเมื่อรวมกับชาวโรฮิงจาที่อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ซึ่งหลบหนีความรุนแรงในพม่าครั้งก่อนหน้า ทำให้เวลานี้มีผู้ลี้ภัยรวมเกือบ ๘๐๐,๐๐๐ คน อาศัยอยู่ในค่ายต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทั่วเมืองชายแดนคอกซ์บาซาร์ของบังกลาเทศ ซึ่งความรุนแรงในปีนี้มีแนวโน้มจะขยายตัวและนำไปสู่การอพยพระลอกใหม่ ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ปัญหาความรุนแรงในรัฐยะไข่ และการอพยพของผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาจากนอกจะเป็นปัญหาที่กำลังกดดันนางอองซานซูจีอย่างหนักนับตั้งแต่ขึ้นมาร่วมบริหารประเทศเมื่อปีก่อน ยังได้ส่งผลกระทบต่อไทยในฐานะเพื่อนบ้านเนื่องจากปลายทางการอพยพจะขึ้นฝั่งที่ประเทศไทย สหพันธ์รัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations : ASEAN) แม้จะมีบริบทที่ต่างจากสหภาพยุโรปแต่หลายคนมักนำไปเทียบเคียงเนื่องจากต่างก็เป็นการร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่มิได้เป็นภาคีสมาชิกกับอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัยปี พ.ศ.๒๔๙๔ และยังมีนโยบายเกี่ยวกับผู้อพยพที่มีได้ให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้อพยพ แต่เป็นมุมมองที่ยังให้ความสำคัญเรื่องเขตแดนและความมั่นคงของรัฐ จึงขาดการพัฒนากรอบระดับประเทศและภูมิภาคเพื่อจัดการปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถาวร สวนทางกับภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกที่ร่วมมือกันแก้ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติแบบยืดหยุ่นบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน จนสามารถคลี่คลายปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติแบบยืดหยุ่นได้ในหลายกรณี จากสถิติของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ประเมินว่ามีชาวโรฮิงจาอีกกว่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ และในจำนวนนั้นมีมากกว่า ๘๐๐,๐๐๐ คน ไม่มีสัญชาติ ได้ถูกจับตามองและถูกขึ้นทะเบียนเป็นประเด็นที่ “น่าห่วงใย” ทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติต้องการให้ไทยและอาเซียนดูแลชาวโรฮิงจาโดยไม่อยากให้ผลักดันออกนอกประเทศ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีทั้งเรื่อง “กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง” กระแสของโลกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับชนกลุ่มน้อยโรฮิงจาหรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ภายในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมากลับมองปัญหาโรฮิงจาแตกต่างจากผู้ที่อยู่ภายนอก มองปัญหานี้เป็นปัญหาทางการเมือง ในข้อเท็จจริงปัญหานี้มีความซับซ้อนทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และท้าทายในด้านสิทธิมนุษยชนและ

หลักการของอาเซียนและสังคมโลก ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลก การเตรียมรับมือปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของชาวโรฮิงจาที่อาจทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างเหมาะสม เป็นการท้าทายต่อความสามารถด้านการประสานงาน รวมทั้งการจัดการเหตุการณ์ทางการเมืองและชนเผ่าของอาเซียน และเป็นโอกาสที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งอาเซียนที่จะแสดงบทบาทที่สำคัญในการแก้ปัญหาที่ท้าทายต่อการเกิดขึ้นของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชน และความมั่นคง การไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้ตรงประเด็น จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษา วิเคราะห์สถานการณ์ รูปแบบการและผลกระทบด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ต่ออาเซียนและประเทศไทยจากการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย
๒. ศึกษาปัญหาขัดข้องที่พบในกระบวนการและรูปแบบในการแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย
๓. ศึกษาแนวทางในการปรับบทบาทและโครงสร้างของหน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

ขอบเขตในการวิจัย

๑. การวิจัยจะมุ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ บทบาทองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) กฎหมายที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ พิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ กฎบัตรอาเซียน และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ รวมถึงความเป็นมาการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศในภูมิภาคอื่นและแนวปฏิบัติในการรับมือกับปัญหา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิจัยและนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย

๒. สนับสนุนให้หน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเลสามารถคาดการณ์ เตรียมการและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงผ่านความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับแง่มุมทั้งด้านลบและบวกของแนวโน้มการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียที่จะเกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การวางแผนนโยบายที่ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒ ท่าน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเชิงลึกข้อมูลปฐมภูมิข้อมูลทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อมูล ที่ได้มาจะนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ชัดเจน มีความครอบคลุมและมีความถูกต้องมากที่สุด

ผลการวิจัย

การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศสามารถวิเคราะห์และจำแนกตามสาเหตุ ได้แก่ สาเหตุจากภัยธรรมชาติและจากภัยที่เกิดจากการกระทำหรือจากน้ำมือของมนุษย์ การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบผู้ที่ย้ายถิ่นสมัครใจย้ายถิ่นเอง กับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ซึ่งได้แก่ การลี้ภัย การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ เช่น ทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยแรงงานย้ายถิ่น วิเคราะห์การตัดสินใจย้ายถิ่นของแต่ละคนและครัวเรือนในลักษณะของภาพรวมว่าเป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุและผล ทฤษฎีตลาดแรงงานแบบทวิลักษณ์อธิบายว่าการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศมีสาเหตุมาจากปัจจัยดึงดูด คือความต้องการแรงงานไร้ฝีมือ/แรงงานระดับล่างของประเทศปลายทาง ผลที่เป็นแรงจูงใจให้แรงงานไร้ฝีมือในประเทศต้นทางที่ด้อยพัฒนา กว่า เดินทางเข้ามาทำงานมากกว่าปัจจัยผลักดันอันเกิดจากค่าจ้างที่ต่ำหรืออัตราการว่างงานสูงในประเทศต้นทาง ทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้ย้ายถิ่นวิเคราะห์และอธิบายว่า ผู้ย้ายถิ่นใหม่อาจมีเครือข่ายโยงใยกับผู้ย้ายถิ่นเก่าและนายจ้างทั้งในถิ่นต้นทางและปลายทาง ทฤษฎีระบบโลกสามารถอธิบายว่า การโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นผลพวงจากระบบเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในสังคมโลก ซึ่งสามารถที่จะก่อตัวและเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทฤษฎีเหล่านี้เป็นวิเคราะห์การโยกย้ายถิ่นฐานในมุมมองด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ในมุมมองด้านอาชญาวิทยาซึ่งเป็นมุมมองที่เน้น ในด้านการบังคับใช้กฎหมายมากกว่าด้านเศรษฐกิจและสังคมวิเคราะห์ว่าเป็นปรากฏการณ์อาชญากรรมอย่างหนึ่ง ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล เป็นทฤษฎีในกลุ่มสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมซึ่งอธิบายพฤติกรรมของคนในสังคมด้วยหลักเจตจำนงเสรีและหลักเหตุและผล โดยในการตัดสินใจที่ประกอบอาชญากรรมจะมีการ ชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลเสียที่จะได้รับจากการลงมือกระทำผิด และทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมจากมุมมองของกระบวนการทางสังคม โดยการกระทำความผิดเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวโดยเฉพาะจากบุคคลที่ใกล้ชิด หรือเห็นตัวอย่างจากผู้ที่เคยโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติสำเร็จ หรืออาจจะเป็นการช่วยเหลือจากกลุ่มขบวนการ/องค์กรอาชญากรรมโดยมีค่าตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่ผู้ย้ายถิ่นใหม่จะมีเครือข่ายคอยให้ความช่วยเหลือในการโยกย้ายถิ่นฐาน

กฎหมายที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ปฎิญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ ซึ่งถือว่าแม่บทของกฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่าง

ประเทศด้านสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเหล่านั้นก็ได้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนากฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ ซึ่งการเคลื่อนย้ายหรือการอพยพถูกนิยาม ควบคุมและกำหนดโดยกรอบกฎหมายและการยอมรับของประชาคมนานาชาติผ่านปฏิญญาสากลและข้อตกลงต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งนี้ผู้อพยพ คือกลุ่มคนที่เดินทางออกนอกประเทศ เนื่องจากผลกระทบภายในทั้งทางศาสนา ชาติพันธุ์ สงคราม และความแตกต่างทางการเมือง กลุ่มคนเหล่านี้อาจถูกขับให้เคลื่อนย้ายโดยมิได้เต็มใจ หรือ อาจเรียกได้ว่าผู้ลี้ภัยทางการเมือง กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศที่สำคัญได้แก่ **พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒** ซึ่งมีการให้นิยามคำว่าคนต่างด้าวและคนเข้าเมือง และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑

ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติยังเป็นปัญหาเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่อง**แรงงานข้ามชาติ** แม้ในทางกฎหมายบุคคลทั้งสองกลุ่มจะมีสถานภาพแตกต่างกัน และประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ยังไม่มีประเทศไหนมีทางออกที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศแบบไม่ปกติกำลังสร้างความท้าทายต่อ**สหภาพยุโรป**ที่กำลังเผชิญกับสองวิกฤตซ้อน คือ วิกฤตเศรษฐกิจที่ยังคงไม่ฟื้นตัว และประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่ใช้เป็นบรรทัดฐานกับประเทศอื่น ๆ เมื่อเกิดการอพยพเกิดขึ้น ประเทศทั้งต้นทางและปลายทางต้องให้การปกป้องและ**คุ้มครองสิทธิมนุษยชน**แก่ผู้อพยพ อีกทั้งต้องยอมรับข้อตกลงพื้นฐานในระดับสากลว่าด้วยการไม่ส่งผู้อพยพไปสู่ประเทศที่มีแนวโน้มจะปฏิบัติรุนแรงต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว สำหรับวิธีการจัดการกับปัญหาของผู้อพยพนั้น เดิมการตั้งถิ่นฐานใหม่ในที่อื่นถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพที่สุด แต่ปัจจุบันแนวทางที่มีการดำเนินการมากที่สุด คือ นโยบายการคืนกลับสู่บ้านเกิดหากสถานการณ์ภายในประเทศนั้นดีขึ้น ที่สำคัญจะต้องมีความเข้าใจว่าปัญหาการค้ามนุษย์เป็นส่วนขยายของปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างไม่ปกติที่เกิดขึ้น

การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียของ**ชาวโรฮีนจา** ซึ่ง**รัฐบาลเมียนมาปฏิเสธสถานภาพพลเมือง** ถูกจำกัดสิทธิพลเมืองหลายประการ ซึ่งมีผลกระทบกระทบกระทั่งกับชาวยะไข่ นับถือศาสนาพุทธจนนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในลักษณะการกีดกันทางชนชาติ มีการเข่นฆ่า ทำร้าย เผาบ้านเรือนและมีการปะทะกันอย่างต่อเนื่องระหว่างกลุ่มรัฐบาลทหารและกลุ่ม ARSA ส่งผลให้ชาวโรฮีนจาจำนวนมากอพยพไปยังประเทศเพื่อนบ้านเช่น ประเทศบังกลาเทศ ประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีทั้งเรื่อง**“กระแส” กับ “ข้อเท็จจริง”** กระแสของโลกมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับชนกลุ่มน้อยโรฮีนจา หรือระหว่างกองทัพกับผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ภายในเมียนมา กลับมองปัญหานี้เป็นปัญหาทางการเมือง การมองปัญหาที่ความซับซ้อนข้างต้นเพียงบริบทศาสนาและชนกลุ่มน้อยอาจไม่เพียงพอให้คำตอบที่ถูกต้อง จำเป็นต้องมองในบริบทที่กว้างขึ้นทั้งในมิติประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการของอาเซียนและสังคมโลก ปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่เล็ก ๆ อีกต่อไป แต่กำลังกลายเป็นปัญหาระดับโลกที่อาจเปลี่ยนสถานะทาง

ยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในพื้นที่บริเวณนี้ได้ จึงเป็นเรื่องที่หลาย ๆ ฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับร่วมมือกัน

ถึงแม้จะมีการจัดทำ ตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศขึ้นหลายฉบับเพื่อ บรรเทาและแก้ไขปัญหาของผู้ลี้ภัยทั่วโลก แต่ประเทศส่วนใหญ่ที่มีปัญหาผู้ลี้ภัยมิได้ให้สัตยาบันหรือ ภาควิชาการวิเทศศาสตร์เหล่านั้น อนุสัญญาว่าด้วยสภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ และพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพ ผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๕๑๐ เป็นตราสารระหว่างประเทศที่ครอบคลุมถึงสิทธิของผู้ลี้ภัยได้มากที่สุด แต่ บังกลาเทศและเมียนมาไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันต่อตราสารดังกล่าว จึงไม่มีพันธกรณีที่จะต้อง ปฏิบัติตามบทบัญญัติในตราสารทั้งสองฉบับ ส่งผลให้ชาวโรฮิงจาในทั้งสองประเทศไม่ได้รับความ คุ้มครองตามตราสารฯ อย่างไรก็ตาม หลักการห้ามผลักดันกลับเป็นหลักการที่ได้รับการรับรอง ในตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจำนวนหลายฉบับ และตามธรรมเนียมจัดตั้งศาล ยุติธรรมระหว่างประเทศถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งเป็นบ่อ เกิดของกฎหมายระหว่างประเทศประเภทหนึ่ง ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้อพยพชาวโรฮิงจา บังกลาเทศต้องคำนึงถึงหลักการห้ามผลักดันกลับในฐานะจารีตประเพณีระหว่างประเทศด้วย และ เมียนมาควรหาวิธีการอื่นในการจัดการกับปัญหาของชาวโรฮิงจาที่อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ เช่น การให้ องค์การสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ชาวโรฮิงจา รวมถึงให้องค์กรที่เป็นกลางเข้ามา ตรวจสอบตามคำแนะนำของที่ปรึกษาองค์กร Human Rights Watch สำหรับประสบการณ์ในการ จัดการปัญหาผู้อพยพลี้ภัยของประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยสงครามอินโดจีน ผู้ลี้ภัยในตะเข็บชายแดน ไทย - เมียนมา แต่การปฏิบัติต่อกลุ่มผู้อพยพต่าง ๆ นั้นมีมาตรฐานไม่เหมือนกันโดยขึ้นอยู่กับบริบท การเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น การแก้ปัญหาของประเทศไทยที่ผ่านมาจึงมีการปรับเปลี่ยน แนวทางแก้ปัญหาบ่อยครั้ง อุปสรรคในการดำเนินการของประเทศไทยกรณีที่กลุ่มชาวโรฮิงจาหลบหนี เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทางด่านฝั่งทะเลอันดามันก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติอย่างมาก เนื่องจาก การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่มีข้อจำกัดในด้านการสกัดกั้น นอกจากนี้การส่งชาวโรฮิงจาที่ได้ดำเนินคดี ถึงที่สุดแล้วกลับประเทศต้นทางยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเมียนมาปฏิเสธที่จะรับกลับ โดยอ้าง ว่าชาวมุสลิมโรฮิงจาไม่ใช่พลเมืองของเมียนมา กลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงพยายามหลบหนีเข้ามาอีกโดยมี ขบวนการค้ามนุษย์และนายหน้าค้าแรงงานรับกลับเข้ามาในเขตไทย ประเทศไทยผูกพันกับกฎหมาย ระหว่างประเทศหลายฉบับซึ่งล้วนรับรองและมีกฎหมายสิทธิมนุษยชนแทรกเข้าไปอยู่ในนั้น เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของอนุสัญญาต่าง ๆ ของสหประชาชาติโดย ได้รับการรับรองจากสมัชชาซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกจำนวน ๑๙๓ ประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยของกฎหมายระหว่างประเทศนั้นนอกจากจะลงนามเป็นภาคี แล้วยังต้องมีการตรากฎหมายเพื่อรองรับกฎหมายนั้น ปัจจุบันประเทศไทยเข้าเป็นภาคีตราสาร ระหว่างประเทศหลักเหล่านี้แล้วทั้งสิ้น ๗ ฉบับ รวมทั้งเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CEDAW ว่าด้วยการรับข้อร้องเรียนและอนุสัญญาสิทธิเด็กอีก ๒ ฉบับ ส่วนอนุสัญญาอีกสองฉบับที่ไทยยังไม่ได้ เป็นภาคีคือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และอนุสัญญาว่า ด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว เมื่อไทยยอมผูกพันกับ กฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ ก็จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาต่าง ๆ การปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามอนุสัญญาหรือการละเมิดอนุสัญญาย่อมทำให้เกิดความเสียหายหาก

มีการโต้แย้งจะส่งผลกระทบต่อตามมา กล่าวคือ เกิดความรับผิดชอบในทางต่างประเทศ และอาจมีมาตรการของต่างประเทศที่ไม่ยอมรับการกระทำละเมิดของรัฐนั้น เช่น ไม่ทำการค้าด้วย เป็นต้น

ที่ผ่านมารัฐบาลไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนได้ยึดถือหลักการของอาเซียนในเรื่องการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกมาโดยตลอด ปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องภายในของเมียนมาและปัญหาของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ประเทศสมาชิกต้องหาวิธีในการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างนี้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันทั้งปัจจุบันและในอนาคต อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากอาเซียนก็มีการปรับท่าทีโดยมีความพยายามในการออกมาพูดเรื่องโรฮิงจา สิ่งที่อาเซียนต้องทำคือจะแบ่งการช่วยเหลือจัดการทางมนุษยธรรมอย่างไร และประเด็นนี้อาจจะไม่ได้จำกัดอยู่ในอาเซียน แต่เป็นปัญหาที่ต้องคุยกันในพื้นที่เอเชียใต้ คือ อินเดียและบังกลาเทศด้วย การวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น แต่จะอย่างไรให้กลุ่มที่ต้องการหาทางออกมีพื้นที่ต่อรองและพยายามไม่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสียหายเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายลง ปัญหานี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพียงประเทศใดประเทศหนึ่งแต่เป็นปัญหาร่วมกันของประเทศที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะประเทศต้นทางหรือประเทศแรกรับ ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง การเรียกร้องในระดับนานาชาติเพื่อกดดันรัฐบาลเมียนมา รวมไปถึงการถอดถอนรางวัลโนเบลคืนจากนางอองซาน ซูจี ไม่ทำให้ปัญหาของชาวโรฮิงจาได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด เนื่องจากปัญหาดังกล่าวมีบริบทระดับภูมิภาคซึ่งรวมถึงการเดินทางต่อและความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายอาชญากรรมทั้งระดับชาติและข้ามชาติ ความร่วมมือจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นหากมีการแก้ปัญหานี้ที่ต้นเหตุผ่านการระดมทรัพยากรของประชาคมระหว่างประเทศโดยองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ก็จะไม่ต้องเผชิญปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอีกต่อไป

เนื่องจากมีความแตกต่างกันอย่างมากในทั้งมุมมองต่อสาเหตุ และวิธีการแก้ไขระหว่างประชาคมระหว่างประเทศและเมียนมา รัฐบาลเมียนมาที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามามีความคาดหวังว่าต้องเห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ การแก้ปัญหาคารโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียจึงต้องคำนึงถึงมิติทั้งด้านความมั่นคงและหลักสิทธิมนุษยชนให้เกิดความสมดุล เพราะไม่ได้เป็นแค่ปัญหาค้ำมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว การอธิบายกับประชาคมระหว่างประเทศให้เข้าใจว่าการแก้ไขปัญหามีข้อขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่จะเสร็จได้ในชั่วข้ามคืนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียในสองปีที่ผ่านมา ยังส่งผลให้สถานการณ์การค้ามนุษย์มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาก็ต้องเป็นอย่างครอบคลุมและภายใต้หลักการแบ่งเบาภาระระหว่างประเทศ โดยอาเซียนต้องแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพยายามแก้ไขปัญหาคารโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียอย่างครอบคลุมและยั่งยืน สมาชิกอาเซียนควรเร่งเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับวิกฤติผู้อพยพและวางกรอบการทำงานในการจัดการผู้อพยพเหมือนยุโรป รวมถึงการแก้ไขถึงรากเหง้าโดยให้ภาพที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาคมโลก การแก้ปัญหาระยะยาวจะต้องเน้นทั้งการแก้ Pull Factor และ Push Factor สำหรับ Pull Factor จะต้องพิจารณามาตรการที่จะไม่ทำให้ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้อพยพเข้ามามากกว่านี้ สำหรับ Push Factor คือมาตรการแก้ที่สาเหตุที่ผลักให้คนเหล่านี้ต้องย้ายถิ่นฐานคือ สงครามและความยากจน ดังนั้นควรประสานความร่วมมือกับรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เมียนมา และบังกลาเทศ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความชัดเจนใน

เรื่องบทบาทและทิศทางการแก้ปัญหา และควรปล่อยให้ นักสังเกตการณ์อิสระ หน่วยงานตรวจสอบ ด้านสิทธิมนุษยชน ผู้ทำงานด้านมนุษยธรรมและผู้สื่อข่าวเข้าไปในพื้นที่ได้ แนวทางแก้ปัญหาที่แท้จริง ต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิมนุษยชนของชาวโรฮีนจา การเลือกปฏิบัติที่มีมาอย่างยาวนาน และทำการอย่างเป็นระบบต่อชาวโรฮีนจาต้องยุติลง การรับโรฮีนจากลับไปและให้สถานะพลเมืองเป็น ทางแก้ไขเดียวของวิกฤตนี้ ส่วนที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในกรณีนี้ต้องถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่ทุก ประเทศไม่ว่าจะเป็นต้นทาง กลางทาง หรือปลายทาง จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

ในส่วนของไทยต้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นักวิชาการ และภาคประชาสังคมเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและปฏิบัติการของไทยต่อชาวโรฮีนจาเป็นกรณีเฉพาะ กลุ่มที่เข้ามาเกี่ยวกับกระบวนการค้ามนุษย์ ต้องปราบปรามและส่งกลับ รวมทั้งปราบปรามเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง การวางตัวของประเทศไทยต่อ ปัญหาชาวโรฮีนจานั้นจะสะท้อนกลับไปยังมุสลิมไร้สัญชาติที่กำลังเผชิญความยากลำบาก ดังนั้นจะต้อง มีมาตรการยุติความขัดแย้ง หาทางออกที่ไม่ให้มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาแทรกแซงหรือกดดันภายใน ภูมิภาค

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. กำหนดให้การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลต้องจัดสรร ทรัพยากรทั้งเวลา บุคลากรและทุน เพื่อปฏิบัติการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งระบบ โดยเฉพาะการ ปรับแก้กฎหมายให้เข้มงวดขึ้น การลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิด การนำผู้กระทำผิด

๒. ดำเนินการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์โดยมีนโยบายระดับชาติที่การส่งเสริมให้มีการ โยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัยและป้องปรามมิให้เกิดการค้าแรงงานอย่างผิดกฎหมาย และเพื่อให้การ เคลื่อนย้ายแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการประสานกันระหว่างหน่วยงานที่ บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานตามชายแดน ผู้พิทักษ์ชายฝั่ง และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้า เมืองอย่างจริงจัง

๓. ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในอาเซียน ควรให้ความสำคัญกับปัญหาผู้ลี้ภัย ในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาคมากขึ้น แต่มิใช่จากมุมมองที่ว่าผู้ลี้ภัยเป็นประเด็นคุกคามต่อความ มั่นคงเท่านั้น แต่ควรพิจารณาในแง่การคุ้มครองผู้ลี้ภัย นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาแนวทางการแก้ไข ปัญหาผู้ลี้ภัยที่ยืดหยุ่นและเป็นสากลมากขึ้น โดยประเทศในอาเซียน เช่น ประเทศไทย ต้องพัฒนา รูปแบบผสมผสาน ไม่ว่าจะเป็นการส่งผู้ลี้ภัยไปประเทศที่สาม และองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ควร แสวงหาช่องทางในการสร้างกระบวนการและเงื่อนไข ให้เกิดการเดินทางกลับของผู้ลี้ภัยโดยสมัครใจ ด้วย ความปลอดภัยในอนาคต

๔. แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อสอบสวนการค้ามนุษย์ทั้งระบบและนำผู้เกี่ยวข้องมา ลงโทษซึ่งแม้ว่าประเทศไทยยังไม่มีกรอบอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย แต่สามารถปฏิบัติตาม อนุสัญญาที่ประเทศประเทศไทยได้ไปลงนามเป็นภาคีไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัย และต้องศึกษาว่า

ในต่างประเทศทำอะไรและนำมาแก้ไขใน พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ ประเทศไทยควรยอมรับสิทธิของผู้ลี้ภัย - สนับสนุนผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้ลี้ภัยในประเทศ ให้เข้าถึงสิทธิมนุษยชนได้มากขึ้น

๕. ประเทศไทยควรลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ.๒๔๙๔ เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ไม่มีพรมแดน การเคลื่อนย้ายประชาชนห้ามไม่ได้ โดยไม่ต้องรับทั้งหมด แต่ควรศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด และเลือกในสิ่งที่เราสามารถทำได้โดยใช้การมีส่วนร่วมของประชาชน

๖. จัดทำและดำเนินการในการกำหนดขั้นตอนการขอสิทธิที่จะมีที่ลี้ภัย และจัดให้ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยได้รับรองสถานะให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ แก้ไขนโยบายการควบคุมตัวเพื่อประกันว่า รัฐจะใช้วิธีควบคุมตัวผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แต่จะใช้มาตรการทดแทนอื่น ๆ แทนการควบคุมตัว และต้องเคารพมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งกลับ ซึ่งต้องเป็นไปโดยสมัครใจอย่างมีศักดิ์ศรีและปลอดภัย

๗. สำหรับการแก้ไขปัญหาที่ต้นตอและพัฒนาพื้นที่เสี่ยง เห็นควรยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่เสี่ยง โดยให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งเสริมการค้าและการลงทุน การพัฒนาฝีมือแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและความรู้สึกปลอดภัย การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐาน

๘. สนับสนุนการเปิดช่องทางการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างปลอดภัย ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก เพื่อสร้างโอกาสในการจ้างแรงงาน

๙. ควรเร่งวางมาตรการและแก้ไขปัญหายังเป็นรูปธรรมด้วยความจริงจังตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๖๐

๑๐. ปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์ว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้ประชาคมระหว่างประเทศเข้าใจและเกิดการยอมรับว่าปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียไม่สามารถแก้ไขได้โดยฝ่ายเดียว กระทรวงการต่างประเทศควรจัดหรือหาเวทีให้ทุกฝ่ายยอมรับว่า ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานทางทะเลแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดียเป็นปัญหาของทุกคนที่ต้องช่วยกันแก้ไข

๑๑. ยึดถือหลักบรรทัดฐานกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UN Convention on the Law of the Sea UNCLOS) ข้อ ๒๑,๒๕ และ ๓๓ ต้องเพิ่มการลาดตระเวนทางทะเลและต้องกำหนดกฎการปฏิบัติ (Rule of Engagement : ROE) ขึ้นเป็นพิเศษในปฏิบัติการร่วมในการลาดตระเวนทางทะเลระหว่าง ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ เพื่อสกัดกั้นและผลักดันการเข้ามาของกลุ่มคนเหล่านี้ รวมถึงการจัดทำร่างระเบียบปฏิบัติประจำ (Standard Operating Procedure : SOP) หรือกฎการปฏิบัติในการปฏิบัติกับชาวโรฮีนจาให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชี้แจง/อบรม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และขอบเขตการปฏิบัติงานตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเคร่งครัดในการปฏิบัติงานตาม รปจ. และกฎหมาย